

3 1761 04395 9659

THE
WEAK AND GEMINATIVE VERBS
IN HEBREW

THE
WEAK AND GEMINATIVE VERBS
IN HEBREW

BY

ABÛ ZAKARIYYÂ YAḤYÂ IBN DÂWUD
OF FEZ

KNOWN AS

Ḥ A Y Y Ū Ġ

THE ARABIC TEXT NOW PUBLISHED FOR THE FIRST TIME

BY

MORRIS JASTROW JR., PH. D.,
Professor of Semitic Languages at the University of Pennsylvania

---

Published through the aid of the "Deutsche Morgenländische
Gesellschaft" and the "Société des Études juives"

LIBRAIRIE ET IMPRIMERIE
ci-devant

E. J. BRILL

LEIDE — 1897

TO

THE HON. MAYER SULZBERGER

A

TRIBUTE OF ADMIRATION AND FRIENDSHIP

PREFACE.

I.

After a much longer delay than I anticipated, I am at last enabled to place in the hands of scholars, the edition of Ḥayyûḡ's grammatical treatises on the so-called "Weak and Geminative Verbs in Hebrew". My chief regret in this delay — due to various circumstances — is that a scholar for whom this work was intended is no longer alive. I refer to Joseph Derenbourg, late member of the "Académie des Inscriptions et Belles-Lettres" and the most eminent scholar of his day in the domain of the Hebrew-Arabic Literature of the Middle Ages. To Prof. Derenbourg's encouragment, the completion of this edition is in large measure due, and it was my hope as one of his pupils to inscribe the work to him, coupling his honored name with that of the distinguished gentleman whose name now graces the dedicatory leaf. Derenbourg died in the fulness of years, active to the last, busy with plans for the future. As yet no adequate record of his remarkable career has appeared ¹⁾ and in paying a tribute to his memory here, I venture to ex-

---

1) A good sketch of his life — but only a sketch with a portrait — appeared in the "Revue des Études juives", N°. 62.

press the hope that in Paris, where he spent almost the whole of his active career, some steps may be taken to perpetuate a name that shed so much lustre upon his adopted country.

The sentiment voiced by Joseph Derenbourg in his admirable introduction to the "Opuscles et Traités d'Abou-l-Walid Merwan Ibn Djanah" ¹⁾ (p. CXIX): "L'original arabe de l'œuvre grammaticale de Hayyoudj est encore inédit, et on peut le regretter" is probably shared by many Semitists. Hayyūg occupies so distinct a place in the history of Hebrew grammar that a sense of historical justice would of itself be sufficient to prompt a publication of his two important treatises ²⁾ in the form in which they were written ³⁾.

1) Paris, 1880. The editing of the Arabic text was done in collaboration with Hartwig Derenbourg.

2) The Arabic text of a third treatise dealing with the Hebrew vowels, the "Kitāb at-Tanqīṭ" was published by J. W. Nutt (שלשה ספרי הנקודות) (London, 1870) as an appendix to his edition of Mōshe Ibn Gīkaṭilyā's Hebrew translation of the two treatises.

3) The Hebrew translation of the two treatises by Abraham Ibn Ezra was published as early as 1844 by Ewald and Dukes (Vol. III of the "Beiträge zur Geschichte der ältesten Auslegung und Spracherklärung des Alten Testaments", pp. 1—178). The earlier Hebrew translation by Mōshe Ibn Gīkaṭilyā was published by Nutt (see note 2) in 1870, together with an English translation. Gīkaṭilyā's version — altogether freer than that of Ibn Ezra — contains additions regarding which one may consult Peritz ("Zeitschr. f. d. alttest. Wissensch.", XIII, p. 76), Bacher (ib., XIV, p. 156) and Poznanski (ib., XV, pp. 132—137). The latter definitely establishes the fact that, with few exceptions, these additions actually emanate from Gīkaṭilyā.

Some fragments of the Arabic text of Hayyūg's two treatises have been published as follows: 1) by Bacher, "Grammatische Terminologie des Jehūdā b. Dāwīd Ḥajjūg" (Vienna, 1882), pp. 46—50, the general introduction to the "Kitāb al-Af'āl Dawāt Ḥurūf al-Līn"; 2) by myself, the first chapter of this treatise in the "Zeitschr. f. d. alttest. Wissensch.", V (1885), pp. 193—221; also *separatim*; 3) Selections from this same treatise (based in part on my edition), by Hirschfeld, "Arabic Chrestomathy in Hebrew characters", (London, 1892), pp. 37—50; 4) Peritz, "Ein Bruchstück aus J'hudah Ḥajjūg's arabischem Werke

The influence exerted by Ḥayyûḡ upon his age was profound. Through his theory that all Hebrew stems consist of no less than three consonants, and his recognition of the fact that the four vowel letters form ingredient parts of the stem, he cleared up the difficulties which the grammarians preceding him encountered, when discussing the irregular verbs in Hebrew. Whatever may be the verdict regarding his fundamental proposition, when viewed in the light of modern science¹), the impetus given by him to a methodical and rational study of Hebrew grammar resulted in the production during the following centuries, of an extensive grammaticalliterature — in Arabic and Hebrew — that is sharply marked off by a superior scientific spirit, from that produced before the days of Ḥayyûḡ.

Now that the grammatical works of Ibn Ġanāḥ have been published in the Arabic original²), it is all the more imperative to have the Arabic text of Ḥayyûḡ's treatises at our disposal, since it is undeniable that

---

über die hebräischen Zeitwörter mit schwachen Stammlauten" in the "Zeitschr. f. d. alttest. Wissensch.", XIII, pp. 169—222.

1) It is perfectly absurd to speak of Ḥayyûḡ in the manner in which Prof. Sayce is in the habit of doing ("Hibbert Lectures", p. 425; "Zeitschrift für Assyriologie", II, p. 341). Sayce does not even know the correct form of Ḥayyûḡ's name. He persists in writing Ibn (*sic!*) Khayyuj and he has probably never read a line of this author.

2) a) His Hebrew Dictionary, the "Kitâb al-Uṣûl", by Neubauer, under the title "The Book of Hebrew Roots by Abu-'l-Walid Marwan ibn Janah otherwise called Rabbi Jonah" (Clarendon Press, Oxford, 1873—75). In connection with the edition, Bacher's important corrections ("Z. D. M. G.", XXXVIII, pp. 620—29, and XLII, pp. 307—10) should be consulted. — b) His grammar, the "Kitâb al-Luma'", by Joseph Derenbourg, in the "Bibliothèque de l'École des Hautes Études, Sciences philologiques et historiques", 66ème Fasc. (1886). A French translation based on this edition was published by Metzger, (81ème Fasc. of the same series (1889). — c) His miscellaneous grammatical treatises by Joseph and Hartwig Derenbourg, under the title "Opusculs et Trai-

Ġanâḥ, whether or not he actually enjoyed personal instruction¹⁾ under Ḥayyûḡ, is in a preëminent sense the latter's pupil.

Apart from the fact that the great advances made by Ibn Ġanâḥ in the treatment of Hebrew grammar are due, as he himself frequently acknowledges, to the new direction given to the study by Ḥayyûḡ, one of Ibn Ġanâḥ's works, the "Kitâb al-Mustalḥik"²⁾, is, as the name indicates a "Supplement" to Ḥayyûḡ's treatises, embodying many valuable comments on Ḥayyûḡ and correcting errors made by him. Another treatise, the "Risâlat at-Taḡrîb wa-'t-Tašîl"³⁾ was intended to serve the purpose of an introduction to Ḥayyûḡ's theories, while two others, the "Risâlat at-Tanbîḥ"⁴⁾ and the "Kitâb at-Taswiya"⁵⁾ are for the most part concerned with Ḥayyûḡ. It is manifestly impossible to properly understand those works abounding in quotations from Ḥayyûḡ's treatises, without consulting the Arabic text of the latter. The insufficiency of the two Hebrew translations becomes all the more patent, if we bear in mind that Dukes' edition of Ibn Ezra's version is exceedingly faulty, and that Ġiḡaṭilyâ's version — so admirably published by Nutt — is an abridgment of Ḥayyûḡ and frequently quite independent of the original.

---

tés d'Abou-l-Walid Merwan Ibn Djanâḥ de Cordoue" (Imprimerie Nationale, Paris, 1880).

1) In my Dissertation (see p. VIII, note 3), pp. 10—11, I was inclined to answer this question in the affirmative, but Derenbourg, in his introduction to Ibn Ġanâḥ's "Kitâb al-Luma", p. IV, has convinced me that there is more to be said on the negative side. The question, however, is still an open one.

2) "Opuscules et Traités", pp. 1—246.

3) Ib., pp. 268—342.

4) Ib., pp. 247—267.

5) Ib., pp. 343—379.

II.

It may be well to recall in this place the few circumstances that we know of Ḥayyûḡ's career and to sketch, briefly, the character of his works on Hebrew grammar.

Abû Zakariyyâ Yaḥyâ Ibn Dâwud Ḥayyûḡ¹⁾ was born in the city of Fez in Morocco, about the middle of the 10th century. He came at an early age to Cordova, settled there, and appears to have remained there till his death, which occurred early in the 11th century. Neither the year of his birth nor that of his death is known. Cordova was one of the centres of Jewish learning in Spain. The most celebrated grammarian of the place at the time that Ḥayyûḡ settled there, was Menaḥem ben Sarûḡ. The great opponent of the latter, Dunaš Ibn Labrat, though born in Fez, also resided at Cordova for a time. Ḥayyûḡ appears to have become the pupil of Menaḥem and in the bitter controversy that broke out between Menaḥem and Dunaš, we find Ḥayyûḡ espousing the cause of the former²⁾. Later in life, however, Ḥayyûḡ is himself obliged to step forward as an opponent of Menaḥem's grammatical theories; and he refers to Menaḥem in terms, whereof the occasional severity tempts one to suppose that the original views developed by Ḥayyûḡ isolated him from the adherents of Menaḥem. A characteristic contrast

---

1) For the sources of our knowledge of Ḥayyûḡ's career, I may be permitted to refer to my Dissertation, pp. 4—13. See also my article in "Hebraica", Vol. V, pp. 115 and 120, and Bacher in Winter und Wünsche, "Die jüdische Literatur seit Abschluss des Kanons", Bd. II, pp. 161—169.

2) Bacher, *ib.*, pp. 157—160, has now definitely established this point.

between Menaḥem and Dunaš is to be found in the strong advocacy on the part of the latter of what corresponds to the modern "comparative method" in the study of Hebrew, whereas Menaḥem maintains a rather hostile attitude toward appealing to the cognate Semitic languages for the explanation of Hebrew words and forms. There is a strong flavor of the modern spirit in Dunaš who insists upon the value of Arabic and Aramaic — and especially of the former — in the study of Hebrew. It is probably no accident that both, Dunaš and Ḥayyûḡ, were from Fez, where the Jewish scholars wrote Arabic and appear to have been in closer touch with Arabic literature than their colleagues in Spain.

At all events, Ḥayyûḡ's great advance over Menaḥem is due to the training he received in Arabic grammar. The life-work of Ḥayyûḡ may be described as an attempt to apply to Hebrew the methods perfected by the Arabic grammarians for the study of Arabic.

The greatest difficulty which the scholars preceding Menaḥem encountered when approaching the morphology of Hebrew was, to satisfactorily account for the divergences existing between the so-called "strong" and "weak" verbs. A hopeless confusion appeared to reign here in Hebrew; and much ingenuity was spent in endeavoring to discover the principles that controlled the conjugation of the weak verbs. The weakness of Menaḥem's position that there were stems in Hebrew containing three letters, two letters and one letter, respectively, was pointed out by Dunaš. But, although the latter was on the road to a solution of the problem it was left to Ḥayyûḡ to find the key.

The discovery which marked the beginning of a new era in the study of Hebrew grammar appears simple enough when viewed at this distance. Ḥayyûg maintained that all Hebrew stems consisted of three letters, but that when one of those letters was a "vowel letter", such a letter could be regarded as "concealed" in diverse ways in the various verbal forms.

To substantiate this thesis, he wrote a treatise upon which his reputation chiefly rests, the "*Kitāb al-Afʿāl Dawāt Ḥurūf al-Lîn*" or "The Book of Verbs containing weak letters". The treatise consists of three parts. The first is devoted to verbs whose first radical is a weak letter, the second to verbs whose second radical is weak, and the third to verbs whose third radical is weak. Within each division, he furnishes us what he considered to be a complete list of the verbs belonging to the class in question, enumerates various forms or modes of the verb and, when necessary, adds brief comments and explanations. Preceding each division, the principles underlying the formation of the stems belonging to the division are systematically set forth in a series of introductory chapters.

As a supplement to this treatise, he wrote a second which he called the "*Kitāb al-Afʿāl Dawāt al-Mitlāin*" or "The Book of Verbs containing Double Letters" ¹), in which he set forth the principles governing the verbs whose second and third radicals were alike. He furnishes a list of these verbs, together with the various forms of them occurring in the Old Testament.

---

1) Wright, "Comparative grammar of the Semitic languages", p. 227, uses the expression "geminate". The "Century Dictionary" authorizes "geminative" — a term suggested (I believe) by Whitney.

It is these two treatises which I herewith publish. To enter upon a consideration of their merits and shortcomings is unnecessary. Suffice it to say that not only did Ḥayyūḡ's theories triumph over those of his predecessors and contemporaries, but the succeeding generations vied with another in sounding the praises of "the distinguished master" and "the chief of grammarians". It is not likely, however, that he himself lived to see this triumph, for Ibn Ḡanāḥ is obliged frequently to defend Ḥayyūḡ against the attacks of critics. Indeed, the fact that Ibn Ḡanāḥ was forced to write controversial treatises is a sufficient proof of the opposition that Ḥayyūḡ at first encountered. But apart from his chief discovery or theory, Ḥayyūḡ displays, especially in the introductory chapters to the various divisions of his treatises, a mastery of the intricacies of Hebrew grammar which is truly surprising. Nothing apparently escapes his keen gaze and what is even more remarkable, he handles his subject in a manner that approaches the scientific spirit of modern times. Thoroughly modern is his successor Ibn Ḡanāḥ.

There is much in Ḥayyūḡ's treatises which is still of value. Subsequent writers as Ibn Ḡanāḥ, Abraham Ibn Ezra, Parḥon and the two Kamḥis exploited him thoroughly, not to speak of the two Hebrew translations made of his treatises. His fame and the knowledge of his works extended even to distant Babylonia. If the material furnished by him in the introductory chapters to the divisions of his two treatises were to be arranged systematically, we would have a tolerably complete Hebrew grammar; and this grammar would differ from a modern treatise chiefly in the *manner* of putting principles, not in the principles themselves, of

which Ḥayyûḡ had a remarkably clear grasp. His view of the function and pronunciation of the Šewâ (pp. 5—7 of the text) may be instanced as an illustration of Ḥayyûḡ's method at its best. Moreover, throughout his exposition, there are scattered valuable suggestions affecting the interpretation of certain Biblical passages. But after all, his chief claim to being remembered rests upon his accomplishments in the domain of Hebrew grammar. He marks in every sense the beginning of a new era, and the indebtedness of modern scholarship to him is indexed by the technical terms still employed in our Hebrew grammars, most of which are simply Hebrew translations of the Arabic terms employed by Ḥayyûḡ ¹).

It was from the Arabic grammarians, as already intimated, that Ḥayyûḡ obtained his method of investigation, and his skill in adapting the principles and grammatical terms devised by the Arabic scholars to Hebrew, forms the basis of his success in clearing up the mysteries of the Hebrew verbs. So e. g. his treatment of the Šewâ above instanced betrays the partial adaptation of the principle of the Arabic *imāla* to Hebrew.

III.

Besides the two treatises on the verbs, Ḥayyûḡ wrote a monograph "Kitāb at-Tankīṭ" or "The Book of Punctuation". This work, which appears to have been written before his two chief treatises, is an attempt to set forth the features underlying the Massoretic use of the vowels and of the word-tone. In this little work ²), he deals

1) See Bacher's "Die grammatische Terminologie Jehûdâ b. Dâwîd Ḥayyûḡ's" (Vienna, 1882).

2) The Hebrew and Arabic texts together with an English translation published by Nutt (see p. VIII, note 2)

chiefly with nouns and particularly with those of the so-called Sēgolate class and those containing a guttural. His treatment of the subject is characterized by the same clearness which constitutes the merit of his other compositions. Its purpose is more of a practical than of a theoretical character. He does not enter into any long discussions, but contents himself with arranging his facts in an orderly manner. What he says about the so-called "vowel letters" (chapter 1) is of interest in view of his treatment of the same subject in his treatises on the verbs (pp. 7—10 of the text).

Still a fourth work, written by Ḥayyûḡ, is known to us, though as yet only some fragments of it have been found. Abraham Ibn Ezra, in a well-known passage (Sefer Moznaim, ed. Venice, p. 197^a), speaks of Ḥayyûḡ's four works and calls the fourth ספר הקרהה. As long ago as 1862, Dr. Neubauer, commenting in his valuable essay "Sur la Lexicographie hébraïque"¹⁾ on this passage in Ibn Ezra, called attention to some marginal glosses in a Bodleian Manuscript²⁾ which furnished extracts from various authors. Among these authors, Ḥayyûḡ also appears, but the quotations from Ḥayyûḡ not being found in the known works of the latter, Neubauer concluded that they belonged to the lost production.

In my dissertation on Ḥayyûḡ (p. 7), I maintained that this ספר הקרהה was of a grammatical character. This conjecture is now confirmed, as is also Neubauer's supposition made in 1862.

In 1889, I. Israelsohn³⁾ called attention to a reference

1) "Journal Asiatique", 5ème série, Tome XX, p. 211.

2) See Neubauer, "Catalogue of the Hebrew Manuscripts in the Bodleian Library", N°. 316, p. 63.

3) "Revue des Études juives", Tome XIX, pp. 305—309. See also Harkavy,

to this fourth work of Ḥayyūḡ preserved in the introduction of "Tanḥûm Yerûšalmî" to his Biblical commentaries. The passage reveals that the Arabic title of the work was كتاب النطف, i. e. "Kitāb an-Natf", and Derenbourg has shown ¹⁾ that the proper translation of the title is "Book of Extracts" ²⁾. The Hebrew name is therefore to be read "Sēfer haḡ-Ḳorḡā" (cf. Deut., XIV, 14) and is a literal translation of the Arabic title.

It also becomes evident from the passage in question that this work of Ḥayyūḡ was a supplement to his two grammatical treatises in which he noted the weak and the double-letter or geminative stems that were omitted by him in his previous treatises. In doing this, he anticipated in a measure Ibn Ġanāḡ's Mustalḡiḡ, which, it will be recalled, was devoted to this very purpose. The method, however, pursued by Ḥayyūḡ differed from that of Ibn Ġanāḡ. He arranged and discussed the verbal stems in question, not alphabetically, but in the order in which he found them in the Books of the Old Testament. Derenbourg is probably right in supposing that such a collection of passages was never issued by Ḥayyūḡ himself during his life-time. Ibn Ġanāḡ evidently does not know of its existence; and it does not seem plausible that a man of such a scientific turn of mind as Ḥayyūḡ shows himself to be in his other three works should have sanctioned the publication of what constitutes the material of a work, but can hardly be called a finished production.

"Studien und Mittheilungen aus der St. Petersburger Bibliothek", V (1891), p. 36, note 3.

1) "Revue des Études juives", ib., pp. 310—311.

2) *Lit.*: "Book of Plucking" — *natf* being applied to the plucking out of hairs from the body of an animal.

Quite recently, Dr. Harkavy of the St. Petersburg Library has been fortunate enough to discover among the manuscripts of the great collection under his charge four pages of Ḥayyûḡ's "Kitāb an-Natf".¹⁾

The fragment is inserted in the middle of a grammatical commentary on the Books of Kings. Harkavy furnishes a specimen passage of the fragment, which besides removing all doubts as to the correctness of the identification, bears out the statement of "Tanḥûm Yerûšalmî" as to the general character of the work. Harkavy promises further details regarding this document, and we may look for a complete publication of it in the near future²⁾.

As I also propose to publish in a forthcoming number of the "Revue des Études juives", the glosses from the "Kitāb an-Natf" to which Dr. Neubauer was the first to call attention, scholars will soon be able to form an intelligent judgment regarding this book. I may say here that those glosses — seven in all — seem to show that Ḥayyûḡ embodied in his remarks on the weak and geminative verbs occurring in the passages selected by him, comments of a more general character, without, however, passing beyond the limits of purely grammatical exegesis.

IV.

My edition is based upon the two well known manuscripts of Ḥayyûḡ's treatises, at present in the Bodleian Library, and designated in my notes as A and B.

---

1) "Revue des Études juives", Tome XXXI, pp. 288—289.

2) I am informed that Dr. Paul v. Kokowzoff, of the University of St. Petersburg, is preparing this publication.

They have been described in my dissertation on Ḥayyûḡ (pp. 17—18) and I content myself here with brief indications.

A (Pococke 134; Uri 135; Neubauer 1453 ¹) bears the date Šebhâṭ 1627 of the Seleucidian era, equivalent to the year 1316 of our era. It was written in Cairo by Yôsēf ben Šēlômô. Besides the two treatises of Ḥayyûḡ (folios 1—117), it contains the above mentioned four works of Ibn Ġanâḥ, which appear to have been generally regarded as a supplement to Ḥayyûḡ. The characters — described by Neubauer as Greek Rabbinical letters — are clear, and the manuscript, although of a later period than B, is the better of the two — indeed far superior to B.

B (Pococke 99; Uri 459; Neubauer 1452 ²) is of the year 1521 (4th of Elûl) of the Seleucidian era, corresponding to the year 1210 A. D. Attached to the two treatises (fol. 1—121) is the third treatise of Ḥayyûḡ, the “Kitâb at-Tankiṭ”, copied in the year 5226 (7th of Elûl) of the traditional year of creation, equivalent to 1467 A. D. The older scribe is Yôsēf ben Sa‘adya ben Dâwîd; the later, Yôsēf ben Šedaḡâ ben Yišay ben Yôšia‘ ben Šēlômô ben Yedîdyâ ben Šēlômô ben Yehûdâ ben Dâwîd ben Zakay (all with the title “han-Nâsi”). The home of the writers is not mentioned, but both manuscripts are evidently of South Spanish or North African origin. The portion containing the two treatises with which we are concerned has many gaps, and the errors made by the

---

1) Neubauer, “Catalogue of the Hebrew Manuscripts in the Bodleian Library”, pp. 514—515. The Bodleian Library also possesses three transcripts into Arabic characters of the Ḥayyûḡ manuscripts made by Joannes Gagnier (Neubauer ib.).

2) Ib., p. 515.

copyist are also numerous. On the margin occur notes in the same handwriting as that which appears in the third treatise. These notes are corrections of errors and also supply omissions. The later copyist thus assumes the role of revising the work done by the earlier one. He has also added at the beginning and end of the mss., ethical reflections, a series of poems and some grammatical notes. The characters in B are designated by Neubauer as Syriac Rabbinical.

These two manuscripts, A and B, are independent of one another. It is also interesting to observe that the variations between Ibn Ezra's and Ġiḡaṭilyā's versions are paralleled by the divergences presented by the manuscripts. In general, Ibn Ezra's version agrees more closely with A, while Ġiḡaṭilyā must have had a manuscript before him presenting greater affinities with B. There are, however, instances in which the reverse is the case. Without pressing the point too far, Ġiḡaṭilyā's variation from Ibn Ezra may be due in part — by no means wholly — to the character of the manuscript before him and not to his own wilful curtailment of Ḥayyūḡ. A testimony in favor of this supposition is furnished by Ibn Ġanāḥ, who defends "the distinguished master", as he calls Ḥayyūḡ, against the false views imputed to him on the basis of defective manuscripts. A large proportion of the variants between A and B affect the Biblical quotations adduced in illustration of the verbal stems discussed. I have given the preference in all cases to the manuscript giving the more copious illustrations.

This generally turned out to be A, but often I have added to A some illustrations found only in B

where Ibn Ezra's version or Ġīkaṭilyā's warranted the addition. As for other variants, I have not thought it necessary to indicate any but really essential ones. My object has been, by a careful study of A and B, together with other means at my disposal ¹⁾, to produce a text that, I trust, is as close to the one actually prepared by Ḥayyūḡ as we are able to reach.

I may add also that I have not been particular or consistent in following the manuscripts in their manner of writing Hebrew words, especially such as form part of quotations. Here since the point involved is generally a certain verbal form, I have adopted the accepted Massoretic reading without much regard whether in the manuscript there is a *wāw* or a *yôd* to indicate an *u*, *o*, or an *i* vowel.

The manuscripts not being consistent in this respect, we have no means of ascertaining exactly how Ḥayyūḡ himself would have preferred to have written the words in question. So far as vowels are concerned, I have attached them in every case to that word in the Biblical quotation which serves as an illustration. Beyond that, the vowels are confined to such words as require them — wholly or in part —, in order to bring out the author's meaning. Obvious mistakes in the quotations, some of them due to careless copyists, others to the fact that Ḥayyūḡ depended upon his memory, have been corrected, with the exception of some instances where special interest is attached to the error. Regarding other readings of the manuscripts which involve grammatical errors in the handling of the Arabic tongue, I have in

---

1) See below, p. XXVII.

most cases preferred to let the manuscripts speak for themselves, the exception to this principle being confined to cases where it is clear that we have to deal with a copyist's mistake. I cannot vouch for complete consistency in this respect, but the examples furnished will be sufficient to show that Ḥayyūḡ did not wield a facile pen in Arabic. He was too much under the influence of Hebrew to do so. He does not appreciate the syntactical niceties of Arabic and particularly in his use of the article and in the combination of nouns and adjectives, he often sins against the canons set up by Arabic grammarians.

Ibn Ḡanāḥ is much more exact in this respect. Some of the constructions and forms introduced by Ḥayyūḡ approach closer to vulgar Arabic than to the classical standard. Since a large part of the interest attached to an edition of Ḥayyūḡ's works is historical, it naturally affords a much more accurate picture of his style, if we let his words stand (so far as practicable) as he wrote them with their peculiarities and imperfections.

Besides the two complete manuscripts, I have availed myself of two fragments in the Royal Library at Berlin and in the British Museum respectively.

C. The fragment in the Berlin Library bearing the signature "Ms. Or. Oct. 242" consists of eight leaves, taken from the third division of the treatise on weak verbs. The manuscript was first fully described and analyzed by Rödiger in a paper published in the "Monatsberichte der Kgl. Akademie der Wissenschaften" for November 1868, and has recently been published by Peritz (see p. VIII, Note 3) with a German translation and a valuable commentary. Rödiger is probably right in

placing the manuscript as not older than the 15th century.

D. The fragment in the British Museum is more extensive than that in Berlin. It consists of 18 leaves, bound up with fragments of Ibn Ġanāḥ's "Kitāb al-Uṣūl" and a number of small treatises on Hebrew grammar. It bears the signature "Ms. Or. 2594" and was purchased by the British Museum in 1882. A full description of it will be found in a paper of mine published in the "Proceedings of the American Oriental Society" for October 1888, pp. XXXVIII—XL. Beginning in the middle of the introductory chapters to the first division of the treatise on weak verbs, it proceeds till the commencement of the second division, where a break occurs which extends well into the third division. The second part of the fragment is considerably smaller than the first. The date of the fragment is uncertain. It appears to be quite as old as B. Its interest lies in its independence of both A and B — pointing to the existence of a third class of Ḥayyûḡ manuscripts and thus incidentally furnishing another proof for the popularity that his treatises enjoyed.

While neither of the fragments furnish many important new readings, they have been of value in controlling A and B. They also enable us in quite a number of passages to render a satisfactory decision as to the reading to be preferred.

In my dissertation on Ḥayyûḡ (p. 17), I called attention to a fifth manuscript belonging to the Imperial Library at St. Petersburg. Since then I have learned from Dr. Paul v. Kokowzoff, Lector at the University of St. Petersburg, that the St. Petersburg Library possesses a most extensive and remarkable collection of Ḥayyûḡ manuscripts. In the first place, there are two

large fragments that extend over the whole of the two treatises, but contain some gaps. These manuscripts I designate as E and F respectively. In addition ¹⁾ to this, there are some twenty-six smaller fragments, in part supplying the gaps of the larger fragments, in part running parallel to the latter. These fragments represent, according to Dr. Kokowzoff, as many independent manuscripts. They all belong to the so-called second Firkowitsch collection, and their existence in Crimea, whence Firkowitsch procured them, is another interesting testimony to the popularity which the study of Ḥayyûḡ enjoyed among scholars in various parts of the Mediaeval world. Thanks to the extreme kindness of Dr. Kokowzoff, who has taken the trouble to carefully study the St. Petersburg collection for the benefit of my edition of Ḥayyûḡ, I am enabled to furnish details as to the contents of the fragments.

E consisting of 85 leaves 8vo. begins at p. 15 of my edition and extends to the close of the second treatise (p. 271 of my edition). It contains, however, some 20 serious gaps, which, scattered throughout the two treatises, affect over one hundred pages of the edition.

F consists of 119 leaves 8vo. and extends from the beginning till page 234 of my edition, with six serious gaps comprising about 40 pages.

Of the two, the latter is by far the superior, though not free from errors. The Hebrew portions in F are pretty thoroughly vocalized, while in E the vowels are not added.

The exact relationship of these two manuscripts to the pages of my edition is given by Dr. Kokowzoff as follows:

---

1) Dr. Kokowzoff believes that further search will reveal the existence of still more fragments.

E.

Pp. 15, 1. 15—34, 5. 37, 8—46. 48, 15—61, 1. 64, 15—66, 19. 74, 4—75, 15. 78, 10—82, 1. 83, 11—85, 11. 88, 20—90, 11. 109, 13—121, 8. 122, 17—126, 4. 137, 1—150, 14. 151, 18—157, 9. 158, 13—161, 15. 167, 17—171, 7. 174, 19—176, 10. 182, 6—184, 1. 197, 10—214, 9. 216, 4—217, 17. 219, 5—222, 8. 223, 17—225, 7. 227, 1—228, 8. 231, 1—239, 13. 244, 7—245, 19. 255, 9—256, 19. 261, 49—to end.

F.

Pp. 1, 10—21, 12. 37, 2—38, 4. 39, 9—48, 7. 49, 19—107. 118, 16—120, 3. 123, 7—139, 5. 149, 13—235, 11. 269, 16—to end.

The smaller fragments fill out all but five of these gaps, viz: pp. 34—37. 48. 108—109. 246—255. 257—261.

Dr. Kokowzoff also furnishes the contents of the 25 smaller fragments, as follows:

- 1) 1) 8 leaves corresponding to pp. 1, 9—106 of my edition.
- 2) 2 leaves corresponding to pp. { 7, 2—10, 5 and 17, 9—21, 1.
- 3) 2 " " " " 15, 19—18, 19.
- 4) 10 " " " " 17, 15—31, 16.
- 5) 5 " " " " { 18, 17—21, 11; 25, 1—28, 20 and 59, 8—61, 6.
- 6) 2 " " " " 57, 12—61, 5.
- 7) 3 " " " " { 70, 9—72, 11 and 87, 12—88, 13.
- 8) 2 " " " " 74, 10—78, 12.

---

1) All, except N°. 18, 8vo. size.

- 9) 2 leaves corresponding to pp. { 107,¹³—108,¹⁸
and 114, ¹³—
115, ¹⁸.
- 10) 6 " " " " 116,²¹—124, ⁸.
- 11) 1 leaf corresponding to pp. 151,¹⁸—153, ⁴ of
my edition.
- 12) 2 leaves corresponding to pp. { 154, ⁷—156, ²
and 163, ⁵—
165, ⁵.
- 13) 26 " " " " { 158,¹¹—175, ¹¹;
185, ¹—212, ¹⁹;
216,¹⁰—225, ⁵;
230, ⁴—237, ⁹;
and portions of
the "Kitab at-
Tankit".
- 14) 10 " " " " { 172, ⁹—179, ¹³;
191,¹³—194, ²¹;
200, ⁴—203, ⁸
and 243, ⁵—
246, ¹⁶.
- 15) 7 " " " " { 178,¹⁶—180, ²
and 235, ⁸—
245, ¹³.
- 16) 16 " " " " { 182,¹³—192, ⁴
and 193, ¹⁸—
213, ⁶.
- 17) 7 " " " " 199, ⁷—215, ¹.
- 18)¹⁾ 2 " " " " 211, ¹—218, ¹⁹.
- 19) 1 leaf " " " " 220, ¹—221, ⁵.

---

1) 12mo. size and written on parchment.

20)	4 leaves	corresponding to pp.	221, ¹¹ —228, ⁴ .
21)	1 leaf	" " "	226, ² —227, ¹² .
22)	1 "	" " "	230, ¹ —231, ⁹ .
			{ 231, ⁹ —232, ¹⁴
23)	2 leaves	" " "	{ and 239, ⁸ —
			{ 240, ¹⁷ .
24)	4 "	" " "	232, ¹⁴ —237, ²¹ .
			{ 255, ¹² —257, ¹⁷
25)	2 "	" " "	{ and 270, ⁶ to
			{ end.
26)	3 "	from the "Kitāb at-Tanḳīṭ".	

Dr. Kokowzoff has greatly increased the obligations under which he has placed me, by making a most accurate collation of my text with all the fragments, and in my "Textual Notes", which thus assume the proportions of an *apparatus criticus*, I have embodied all important variations of the manuscripts in question. It was impossible and also needless to include all and I have been guided in my choice by two considerations chiefly; 1) to produce a more complete text; 2) the relationship between the Arabic original and the two Hebrew translations. I take great pleasure in making public acknowledgment of the valuable service thus rendered to the study of the text by the learned Lector at the University of St. Petersburg. Without this collation, my edition would have been lamentably imperfect.

Finally, as a valuable source for fixing the text of Ḥayyūḡ's treatises, Ibn Ḡanāḥ is to be mentioned, who in the four monographs above described furnishes a very large number of quotations from our two treatises; and it has often been possible by a comparison

of the manuscripts with these quotations to render a decision in cases that would otherwise have remained doubtful.

All the manuscripts of Ḥayyûḡ utilized by me as well as all those in St. Petersburg are written — as practically all of the Jewish-Arabic literature of Spain and Africa — in Hebrew characters. Bacher ¹⁾ having proved that Ibn Ḡanāḥ himself used these characters in writing Arabic — and not merely the copyists —, there is of course every reason to assume that Ḥayyûḡ did the same. This method of writing Arabic with Hebrew characters appears to have been adopted by the Jewish scholars of the day merely as a matter of convenience. Hirschfeld ²⁾, indeed, goes so far as to declare that the Arabic speaking Jews of Spain and Northern Africa were unable to read Arabic in any other form than in Hebrew transliteration, but this extreme view is not tenable. For purposes of commercial intercourse, it would have been necessary for most of the Jews to read and write the Arabic characters, and certainly scholars like Ḥayyûḡ and Ibn Ḡanāḥ, who acquired their method from a study of the Arabic grammarians, notably Sibawaihi, must have been able to read Arabic characters as fluently as Hebrew. At the same time, we may assume that it was easier for scholars who happened to be Jews and whose chief interest lay in the study of Hebrew, to make use of Hebrew characters when writing Arabic ³⁾, much as

---

1) "Z. D. M. G.", Bd. XLII, pp. 305—306.

2) "Z. D. M. G.", Bd. XLV, p. 331.

3) In Yemen, in the other hand, we find Jews employing Arabic characters when writing Hebrew (see Hoerning, "British Museum Karaitic Manuscripts", London, 1889).

elsewhere Christian scholars preferred the Syriac characters when writing Arabic.

If the use of Hebrew letters was more convenient even for scholars versed in Arabic literature, it stands to reason that it would be preferred by Jewish copyists as well as by such scholars as confined their activity to Biblical and Rabbinical Literature. It must also be remembered that Ḥayyûḡ as well as his predecessors and successors wrote for an audience of Jewish scholars. The Arabs took little or no interest in Hebrew and several centuries elapsed after the death of Ḥayyûḡ before Christian theologians turned their attention to the study of Hebrew. An additional motive was thus furnished to lead the Jewish-Arabic writers to the employment of Hebrew characters, which could so easily be adapted to writing Arabic.

In conclusion, I beg to direct attention to the "Textual Notes". In these notes, I have included *a*) the result of a collation of my text with the fragment in the British Museum and of a final collation of my printed text with the Bodleian manuscripts made during a visit to Oxford in September 1896; *b*) Dr. Kokowzoff's collation with the twenty-seven ¹⁾ St. Petersburg fragments, and *c*) some readings found in Ibn Ġanāḥ's monographs which it was too late to insert at the proper place in the foot-notes. Fourthly, I have embodied in these notes, numerous corrections to the text. While most of these are of a minor character, it nevertheless seemed advisable to me to include all of them in these notes.

---

1) N°. 26, it will be recalled (p. XXVII), belongs to the Kitāb at-Tanḳîṭ.

My thanks are due to Dr. Paul Herzsohn, the scholarly proof-reader of the E. J. Brill Company, who made numerous valuable suggestions to me while the work was passing through the press. I beg also to tender my acknowledgments to Prof. Dr. Franz Praetorius of the University of Halle, and to M. Zadoc Kahn, chief Rabbi of France, through whose kind services, the aid of the "Deutsche Morgenländische Gesellschaft" and of the "Société des Études juives", respectively, in publishing this work was obtained.

University of Pennsylvania,

June 1897.

MORRIS JASTROW JR.

TEXTUAL NOTES.

Page. Line.		Page. Line.	
١, 5,	read فيها.	٣, 9,	F reads فيه.
» 7,	» نلشِد.	» 13,	F يدفع القياس.
٦, 12,	F omits وجاءَ.	» »	F omits دافع.
» 15,	F reads وان اصل	» 15,	F » ترتيبا.
	يكون.	» »	F مواضعها.
٣, 1,	F and fragm. 1) 1 read	» 16,	F and fragm. 1 cor-
	وتنكرب.		rectly منها.
» 5,	F فلما.	» 20,	read املى.
» 8,	F and fragm. 1 read	٤, 10,	F لا بدّ; fragm. 1 لم
	وموضع.		يكن بدّ.
» »	F and fragm. 1 read	٤, 13,	read الثالثة. So F and
	ادغام.		fragm. 1.
» 9,	A reads ضمت. Also	» 15,	read المتحرك.
	F and fragm. 1.	» 16,	F فاقبل.

1) I e. St. Petersburg fragments in order as indicated pp. XXV—XXVI.

Page. Line.

f, 17, F omits هذه.

» » Ġanâḥ, Opuscles etc.,

p. 274, adds عند أهل

شبعلة after المشرق

ملכים.

» 18, F reads وهى سגל

ويسمى ايضا פרח קמן

ולא ולי לאוי ويسمى ايضا

קמן קמן.

» 19, F لا instead of لم.

» » F vocalizes שָׁרַק; fragm.

שָׁרַק 1

o, 3, F and fragm. 1

يبتدون.

» 4, Fragm. 1 مَحْرَك.

» 5, F generally writes שׁוֹא

though often שׁוֹב

» » read مبتدى. So F and
fragm. 1.

» 6, F متحركة.

» » F يتحرك.

» 8, F انْ for اِنْ.

» 10, F كانت.

Page. Line.

o 16, F and fragm. 1 omit

وكذلك.

» 17, F المبتدى.

» 18, Fragm. 1 هذه الاحرف;

F الاربعة احرف.

» » Better حركتها.

» 20, F قبله.

» 2, Better لكن F لكن.

» 8, F omits هذه.

» 13, F more correctly المبتدا.

» 14, F كلامهم.

» 20, F بعينها في اول الكلام

الفا او هاء او حاء او عينا.

» 21, F writes אלגנעלעך

v, 1, F استندت.

» 3, Fragm. 2 omits . . . فاذا

والقطع.

» 5, Fragm. 1 المبتدى.

» 9, » مَحْرَكْتَانِ 2.

» 16, » وغيره مثله 2.

» 17 and 20, Ġanâḥ, Opus-
cles, p. 277 ثلاثة;

F ثلاث.

Page. Line.

- v, 19, F أحرف.
- » 21, F and fragm. 2 למענאין.
- » » read المنطق.
- ٨, 3, F فإذا فهذه for.
- » » F and fragm. 2 أحرف; fragm. 1 الاحرف.
- » 4, F and fragm. 2 سائر صور
- » 9, F and fragm. 2 more correctly الظاهرة.
- » 19, Fragm. 2 الاصل.
- » 20, » » correctly انسواكن. If the singular is to be retained, we must read الذى.
- ٩, 1 and 2, Ġanâh, Opuscules, p. 292, has الكلام. So also Ibn Ezra.
- » 2, read كتابتها.
- » 4, F أنه.
- » 5, F and fragmts. 1 and 2 واعتلال.
- » » Ġanâh, Opuscules p.

Page. Line.

- 302, omits اوائل; also F and fragmts. 1 and 2.
- ٩, 6, Fragm. 2 الالف.
- » » » فان.
- » 9, » » الترايد في الهاء at beginning of line.
- » » Fragm. 2 omits التنى; F in place of it الظاهرة.
- » 11, Fragm. 2 جميعا for معا.
- » 13, read واتكالا.
- » 17, Fragm. 2 كتبوها.
- » 20, F and fragm. 2 ذلك الاسم.
- ١٠, 1, read وكلمنا.
- » 2, F and fragmts. 1 and 2 omit קבוצה.
- » » F and fragmts. 1 and 2 אלהא או אלהא.
- » 3, read وكذلك.
- » 5, Fragm. 2 after קבוצה reads וכאף כדלכ فان; F and fragm. 2 וכאף כדלכ کان.
- » 1, וכאף فان.

Page. Line.

1, 5, F אֱלֹכָהּ אוֹ אֱלֹכָהּ; fragm.

אֱלֹכָהּ אוֹ אֱלֹכָהּ 1

» 8, F כָּאֵן for כָּאֵן.

» » F בְּעַד הַהֵא for אוֹ בְּעַד.

» 11, F כְּתִיבֶיהָ.

» 13, F אֲנִי.

» 14, F אֲנִי.

» 15, F correctly וְאֵלֵּים וְאֵלֵּים.

» 16, F אֵלֵּים.

» 17, F omits אֵלֵּים.

» 19, F more correctly

אֵלֵּים.

11, 3, read אֵלֵּים.

» 4, F אֲנִי.

» 6, add מִן at end of line.

» 12, read אֲנִי.

» 14, » אֲנִי.

» » F correctly כָּאֵן.

» 17, F בְּעַד וְיִגְיֶרָהּ for בְּעַד.

» 20, F אֲנִי for אֲנִי.

אֲנִי.

12, 1, F omits אֲנִי. This

is correct. Ibn Esra

Page. Line.

and Gikāṭilyā also omit
these words.

12 4. The words מִן כָּאֵן

belong to the

heading of the chapter

and should have been

placed in line 3.

» 4, F omits אֲנִי.

» 5, F אֲנִי which is

better.

» 14, F אֲנִי.

» 15, read אֲנִי.

» 16, F omits מִן.

» 20, read אֲנִי.

13, 3, F אֲנִי.

» » F אֲנִי.

» 4, read F אֲנִי.

» 9, F omits אֲנִי.

» 10, F correctly אֲנִי.

» 11, F אֲנִי instead of אֲנִי.

» 13, F on the margin מִן

אֲנִי instead of אֲנִי.

» 16, F אֲנִי.

Page. Line.	Page. Line.
17, F <i>والوجه</i> for <i>مثل</i> .	18, F <i>ماحرّكتين</i> .
» 19, F <i>وقد</i> .	19, 2, read <i>عندنا</i> .
14, 1, F <i>וְהָאֲרִיאֵל</i> .	» 6, add <i>ففيه</i> after <i>ففرق</i> ; so
» » F <i>אִךְ יוֹבֵל</i> .	also F, while E reads
» 2, F <i>من</i> for <i>مثل</i> .	<i>Ganâh</i> , لا فرق فيه عندنا
» 3, F adds on margin <i>לֹא</i>	<i>Opuscules</i> , p. 303, has <i>بنت</i> .
<i>לִי לְדַעַר</i> .	» 7, E and F more correctly
» 11, F reads after <i>قبيل</i> as	<i>قبيلهما</i> .
follows <i>انّ الياء تبدل</i>	» 12, read <i>קוֹמְתוּ</i> .
<i>בלאנף والالف بالياء</i> وذلك	» 13, E <i>كتب هذا</i> .
<i>مثل</i> <i>שָׁפָאִים שָׁפָאִים</i>	» 14, E and F <i>وقد</i> .
<i>הַלְלוּיִם נָךְ</i> .	» 19, F <i>בלף وبها</i> .
» 13, A <i>הַלְלוּיִם</i> .	14, 1, E, F and fragm. 3 <i>وقد</i> .
» 17, F <i>وقد قبيل</i> .	» 2, E omits <i>ففيه</i> ; fragm. 3
10, 5, read <i>יְהוָה</i> .	reads <i>בואו</i> .
» 6, F omits <i>بانياء والهاء</i> .	» » E and fragm. 3 <i>لأنه</i> .
» 8, E and F <i>جميع</i> .	» » read <i>שֶׁאֵין</i> .
» » F <i>اللغات</i> .	» 5, E, F and fragm. 3 omit
» 9, E and F <i>وحى</i> for <i>وحو</i> .	<i>فيه</i> .
» 14, E and F omit <i>في</i> .	» 8, E variant reading on
» 15, <i>Ganâh</i> , <i>Opuscules</i> , p.	margin as follows <i>فنقول</i>
301, adds <i>لينة</i> after <i>الغا</i> .	<i>أَنَّ هذه الالف كتبت</i> .
» 18, F adds <i>محرّكة</i> after <i>باء</i> .	» 10, E <i>ايضا</i> .

Page. Line.

iv, 10, Fragm. 3 النسبة الذى .

» 11, adds واصحابها after

והוא.

» 12, Fragm. 2 ان for ان.

» 14, read المطرد وجهها .

» 16, E after N on margin

الذى معنا .

» 20, Fragm. 2 لكتابتهم .

iv, 5, E, F and fragmts. 3 and

البياء التى 4

» 6, E, F and fragmts. 3 and

وقد 4

» E and fragm. 4 كتبوا

تكتب for .

» 8, E and fragm. 3 and 4

ושרה F and fragm. 2

ושרה instead of ושרה

» 14—15 E and fragm. 4 مرة

بهاء ومرة بانلف ومرة

بواو .

» 15, E, F and fragm. 2 وكتبوا

ايضا كتبوا for .

» 16, Mss. يكتنبنان .

Page. Line.

iv, 17, Fragm. 2 كتابهم .

» 19, E and fragm. 2 omits

في ما .

» 3, Fragmts. 2, 4 and 5 وانما .

» 6, Fragm. 4 الزائدة .

» 7, » 5 لان for فان .

» » » » في for هي .

» 8, E الزائدة; fragm. 2

الزائد .

» 9, Fragm. 5 في الاصل .

» 10, E, F and fragmts. 2

ومزودة 4 and

» 13, E omits هذه .

» 14, E and fragmts. 2 and

اصل 4 .

» 15, Fragm. 5 omits على ما

بينت .

» 16, read فليس .

» 17, Fragm. 2 omits على .

» » Fragmts. 2 and 5 التى .

» 18, Fragm. 5 قبلها التى .

» 19, A and B الجماعة for

للجميع .

Page. Line.

١٩, 20, Fragm. 5 بينهم.

» » » » أو for أم.

» 21, E, F and fragmts. 4
and 5 زيادة.

» » read فيقال.

٢٠, 1, E omits أن أقول.

» 2, F جائز instead of يجوز.

» 3, E, F and fragm. 4 omit
ما; fragmts. 2 and 5
read ذلك مجرى.

» 6, Fragm. 2 وجدتتها تكتب.

» 7, E لا for لم.

» 8, E, F and fragmts. 2 and
5 الكلام.» 9, E, F and fragm. 5
الانتفاع.» 10, Fragm. 4 adds تعالى
after الله.٢١, 3, E and fragm. 5 ثلثة
حروف; F أحرف.

» 5, E on margin شبهاته.

» 8, E, F and fragm. 4

(sic!) لم يعوضون; fragm.

Page. Line.

5 (sic!) لا يعوضوا.

٢١, 8, Fragm. 5 سنبين.

» 11, E and fragm. 4 غير
خلاف.

» 12, read أو for و; fragm.

4 omits أو פועלתי; E
أن أنه
for في and omits.» 14, E and fragm. 4 omit
اللين.

» 15, read وسبيت.

» 16, Fragm. 4 places منه
after يكون.٢٢, 1, E and fragm. 4 add
الساكن after الذي.

» 2, Fragm. 4 تصاريفها.

» » E لا for فلا.

» 3, Fragm. 4 تصريف.

» 5, read اخفها.

» 6, E and fragm. 4 فشددة.

» » read البنيتان.

» 8, E and fragm. ٦'٧'٨'٩'١٠'١١'١٢:

also l. 12.

» » Fragm. 4 لأن.

Page, Line.

٢٢, 9, A (and also E on margin) بانحاء for بانها.

» » E لانها.

٢٢, 11, read وانما for واما; E and fragm. 4 ثاما.

» » E سلم.

» 13, E adds الغارب after الشاق.

» 14, E and fragm. 4 correctly وحي.

» 19, E and fragm. 4 add consistently وحده after فعله.

٢٣, 1, E and fragm. 4 omit او فعله وفعله.

» 2, E and fragm. 4 correctly جميعاً.

» 7, D reads (more correctly) صدفوهما; also E and fragm. 4.

» 9—10, E and fragm. 4 read مرة على الاصل السفى ومرة واوا.

Page, Line.

٢٤, 10, E and fragm. 4 قالوا.

» 13, » » » انقلب

like B.

» 14, read اتكالا.

» 17, E and fragm. 4 تنبى عن.

» 2, read بني.

» » E موقوفة.

» 3, E ذكرت for وصفت.

» » E وقف for توقيف.

» 5, E موقوف.

» 8, E موقوفة.

» 10, D adds at close of chapter والله نستعين.

» 16, E موقوفة.

٢٥, 1, D after يا ربك adds

وقد لينت الف المتكلم في

هذا انضرب عند دخول

الواو عليها واسقطت من

الخط اتكالا على

اللفظ in return omits

all from انساكن (l. 3

of our text) up to اللفظ

of line 5.

Page. Line.		Page. Line.	
٢٥, 3, E and fragm. 4	ألف	٣٩, 14, Fragmts. 4 and 5 omit	
	والواو.		لمين.
» 4, E and fragm. 4 more		» 15, read	بالألف.
	correctly ألينت.	» 19, Fragm. 4 more correctly	
» 4—5. Fragm. 5 omits	اتكلا		يكونان E; يكونا.
	على اللفظ.	» 20, Fragm. 5 omits	اعنى.
» 4. 9. 20, read	اتكلا.	٢٧, 1, E	هذا.
» 8, D adds	اللف after قلبت;	» » Fragm. 4 adds	ثقييل
	also E on margin.		after فعل.
» 11, E and fragmts. 4 and 5		» 2, E and fragm. 4	الالف
	add		for الفاء.
» 12, E	يستعملونها for	» » Fragm. 4	لثقل.
	تكتب.	» 6, E fragmts. 4 and 5	
» 18, read	الخط.		خفيف.
» 20, E and fragm. 4 like B.		» 9, E reads	غير أنها القيت
» ٣٩, 3, Fragm. 4 omits	ושב		fragm. 5 أنه أنقيت.
	تاحت الالف.	» 11, E omits	ان اقول.
» » E and fragm. 4	لكن.	» 12, Fragm. 5	وهو اصل.
» 5, E	بالשב.	» » » »	على حسب.
» » read	בדרי.	» 13, E and fragm. 4	كانت
» 8, »	ויאמר.		for كان.
» 10, »	اتكلا.	» 14, Fragm. 5 adds	والانفعال
» 12, »	מכלינו.		נאמר בגבורה (Ps. 65, 7)

Page. Line.

والافتعال لا יהאמר

(Ps. 93, 1).

» 16, Fragm. 5 وتنقلب.

» 20, read الاستخفاف. So
also fragm. 5.

» 2, E والحياء هو فاء الفعل.

» 2, Fragm. 4 يكونا.

» 5, D adds هذه الالف after
تقلب; fragm. 5 adds
الالف.» 5, E and fragm. 5 omit
ليينة.

» 6, read ימין.

» 7, E and fragm. 5 ومثله.

» 10, E ונחמו.

» 11, E and fragm. 4 נבחרו
for נבחרו.

» » read החרו.

» 13. The quotation is inexact.
Cf. I Reg. 10, 19, — the
parallel passage to II
Chr. 9, 18; E and fragm.
4 both times לכסא.

Page. Line.

» 15, E and fragmts. 4 and 5

واصل.

» 16, E and fragm. 4 נכו.

» » E ולאכן.

» 17, read أن.

» » E and fragm. 4 לאהלא.

» 18, » » » ينقل.

» » E وتحريك.

» 19, E and fragm. 4 omit
كقولك במחרו.

» 20, Fragm. 5 omits مكان.

» 1, E adds אדר עד

(Gen. 32, 5) (sic!) ערה.

» 6, E and fragm. 4 omit وهو.

» 9, E at end of line adds

אאדר.

» 11, Fragm. 4 omits עד

ערה.

» 13, E לאكنهم.

» 15, E ألف آخر at beg. of
line.

» 18, E محركة.

» 19, E and fragm. 4 كتبوها.

Page. Line.		Page. Line.	
٢٦, 19, E	على اللفظ واوا.	٣١, 1, Fragm. 4	لقال.
٣٠, 2, add Jos. 1, 20 after	» 2, E omits جاء.	» » E and fragm. 4	مثال for
האכלו.	» » E and fragm. 4 omits	» » E and fragm. 4 omit	بنية.
» » Fragm. 4 omits	» 5, E and fragm. 4	» 3, E and fragm. 4 omit	קמוצים.
» 5, E and fragm. 4	» 8, E omits جاء.	» » E and fragm. 4 also	omits
» 8—9, E and fragm. 4 read	» 8—9, E and fragm. 4 read	» 6, E	خرجت for جاء.
עלול אז דלכ المعنى أمشى	» 6, E	» » E	خامسا.
فى هذا الموضع ولو كان	» » E and fragm. 4	» » E and fragm. 4	لم for
فعلا الخ.	» 11, E and fragm. 4 omit	» 6, Fragm. 4 reads	فى
» 11, E and fragm. 4 omit	» 11, E and fragm. 4 omit	» 10, E and fragm. 4	تكتب
ومثله.	» » E adds كثيرا after	» 13, E	ولعمرם האמרו.
» » E adds كثيرا after	» 12, E	» 20, read	“A and D read
» 12, E	» 13, E	» 13, E	ادراج”; also E and
» 13, E	» » E	» 20, read	fragm. 4 which likewise
» » E	» 14, D	» 13, E	have, like A, اللفظ.
» 14, D	» 16—17, Fragm. 4 reads	» 4, E	الهاء.
» 16—17, Fragm. 4 reads	» 16—17, Fragm. 4 reads	» 6, »	قيل for قيل.
الذى هو واقعا.	» 17, Fragm. 4		
» 17, Fragm. 4	» 18, E and fragm. 4		
» 18, E and fragm. 4	» 19, » » » omit		
» 19, » » » omit	معنى.		

Page. Line.

٣٢, 7, E يقول for يقال.

» 10, D, and Ganâh, Opus-
cules, p. 20, ياجوز; E
ياجبيز.

» 11, E الامر for الاوامر.

» 12, » الامر من.

» 13, E adds قرب قربہ.

» 14, E واحدة شاذة and
omits ايضا.

» » E حده.

» » » تلك.

» 18, D ينقسم.

» 19, E واما.

٣٣, 5, D and E ينقسم.

» 10, E omits كما.

» 12, E وضعنا.

» » D بها for به.

» 14, E لازما.

» 15, D انفعلت for منفعل.

» » جعلوا instead of رتبوا E.

» 16, read وقف for وقد. So
D and E.

» 18, read עצمورיו.

Page. Line.

٣٣, 18, E omits هو الذي

انفعلت.

» 19 and 20, D ووقفه. E
وقفه.

» 20, E هو for معناه.

» 21, read "בלא קמצות A".

So also D.

٣٤, 1, D and E add ואם ימרו
לעמורו (Jud. 16, 5).

» 2, D اجازوا.

» 3, E واسقطوها.

» 4, omits مثل.

» 6, D لكان السمين مشددا.

» 9, D بلبين الالف.

» 14, D reads הרמים את יורם
and adds ואصلח הארמים.

٣٥, 6, read اتمالا.

» 9, » جاءت for اجتمع
معا. So D.

» 17, D ונאשים אם לא ישים.

٣٧, 9, E and F انه.

» » read يدرك في اللجوت.

» 11, E اجل ان.

Page. Line.

٣٧, 14, E انْفَعَلَ.

» 15, E ماضيا.

» 16, E مستقبلا.

» » read زيدت.

» 17, E الشوايئة.

» 21, E فيها for فيهما.

» » E omits ويرا.

٣٨, 2, E اليباء التي للغائب.

» » E and F وانما.

» 3, read لانه.

» 4, E موقوفة.

» 5, E adds في كل موضع
after ابدا.

» » read ويرا at end of line.

» 6, E القول for مثله.

» 8, E كثيرة for تحريك.

» 9, E وقيل.

» 12, E الوجه for الاصل, and
omits كله.

» 13, E او على.

» 14, E يرا انا ي بني وملاخ
(Pr. 24, 21).

» 15, read التي.

Page. Line.

٣٨, 19, E مصادر.

٣٩, 4, read الانفعال.

» 6, E omits الفاء.

» 9, read يبر.

» » » التني.

» 10, E adds قبلها after اليباء.

» 12, F omits في.

» 15, read نوسع.

» 16, » نوتر.

» 15—16, E adds as examples
حولد حودع, حوسع حورا.» 17, E وندردت اوعد ونوكش; F
نوكش يوكش ونودرتي اوعد
and omits ومن.

» 18, E والقياس.

» » E omits هذ; F reads
هذا.

٤٠, 1, E and F الشديدة.

» 4, E يقال for نقول.

» 5, F ولذلك.

» » read اشتدت.

» 11, F باب منه.

» 13, F ساكنا مضموما.

Page. Line

ף., 15, read פּאָט .

» 19, F בּאַן פֿעל מאַס סװאַזע;

E גאַן געמײַע.

» 20, E פֿעמוגודע.

» » read קלמאַט. So correctly E and F.

ף, 4, » וּמשיירי.

» 6, » בּהפּעיל.

» 7, » מנע. So E and F.

» 9, E adds הורדהם.

» 12, » » אַתּ הוועבוריה.

» 15, E erroneously בּירֹתֵי הַבֵּינִים.

» 17, E ואמא מא.

» 18, F בּירֹתֵי.

» » E omits לַיִנָּה. So also Ganâh. Opusculs p. 47.

» 19, E and F פּאָל.

ף, 3—4, E omits . . . . . אַלְתֵּי
אֶלְמִקְרָא.

» 4, read אֶלְמוֹגֻדָּה.

» 6, E פּאַרְעָא for אֶלְהָא.

» 10, E גאַן.

» 11, read אֶשֶׁר נִצְלָנוּ וְאֶשֶׁר

Page. Line.

(Num. 12, 11) אֶשֶׁר נִצְלָנוּ.

(Jes. 19, 13) אֶשֶׁר נִצְלָנוּ.

So F.

ף, 15, read אֶשֶׁר נִצְלָנוּ.

» 16, ,, אֶשֶׁר נִצְלָנוּ.

» 17, F אֶשֶׁר נִצְלָנוּ for אֶשֶׁר נִצְלָנוּ.
omits מִדְּבַר . . . . .

» 18, F מִמְּנוֹמָא.

» 19, E and F אֶשֶׁר נִצְלָנוּ.

ף, 1, read אֶשֶׁר נִצְלָנוּ.

» 4, F omits אֶשֶׁר; A reads
אֶשֶׁר.» 12, E אֶשֶׁר נִצְלָנוּ omitting
אֶשֶׁר . . . . .» 15, E reads אֶשֶׁר נִצְלָנוּ וְאֶשֶׁר
אֶשֶׁר נִצְלָנוּ גַּם.

» 18, read אֶשֶׁר.

» 21, » אֶשֶׁר נִצְלָנוּ. So E
and F.ף, 4, E אֶשֶׁר נִצְלָנוּ וְאֶשֶׁר
אֶשֶׁר נִצְלָנוּ; F אֶשֶׁר נִצְלָנוּ.

» » אֶשֶׁר נִצְלָנוּ.

» 7, E אֶשֶׁר נִצְלָנוּ אֶשֶׁר נִצְלָנוּ.

Page. Line.

44, 7, A reads **ומה ישבם** for

ומה שבה; F **ומשל**.

» » E **ומשל ויבשרו** and
omits **פי ויבשרו**.

» 8, E **אן** for **מן**.

» 10, E **לאחר** for **לאחר**.

» 11, F **וכתב**.

» 15, E **הדע הדעו הוזהר**.

» » E **הפעל** for **הפעלו**.

» 18, E adds **ואו**
בقلب האב ואו after **לית**.

» 20, E and F like A.

45, 2, E omits **פי**.

» 7, E **מאז**. See note to
p. 5, 15.

» 10, read **ושנה**.

» 14, » **ליתקנה**.

» 15, E adds (Jud. 5, 28)
על זנה מדוע אהרו
הצאן.

» 17, read **ליתקנה**.

» » F omits **עד**.

» 19, A and **Ganâh** Opus-

Page. Line.

cules p. 354 omit **פי**.

46, 1, add **או פעל**.

So **Ganâh**, Opuscles,
p. 354; F punctuates
פעל או פעל.

» 2, F **משדד**.

» 12, E **ויחל**.

» 15, E **לא**.

» 16, E **ואלה**; A, B and F
ואלה.

» » F **סגור**.

» 17, E **ויחל**; F **ויחל**.

» 18, add **ויחל עור** after first
word.

» 20, read "**Ganâh**".

47, 4, E adds on margin **והוא**

ממא וגד עלי האמש נצבה
צחית ללשין עבד אלכאפי
והו ישיר באן יקדם הוא
אלבאב אעני יחל עלי
אלבאב אלמתקדם לה והו
יהם עלי תלאוה חרוף אלמ

» 8, E **ויטבו דבריהם**.

Page. Line.

47, 11, read מִדֵּי־חֵטְאֵי דְרִכְךָ

(Jer. 2, 33) and add

.וַאֲלֹכֶה בְּיָמֶיךָ חֵטְאֵי.

» 15, E اصلا like B.

» 16, E اولها for اوله.

48, 3, F adds المذكر after
الاصل.

» 4, read יִיָּרֵךְ.

» 6, » وَيُحْكِرُونَ.

» 16, E לא אוכל.

49, 5, E مبني من بنية.

» 6, E omits مبنی.

» 7, read ושִׁסְרִי; ושִׁסְרִי.

» 8, E adds אצמה after צמה.

» 10, read צִמְחָתוֹנִי.

» 11, E פעלתוני הפעלתוני

» » E اللغة.

» 12, read הַעֲלִיתָנִי.

» 15, » שִׁבְנָה.

» 16, E omits מبنی.

» 17, E من بنیةین.

» 18, E الفاظ.

» » read شاذة.

Page. Line.

49, 19, read علیها.

» 2—4, E places.... وكذلك

من ضرب.... before. لینة

» 19, E So also F which

however omits ومن ضرب

» 20, E and F read

שִׁסְרִי instead of

» 21, E and F

add فعلا ماضيا على مثال

» 22, E and F

» 4, E and F omit... والامر

الاصل.

» 8, F من الفعل الثقيل.

» 13, E and F ورشع.

» 14, read השכור.

» » F فعل.

» 15, The Mss. so frequently

have (and ثانی) ماضی

with or without the

article that there is

every reason to be-

lieve that Ḥayyūḡ

used this form. E and

Page. Line		Page. Line.	
	F are somewhat more	א, 17, F	وكان الوجه.
	consistent than A and	» 18, F	الفرق.
	B in reading כִּאֲנִי but.	» 19, F	منهما منها.
	A in the case before us	» » E	correctly واحد.
	reads כִּאֲנִי, and it will	א, 1, E and F	כתבו like A.
	be preferable there-	» 2, » »	المقروء.
	fore for the sake of	» 3, E	ونسبوه.
	consistency to adopt	» » E and F	omit قل.
	the form with <i>yā</i>	» » E	adds בני ימינו.
	throughout. <i>Ganāḥ</i>	» 6, E	places יִיָּק at end of
	likewise uses ماضى.		line.
א., 17,	E omits فاشتدت.	» 7, E	والثقیل.
» 18,	E לחרפה (so also E	» 8, read	וְהִיגְדוּ.
	and F line 16) instead	» 12, E	والصفحة יוסד F; والفاعل
	of לו.		יוסד.
» »	read وحرك.	» 15, E	ادغام.
א, 4,	F הבשן.	» 17, E	ثان.
» 5, and 6.	See note to p.	א, 4, E and F	نظيرة.
א., 15;	F has כִּאֲנִי in	» 6, F	adds על כל
	both places.		(Ps. 71, 14) תהלתיך.
» 7,	E and F אֲמָ.	» 8, E and F	יאסף שאול
» 13,	E الأولى.		עוד.
» 15,	E الكلمة الواحدة.	» 13, read	יסר.

Page. Line.

ס"ג, 17, E תָּן.

- » 21, read "Gānāh, Opus-
cules, p. 310".

ס"ד, 5, F ואֵלָה עִנְדִּי.

- » 6, read עֲמַדִּי

- » 9, F والمستقبل after יַעֲרֶה
والانفعال after בָּוָו.

- » 10, read וְנִעְרַתִּי; וְנִעְרַתִּי
(Ex. 25, 22) לֶךְ שָׁם.

- » 13, F adds וְהָוָו אֲחֵלָה.

- » 14, » » לֹא יִעֲלֶה.

- » 18, E and F add כִּי יַעֲזֹז עֲלֶיךָ
(Jes. 7, 5) אָרֶם.

- » 20, read שָׁאֵל. Gānāh, Opus-
cules, p. 38, reads الشَّائِل.
So also E and F.

ס"ה, 4, F adds רָדַתְּ فِيهِ أَلْيَاءَ وَאוֹ
after وَالْمُتَقَبِّل.

- » 6, F (Gen. 19, 23) הַשָּׁמַיִם וְצָא
instead of יָצָא and
adds after עַמְּךָ the
following: יָצָא יָצָא
وَالْمُسْتَقْبِل بֵּינָא לֵינָא

Page. Line.

مَسْقُطَةٌ مِنَ الْخَطِّ اسْتِخْفَافًا
أَتَكْمَلًا عَلَى الْلفظ.

ס"ה, 8, F ואֲזַנְנוּ הוֹצִיא

(Deut. 6, 23) instead of
הוֹצִיא.

- » 15, F לאֲדַגֵּם.

- » 16, A בְּלֹא־דַגֵּם, which is
to be preferred.

- » 17, F الصَادِ الْمَشْدَدَةِ.

- » 19, read אֲרָץ.

- » 21, F more correctly והִפְתָּעַל

ס"ו, 1, F التَّاءِ الْاُولَى.

- » 8, F التَّاءِ الْاُولَى instead of
التَّاءِ.

- » 10, F omits وَهِيَ.

- » » remove Dāgēš from שׁ.

- » 11, A and F omit لָن.

- » 18, F adds فِي after فِي.

ס"ז, 2, F more correctly
והִפְתָּעַל

- » 4, F וְהִיִּצַּב וְהִפְעֵל.

- » 6, F مَوْقُوف.

- » 10, F فِيهَا.

Page. Line.

ov, 11, F וּזְנֶהָ.

» 12, remove Dâgêš from

כּוּצִיק.

» 17, read אֶשְׁמְרֶךָ.

ov, 1, F בִּיקוּר אֵשׁ.

» 3, E and fragm. 6 يَنْقَلِبْ.

» 4, Ġanâḥ, Opuscules, p.

218, adds لَيْنَةٌ after واوا.

So also E, F and fragm. 6.

» 8, E مَوْقُوفَةٌ.

» » E and F هِيَ. Fragm.

6 omits فَتُهِى... وَتَكُونُ.

» 13, F אֵל הַיָּקָר נָא.

» 17, Fragm. 6 וְשַׁלַּע.

» » F كانت for صارت.

» » F and fragm. 6 الْقَوَّةَ.

» » E and F مَفْتُوحَةٌ.

» 19, E and fragm. 6 תַּפְאֲרֶת.

גְּדֻלָּתוֹ.

» 20, F adds فِيهِ الْيَاءُ واوا.

مَعْدًا after ساكنة.

ov, 3, F omits مَعْنَى.

» 3—4. Fragm. 6 omits

Page. Line.

مِثْل... فَعُولِيم; E and

F omit مِثْل.

ov, 13, Fragm. 6 فِي الْمَوْقُوفَةِ.

» 17, » » الْيَاءُ الَّذِي;

E and fragm. 6 read

فِي for هُوَ.

» 19, Fragm. 6 الْاَلِفَ.

» 20, E and fragm. 5 also

שִׂאוּל.

ov, 1, Fragm. 5 مِنْ الْاَصْلِ for

الْاَصْلِ.

» 2, E واحسبه.

» » F and fragm. 5 omit

مِنْ; E reads لَنْ.

» 3, E omits مِنْ after هُوَ.

» 5, E and fragm. 6 فِيهِ.

» 9, Fragm. 5 גְּרֵשׁוֹנֵי הַיּוֹם.

» 15, E and fragmts. 5 and

6 omit اَلْيَاءُ.. اَلْمُسْتَقْبَل.

F reads اَلْمُسْتَقْبَلُ بِلَيِّن

اَلْيَاءُ وَاسْقَاطُهَا مِنْ اَلْخَطِّ

اَسْتَخْفَافًا.

» 16, F adds בְּנֵי עַמְכֶּם

Page. Line.		Page. Line.	
	(Gen. 42, 38) after עֵבֶד	44, 10,	read at beginning of
16,	F וַיִּרְדּוּ אִתּוֹ יוֹסֵף		line יִשְׁעָן.
	(Gen. 42, 3) instead of	» 18—19.	See Derenbourg's
	וִירְדּוּ.		note in <i>Ġanāh's</i> , <i>Opus-</i>
» »	E and fragm. 6 موقوفۃ.		cules, p. 56.
» 18,	Fragm. 5 adds والاسم	» 19,	F انفعال.
	וִירְדּוּ after רָר.	44, 3,	F والصفة كمين.
41,	2, read בפניה.	» 5,	F omits وكان.... ايضا.
» 3,	F and fragmts. 5 and 6	» 17,	F فتكون.
	add יִרְק.	» 18,	read اقوى. So E and F.
» 16,	F adds וְהוֹרִישׁ יִי אֶת כָּל	» »	F لا for لا.
	הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה (Deut. 11, 23)	» »	add من الفعل الثقيل
» 18—19.	E reads וְהוֹרִישׁ		after نَجِد. See <i>Ġanāh</i> ,
	וּמַעֲשִׂיר פֶּן אֶהְיֶה וּגְנֹבְתִי		<i>Opuscles</i> , p. 361. So F
	وְثֻقִימִיד אֲחֶר-רָסִי هَذَا		which, however, omits
	المعنى يرش إهيه يرش		ويפעله.
	הַצִּלְצֹל (Deut. 28, 42)	44, 1,	E مثال for زنة.
» 21,	F also ثنى.	» 2,	F adds وشبه
42,	6, F قلب.	» 16,	F adds وَهَوَاتَر بَبْشَر
» 12,	F הוֹשֵׁב כֶּסֶף		(Lev. 8, 32).
	(Gen. 42, 28).	» 19,	A ولله انحمد والشكر E
» 18,	F ثقیل.		والحمد له وحده while
» »	read ישבתי		F omits entirely.

Page. Line.

٦٥, 21, F also التصارييف.

» 22, E and F also على مثال.

٦٩, 1, E omits «هـ» while F

begins as follows نبتدى

المقالة الب" من الكتاب

. حروف الميمين العبرانية.

» 2, E بحیى بن داود (٦٧١١٦)

» » F مضى منا.

» » E وانا اذكر.

» 4, read كنهها. So F which
also adds وبعد.

» » read والله.

» 9, F اصل.

» 13. In B נא has been
erased. F omits נא.» 17, F والبدال instead of بين
البدال.» 20, read 'A and B' instead
of 'Mss'.» 21, F לקום כל דבר
(Ruth 4, 7).٦٧, 4, read ויהיה ה' and 16
for 15.

Page. Line.

٦٧, 8, read كثيرة. F وامثالها

كثيرة.

» 12, F يسقط.

» » » adds معا at end of
line.

» 20, F ماضيا.

٦٨, 1, read שם.

» 2, add "Zach. 12, 2".

» 4, F in both instances שש;
also in l. 5.» 9, F פועל او פועל او
פועל המשدد.

» 13, read وحركت.

» 15, A and Gānāh, Opuscu-
les, p. 313, גנאח
(Gen. 42, 11).» 16, F من هذه الافعال belongs
to preceding line.

» 18, F مضموما.

٦٩, 1, F ימות for ימות and
בساكن for בساكن.

» 1, read الرابع.

» 4, » التنى.

Page. Line.

vi, 6, F الاسكان.» 8, F تاسكنوها.» 9, F اربع.» » read والبياء.» 14, » النزوايد.» » F حركاتها.» 15, F التي for التين.» 18, read اصلها. So F.v, 7, F correctly الثابت.» 10, Fragm. 7 بضمير.

» 15, The word ראש belongs to l. 14 after ישופך. So F which adds השופכו (Gen. 3, 15) עקב.

» 17, A يجوز.» 18, read יבאין.

» 20—21. Fragm. 7 الشرق in l. 20 and الحلם in l. 21.

» 21, F and fragm. 7 التصارييف.vi, 1, A and fragm. 7 ازيد.

» 3, read المفعول. So also fragm. 7; F لفعل.

Page. Line.

vi, 4, F and fragm. 7 correctly مضموما.

» 7, F and fragm. 7 ויקר בגרר (Gen. 20, 1).

» 11, read في ما.» 15, F اللفظ الذي.

» 19, F بالمبنيات instead of بالمكنيات.

vi, 7, F ونظريها; A and fragm. 7 ونظايرها.

» 15 and 20. A and F ونظايرها.» 18, read سقوطه.» 20, F ان.vi, 4, read منها for منه.

» 5, » مضمومة against Mss.

» 14, read דייק.

vi, 4, F adds י בעיני (Num. 24, 1).

» 9, E انها.» » E and F التصارييف.» 11, add לקום.» 17, A and F ونظايرها.

Page. Line.

vf, 20, read אלה צאריך.

vo 2, F מתחילת.

» 7, Fragn. 8 ساكنة.

» 12, F المكنيات for المبنيات.

So also in ll. 20 and 21.

» 16, F adds בִּזְיוֹנוֹ.

» 20, read بهذ. So F and fragm. 8.

vi, 3, F بالمبنيات.

» 4, F المبنيات.

» 7, Fragn. 8 reads فيها لان
فيها; F also بعدها.

» 8, read هذا. So A and F.

» 17, » אלהים.

» 21, » בחייהם בחיתה.

vi, 2, » לך for לו. So F
and fragm. 8 correctly.

» 6, read רצוח.

» 7, » الهاء.

» 10, F and fragm. 8 יפרנו for
יניפנו.

» 11, Fragn. 8 ויעירני So
also Ibn Ezra.

Page. Line.

vv, 13, F اجتمعت.

» 14, read اصلا.

» 21, » هو. So F.

va, 2, » وهو. So F.

» 16, F (also l. 3) واحوتنهما;
E واصحابهما.

» 18, add ويؤذرو.

» 20, read השב for השב.

vi, 6, F (I Chr. 25, 7) ישיר לה.

» 9, E omits الاول..... الامر.

» 12, E and F add תנומה.

» 18, E والهئات for والهاء.

» 19, Mss. מרוץ.

» 21, Read 'A and B' instead
of 'Mss.' E and F
אחכי.

va, 2, F والفعل.

» 4, read كل and ماخوذ.

» » F السلام.

» 5, E "ה"ח"ע.

» 6, E مسقطة; F مسقطة.

» 13, read הוכח for הוקם.

» 15, E واصحابهما for واخواتهما.

Page. Line.

80, 17, F adds **منها**.

» 19, F adds **الذى عين الفعل واوا**
ساكننا مضموما.

81, 1, A, E and F omit **בחלם**.

» 3, E **الاولى** for **الاولى**.

» 16, F **נכון** for **נכון**. So also
 l. 18.

» " E **ואחאביהא**.

» 19, E **السواكن**

82, 1, F **נכון**.

» 13, F **المشدة**.

» 15, read **ومثله**. So F.

» 21, » **ومثل هذه**.

83, 2, » **تنفععل**. So B
 and F.

» 11, F **الانفعالات**.

» 13, erase **افعال**.

» 17, E **انفعل**; both E and F
 omit **...انفعال**.

» 19, E **يكون معناه**.

84, 7, E **יקומם** instead of **יעקב**
עליו.

» 12, read **יהיה שבת**.

Page. Line.

84, 14, read **נר**.85, 2, F adds **בדיקנו**.

(Jes. 14, 25).

» 4, F adds **ואעמד עליו**

(I Sam. 1, 10) **ואמורתיהו**

» 9, read **כברקים**.

» 17, F adds **גלון**.

» 21, F » **גלץ**.

86, 6, F **קט** for **קט**.

» 7, F adds **אתקומט** before
קינה

» 10, F **השירו** for **השיר** and
 omits **ישיר**.

» 12, F **ואנא** for **ואנא**.

» 13, F **فليس**.

» 14, read **ينقرب**.

» 17, » **واستحقكم**.

» 18, add **שממה** after **מן**.
 So also F which how-
 ever reads **לנפמא** for **לנפמא**.

87, 1, F **هذا**.

» 11, F **התעיר עיניך בו**

(Pr. 23, 5).

Page. Line.

٨٧, 15, F omits ll. 15—p. ٨٨, 5.

» 17, A احدىهما .

» » Ḡanâh, Opusculs, p. 315.

احداهما من الاخرى

Fragm. 7 احدها .

» 20, The reading المثل appears to have been the original one. So F.

٨٨, 4, Ḡanâh, ib., اثباتى . B

اثبتته .

» 11, read وكذلك .

٨٩, 9, F אור for אור

» 10, read ليكن . So also F.

» 13—14. F omits . . . والاسم

الماضى .

٩٠, 3, read اتكلا .

» 11, F الاونة .

» 17, read كلمتان شاذتان .

» 20, F جعل مصلحو .

٩١, 3, F استعملوا .

» 3, for لا يذبح يذبح see Ez.

16, 50.

٩٢, 1, F فصل .

Page. Line.

٩٢, 6, F adds יבוס צדינו

(Ps. 60, 14).

» 21, F عین الفعل .

٩٣, 1, F انقلبت .

» 7, F adds יבושש .

» 11—12. F omits .. والانفعال

הגון .

» 20, read النمين for اللبين

F omits اللين .

٩٤, 16 and 18. F omits استخفافا .

» 19, F correctly omits

تشديد .

٩٥, 2, read הדיה .

» 3, remove Dâgêš from

העולה .

» 4, read די for די .

» 5, F תחרכת .

» 7, F גרונורי .

» 11—13. F omits . . . . . ومنه

לונה .

» 21, F also omits די, but

adds די at end of line.

٩٦, 4, F דיש .

Page. Line.

96, 11, and 15, read **חֲרַכְתָּ**.» 15, F omits **فِيهِ**.» 17, F **مفتوحة**.» 19, read **הָרִים**.97, 5, remove **Dâgêš** from **הָרִים**.

» 6, read "Jer. 49, 4".

» 10, F **אָז**.» 11, F **ביא**.» 19, read **חֲרַכְתָּ**.» 21, F **מקלוב מן**.98, 9, F **אָז** for **הָאָז**.» 11, F **בֵּא מְחַרְכָּא**.99, 1, F **وفي المعنى**.» 8, F reads **وفي هذا الاصل****معنى ثالث ثقیل חוללה****الخ**.» 15, F adds **לְחַרְחֹר רִיב****(Pr. 26, 21). مضاعف**100, 1, F **טָח טָחָהוּ**.» 3, read **אָמַיִם**.» 4, » **الامر**.» 8, » **فِيهِ** for **فِي**. So F.» 17—18. F omits **הַמִּלִּל הַמִּלִּל**

Page. Line.

100, 20, read "**Ganâh**".101, 4, F **وفي الاصل** instead of**אָהֵל** and adds **فِيهِ**.» 11, F adds **הַבֵּן**.» 20, read **תִּנְקֵלֵב**. F reads**לֹא... וְאוֹלֵינָה** like B

but omits the following

words.

102, 2, read **הָלִיט**.» 3, F correctly **ولغة اخرى**.» 4, F **وقد**.» 8, read **לֹא בְשָׁלוֹם**.» 18, F adds **לְבָרֶךְ** (sic!) **וְלִדְבָרָהּ****(Pr. 9, 12).**103, 6, read **הַבֵּן**.104, 3, F **נִמְלֵל**. So also in l. 4.» 4, F **וּפְעוּלוֹ**.» 5, F **ונשלח ספרים**.» 8, F **מענא**.» 9, F **كانت** for **كان**.» 19, F **בצרי**.» » F **فقالوا**.

» 20, read "B" for C.

- Page. Line.
 l. 21, F also انتاء .
 l. 1, F adds נרחוקה after פעלול
 » 19, F ניה .
 » 20, F adds בנפת שוא
 (Jes. 30, 28) after גנים .
 l. v, 8—9 F נסגנו אחור
 (Jes. 42, 17) instead of
 נסגו... נסגורו .
 » 13, read المتغيرة .
 » 17, » יהסנ אחור
 (Jes. 59, 14).
 l. 8, Fragm. 9 אדוש instead
 of אדוש
 l. 12, read עבים .
 » 13, » ענה .
 » 15, E وفي الاصل فعل ثقيل .
 » 18, read בנו for בו
 » 21, E also בהם .
 l. 3, read הער .
 » 5, E יעיו for עיו .
 » 12—13. E merely من هذا
 المعنى .
 l. 1, E ويقال من علوه آتة .

- Page. Line.
 l. 2, E هذا for هذ .
 » 5, E adds נפש עיפה
 ענה ויגע (Jer. 31, 25)
 (Num. 25, 18).
 » 7, E omits من .
 » 10, E (Dan. 9, 21) ביעף
 » 16, E מעיפה .
 » 20, read "Ganâh".
 l. 5, E (Ps. 91, 3) כיפה יקוש
 » 11, read כל הארץ . So cor-
 rectly E.
 l. 13, read ופישקה .
 l. 1, Fragm. 9 تصاعف .
 » 2, read לכם for להם .
 » 10, Fragm. 9 استعمال .
 » 19—20. E omits... ليكون
 الاصل .
 l. 2, E على for عليه .
 » 5, E ثان .
 » 9, read هذ .
 » 16, E adds ويذم
 (II Sam. 12, 16).
 » 22, read הציצותי .

Page. Line

11_v, 11, Fragn. 10 في for فيه .

» 12, read وحركوا .

» 16, E and fragm. 10 واستعمل .

So also l. 18.

» 17, E استعمل .

» 20, E and fragm. 10 like A.

11_h, 14, Fragn. 10 الصفة في .

» 21, » » وزن for زنة .

11_g, 1, read "Jes. 51, 2".

» 8, » האזנה .

11_z, 2, E, F and fragm. 10 add

הַקָּר .

» 6, Fragn. 10 الكلمة .

» 11, » » الساكن الذي

omitting the preceeding

الياء .

» 13, Fragn. 10 يكون .

» 16, read הריד for הריד So

E and fragm. 10.

» 20, E also רוד .

11_z, 4, Fragn. 10 רים .

» » E adds ירימו רמה .

» 21, Fragn. 10 like B.

Page. Line.

11_z, 1, read وشدة .

» 2, » مثلها . So fragm.

10.

» 4, Fragn. 10 omits في
عين الفعل .

» 12, read مثله . So fragm. 10.

» 16, Fragn. 10 هي .

» 21, » » ومسلول .

11_z, 6, read מעלהם .

» 8, E, F and fragm. 10

וירע לעשות .

» 13, St. Petersburg Mss וירע

העם וירקעו (Jos. 6, 20)

» 19, read ועלהו . So E and F.

11_z, 19, E ومعنى آخر فيه .11_z, 6, F adds אָרור .

» 9, E עשה פעלה שקר

(Pr. 11, 18).

» 14, read רשענו .

» 15, E اصل آخر ويمكن
omits من . . . . . يمكن .

» » read يكون من معنى . So

E and F.

Page. Line

126, 21, E and F likewise ראש

127, 1, F والثقیل השיב.

» 14, F فعل ثقیل.

127, 1. This line wanting in F.

» 5, F אשים בחקך confu-
sing with אשיחה
(Ps. 119, 48).

128, 11. E المتحرک.

» 12, F الفتحه التي في ویشם.

» » insert Gen. 19, 9 after
גש הלאה.

» 15, F omits هو.

129, 2, F בשערה correctly

» 5, F ومعنى ثاني.

» 10, read שיר. F adds وثقیل
اخر.

» 17, read שוררו.

130, 10, F שית שות.

» 12, F adds وكان الوجه שיתי
משל שיתי אותותי
וכذلك الوجه (Ex. 10,1)
فسي شتي בשמים فيهم
(Ps. 73, 9) after

Page. Line.

129, 21, F אשות but omits כוחם.

131, 13, F adds אשות ישות שות
השערה after.

» 15, F שיתי כליל לבך
(Jes. 16, 3).

» 21, F والحمد لله تع.

131, 2, F merely يحیی.

» 6, A and B لا for لا.

» 9, F ونهذه.

» 12, read والله.

» 13, F في for على.

» 16, F يقلبوا منها.

» » Ġanâh, Opuscles, p. 296
omits لينه.

» » F مكسورا.

» 18, F منها for منه.

132, 3, Ġanâh, Opuscles, p. 297
يقلمونه.

» 8, note a belongs to
حذتهم, line 9.

» » A اتي.

» 9, F لهذه.

» 12, F منها for منه.

Page. Line.

١٣٢, 15, F اصله.

١٣٣, 17, F adds וישב שמעאל

(Jer. 41, 10).

١٣٤, 5, F וישתה and וישרה.

» 13, F فيه.

» 14, read اطر. So F.

» » F فاذا.

» 16, F منه for منها.

١٣٥, 8, F adds רואיים עושיים.

» 10, » » רעה ונה.

» 13, F فافهم ذلك.

» » F فلم فليس instead of فلم.

١٣٦, 4, F في for من.

» 8, F محرکا.

» » F بالافعال.

» 16. The reading وكثيرا ما

is probably the one

employed by Hayyûg.

See also ١٢١, 13, where

A, B and fragm. 10

have وكثيرا ما.

١٣٦, 20, F agrees with A, B

and A respectively.

Page. Line.

١٣٧, 3, F adds ماخوذ من הפסה

after ثقيل.

» 10, read ومثله. So E

and F.

» 12, E and F omit غير.

» » F وبتركيبك الياء مفتوحة.

» 13, E الذي after لכן.

» 15, omits في.

» 16, and 17 (and 18?) E

النقصان.

» 20, E also كلها.

١٣٨, 2, E ואשמידם after الذي

» 4—5. In E the words

ومن جميعها

appear p. ١٣٧, 18 after

جميعها.

» 6, E and F הפעלה.

» » F فبتاء.

» 11, E and F omit استعمل.

» 12, » » » read محرکا.

» 14, E والوجهان.

١٣٩, 7—8, D omits ومن

كلها.

Page. Line.

١٣٩, 8 and 13, E النقصان.

» 20, E also للجميع.

١٤٠, 8, E هي for التي; D omits

هي.... الهاء.

» 11, E والهاء.

» 14, E الاولى.

١٤١, 8, D and E نفعלים

» 12, D inserts الفعل before
الخفيف.

» 14, E omits هو.

» 19, D inserts اٰلِيسَع both
times after وياמר.

» 19—20, E omits حسنا.

١٤٢, 7, E ليست.

» 10, read الواو. So E.

» 15, E الاسم من אשר هوّيه ه'
ايضا انّ الياء.

» 17, read יאון.

» 18, D adds اشبيه
ذلك.» 20, E begins as follows
الافعال التتى فاوها نون
ولامها حرف ليين متثل

Page. Line.

נְפִיחָה אֶל יָדוֹ (Job 15, 25)

כי יואב النخ.

١٤٣, 7, E الذى اصله.

» 11, D and E ונְפִיחָה
ימין ושמאל.

» 20, E like A.

١٤٤, 3, E בנפחה بلا ادغام.

» 4, read באלادغام. So D
and E.» 7, E adds מְרִבִּים after
ממים.» 9, D reads شديدة
لاندغام النون واصله.

» 21, read وأما.

» 21, D والسالمة.

١٤٥, 4, After الشديدة, D adds
واصله مְבַרְכָה מְבַרְכָה מְבַרְכָה.

» 6, E هذه.

» 14, E الفاعل for الفعل.

» » E הציץ מצירה.

» 15, E المكنونة for المنذغمة.

» 16, E الفعل مُنْذَغْمَةٌ.

» 18, D والسالمة.

Page. Line.

١٤٦, 6, E omits الشديدة.

» 9, E omits لأنه.

» 10 and 12, D writes المبكرة.

» 11, E omits أن يكون.

» 14, D and E المندغم.

» 19, read لآية.

١٤٧, 2, D and E عليه.

» 18, E النوع الآخر.

١٤٨, 8, D omits فيكون.

» 12, read وربما.

» 19, D and E أن for أنه.

١٤٩, 4, D omits هاء.... واوا.

» 6, E وقال.

» 7, D and E كالحاقها.

» 11, read معنساء. E has معنى.

» 17, F ويصح.

١٥٠, 4, read آتوا.

» 6, Gānāh, Opuscles, p. 326, reads ومن هذا الأصل.

» 8, E and F add آتوا آتوا.

١٥١, 4, مرة واوا ومرة ألفا.

Page. Line.

١٥١, 10, F adds ياتوا ياتوا.

» 13, F آتوا.

١٥٢, 4, E, F and fragm. 11

. أن أصل آتوا.

» 5, F وقد جاء.

» » Fragm. 11 ابتدئت; E

ادخلت.

» 7, Fragm. 11 correctly

برأ.

» 8, E كتبوا.

» 10. The proper reading appears to be وأن منهم;

E, F and fragm. 11

read والنشء على أصله أن منهم الخ.

» 11, Fragm. 11 بورداء; E

بوداء.

» 12, E بورداء for بوداء.

» 18, Fragm. 11 بو.

١٥٣, 3, F adds بوبو.

» 11, E الفاعل for الفعل.

١٥٤, 1, F places على القياس after ربي.

Page. Line.

104, 4, F اصلها .

» 6, F اصله .

» » F واعلم .

» 8, Fragn. 12 اصله .

105, 1, E פעלל; fragm. 12 פעלל .

» » read בָּיִן .

» 5, E and F add הַבָּעֵה .

» 16, F والمصدر before הַבְּרוּה .

» 19, E واسقطت .

106, 5, E مذهب for الأصل; F
لفظة .

» 19, add "(ib.)" after הַגְּלִיטָה .

107, 1, » "(II Reg. 17, 11)"
after הַגְּלִיטָה .

» 9, read وكذلك .

108, 5, F reads لَعْلَة and places
after אֶרֶץ .

» 6, A من الوجوه .

» 21, F also ليس .

109, 1, read בָּוִי .

» 3, E والموتث .

» 14, read דחו .

110, 4, Fragn. 13 مبدلا .

Page. Line.

110, 5, F معها for منها .

» 16, Fragn. 13 אל מי דָּבִיָּה .

(Ez. 31, 2) בגדלך .

» 20, E also דבה .

112, 16, F and fragm. 13 omit
ومنهم .113, 3, F and fragm. 13 add
הַבָּה .» 6, Ġanâh, Opuscles, p.
328, adds أَنْ after
احسب .» 7, Ġanâh, Opuscles, ib.
reads نسب .» 9, F and fragm. 13 cor-
rectly וילך שקר .

» 19, F اسم كامل .

114, 15, read שאריהן .

» 19, F and fragm. 13 لولا .

116, 2—3. Fragn. 13 omits
آخر.... وثقیل .» 3—4. Fragn. 12 הזרי
הזריתי והזרי .

» 5, F adds תָּבָה .

Page. Line.

195, 5, read יְבִי.

» 12, F omits ..... וְכָאֵן.

القياس.

» , Fragn. 13 والنساء.

» 19, place a dash (—) after the word "line".

» 21, F and fragm. 13 also
البياء.196, 3, F הָיָה הַיּוֹרֵי which is
preferable.

» 8, read הַרְבֵּה.

» 10, F أن ليس هو.

» 11, Fragn. 13 فيه.

» 18, » » פרה.

» 20, See note to p. 16, 134.

197, 11, F وقال.

» 17, read העולם.

» 20, E, F and fragm. 13
omit the superfluous
words من الافعال.

» 21, also F.

198, 1, E, F and fragm. 13
omit حکم.

Page. Line.

198, 20, E omits ... הַמִּימָה; וְאַמָּא.

F omits מִן הַמִּימָה.

199, 4, E, F and fragm. 13

מרורים for מרור.

» 5, E תִּשְׁתַּד; fragm. 13
תִּשְׁדָּ.

» 13, read יִרְיֵנִי.

» 16, Fragn. 13 صحیحاً.

199, 10, read אֶתְּחַכֶּה.

» 11, F adds ה' נֶאֱמַר
(Zeph. 3, 8).

» 16, E and fragm. 13 ויהלא.

» 21, read בְּמַחְלָה.

199, 5, » » הַתְּחִלָּה.

» 9, » » הַתְּחִלָּה. So F and
fragm. 13.» » F ה' אֵת פְּנֵי ה'
(II Chr. 33, 12).

» 12, F and fragm. 13 اصله.

» 18 and 19, Ġanâḥ, Opus-
cules, p. 143, reads یکن
على زنه, and یقل
for مثل.

Page. Line.

lv2, 2, read כנפֿיך .

» 15, » המלֿקוֹחַ .

» 21, » היריעה .

lv3, 3, » בִּתְּיָקָה .

» 12, C, F and fragmts. 13

and 14 add أَخَذَ be-
fore מִן .

» 13, F الوجه for الاصل .

» 14, F واصحابهم .

» 18, Fragmts. 13 and 14
اصل .» 20, F and fragmts. 13 and
14 also אנשי

lv4, 10, F ومعنى ثلثي ثقیل .

» 11, read משל . So F and
fragm. 13.

» 13, read الكلمتان . So F.

» 14, Last word of line should
be יָנִיָּה (imper.)

» 18, Fragm. 14 هاء .

» 19, C, E, and fragmts. 13
and 14 בְּתִיבֵי הַמִּשְׁנָה

Dr. Kokowzoff gives

Page Line.

these readings the pre-
ference.

lv4, 21, E begins وفيه فعل

خفيف صليتي بوزن لعلاتي
والثقیل .

lv5, 1, E and fragmts. 13 and

14 also omit this line;

F reads ومكة صرية بوزن

رمنية .

» 6, E, F and fragm. 13

كاملا .

» 7, Fragm. 13 מונה מונים

. מונה מונה .

» 8, read ناقصا نونة نونة

. ناقصين . So C; E and
fragm. 13 also ناقصين .» 11, Fragm. 13 والمنفعل for
والانفعال .» 20, E also انفععل which
seems to be the better
reading.

lv6 10, E المعروف الصحيح .

» 15, F adds הוריתי .

Page. Line.

lv, 8, Fragm. 14 וְקִיִּיל for

וְיִקָּאֵל.

» 12, C אִמְדֵּהָב.

» 14, C and fragm. 14 add

. אֶלְשִׁיִּין after אֶלְתִּי.

» 19, Fragm. 14 adds on

margin עַל זִנְאָה פְּעֻלָּעַל
as a note to אֶפְסָפֶךְ.

lv, 2 and 3. Fragm. 14

מִכְרָא.

» 6, F adds וַיִּירֶה וַיִּירֶה וַיִּירֶה

וַיִּיר וַיִּיר בֶּאֱחָדִים מִשְׁלֵלֵי

בְּגִדָּו (Ez. 31, 7) וַיִּשָּׁבֶן

(Jer. 41, 10) וַיִּשְׁמַעְאֵל.

» » Fragm. 14 adds אוֹר וַיִּיר

(like F) בֶּאֱחָדִים אֶלְחָב.

» » F adds לְיִירוּשָׁלַם בְּמִסְתָּרִים

(Ps. 64, 5) after וַיִּירֶה.

» 7, F instead of וַיִּיר a

lengthy discussion of

the form וַיִּירֶם (Num.

21, 30) which is prac-

tically identical with

Page. Line.

Kitāb al-Mustalḥiḳ pp.

146—147.

lv, 4, C וַאֲחַדָּם.

» » F and fragmts. 14 and

15 omit דְּלִים.

» 14, read בְּהִירָהּ.

» 20, Fragmts. 14 and 15

also אֶלְמִתִּיבִין.

lv, 8, Fragm. 15 וְאֶלְתִּינִי.

» 10, read בְּיוֹם אֶשְׁבִּיעִי So

correctly F.

» 15, F אֶחָדָם.

» 16, F and fragm. 15 אֶלְאַחֵר.

» 18, F וַיִּמְכֵּן for וַיִּמְכֵּן.

lv, 5, F וְאֶלְהֵא.

» 6, F omits כְּתִיבִית בִּלְ.

» 8, F כְּתִיבִית בִּי.

» 20, F correctly וְאֶלְ instead

of וְאֶלְ.

lv, 17, E, F and fragm. 16

add אֶלְאַחֵר.

lv, 1, E and fragm 16 add

לְאַחֵר; and similarly in

Page. Line.

most of the articles,
one fragment or the
other or several, add
the 3^d person perfect
of the kal of the verb
under consideration.

١٨٣, 13, read וַיִּבְרָא.

» 16, E, F and fragm. 16
מִכְסוּרָא.

١٨٤, 3, F יִבְדְּלוּן.

» 4, F מוֹטָל.

» 5, F יִבְגְּרִי for جاء.

» 12, F and fragm. 16 اَصْل.

» 12, and 14, F and fragm.
16 اَنْتَشִיד.

» 16, F and fragm. 16 اَسْقُطוּה
which is preferable.

» 17, F and fragm. 16 בְּקִשָּׁו.

» 21, F correctly מַצִּיָּא.

» » the ^z belongs to וַאֲסָקֻט
(so!).

١٨٥, 3, Fragm. 13 לֹא־נֶה.

» 4, read נִהֵן. So E and

Page. Line.

fragmts. 13 and 16.

١٨٥, 6, Fragm. 13 יִיְקוּל for
יִיְכּוּן.

» 7, F فَجَعَلُوا.

» 8, F omits وَالْأَوَائِل; fragm.
13 instead الوَاحِد.

» 8, read لَمَّا.

» 9, Fragm. 13 اَلْمُسْتَعْبِل.

» 12, read اَلْمِثْل. So fragmts.
13 and 16.

» 17, F הַמִּכְתּוּב קֶרְאִים.

» 20, read אֲנָא אֵן for لا. So
fragmts. 13 and 16.

» » Fragm. 13 يَجْعَل.

» 21, Fragm. 13 omits this
line; fragm. 16 adds
استعمالين after اثنین

• both F and fragm. 16
read نَقُول for أَقُول.

١٨٦, 1, Fragm. 13 يَنْطَقُوا.

» 6, F and fragmts. 13 and
16 omit من.

» 10, Fragm. 13 كَتَبْتُ فِي.

Page. Line.

186, 11, F **النباء** for **النوار**; fragm.

16 **وار**.

» 14, read **بوت**.

187, 1, F and fragmts. 13 and

16 correctly omit **הנה**.

» 3, Fragmts. 13 and 16

omit **فيه**.

» 5, F and fragm. 13 **قالوا**.

» 6, Fragm. 13 **انه**.

» 19, » 16 adds **والثقیل**

before **הכירה**.

188, 2, read **عليه** for **علي**.

So F and fragmts 13
and 16.

» 3, F and fragmts. 13 and

16 **والقاء** which is pre-
ferable.

» 6, F and fragm. • 13

أصله.

» 9, read **أخبر**; F and

fragm. 16 add **والثقیل**.

» 10, read **بمشی**.

189, 6, F **والثقیل** **הנה**.

Page. Line.

189, 21, Fragm. 16

ושמע (Pr. 22, 17).

190, 6, read **ורחבשנו**.

» 18, Fragmts. 13 and 16

correctly **נצא**.

191, 2, Fragm. 16 adds **ومعنى**

ثالث **والريد** **الخير**

(Jer. 4, 7).

191, 8, F **כי נשה** **ממלכתו**

(II Sam. 5, 12) after

לשאל and instead of

נשאה.

» 13, Fragm. 16 **هذا الاصل**.

» 14, » **الهاء**.

» **الالف**.

» 18, F adds **ماضى** **والمثل**

(Jes. 63, 9) **وینשא**

מנשאים **את** **היהודים**

(Esth 9, 3).

192, 6, F and fragm. 16 cor-

rectly **פעיל**.

» 14, F **הנקו** for **הנקה**.

» 19, Fragm. 14 **انها**.

Page. Line.

193, 2, E, F and fragm. 13

omit the superfluous

بِالْفَتْحِ.

» 5, read I Reg. 8, 31.

» 8, » תְּנִיחָה. So F and
fragm. 14.

» 11, Better יִתְּנֶה. So fragm.
13.

» 16, F and fragmts. 13 and
14 correctly תְּמַסְלֵאִים.

» » Fragmts. 13 and 14
كاملًا.

» 19, F and fragmts. 13, 14
and 16 add אֶתְּנָה.

194, 5, read בְּמַעֲבָה.

» 9, F من طريق for مكان.

» 11, read בְּעֵרֵי עֲדָיִים.

» 12, F and fragmts. 13, 14
and 16 correctly ويجن
ان يكون من.

195, 4, F עלה for יַעֲלֶה.

» 6, F adds ועל אברם

(Gen. 13, 1).

Page. Line.

195, 8, Fraggm. 13 יַעֲלֶה; fragm.

16 יַעֲלֶה.

» 9, F and fragmts. 13 and
16 المعدا.

» » read وكذلك.

» 11, Fraggm. 16 المعنى
الثاني.

» 14, read بركة.

» 17, Fraggm. 16 אל תַעֲלֶמוּ
(Ex. 33, 15) מזה.

» 21, erase אתה.

196, 5, read יַעֲנֶנָּה.

» 20, F and fragm. 13 cor-
rectly לחשיב החפוכות
(Pr. 16, 30) for מראות

ברע which rests upon

a confusion with Jes.

33, 15.

197, 2. So also 197, 18, but
see 197, 7; 197, 15, and

197, 15; F and fragm.

13 أربعة.

» 9, read ציו for ציו. So

Page. Line.		Page. Line.	
	F and fragmts. 13 and 16.		and fragmts. 13 and 16.
	16.	19 ^a , 18,	E and fragm. 13 add
14 ^v , 9,	F adds וְאַתְּתַעַל הַשָּׁכָרִי (Threni 4, 21) וְהִתְעַרִי .		(Ps. 17, 7) מוֹשִׁיעַ הַחַסִּים .
» 13,	read עָרָה and כָּלָה . So	19 ^a , 5,	read וְעָמְרוּ וְאִין וּבִפְנֵה
	F and fragm. 13.		מִפְנֵה .
» 15,	E, F and fragmts. 13 and 16	» 8,	Fragmts. 13, 16 and
	אֲנֹכִי עֲשִׂיתִי אֶרֶץ .		יִפְנֵה מִפְנֵה .
		» 13,	read פָּצְנִי .
19 ^a , 2,	E, F and fragm. 13	20 ^{..} , 2,	F adds וּבִפְנֵה וְאַסַּל .
	וּמַעֲנִי תָלִי .	» 9,	E, F fragmts. 13, 14,
» 4,	read עֲשִׂיתִי . So E and		16 and 17 הַמַּעֲדָה .
	fragmts. 13 and 16.	21 ^a , 2,	E and fragm. 16
» 6,	F and fragm. 13 قَوْم	» 4,	E, F and fragmts. 13,
	for بَعْضُ النَّاسِ .		14, 16 and 17 לְבָחוֹת
» 10,	E, F and fragmts. 13 and 16		אֲסַל לְבָחוֹת .
	בְּרִיּוֹן בְּרִיּוֹם which is preferable. In all these manuscripts as also in the two Hebrew translations, the three words appear after	» 12,	Same six Mss. omit
	לְבָרִי (l. 11).		וּמַעֲנִי . . . צַעֲרִינוּ .
» 12,	read בִּינֶךָ . So E, F	» 14,	Fragm. 14 وَقُلْ for يَقَالْ .
		» 15,	read יִצְרָה (with Dageš).
		21 ^a , 6,	» יִצְרָה . So fragm. 16.
		» 7,	Six St. Petersburg Mss.
			צִפִּית לְצִפִּיתִי for צִפִּית
		» 8,	read בִּינֶךָ .

Page. Line.

2.2, 13, F adds וַיֵּצֵא אֹתָם

(Ex. 38, 6).

» 15, read הַבּוֹסֵר.

2.3, 1, Fragn. 16 places קוֹה

וּמֵעֲנִי before אֱלֹהִי

(l. 2).

» 8, read הַקְלוֹבְנִי

» 9, » גְּבוֹרָתָהּ

» 11, » רוֹדְפֵיכֶם

» » » הֵذَا

» 15, F and fragm. 13 קָנֶה

» » read עֵשֶׂה

» » Fragn. 13 اتّصال for
انوصل.

2.3, 20. Six St. Petersburg Mss.

like A ثَانِي.

» » E, F and fragm. 17 like

A; fragm. 13 واندرج.

2.4, 10, F بعيد.

» 15, read כִּי

» 19, F adds ה' לְקִרְאָתִי

(Num. 23, 3).

2.5, 1, F לְמָא for اذا.

Page. Line.

2.5, 1—2. Fragn. 13 omits

وما... القاف

» 2, F adds الْبَتَّة after بوجه.

» » read בְּקִרְיָה So F.

» 5, F and fragmts. 13 and
16 المَشْدَدِي which is
preferable.

» 6, Fragn. 17 قبيل.

» 10, Better לְקִרְאָתְךָ in both
places. So five St. Pe-
tersburg Mss.

» 16, read כִּי

» 20, Also St. Petersburg Mss.

2.6, 5, read אמרה.

» 10, Fragn. 16 וַיִּרְא
וַהֲרִיא

» 17, read בְּנִי

» 19, » הַכֹּהֵן

» 20, » حُرُوت

» 21, » נְהִיָּתָהּ

2.7, 1, » כִּי

» » F adds לֶךְ חֲמִין

(Ex. 13, 7).

Page. Line

פ. v, 4, E, F and fragmts. 13,

16 and 17 omit גדול.

» 5, read מְרֹאֶה. So F and
fragmts. 13, 16 and 17.

» 17, F הַרְבֵּה.

פ. v, 1, Fragm. 16 ومعنى for

وثقيل.

» » read צִאֲךָ for צִאֲךָ.

» 12, read מִיעֶקֶב.

» 13, » הַרְבֵּה. So cor-
rectly fragmts. 13 and
16.

» 14, F الذى أصله.

» 20, E, F and fragm. 13
correctly בִּרְחֹק.

פ. v, 3, read כִּי.

» 7, F and fragm. 17 יושבי
for אלהי.

» 11, F רמה for ירמה (after
(ארמה).

» 13, F ومعنى ثلث ثقیل.

» 16, St. Petersburg Mss.
תרמה.

Page. Line.

פ. v, 21, Fragm. 16 adds הַרְבֵּינָה

(Jes. 11, 7).

פ. v, 2, read רָעָה לוֹ.

» 5, F أصله before התכסה
and before התגרה.

» 7, Ġanâh, Opusculs, p.

111, reads فليست.

» 7—8, Fragm. 17 omits

ومعنى.... روه.

» 9, read לערוב.

» 10, Place אל before צו (1.11).

» 11, erase "(sic)".

» 12, F and fragm. 16 والانفعال

גִּרְסִים.

» 17, read כִּמְנִי

» 18, F adds (sic!) יִדְּיוֹ הַרְבֵּינָה

(Job 5, 18) הַרְבֵּינָה

(sic!).

פ. v, 1, F adds גִּרְסֵי.

» 10, E, F and fragm. 13
correctly יִרְאִי.

» 11, St. Petersburg Mss. cor-
rectly בגל.

Page. Line.		Page. Line.	
111, 16,	St. Petersburg Mss. كان .	111, 6,	E, F and fragm. 18
» »	E omits فيه .		وليس .
» 17,	E, F and fragmts. 16	» 9,	F زينة for مثل ; E مثل .
	and 17 كان لوجه .	» 12,	St. Petersburg Mss. يشبه
» 19,	Fragm. 17 ناقصا .		for شوفة
112, 21,	read شبه	» 19,	F وتقيل اخر للكه .
113, 1,	» بي	117, 2,	Fragm. 18 ابتدلت .
» 4,	Fragm. 16 adds يشبه	» »	E, F and fragmts. 13
	(Ez. 34, 6) بنا .		and 18 واوا like A.
» 13,	read هين .	» 3,	Fragm. 18 عذا .
» 15,	Fragm. 18 عذه .	» 6,	E and fragmts. 13 and
» »	F ثلاث .		18 لشد ; F شد .
» 16,	E, F and fragmts. 17	» 7,	read الذين
	and 18 كل الحفצים لا	» 7—8.	Article لله missing
	يشيوا به (Pr. 8, 11).		in fragm. 18; in F pla-
» 18,	E والثقل منه .		ced before لله .
115, 14,	read يكن .	» 8,	read لهم .
» 20,	F like A يشبه .	» 9,	E, F and fragm. 13
116, 2,	F correctly الاحد ;		correctly omit انه
	fragm. 18 merely ال	118, 1,	F adds الله .
	الشيء .	» 2,	F and fragm. 13 الله .
» 3,	Fragm. 18 مثل for	» 5,	Ganâh , Opuscles, p.
	كما.....في .		121, reads اصلا .

Page. Line.

٢١٨, 10, F and fragm. 13 ;

fragm. 18 correctly

תלמים.

٢١٩, 5, Fragm. 13 omits

and reads بتمامه.

» 5-7, والحمد..... باثباته.

missing in F and fragm.

13. F has instead: ويتلوه

كتاب الافعال ذوات المتولين

العبرانية. Fragm. 13

merely الحمد. In P

the following additional

lines are found رحم الله

مألفه ورضى عنه ونفع به

من نشط الطالبين نفع

(sic) مؤدى الى رضا من الله

سبحانه وتعالى يتلوه كتاب

ذوات المتولين العبرانية.

٢٢٠, 1, Fragm. 19 begins as

בשם אל עולם

كتاب الافعال ذوات المتولين

تأليف يحيى بن داود

رحمه الله عليه قال الشيخ

Page. Line.

F begins كتاب الافعال

ذوات المتولين العبرانية قال

الشيخ.

٢٢٠, 1, Fragm. 19 ابن.

» » E ٦٦٧٦.

» » F تأملت علمت.

» 2, E and fragmts. 13 and

19 omit العبرانية.

» » E فوجد.

» 3, Fragm. 19 وجدت فيها.

» » According to Mr. H. W.

Hogg of Oxford who

kindly looked up the

passage for me again,

A reads at end of line

. تصديا i.e. הצדיא.

» 5, Fragm. 19 adds فقد.

» 6, read ويسلك.

» 8, E, F and fragmts. 13

and 19 omit قال يحيى

الافعال.

» 10, St.Petersburg Mss ٦٦٧٦.

» 11, F الفعل for الافعال.

Page. Line.

- ٢٢٠, 12, Fragma. 13 أصل .
 » 13, » » باندغام .
 » 14, » » omits بالغفخ .
 » 15, » 19 وقيل .
 ٢٢١, 3, F and fragmts. 13 and 19 ومثله .
 » 8, Fragma. 13 omits الواحد . . . الأول ; E and F omit الواحد .
 » 9, E and F لا .
 » » E ماض .
 » 10, F واصحابها .
 » 11, F مفتوحة at beg. of line .
 » » F منها فعل ; E and fragm. 13 فعل منها .
 » 15, F and fragm. 13 omit بالتشديد .
 » 17, F واصله .
 » 18, F and fragm. 13 بالواو .
 » 19, Fragma. 13 آة .
 » 20, Fragmts. 13 and 19 تـكـون مـشـددة like

Page. Line

- A ; E and F correctly تكن مشددة .
 ٢٢١, 20, E and F بادغام in first instance (l. 10); F also in second (l. 12).
 » » Fragma. 13 like B مشددة and like A حرفين and المشدود .
 ٢٢٢, 1, F omits ربما .
 » 5, Fragma. 13 بغفخ .
 » 8, F عوضا for وتكميلا .
 » » F and fragm. 13 بالفعال .
 » 14, Fragma. 20 omits ومثله .
 » 17, F وامثاله .
 » » Fragma. 20 لحق .
 » 18, » 13 فـعـل for الفعل .
 » » F and fragm. 20 دالا for دالة at end of line .
 » 20, E, F and fragm. 13 like A .
 ٢٢٣, 3, F وليس يكون .

Page. Line.		Page. Line.	
٢٢٣, 4,	Frags. 13 and 20 omit واو .	٢٢٤, 2,	F and frags. 13 and 20 omit واو .
» 5,	F and fragm. 13 omits كان .	» 3,	F and fragm. 13 omits اصل for اصله .
» 8,	Fragmts. 13 and 20 omit واو .	» » and 4,	Fragmts. 13 and 20 omit واو for وامثاله .
» 9,	Frags. 13 and 20 omit كان .	» 4,	Frags. 13 and 20 omit نقص for نقصه .
» 10,	» » omit فان for فان .	» » E	omit واعلم .
» » F and frags. 13 and 20 omit الضمير for الضمير .		» 6,	Frags. 20 and 21 omit واو for وامثاله .
» 11,	F and fragm. 13 omits الساكن .	» 7,	F and fragm. 13 omits مشدا .
» 16,	» » » correct الساكن .	» » St. Petersburg Mss.	correctly كَلَّ for كَلَّ .
» 17,	F and fragm. 13 omits واو .	» 8,	Fragmts. 13 and 20 omit هذه for هذه .
» » Frags. 13 and 20 omit واو for وامثاله .		» » E	omit الساكن for الساكن .
» 18,	to ٢٢٤, 1 F omits واو .	» 11,	E omit الساكن .
» 20,	Frags. 13 and 20 omit واو .	» 18,	E and fragm. 13 omit الساكن for الساكن .
٢٢٤, 1,	» 20 omits اصل for اصل .	» 20,	F and frags. 13 and 20 omit اصل for اصل .
» 2,	F and fragm. 13 omits تشتبه for تشتبه .		
» » F	omit واو for واو .		

Page. Line.

٢٢٥, 10, Fragn. 20 adds **يقيم**. **واحد** after **مقام اثنين**.» 12, read **הארץ**.» 13, F adds **ולבבו יבין**(Jes. 6, 10) after **מן**.» 18, Fragn. 20 adds **היפי**.٢٢٦, 2, » 21 **במقام**.» 7, » 20 **ولا يكون**.» 8, F **وثبتنا**; fragn. 20**وثبت**; fragn. 21 **وثبتت**.» 12, Fragn. 21 **بغيرها**.

» 13, F and fragmts. 20 and

وتحريك 21.» 14, F **והזקורת**.٢٢٧, 1, St. Petersburg Mss. **אן**.» 2, E **الموصولة**.» 4, F **الذين**.» » E and fragn. 21 **الفعلية**
for **الفاعلين**.» 6, E omits **فعل**.» 10, Fragn. 21 **واصله**.» 11, » 20 omits **او** be-
fore **יקבל**.

Page. Line.

٢٢٧, 12, F correctly **יִסֵּב**.» 13, F **وقال** for **يقال**.» » F adds **وكذلك** after **יסֵּב**.» 16, F **التي** for **الذي**.» 20, Fragn. 20 **اتصلت**.» 21, read 'A and B' instead
of 'Mss.'٢٢٨, 1, E, F and fragn. 20 **يبرد**.» 1, F omits ..... **منذ غما**
انساقط; E omits only
والساكن.» 3, A's reading **اتصل** is pre-
ferable.» 13—14. F omits. .... **ناحو**
השימור.» 17, F more correctly **מסבים**
מחילם.» 20, E and F also **اتصل** and
مردود.٢٢٩, 1, F omits **ذلك**.» 3, F **حرفين** for **اثنين**.» 4, F **واصحابه**.» 7, F omits **او**.

Page. Line. ٢٢٩, 15, <i>Ġanâḥ</i>, <i>Opuscules</i>, p. 222, reads <i>والواحد منها</i> <i>غير المتصل</i>. » 21, read 'A and B' instead of 'Mss.' ٢٣٠, 1, F omits ..... <i>السكانان</i> <i>اعنى</i>. » 5, F <i>الضمير</i>. » 6, F omits <i>ابدا</i>. » 7, <i>Fragm. 13 اسقطت</i>. » 8, » 24 <i>انفععل</i> for <i>انفعال</i>. » 13, read <i>وتركت</i>. So F, <i>fragm. 24 and Ġanâḥ</i>, <i>Opuscules</i>, p. 224. » » <i>Ġanâḥ</i>, <i>ib. مشددة</i>. » 15 and 18. <i>Fragm. 13 انفععل</i> for <i>الانفعال</i>. » 16, <i>Ġanâḥ</i>, <i>Opuscules</i>, p. 183, adds <i>الصاحب</i> after <i>والقياس</i>. » 17, <i>Fragmts. 13 and 24</i> <i>واسقط</i>.	Page. Line. ٢٣٠, 20, <i>Fragm. 24 بتشديد</i>. » 21, F omits <i>لانفعال</i>. » » <i>Fragm. 24 اللينة</i> for <i>اللين</i>. » » F and <i>fragm. 13</i> adds <i>العين</i> after <i>مثل ٦٦٠</i>. ٢٣١, 3, <i>Fragm. 24</i> adds <i>ايضا</i> after <i>واحد</i>. » » <i>Fragm. 24</i> <i>وعلامته</i>. » 4, E <i>الذي هي ٦٦٠</i>. » » read <i>وعلامته</i>. » 5, E <i>فتمان العلامتان</i>; <i>fragm.</i> <i>24</i> omits <i>ان</i>. » 5, <i>Fragm. 13</i> <i>الفعل منه فاء</i>. » 6, E, F and <i>fragm. 24</i> <i>اما</i>; <i>fragm. 13</i> <i>واما</i>. » 9, E <i>٦٦٠</i>; F <i>٦٦٠</i>; <i>fragm.</i> <i>13 ٦٦٠</i>. » 11, F <i>وكما ٦٦٠</i>. » 12, <i>Fragm. 13</i> <i>ذكرت</i> for <i>وضعت 23</i>; <i>وصفت</i>. » 13, <i>St. Petersburg Mss. ٦٦٠</i>. » 14, <i>Fragm. 13</i> <i>جعل</i>. » 15, » » <i>مثل</i>.

Page. Line.

٢٣١, 16, Fragm. 13 أنفعال .

» 17, » 23 مثل .

» 18, F وأنما for واما .

» 19, F פיסוק .

٢٣٢, 1 and 2 E متى ما .

» 2, F أنفعال for انفعال .

» 3, F اسقطوا [ا] .

» 6, F and fragm. 23 رتت .

» 14, St. Petersburg Mss. יְסַבֵּי .

יְסַבֵּי יְסַבֵּי which is preferable.

٢٣٣, 1, E واصله at beg. of line.

» 2, E omits اصله .

» 6, F الوجه .

» 8, Fragm. 24 اردت أنفعلا .

» » » » أو غيرهما .

» 13, E and fragm. 24 مخاطبة .

» 16, F » » واعلم 13 .

» 17, St. Petersburg Mss. هي for هو .

» » Fragm. 13 هذا for هذا .

» 19, St. Petersburg Mss. قايم for يقم .

Page. Line.

٢٣٤, 12, St. Petersburg Mss.

واصله both times.

٢٣٥, 3, St. Petersburg Mss. גדל

כבוד יעקב (Jes. 17, 4)

יכלל after اصله גדל .

» 4, F اجتمع for اجتمعت .

» 5, St. Petersburg Mss. correctly لام الف-عمل (for عين).

» 9, St. Petersburg Mss. الاصل .

» 15, St. Petersburg Mss. correctly التي اصلها .

» 16, St. Petersburg Mss. correctly فنى كتاب حروف اللين .

» 16, Fragm. 24 אלליין .

» 18, F مشدودا كاملا .

» 19, F ناقص .

» » E פתחין; F adds ألفا .

» 20, E and F correctly omit وانفصاله .

» 20, to ٢٣٥, 1, fragmts. 13

Page. Line.		Page. Line.	
	and 24 omit... ואתפסאלה הקלם .	239, 3, E and fragm. 13 omit פיה .	
234, 21, St. Petersburg Mss.	also המעתל which must therefore be noted as the correct reading in l. 14.	» » E ללנדגאם ; fragm. 13 ללנדגאם .	
		» 4, St. Petersburg Mss. omit המעתל .	
		» » St. Petersburg Mss. omit תשד .	
230, 1, St. Petersburg Mss.	correctly ואנפסאלה for ואתפסאלה .	» » Fragm. 24 adds משדד עליו זנה מחתה בלום (Pr. 10, 15) after מארה ה .	
» 3, Ganâh , Opuscles, p. 138 קיל for קילוא .		» 8, Fragm. 24 adds ומא יסם פאעלע האיר יואר ועד געעל יארים (Mal. 3, 9) מן עזא אלל עליו אן [אלל] פיה יארים עליו זנה בלום after פאנ . See Ganâh , Kit. al-Must., p. 178.	
» 5, F ואלל ; Ganâh ib. אלל .		» 8, Fragm. 15 vocalizes אָרר אָרר .	
» 8, Fragm. 15 omits גמל .		» 11, Fragm. 15 ואלל	
» 10, St. Petersburg Mss. correctly המתעלמין .			
» 15, read לְאִישׁוֹ .			
236, 1, St. Petersburg Mss. add אָר .			
» 2, St. Petersburg Mss. omit פיה .			
» » read אָרר אָרר (Gen. 27, 29).			

Page. Line.

לִי אֶרְרָה (like B); E and
 fragmts. 13 and 24
 עָזָא
 .אמר אלה

236, 12, St. Petersburg Mss.

.מקום ראש

» 13, Fragm 24 adds an arti-
 cle as follows אֶבְרָהִים
 (Cant 6, 11) בְּאֶרְצוֹ
 עֲדָנוּ בְּאֶרְצוֹ לֹא יִקְרָא
 (Job 8, 12).

» 15, Fragm. 24 וַיִּקְרַב אֵל.

» » E and fragmts. 15 and
 24 add בְּיָד לֹא
 (Hos. 8, 9).

236, 3, Fragm. 24 adds וְאֵל
 יִשְׁמַח דָּאֵלֶּה חֶרֶב אֵל
 (Jer. 50,
 37) (see *Ganâh*, Kit. al-
 Must., p. 179).

» 6, Fragmts. 15 and 24
 בָּא; fragm. 13 בָּא
 בָּא.

» » E and fragm 24 וַיִּשְׁמַח

Page. Line.

; fragmts. 13 and
 וַיִּשְׁמַח.

236, 7, Fragm. 15 יוֹדֵי אֵל.

» » » » אֵל for
 הָאֵל.

» 8, Fragmts. 15 and 24
 אֵל; E and
 fragm. 13 אֵל.

» 9, Fragm. 15 וְאֵל.

» » Fragmts. 13 and 15
 כְּמִתִּין.

» » Fragmts. 15 and 24
 בָּא.

» » E and fragmts. 15 and
 24 אֵל.

» 13, Fragm. 24 adds an ex-
 planatory note to אֵל
 as it did p. 178, 7.

» 15, Fragm. 24 adds וְאֵל
 אֵל בְּעֵינֵי הָאֵל וְהָאֵל
 (Hos. 7, 8).

236, 10, Fragm. 23 adds אֵל
 אֵל after אֵל.

Page. Line.		Page. Line.
٢٢٩, 13,	Fragm. 23 بالتشديد	٢٤٢, 20, Fragma. 15 في for من
» 18,	» » נָכַח	٢٤٣, 4, » » اصل חיים
	(Ex. 15, 16) כָּאֵן	נִפְשׁ חַיָּה
» 19,	Fragm. 15 فیهما والمیم	» 8, Fragma. 15 لام-ه
» 20,	» 23 فیہ for فیہما	لام الفعل for الشديدة
٢٤٠, 4,	» 15 for اثْنَمِین	» 10, Fragma. 15 for الاولة
	میمین	الاولی
» 5,	Fragm 23 والاصل	» 11, Fragmts. 14 and 15
» 15,	Fragmts. 15 and 23	ثقیل
	واسقاط الساكن	٢٤٤, 4, Fragmts. 14 and 15
» »	Fragm. 23 omits اللین	הַמְכֻנִּי at end of line.
» » » 15 »	الذی	» 6, Fragma. 15 أصلها for
» 16,	read הַלְלוּהָ	الاصل فیہما
» »	Fragm. 23 بالتشديد	» 8, E and fragm. 15 אֵן
» 17,	» » adds (from	for אֵן; frag. 14 אֵן
	the Kitâb al-Mustal-	אֵן
	hik p. 184 والاف-ع-ال	» 17, E and fragm. 15 cor-
	יְהוָה הַמְתַּלֵּל הַזֶּה.....	rectly בָּן for כָּן
	(fragment ends) after	٢٤٥, 1, St. Petersburg Mss.
	ידבר פי	الاصل
٢٤١, 3,	Fragm. 15 omits الاصل	» 2, Fragmts. 14 and 15
» 11,	» » التّشديد	omit الاولی
٢٤٢, 17,	» » نحو for او	» 3, Fragma. 14 اصل

Page. Line

٢٤٥, 5, Fragm. 14 omits

وساكنين.

» 11, E من معنى.

» 13, Fragm. 14 معنى for شىء.

» 19, read קִקֶּק Fragm. 14

adds על ספר הקִקֶּק

(Jes. 30, 8).

٢٤٦, 10, Fragm. 14 التناء.

» 14, read הדרה.

٢٥٥, 20, i. e. A and B.

٢٥٦, 15, Here and elsewhere
read 'Threni' for 'Lam'.» 17—18, E writes בסכה,
בסכות, ובסכה; fragm.

25 also בסכות.

٢٥٧, 15, read ובגני

٢٦٢, 2, E اصله.

٢٦٣, 5, E ماض.

» 6, E correctly مثله.

» 10, E omits انتقيب.

» 13, E يجوز for يجرى.

» 14, E omits كما... والماضى.

٢٦٤, 4, E الاصل.

Page. Line.

٢٦٦, 2, E נשדוני.

» 4, 6 and 7, E معناه.

٢٦٧, 6, E ومعنى ثلثي.

» 12, E places منه after וישרק
(l. 13).

» 14, E الشين فيه.

» 18, E بالשרק.

» 19, E لآنها.

٢٦٨, 3, E بساكن اللين.

» 15, E adds اصله ישسس.

» 17, E يكون منه.

» 18, E השקק.

» 21, E فليس من هذا الاصل.

٢٦٩, 14, E like B الاصل for المعنى.

» 15, E more correctly بوجه
من الوجوه.» 16, E and F add כל
א"ש (Jer. 44, 27).

٢٧٠, 4, E omits فيه.

» 8, E and F have the cor-
rect quotation וְיִתְּנֵם אֵל
הַבְּסֵף (II Reg. 22, 4).

» 13, F اتصلت for اتصل.

Page. Line.		
2v., 13, E and F and fragm. 25	בְּתִשְׁדִּיד בְּשִׁדָּה .	תו[ביקח] ברוך יי לעולם אמן
» 19, E and F and fragm. 25 omit	המיומם .	ואמן כתבם העבד الفقير الى الله السائل منه المغفرة والرحمة ישעיהו הכהן בן עזיאל ... עידו
» 20, E and F and fragm. 25 add	המיומם after	הב' הרופא נ[ע]בהויא .
	המיומם .	There follow several defective and illegible lines.
2v., 4, F inverts order of quotations.		העבראנית ברוך 6 . . . . .
» 6, Fragm. 25 adds after	המיומם :	ותם בתמאם (!sic) جميع » E הכתאב ברוך המותן ליעה כח ולאין אונים עצמה ירבה
	העבראנית الحمد لله على حسن	

Regarding the collation with the St. Petersburg manuscripts I beg to add:

- (1) In so many cases do we find the simple Kal form of the verb added after the indication of the verbal stem, that we are justified in adding this form throughout, in connection with each article.
- (2) The St. Petersburg Mss. very frequently arrange the quotations and verbal forms introduced, in a different order from that found in the Oxford manuscripts. I have not thought it necessary, except in a few instances that may serve as specimens, to indicate such variations. In the comparative study, however, of the Arabic original with the

Hebrew versions, these divergences in the manuscripts must be taken into account.

- (3) In the Biblical quotations, there is rarely agreement among the manuscripts as to the number of words quoted. At times one manuscript gives the quotation in fuller form, at times another. I have not considered it necessary, except in a few instances, to indicate such variations.
  - (4) The orthographical inconsistencies and peculiarities of the Mss. are so numerous that Dr. Kokowzoff very properly did not deem it worth while to note any but really important ones; and in my notes. I have only embodied some — by no means all — of these.
  - (5) Dr. Kokowzoff calls especial attention to fragment no. 18. — the one on parchment — which appears to be quite old and represents a copy prepared with great care. It agrees in most cases with F which is by far the best of the St. Petersburg manuscripts.
  - (6) The two elaborate notes (a) in F to p. 178, 7 (גִּירָם) (b) in fragm. 24 to p. 237, 13 (וִיבֵל) are interesting as illustrating the liberties that were taken with the text of Ḥayyûḡ and that must have led to considerable confusion. See my introduction p. VIII note 3 and p. XX. I have not deemed it necessary to embody these two notes in the collation.
-

אלך (ib. 26, 11) לא אסיר תִּמְתִּי מִמֶּנִּי (Job 27, 5)
 תִּפְחֵ תִּחַ וְחִלִּיל (Jes. 5, 12) בָּתוּחַ וּבְנוּר (Ps. 149, 3)
 בָּתָּפִים וּבִמְחֹלוֹת (Ex. 15, 20) עוֹד תַּעֲדִי תִּפְיָךְ (Jer. 31, 3)
 מְתוּכָּפוֹת עַל לִבְבָּהֶן (Nah. 2, 8) בְּתוֹךְ עֲלָמוֹת תוֹכָפוֹת
 * (Ps. 68, 26)

* تَمَّتْ الْأَفْعَالُ ذَوَاتِ الْمُثْلِينَ *

(Jos. 8, 24) עד הם כל הדור (Num. 32, 13) בָּתָם פרח
 (Jes. 18, 5) הָם صفة والجمع הָמוּם بالتشديد שנה
 תְּמִימָה (Lev. 25, 30) פעילה, וְאִמָּא בִּי לֹא תִּמְנֶנּוּ (Lam. 3, 22)
 فقد جاء شاذًا عن القياس والوجه فيه תמונו או תממנו
 على الاصل, والثقیל נִתְּמַנְוְתִי טמא אתך ממך (Ez. 22, 15)
 בָּתָתָם הפושעים (Dan. 8, 23) בָּתָתָתָם שורד תושד
 (Jes. 33, 1) اصله التشديد فَأَسْقَطَ استخفافا יתם ותמו
 وقد جاء معوضا بتشديد التاء וַיִּתֵּם הַכֶּסֶף (Gen. 47, 15)
 والانفعال יתמו חטאים (Ps. 104, 35) במדבר הזה יתמו
 (Num. 14, 35) وقد يمكن ان يكون וַיִּתֵּם השנה החוה
 (Gen. 47, 18) וַיִּתֵּם הַכֶּסֶף (ib. 47, 15) תָּתָם חלאתה
 (Ez. 24, 11) النوع الآخر من الانفعال وقد ذكرته في صدر
 الكتاب والقياس اذا اتصلت بالواو תתמו יתמו بتشديد
 التاء والميم وساكن المدّ אֵלָא אֲנֵהֶם قد قالوا וַיִּתְּמוּ ימי בכי
 אבל משה (Deut. 34, 8) على غير القياس اسقطوا شدة
 الميم وساكن المدّ استخفافا ועולוּ על שدة التاء الدالة
 على الانفعال ومعنى ثانی הָם וישר (Job 1, 1) יונתי
 תְּמִימִי (Cant. 5, 2) والجمع תמים תמות بالتشديد على
 الاصل ايضا, וְאִמָּא זָכַר תְּמִימִים (Lev. 1, 3) תְּמִימָה
 (Ps. 19, 8) فهو פעיל פעילה, والجمع תמימים בָּתָם לבבי
 (Gen. 20, 5) תום וישר יצרונִי (Ps. 25, 21) ואני בְּתִמִּי

שָׁרַר שְׁרָרָה אֲנִי הַסֶּחֶר (Cant. 7, 3) לֹא כִרְתַּ שְׁרָרָה
(Ez. 16, 4) רַפְאוֹת הָיָה לְשְׁרָרָה (Pr. 3, 8) وَمَعْنَى آخَر
בְּשִׁרְיֹת לְבִי אֵלֶךְ (Deut. 29, 18)

שָׁרַר כִּי תִשְׁתָּרַר עָלֵינוּ גַם הַשְׁתָּרַר (Num. 16, 13)
وَيُمْكِنُ أَنْ يَكُونَ مِنْهُ وَيُشَارَ أَلْ מִלֵּאךְ (Hos. 12, 5) כִּי
שָׁרִים יִשְׁוֹרוּ (Pr. 8, 16) وَيَكُونُ التَّشْدِيدُ أَصْلُ שָׁרִים
יִשְׁוֹרוּ

תִּזְוֹ יִמְכֵּן אֲנִי יִכּוֹן מִן הַזֶּה אֲסִיר הַזֶּה
(Jes. 18, 5)

חֶכֶךְ תִּזְוֹ וּמִרְמָה (Ps. 55, 12) מִתְוֹךְ וּמִחֲמִם (ib. 72, 14)
רֹאשׁ וְאִישׁ תִּכְבְּכִים (Pr. 29, 13)

חָלַל תֵּל עוֹלָם (Deut. 13, 17) עַל תֵּלָם (Jos. 11, 13)
וּנְבִנְתָה עִיר עַל תֵּלָהּ (Jer. 30, 18) חֵר גְּבוּהָ וְתִלּוּל
(Ez. 17, 22) وَلَعَلَّ أَنْ يَكُونَ مِنْ هَذَا أَصْلُ a וְתִלְלִינוּ
שִׁמְחָה (Ps. 137, 3) בּוֹגֵה מִן הַוֵּגֵה

תָּמַם תִּמּוֹתַי וַיְהִי כַאֲשֶׁר תָּמַן (Deut. 2, 16) כִּי אִם תָּם
הַכֶּסֶף (Gen. 47, 18) תָּם עוֹנֵךְ (Lam. 4, 22) וְתָתֵם הַשֵּׁנָה
הַחֹוֹא (Gen. 47, 18) וְתָתֵם הַכֶּסֶף (ib. 47, 15) תָּתֵם
חֲלֹאתָהּ (Ez. 24, 11) تَشْدِيدُ التَّاءِ لِلتَّعْوِيضِ עַד תָּתֵם

שָׂכַר שְׂכוּתִי יִשׁוּךְ וַיֵּשְׁבוּ הַמַּיִם (Gen. 8, 1) כְּשֶׁךְ חֶמֶת
הַמֶּלֶךְ (Esth. 2, 1) נִשְׁכָּכָה (ib. 7, 10) وَالثَّقِيلُ وَהַשְׂכּוּתִי
מַעֲלִי (Num. 17, 20) יִשָּׁךְ אִשָּׁךְ יִשְׁכּוּ
שָׁלַל וְשָׁלַל שְׁלָלָהּ (Ez. 29, 19) כִּי אַתָּה שְׁלוֹתָ גּוֹיִם
רַבִּים וַיִּשְׁלֹף בָּל יֵתֶר עַמִּים (Hab. 2, 8) اَصْلُهَا سَلَلَت
יִשְׁלָלוּךְ אֶשְׁתּוֹלְלוּ אֲבִירִי לֵב (Ps. 76, 6) وَمَعْنَى آخَرٍ أَوْ
قَرِيبٍ مِنَ الْاَوَّلِ نَالٌ فَشָׁלוּ לָהּ (Ruth 2, 16)
שָׁמַם שְׂמוּתִי יִשׁוּם וְשׁוּמוֹ יִשְׁרִים עַל זֹאת (Job 17, 9)
שׁוּם שׁוּמִי שׁוּמוֹ שָׁמִים עַל זֹאת (Jer. 2, 12) נִשְׁמָה
וּשְׁעֵרֹרָה (ib. 5, 30) מִשְׁמָה אֲשֶׁר שָׁם שְׁמוֹת בָּאָרֶץ
(Ps. 46, 9) לְשִׁמָּה תַּחֲיָהּ (Hos. 5, 9) עַל הָרַ צִיּוֹן נִשְׁשָׁמִם
(Lam. 5, 18) לֵאמֹר נִשְׁמָמוּ (Ez. 35, 12) وَيُمْكِنُ أَنْ يَكُونَ مِنْهُ
יִשׁוּם וַיִּשְׁרַק (Jer. 19, 8) وَجَعَلَ تَشْدِيدُ الشَّيْنِ عَرَضًا مِنْ
النَّقْصَانِ وَأَمَّا فَتَشْدِيدُ الشَّيْنِ لَأَنَّهُ
תַּתְּשׁוּמִם وَالثَّقِيلُ وَהַשְׂמּוּתִי אֲנִי אֶת הָאָרֶץ (Lev. 26, 32) וְאֵת
נוֹהוּ הַשְׁמוֹ (Ps. 79, 7) יִשָּׁם אֶל הָאֲשֻׁדּוּדִים וַיִּשְׁשָׁם
(I Sam. 5, 6) وَمَا لَمْ يَسْمَ فَاعِلُهُ הַנִּשְׁשָׁם بِتَشْدِيدِ الشَّيْنِ
عَرَضًا مِنَ النَّقْصَانِ وَضَمَّ الْهَاءُ بِشَرِّكَ أَوْ بِكَمِّينَ حَتَّى
لَا تَهْمَا وَاحِدٌ فِي بَعْضِ التَّصْرِيفِ فَإِذَا وُصِّلَ بِقِيَّتِ شِدَّةِ
الشَّيْنِ كَمَا كَانَتْ وَرَدَ الْمَثَلُ مَنَدَغْمًا كُلُّ يَمֵי הַנִּשְׁמָה
(Lev. 26, 34) وَلَوْ قِيلَ הַנִּשְׁמָה بِسَاكِنٍ لִינן بَعْدَ الْهَاءِ

في بعض التصريف נִשְׁדָּדוּ (Mic. 2, 4) وأصله נִשְׁדָּדוּ
יִשְׂדַּד יִשְׂדָּדוּ ويمكن أن يكون في שָׁדָד נִשְׁדָּדוּ وجه آخر
غير ما قلت إذ كان בַּלְשָׁרָק ولم يكن בַּלְחָלָם على
الوجه المعروف بأن نقول أن معناها נִשְׁדָּדוּ مممنو على
مذهب *a* الكلمة الواحدة التي معناها كلمتان مثل בְּנֵי
יִצְחָאֲוִי (Jer. 10, 20) التي معناها יִצְחָאֲוִי مممنو ومثل
יִשְׁוִשׁוּם מִדְבַּר (Jes. 35, 1) التي معناها יִשְׁוִשׁוּ בָּם ومثل
בְּשָׁלָם הַבָּשָׂר (I Reg. 19, 21) التي معناها בְּשָׁלָם לָהֶם
הַבָּשָׂר وعن جماعة בְּשָׁלָם بمعنى בְּשָׁלוֹם לָהֶם وبهذا
الوجه لا يمكن أن תִּכְרֹךְ הַדָּל في נִשְׁדָּדוּ אֶלָּא בַּלְשָׁרָק
لأن הַדָּל بعدها וְאוֹ הַכְּמָאָה ويكون أصله נִשְׁדָּדוּ בְּהַדָּ
הַתִּכְרִיךְ لا נִשְׁדָּדוּ

שָׁדָד יִשְׁדָּד לוֹ יַעֲקֹב (Hos. 10, 11) וְיִשְׁדָּד אֶדְמָתוֹ
(Jes. 28, 24)

שָׁחַ תַּחֲתָיו שָׁחֻחוּ (Job 9, 13) שָׁחֻ גְּבָעוֹת עוֹלָם
(Hab. 3, 6) שָׁחֻחוּ תִּי (Ps. 38, 7) כִּי יִשְׁחֻחוּ בְּמַעֲוֹנוֹת (Job 38, 40)
أصله التشديد יִדְבַּח יִשְׁחֻחַ (Ps. 10, 10) יִשְׁחַ עֵינַיִם
יִישִׁיעַ (Job 22, 29) وَالْأَفْعَال וְיִשְׁחַ אָדָם (Jes. 2, 9) וְיִשְׁחֻ
כָּל בְּנוֹת הַשִּׁיר (Ecc. 12, 4) أصلهما וְיִשְׁחַ וְיִשְׁחֻחוּ

والثقیل כי רצין עזב דלום (Job 20, 19) וּתְחִיל אַחֵר
וִירַעְצוּ וִירוֹצְצוּ (Jud. 10, 8)

רַקָּה תִּרְקוֹת וַחֲרָעוֹת (Gen. 41, 20) וְרַקִּיקִי מִצּוֹת (Ex. 29, 2)
ولیس من هذا الاصل השבליים תִּרְקוֹת (Gen. 41, 27)
فاعلمه

רָשָׁשׁ כי תאמר אדום רָשָׁשָׁנוּ (Mal. 1, 4) יִמְכֵּן אֵן
יִכְוֹן מִנֵּה מִתְרַשֵּׁשׁ וַחֲוֹן רַב (Pr. 13, 7) וִירוֹשֵׁשׁ עָרִי
מִבְצָרִיךְ (Jer. 5, 17)

שָׁבַב כי שָׁבְבִים יחיה עגל שומרון (Hos. 8, 6) יִמְכֵּן
אֵן יִכְוֹן מִנֵּה וְשׁוֹבְבִתִּיךָ וְשִׂשְׂאֲתִיךָ (Ez. 39, 2) לְשׁוֹבֵב
שְׂדֵינוּ יִחַלֵּק (Mic. 2, 4) וּמַעֲנִי אַחֵר וְלֹא יִגַּח שָׁבִיב
אֲשׁוּ (Job 18, 5)

שָׁגַג עַל יִשְׁגָּגְתּוֹ אֲשֶׁר יִשְׁגָּג (Lev. 5, 18) שִׁגְגָה
שָׁדַד יִשְׁדוּתִי אוֹ שִׁדְדָתִי עַלִּי הַאֲוֵל זֶה שְׁדוּנִי (Ps. 17, 9)
יִשׁוּד יִשְׁדוּ וְיִשׁוּד צַחֲרִים (ib. 91, 6) וְסִלַּף בּוֹגְדִים
יִשְׁדָּם (Pr. 11, 3) הוּא יִשְׁדָּד וְאַתָּה לֹא יִשְׁדָּד (Jes. 33, 1)
לְיִשְׁדָּד אֶת כָּל פְּלִשְׁתִּים (Jer. 47, 4) נִחַפֵּךְ לְיִשְׁדִּי (Ps. 32, 4)
יִשׁוּד וְשִׁבְרֵי גְדוֹל (Jes. 59, 7) וְהַתְּחִיל שִׁדְד יִשְׁדָּד מִיִּשְׁדָּד
(Pr. 19, 26) וְהַתְּחִיל אַחֵר שִׁדְד שִׁדְדָתִי יִשְׁדָּד מִצְבוֹתָם
(Hos. 10, 2) וְהַתְּחִיל נִשְׁדָּד נִשְׁדוּ נִשְׁדוּתִי נִשְׁדוּתָם נִשְׁדוּ
בַּחֲלָם אוֹ נִשְׁדוּנוֹ בַּלְשָׁרֵק פֶּקֶד יִקְוֹם אֶחָדָם מִקְּמַם הָאַחֵר

לבי (Job 23, 16) הרכותי ארך ירך הרך הרבו הרבי
 والاصل הרכיך הרככתי ארכיך ירכיך הרכך הרכיכו
 הרביכי, والانفعال فن يركّز لنبهكم (Jer. 51, 46) اصله فن
 يركّز والاصل في الرأ التشديد وأما وحباتي موكّز (Lev.26,36)
 فما اظنه من هذا الاصل

רמם וְרָמָה תבסס עליהם (Job 21, 26) قيل ان منه
 וְיָרָם תולעים (Ex. 16, 20) ولو وصل قيل וירופו
 بالتشديد

רנן רנותי וְתָרוֹן לשון אלה (Jes. 35, 6) יְרוֹנוּ יושבי
 סלע (ib. 42, 11) תרונה ירון ושמח (Pr. 29, 6) כי רִנָּת
 רשעים מקרוב (Job 20,5) בואו לפניו בְּרִנָּה (Ps. 100,2)
 כנף רִנָּנים נעלסה (Job 39, 13) פצחו רִנָּה (Jes. 14, 7)
 בָּרֶן יחד (Job 38, 7) רִנִּי פלט (Ps 32, 7) מְתָרוֹגֵן מיון
 (ib. 78,65) والثقل جاء على الاصل הִרְנִינוּ לאלהים עוזנו
 (ib. 81, 2) הִרְנִינוּ גוים (Deut. 32, 43) ולב אלמנה אִרְנִין
 (Job 29, 13) وثقيل اخر رين وباء וְרִנָּנוּ כמרום ציון
 (Jer. 31, 12) רִנֵּן יִרְנִנוּ (Ps. 132, 16)

רסם לָרַם את הסלת (Ez. 46,14) רִסִּי לילה (Cant. 5,2)
 רִצֵּן את מי רצותי (I Sam. 12,3) ולא רצותנו (ib. 12, 4)
 ירוץ ירוצו וְתָרוֹץ גלת הזהב (Ecc. 12, 6) ويمكن ان
 يكون منه وְתָרוֹץ הגלגל אל הבור (ib.) ولو اتصل لشد

כצמח השדה (Ez. 16, 7) ومعنى آخر יסבו עליו רביו
 (Job 16,13) השמיעו אל בבל רבים (Jer. 50,29) والثقل في
 هذا المعنى روبب رובبתי روببو وقد كرهوا تحريك a المثليين
 في هذا الفعل فأسكنوا الأول وأدغموه في الثاني الشديد
 ويמרروهو ڤربو (Gen. 49,23) فعل ماضى أصله روببو والامر
 المتصل بسواو الجماعة من هذا الاصل اعني ربب مثل
 سواء الا ان اصل الامر رببو وأصله هو روببو لان ربو
 الذى هو امر اذا لم يتصل بالسواو كان روب والاصل فيه
 ربوب ولولم يتصل وربو بالسواو لكان روبب واذا اردت
 الامر من هذا الفعل الثقيل اعني روبب روببتي قلت
 روبب روببو مثل الماضى سواء وقد جدته في الماضى ربو
 ويמרروهو ڤربو (Gen. 49, 23) وأصله رببو كما اعلمتك
 فالقياس يجوز ان يكون الامر ربو وأصله روببو فيقال
 ربو في الامر والماضى كما يقال روببو في الامر والماضى

رَدَدَ رَدَدْتِي ڤَرَدَدَ عَمِي تَحَتِي (Ps. 144, 2)

رَبَدَ رَبَوْتِي رَبُو دَبَرِيو مَشْمَن (Ps. 55, 22) رَبَدَ لَبَبَدَ
 (II Reg. 22, 19) رَبَدَ وَتَوَب (Gen. 18, 7) بِي هِلْدِيم رَبِيم
 (ib. 33, 13) رَبَّة وَعَنُوجَا (Jes. 47, 1) وَعَيْنِي لَأَا رَبَوْت
 (Gen. 29,17) لَأَا رَبَّةَا بَشْمَن (Jes. 1,6) وَالثقل وال ڤَرَدَ

קָלִים הָיוּ (Lam. 4, 19), والانفعال יָקְלוּ רֹדְפֵיכֶם (Jes. 30, 16)
وأصله יָקְלוּ, ومعنى ثالث הברכה יִתְקַלָּה (Deut. 30, 1)
 יָקַל וּמִקָּלֵל אָבִיו וְאִמּוֹ (Ex. 21, 17) ومعنى رابع ^a נחשת
 קָלֵל (Ez. 1, 7)

קָנַן צַפְרִים יִקְנֶנּוּ (Ps. 104, 17) שְׁמָה קִנְיָה קִפּוּז
 (Jes. 34, 15) וְדֹרֹר קָן לָהּ (Ps. 84, 4) כִּי יִקְרָא קָן צִפּוֹר
 לַפִּנִּיךְ (Deut. 22, 6) קָנִים תַּעֲשֶׂה אֶת הַתְּבָה (Gen. 6, 14)
 קָנָה קָנִי קָנוּ

קָצַץ וְקִצְוָתָהּ אֶת כַּפֶּה (Deut. 25, 12) יָקוּץ יָקוּצוּ קוּץ
 קוּצֵי קוּצוּ, والثقیل קָצַץ עֲבוֹת רִשְׁעִים (Ps. 129, 4) וְקָצַץ
 פְּתִילִים (Ex. 39, 3) מִקְצִיצִים

קָשַׁשׁ הִתְקוּשְׁשׁוּ וְקוּשְׁשׁוּ (Zeph. 2, 1) مشدد ومعنى ثانى
 לְקוּשֵׁשׁ קֵשׁ (Ex. 5, 12) מִקּוּשְׁשֵׁת שְׁנַיִם עֲצִים (I Reg. 17, 12)
 מִקּוּשֵׁשׁ עֲצִים (Num. 15, 32) والجمع קִשִּׁים بالتشديد
 או קִשְׁשִׁים

רַב־רַבּוֹתֵי רַבּוֹ מִשְׁעֵרוֹת רֹאשִׁי (Ps. 69, 5) וְרַבָּה
 עֲלֶיךָ (Ex. 23, 29) רַב לָךְ (Deut. 3, 26) עוֹד הָעַם רַב
 (Jud. 7, 4) רַבִּים יַחְלוּ פָנַי נָדִיב (Pr. 19, 6) עַל אֶרֶץ
 רַבָּה (Ps. 110, 6) לָרֹב עַל פָּנַי הָאֲדָמָה (Gen. 6, 1) רַבִּי
 תּוֹרָתִי (Hos. 8, 12) ويقال ان من هذا المعنى רַבָּה

a) آخر A.

קִבַּב קבותי קבו וקבותו לי משם (Num. 23, 27) اصله
 וקבבתו לי מה אקב לא קבה אל (ib. 23, 8) اصله
 מה אקבב לא קבבה تشديد القاف في מה אקוב عوض
 من النقصان واختاروا في الالف הסגול على التشبيهه بالف
 المتكلم اللاحقة بالانفعال الخفيفة السالمة من التغير
 والنقصان ولو قيل אקוב לكان حسنا לקוב אובי (ib. 23, 11)
 לכה קבה לי (ib. 22, 11) يمكن ان يكون امر (sic!) من فعل
 ثقليل קבב יקבב وأصله קבבה فحُففت الباء المشددة a
 استئقلا لشدتها فالتقت b باء ان خفيفتان c فقامت الواحدة
 مقام اثنتين d على ما علمتك من عادتهم في المثليين
 وأما וקבנו לי משם (ib. 23, 13) فأصل اخر اعنى קבן
 وكذلك ויקב בן האשה (Lev. 24, 11) ונקב שם ה'
 (ib. 24, 16) اصل اخر اعنى נקב

קלל הן קלותי (Job 40, 4) כי קלות בן קלות (Nah. 1, 14) יקול
 יקולו والانفعال ונקל זאת (II Reg. 3, 18) ונקלותי עוד
 מוזאת (II Sam. 6, 22) נקלות נקלנו על נקלה (Jer. 6, 14)
 والاصل في قاف ונקל גברתה (Gen. 16, 4) ונקל בעיניה
 (ib. 16, 5) ובוזי וקלו (I Sam. 2, 30) التشديد لانها موضع اندغام
 نون الانفعال فأسقط استخفاا ومعنى اخر קל הוא (Job 24, 18)

a) A الشديدة.   b) B فالتقا.   c) A خفيفان.
 d) Mss. اتנתان.

צָלַל בְּצִל עֹבֵר (Ps. 144,4) סָר צִלָּם מֵעֲלֵיהֶם (Num. 14,9)
 צִלְּיוֹ עָרַב (Jer. 6, 4) וְנָסוּ הַצִּלְלִים (Cant. 4, 6) וְחֹרֵשׁ
 מִצִּל (Ez. 31, 3) עָלֵי מִשָּׁל מִסָּב קָלַע (I Reg. 6, 29)
 وَمِنْ هَذَا الْمَعْنَى عَلَى مِثْلُوتِ הַסּוּם (Zach. 14, 20) وَمَعْنَى
 אַחֵר צִלְּלוּ כַעֲפֹפֶרֶת (Ex. 15, 10) وَقِيلَ אִן מִנֵּה כְאִשֶּׁר
 צִלְּלוּ שַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַיִם (Neh. 13, 19)
 צָרַר צָרֹר אֶת הַמַּדִּינִים (Num. 25, 17) כִּי צֹרְרִים
 הֵם (ib. 25,18) וְצֹרְרֵי יְהוּדָה (Jes. 11,13) צֹרֵר הַיְּהוּדִים
 (Esth. 3, 10) וְהַחֲיִינָה צֹרֻרוֹת (II Sam. 20, 3) وَيَقْرُبُ مِنْ
 هَذَا الْمَعْنَى צֹרֻרוֹת בְּשִׁמְלוֹתֵהֶם (Ex. 12, 34) צָרֹר הַבְּסָף
 (Pr. 7, 20) צָרַר רוּחַ (Hos. 4, 19) وَيُمْكֵן אִן יִכּוֹן מִן
 هَذَا الْأَصْلُ وَهَذَا الْمَعْنَى וְהַצָּר לָךְ (Deut. 28, 52) וְהַצָּרוֹתַי
 לָאָדָם (Zeph. 1, 17) וְיִצְרוּ לָהֶם (Neh. 9, 27) عَلَى אִן
 يَكُونُ أَصْلُهَا التَّشْدِيدُ وَيُمْكֵן أִן يَكُونُ أَيْضًا مִנֵּה צָר
 وَمִצּוֹק (Ps. 119, 143) כִּי אִן הַצָּר שׁוּהָ (Esth. 7, 4) צָרִים
 (Lam. 1, 7) יוֹם צָרָה (II Reg. 19, 3) צָרוֹת רַבּוֹת (Ps. 71, 20)
 عَلَى אִן يَكُونُ الْأَصْلُ فِي ذَرִים צָרָה צָרוֹת التَّشْدِيدُ وَمَعْنَى
 אַחֵר לְצָרֹר לַגְלוֹת עֲרוֹתָהּ (Lev. 18, 18) וּכְעִסְתָּהּ צָרְתָּהּ
 (I Sam. 1, 6) أَصْلُهُ التَّشْدِيدُ ^a

פִּזּוֹ וַיִּפְּזוּ זָרוּעֵי יָדָיו (Gen. 49, 24) בָּתָם פִּזּוֹ (Cant. 5, 11)

قِيلَ اِنْ مِنْهُ مِمْزُوּ وَمِכְרַכְרַכְר (II Sam. 6, 16)

פָּלַל פָּלַל פָּלַל רָאוֹת פָּנִיךָ לֹא פָּלַלְתִּי (Gen. 48, 11)

וַיַּעֲמֹד פָּנָחָם וַיִּפְּלַל (Ps. 106, 30) וּפָלְלוּ אֱלֹהִים

(I Sam. 2, 25) اسقط منه التشديد استخفافا بكون فليلا

וַנִּתֵּן בַּפְּלִילִים (Jes. 28, 7) וַנִּפְּלַל חָלַל (Ex. 21, 22)

וּמַעֲנִי אַחֵר הַפְּלִיאָה לְדוֹד (Ps. 86, 1) וַיִּתְּפִלַּל (Ez. 28, 23)

מִשֶּׁה (Num. 11, 2)

פָּסַם כִּי פָסוּ אֲמוֹנִים (Ps. 12, 2)

פָּתַח הַפְּתוּתִי וַהֲפִתֵּךְ בַּשְּׁפָתֶיךָ (Pr. 24, 28) اَتَى شَاذًا

عَلَى مَا ذَكَرْتُ^a فِي صَدْرِ الْكِتَابِ وَمَعْنَى آخِرَ فَתَ لَحَم

(Gen. 18, 5) וְאָכַל פִּתִּי לְבָדִי (Job 31, 17) מִפִּתּוֹ תֹאכַל

(II Sam. 12, 3) פִּתְּךָ אֲכַלְתָּ תִּקְיָאָנָה (Pr. 23, 8) וּבִפְתוֹתֵי

לֶחֶם (Ez. 13, 19) פְּתוֹת אוֹתָהּ פְּתִים (Lev. 2, 6) פָּתַח

بِإِدْغَامِ التَّنَاسُ السَّاكِنَةِ الَّتِي هِيَ لَامُ الْفَعْلِ فِي تَسَاءِ الْفَاعِلِ

الشَّدِيدَةِ الْفَتْوَاتِ פוֹתָת פְּתוֹת כִּתִּי פָתוּ בִּאֲדֻגָּם עֵינֵי

الْفَعْلِ فِي لَامِهِ وَوَزْنُهُ شَمْرِي شَمَرُوּ هَذَا عَلَى الْأَصْلِ وَعَلَى

السُّجَّةِ الْآخِرِ الْمُسْتَعْمَلِ פְּתוֹתִי אִפּוֹת יִפּוֹת פּוֹתוֹ

אוּ פְּתוֹ פּוֹתִי אוּ פְּתִי

זָחַח זָחִיחַ סָלַע (Ez. 24, 7) שָׁכְנוּ זָחִיחָהּ (Ps. 68, 7)

^a) A وصفت.

עֲלִילוֹת דְּבָרִים (Deut. 22,14) נֹרָא עֲלִילָה עַל בֶּן אָדָם
 וְעוֹלָל לָמוּ כֹאֲשֶׁר עוֹלָלָתָ לִי (Lam. 1, 22) אֵת
 אֲשֶׁר הִתְעַלְלָתִי בַּמִּצְרִים (Ex. 10, 2) רוּעַ מִעֲלִיָּהֶם
 (Jer.21,12) וּמַעֲנִי רָבִעַ אֲשֶׁר לֹא עָלָה עֲלֵיהָ עוֹל (Num.19,2)
 וּפְרַקְתָּ עָלָיו *a* (Gen. 27, 40) אוֹסִיף עַל עֲלֵכֶם (I Reg. 12,11)
 הִקְשָׁה אֵת עֲלֵינוּ (ib. 12, 4) וְצִיל אֵן וְעוֹלָלָתִי בַּעֲפֹר
 קִרְנִי (Job 16, 15) מִן הַזֶּה הַמַּעֲנִי

עִמָּם עִמּוּתִי אוֹ עִמּוּתִי עַל־הַאֲוִל אֲרוּיִם לֹא עִמּוּתוֹ
 (Ez. 31,8) כָּל סָתוּם לֹא עִמּוּתוֹ (ib. 28, 3) וְלוֹ צִיל עִמּוּד
 לִכָּאן חֲסָנָא וַיִּמְכֵּן אֵן יִכּוֹן מִנֵּה יוֹעַם זָהָב (Lam. 4, 1)
 וְלוֹ וְצִל לִשְׁדֵּי יוֹעַמוֹ וּמַעֲנִי אַחֵר עִם עֲמִים חַר יִקְרָאוּ
 (Deut. 33, 19) אַחֲרֵיךְ בְּנִימִין בְּעִמְמִיָּה (Jud. 5, 14) וְאֵת
 עִמְמֵי הָאָרֶץ (Neh. 9, 24) וְעִמְמִים

עָנָן עָנָן אֶעֱנֵן מֵעָנָן וְהָיָה בְּעָנְנִי עָנָן (Gen. 9, 14) אֲוִל
 فِيهِ التَّشْدِيدُ *b* فَاسْقُطْ اسْتَحْضَا فَاَفْهَم

עִסָּם עִסָּם עִסוּתִי וְעִסוּתָם רִשְׁעִים (Mal. 3, 21) וְשֵׁם
 עִסּוֹ (*sic!*) דְּדִי בְּתוֹלִיָּהוּן (Ez. 23, 3) יַעוֹם יַעוֹסוּ עוֹם
 עוֹסוּ עוֹסִי וַיִּמְכֵּן אֵן יִכּוֹן מִנֵּה עָסִים *c*

עִשָּׂשׁ עִשָּׂשָׁה מִכֶּעַם עֵינִי (Ps. 6,8) וְעִצְמִי עִשָּׂשׁוּ (ib. 31,11)
 עִשׂ יֵאבְלֵם (Jes. 50, 9) וְאַלְיָם בַּתְּשִׁידִים

a) A quotes Jes. 10, 27. *b*) B تشديد. *c*) e. g. Joel 1, 5.

(Num. 34, 5) נסבותי נסבו על הבית (Gen. 19, 4) יסב
לא יסבו בלכתם (Ez. 10, 11) ולאמר הסב הסבו הסבי
בשדתיים וסאכן המד וימכן אן יכון גת יסב (I Sam. 5, 8)
ויסוב מאצלו (ib. 17, 30) והסב המלוכה (I Reg. 2, 15)
النوع الآخر من الانفعال وقد ذكرته في صدر الكتاب
وقد يمكن ألا تكون انفعالا بل فعلا خفيفا جعل فيه
تشديد السين عوضاً من النقصان فمن قال من العبرانيين
יסוב הסוב جعل التعويض ساكنا لینا ומן قال منهم יסוב
הסוב جعل التعويض تشديد السين واختصار الكسر في
الزوائد على التشبيه بالافعال الغير متغيرة وقد يمكن ايضا
والله اعلم ان يكون גת יסוב (I Sam. 5, 8) ויסוב מאצלו
(ib. 17, 30) והסוב המלוכה (I Reg. 2, 15) ורחבה ונסבה
למעלה (Ez. 41, 7) اصل (*sic!*) اخر اعني נסב
סבך וסבותי (*sic!*) כפי (Ex. 33, 22) סבותה בענן לך
(Lam. 3, 44) יסוך ויסבו הכרובים (I Reg. 8, 7) סוכים
בכנפיהם (Ex. 25, 20) והוכן הסוכך (Nah. 2, 6) יסופוהו
צאלים צללו (Job 40, 22) סוך סוכו סוכי כי יצפנני בסוכה
(Ps. 27, 5) וסוכה תחיה לצל יומם (Jes. 4, 6) בסוכות
תשבו (Lev. 23, 42) וימכן אן יכון منه ויסך בדלתים
ים (Job 38, 8) ויסך אלוה בעדו (ib. 3, 23) ואמא שכת
בעדו ובעד ביתו (ib. 1, 10) فليس منه

والجمع **מוֹסְבִים** بالتشديد وكسر السين وقد جعل شدة
السين في **יִסֵּב** **אלהים את העם** (Ex. 13, 18) عوضا من
النقصان كما جعل الساكن اللين بعد الزوايد عوضا من
النقصان وعليه بُنى **יִסֵּבוּ את ארון אלהים** ^a (I Sam. 5, 8)
فيه شدتان شدة السين كما كانت قبل الاتصال بالواو
وشدة الباء لاندغام المثل فيها على العادة في الاتصال
وفيه الساكن اللين بعد السين كما كان قبل ولو قيل
יִסֵּב بتخفيف السين وساكن التعويض لكان حسنا ولو
قيل **יִסֵּבוּ** بتخفيف السين وساكنين لينين ساكن التعويض
الذى بعد الياء وساكن المدّ الذى بعد السين لكان
حسنا والذى لم يسمّ فاعله **הוֹסֵב יוֹסֵב מוֹסֵב מוֹסְבִים**
מוֹסְבֵה מוֹסְבוֹת שֶׁם (Num. 32, 38) وقد جعل تشديد
السين في **עַל כִּמּוֹן יוֹסֵב** (Jes. 28, 27) عوضا من النقصان
مثل **יָכַת שְׁעָר** (ib. 24, 12) ولو قيل **יִסֵּב** بتخفيف السين
لكان حسنا لأنّ الساكن اللين بعد الياء للتعويض كما
أنّ تشديد السين للتعويض وثقيل آخر **כִּבֵּב סִבְבֵּתוֹ**
יִסֵּב לבעבור סִבֵּב את פְּנֵי הַדָּבָר (II Sam. 14, 20) وثقيل
ثالث **סֹבֵב סֹבְכֵתִי יִסֵּבּוּהָ עַל חוֹמוֹתֶיהָ** (Ps. 55, 11)
יִסֵּבּוּנָהּ יִבְנְנָהּ (Deut. 32, 10) والانفعال **יִסֵּב הַגְּבוּל**

^a So Mss. instead of **אלהי ישראל**.

יִדְלֹךְ עַל אֱלֹהֵי מִן הַזֶּה הַאֲסֵל לֵאמֹר לֹא מִן אֲסֵל אַחֵר
 אֲנִי נִשְׁחָה לְכֵן לְנִשְׁחָה בְּכֶסֶר הַנּוֹן וְתִשְׁחָה ^a הַשִּׁין
 אוּ לְנִשְׁחָה בְּכִמְצוֹת הַנּוֹן וְתִכְפִּיף הַשִּׁין פִּאֲהֵם
 סָבַב סְבִיבֹתֵי אֲנִי וְלִבִּי (Ecc. 7, 25) אוּ סְבִיבֹתֵי עַלִי
 הַאֲסֵל וְסָבַב בֵּית אֵל (I Sam. 7, 16) סְבִיבֵי כְּמִים כָּל הַיּוֹם
 (Ps. 88, 18) סְבִיבֵי גַם סְבִיבֵי (ib. 118, 11) יָסַב אֲתוֹ
 (I Reg. 7, 23) וְנָסַב אֶת הָר שְׁעִיר (Deut. 2, 1) יָסוּבּוּ עַלִי
 רִבּוֹ (Job 16, 13) יִסְבְּחוּ עִרְבֵי נָחַל (ib. 40, 22) יִסּוּבּוּ
 וְהִנֵּה תִסְבְּינָה (Gen. 37, 7) סָבַדְתָּ לִּי הָרִידִי (Cant. 2, 17)
 סָבִי צִיּוֹן וְהִקִּיפוּהָ (Ps. 48, 13) קָחִי כְּנוֹר סוּבִי
 עִיר (Jes. 23, 16) רַב לָכֵם סָבַדְתָּ (Deut. 2, 3) סוּבַב
 סוּבָבִים סָבִיב סָבִיב (II Chr. 4, 3) תְּכִיכוֹת שְׁנֵי
 אִימָה (Job 41, 6) וְעַל סְבִיבֹתֵי (Ecc. 1, 6) כִּי הִיתָה ^b
 סָבָה (I Reg. 12, 15) מִסָּב קִלַּע (ib. 6, 29) עַד שְׁחַמְלָךְ
 בְּמִסְבּוֹ (Cant. 1, 12) רֹאשׁ מִסְבִּי (Ps. 140, 10) וְהוּא
 מִסְבּוֹת (Job 37, 12) وَالثَّقِيلُ وَهَسَبَ لَب مَلِكٍ אֲשׁוּר
 (Ezr. 6, 22) וְאַתָּה תִּסְבּוֹת אֶת לָבָם (I Reg. 18, 37) אַחֲרֵי
 תִּסְבּוֹ אֲתוֹ (I Sam. 5, 9) וְיִסְבְּגִי דֶרֶךְ חוּץ (Ez. 47, 2)
 יָסַב נָסַב נִסְבָּה אֵלֵי (ib. 26, 2) חֲנָנִי מִסָּב (Jer. 21, 4)

^a) A وشدة. ^b) Mss. יהיה.

נָדַדְּ כִּי נִדְדוּ מִמֶּנִּי (Hos. 7, 13) יָדוּד מִמֶּךָ (Nah. 3, 7)
 יְדוּדוֹן יְדוּדוֹן (Ps. 68, 13) יָדִיד בַּחֲוִיוֹן לֵילָה (Job 20, 8)
 على الاصل النون مندغمة a في السدال الشديدة والثقيل
 הנר הנידותי ינר ומתבל ינדהו (Job 18, 18) כִּסֵּר הַנּוֹן
 יִדֵּל עַל אִנֶּה מִן הַזֶּה הַאֵל מִן נִדָּה מִדִּיתִי
 יִנְדָּה הַמְּנִידִים לְיוֹם רַע (Am. 6, 3) מְנִידִיכֶם (Jes. 66, 5)
 لَفْتَحَتِ النون فاعلمه ومعنى ثانی او قریب من الاول
 נִדְדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ (Esth. 6, 1) וַיִּנְדֹּד שְׁנָתִי (Gen. 31, 40)
 النون مندغمة في السدال وشبعתי נדודים עדי נשף
 (Job 7, 14) וְאַמָּא נִדְדָה כָּל שְׁנוֹתַי (Jes. 38, 15) פִּלִּיס
 מִן הַזֶּה הַאֵל

נָסַם וְנִשָּׂא גַם לְגוֹיִם (Jes. 5, 26) ה' נָסִי' (Ex. 17, 15)
 נִתְּחָה לִירֵאִיךָ גַם (Ps. 60, 6) וַיִּקְרַב מִנֶּה לְהִתְנוּסָם (ib.)
 כִּי אֲבִנִי נֹזֵר מִתְנוּסוֹת (Zach. 9, 16) וּמִעֲנִי שְׁנִי וְהִיא
 כַּמְסוֹס נוּסָם (Jes. 10, 18)

נָצַץ וְנוֹצְצִים כַּעֲיֵן נִחֶשֶׁת (Ez. 1, 17) נָצַץ נָצַץ
 נָקַק וּבְנִקְיָי הַסְּלָעִים (Jes. 7, 19)
 נָשַׁשׁ נִשּׁוּתִי כִּי נִשְׁנִי אֱלֹהִים (Gen. 41, 51) עַל מִשָּׁל
 כִּי נִנְנִי אֱלֹהִים (ib. 33, 11) فَتَحَ النون مع تشديد الشين

רוח (Gen. 26, 35) اسم اصله מַרַת بتشديد الراء وضّم
 الميم بـקמין חטא ואנא תולד الساكن اللين بعد الميم
 من اجل تخفيف الراء الذى يستثقل تشديدها وقد اتى
 هذا الاسم بعينه بتشديد الراء على الاصل וקמזנות המים
 לב יודע מַרַת נפשו (Pr. 14, 10) על מצות ומרורים
 (Num. 9, 11) בשברון מתנים ובמרירות (Ez. 21, 14) וקטב
 מַרִירי (Deut. 32, 24) الیاء فی מרירי یاء النسبة כי תבתוב
 עלי מרורות (Job 13, 26) ويمكن ان يكون من هذا
 المعنى وهذا الاصل ומִמֶר ליוולדתו (Pr. 17, 25) الراء فی
 موضع ראִין وأصله ממרר كما قلت فی מִמֶם ان اصله
 מכסם والثقیל הִמֶר נפשי a (Job 27, 2) כי הִמֶר שדי לי
 (Ruth 1, 20) اصله המריר המרותי بالتخفيف والاصل
 تشدید ימר ימר וثقיל אחר מרר מררתי ימרר
 אִמֶר בבכי (Jes. 22, 4) ויִמְרְרו את הייחם (Ex. 1, 14)
 לولا مكان الراء لكان مشددا

מִשֵּׁשׁ משותי ימוש ימושיו אולי וּמִשְׁנִי (Gen. 27, 12)
 מוש מושו מושי או מִשְׁשִׁי على الكمال والثقیل כי
 מִשְׁשֶׁת את כל כלי (Gen. 31, 37) והיית מִמִּשֵּׁשׁ בצהרים
 כאשר וּמִשֵּׁשׁ העור (Deut. 28, 29)

נִבֵּב ואיש נבוב ילבב (Job 11, 12) נבוב לחות (Ex. 27, 8)

בסאכן לין בעד המימ עליו القياس الصحيح ويمكن ان يكون من هذا الاصل وهذا المعنى لِمَم מרעהו חסד

(Job 6, 14)

מִצֵּן מִצוֹתַי הַמּוֹיִן לְמַעַן תִּמְצְצוּ (Jes. 66, 11)

מִמָּקַם הַמָּקַם הַמְּקוֹתַי יִמָּק אִמָּק יִמָּקוֹנִי הַמָּק הַמְּקוֹ הַמָּקַם בְּשָׂרוֹ (Zach. 14, 12) הוֹמָק יוֹמָק הוֹמָקָה הַמְּקוֹ יוֹמָקוֹ מוֹמָק מוֹמָקָה מוֹמָקוֹת וְאַנְפַּעְלָל נִמָּק וְנִמָּקוֹת כָּל צָבָא הַשָּׁמַיִם (Jes. 34, 4) נִמָּקוֹתַי וְנִמָּקוֹתֵהֶם בְּעוֹנוֹתֵיכֶם (Ez. 24, 23) נִמָּקוֹנִי וּבִם אֲנַחֲנוּ בְּמָקִים (ib. 33, 10) יִמָּקוּ בְּעוֹנָם (Lev. 26, 39) תִּמָּקְנָה בַּחֲרוּרֵיהֶן (Zach. 14, 12) הַקּוֹרָה בְּתִמָּקְנָה מִקָּמַם קוֹפֵיִין ^a וְלִשׁוֹנוֹ תִּמָּק בְּפִיהֶם (ib.) וְאַלְּוֹל בְּתִי אֲנַפַּעְלָל נִמָּק וְנִמָּקוֹ וְנִמָּקָתָם נִמָּקִים יִמָּקוֹ תִּמָּקְנָה תִּמָּק וְאַמֶּר מִנֶּה הַמָּק הַמְּקוֹ הַמָּקִי בְּסָאכִין לִין בְּעַד הַמִּיִּם וּמִן הַזֶּה אֲלֹוֹל וְהַזֶּה אֲלֹוֹל מִן יִהְיֶה (Jes. 3, 24) וְכָל־הַמָּקִים בַּלְּתִּשְׁדִּיד

מִרְרָ מִרְרָ נִפְשִׁי (Jes. 38, 15) כִּי רַע וְקָמַר (Jer. 2, 19) כִּי מִרְרִים הֵם (Ex. 15, 23) מִרְרָה כְּלַעֲנָה (Pr. 5, 4) קִרְאָנָה (sic!) לִי מִרְרָה (Ruth 1, 20) וְהִיא מִרְרָת נִפְשִׁי (I Sam. 1, 10) אֲלֹוֹל בְּתִי אֲנַפַּעְלָל תִּשְׁדִּידָהּ מִרְרָת

^a) So Mss.

ומעני אחר וַיִּמְדּוּ בַעֲמֹר (Ex. 16, 18) מִן מִדָּ בַשַּׁעֲלוֹ

מִים (Jes. 40, 12) וּמִים תִּכַּן בְּמִדָּה (Job 28, 25)

מִמָּטָ וַיִּדְּתָ לְמִזְמוֹתָו הַעֲמֹ (Ps. 17, 5) מִשְׁדָּדָּא בִּי בְּעֵצ

הַמִּסְחָף וּמִכְפָּףָּא בִּי בְּעֵצָהּא נִיָּאן כָּאן מִשְׁדָּדָּא פְּהוּ מִן

עֲדָא אֲוֵל וְאִן כָּאן מִכְפָּףָּא פְּהוּ מִן אֲוֵעָל הַלִּינָה הָעֵינ

וְעַד מִצִּי זִכְרָה בִּי כְּתָב חֲרוּף הַלֵּינ

מִכָּד מִכּוֹתִי יִמּוֹךְ יִמּוֹכּוּ וַיִּמְכּוּ בַּעֲוֹנָם (Ps. 106, 43)

וְאֵם מִדָּ הוּא (Lev. 27, 8) וְהַכְּמֵץ בְּיָמִים בַּלְּתִּשְׁדִּיד

מִלָּל מִן מִלָּל לְאַבְרָהָם (Gen. 21, 7) מִן יִמְלָל גְּבוּרֹת

ה' (Ps. 106, 2) בְּרוּר מִלָּלוֹ (Job 33, 3) כִּי אֵין מִלָּה בְּלִשׁוֹנִי

(Ps. 139, 4) אֲנִי אֲשִׁיכַךְ מִלִּין (Job 35, 4)

מִסָּ מִסָּ בְּמִסּוֹם נִוּסָּ (Jes. 10, 18) וְהַתְּחִיל הַמִּס

הַמִּסּוֹ אֲחִינוּ הַמִּסּוֹ אֶת לִבֵּנוּ (Deut. 1, 28) הַמִּסּוֹתִי

הַמִּסּוֹנִי יִמָּס יִמּוֹסוּ יִמּוֹסוּהוּ יִמּוֹסוּ יִמּוֹנִי הַמִּסּוֹ הַמִּסּוֹ

הַמִּסִּי וְהַנִּפְעָל נָמָּס וְהֵם הַשְׁמִי' וְנָמָּס (Ex. 16, 21)

וְנָמָּסוּ הַחֲרִים (Jes. 34, 3) נִמְסוֹתִי וְיָמָּס לִבִּי הָעַם

(Jos. 7, 5) הָיָם וְיָמָּס (II Sam. 17, 10) אֲוֵלָּה הַמִּסָּס יִמּוֹסָּ

וְיִמּוֹסוּ אֲוִרִיו (Jud. 15, 14) וְהָאֵמֶר הָיָם הַמִּסּוֹ הַמִּסִּי

a) To כַּמִּסּוֹם נִוּסָּ, B adds on the margin this interesting gloss: פ' עֲלֵמָּא מַעְלּוּמָּא כֵּן פִּירֵשׁ רַבְּנּוּ סְעָדִיָּה: evidently a quotation from Saadia's translation of Isaiah.

والتساء لاندرج الكلام واذا اتّصل يفتح، سواء الجماعة ردّة
 المثل الساقط مندغما على العادة في الاتّصال وردّ الساكن
 اللين الساقط في الادرج وبقيت شدّة الكاف كما كانت
 قبل الاتّصال وבל فכוליה يفتح (Mic. 1, 7) وأمّا ويכום
 ויכתום (Num. 14, 45) فليس من هذا الاصل والله اعلم
 לבב לבב לבבתי ויהללב לעיני שתי לבבות (II Sam. 13, 6)
 ومعنى اخر لب لبى לבبى לבבות مמה امולה لفتح
 (Ez. 16, 30) ويمكن ان يكون منه وايش نبوب وלבب
 (Job 11, 12) وقيل ان منه ايضا لفتحني اخوتي בלה
 (Cant. 4, 9) على معنى زوال القلب

לקק לקותי ולוקו او לקקתי على الاصل לקקו כל אשר ולוק
 בלשוננו מן המים (Jud. 7, 5) וילוקו הכלבים (I Reg. 22, 38)
 والثقليل לקק לקקתי ולקק מלקק מלקקים بيدم
 (Jud. 7, 6) الاصل في القاف الاولى التشديد فاسقط استخفافا
 מדד ומדותי פעלתם (Jes. 65, 7) ומדותם מחוץ לעיר
 (Num. 35, 5) ימוד וימד אלה (Ez. 47, 3) בקנה המדה
 (ib. 42, 16) والثقليل וימדדם בחבל (II Sam. 8, 2) וימדד שני
 חבלים (ib.) وثقليل اخر עמד וימודד ארץ (Hab. 3, 6)
 ويقرب من هذا المعنى ויחמודד על הילד (I Reg. 17, 21)
 אנשי מדה (Jes. 45, 14) מי שם ממודיה (Job. 38, 5) ويمكن
 ان يكون من هذا المعنى וימדד ערב (ib. 7, 4) فعل ماضى

ثانى اذבת בלולותיה (Jer. 2,2) בלה קשוריה (ib. 32)
 כסם כסות יכום תבום תבוסו על השם (Ex. 12, 4)
 ومنه במקסת נפשות (ib.) ויהי תמכם לה' (Num. 31,37)
 على ان تكون السنين في موضع سنيين والاصل מכססת
 מכסם

כפה כפה נפשי (Ps. 57, 7) כפפתי זוקה כפופים
 (ib. 146, 8) הלקוח כאגמון (Jes. 58, 5) الفاء في موضع
 فاءين

כתת וכתותי מפניו צריו (Ps. 89,24) יבות יכותו ופכות
 אותו טחון (Deut. 9, 21) شدة الكاف في ואבות بدלא من
 الساكن اللين المزيد فكما ان الساكن اللين المزيد
 عوض من النقصان في الكلمة a وتكميلا لها كما اعلمتك مرارا
 كذلك التشديد عوض من نقصانها وتكميل (sic!) لها وأصل
 ואכות ואכתות כות כותו אתיכם (Joel 4, 10) ומעוך
 וכתות (Lev. 22, 24) שמן כתות (I Reg. 5, 25) לא ימצא
 במקבתו (Jes. 30, 14) والثقل כתת וכתת נחש הנחשת
 (II Reg. 18,4) אכתת מכתת وما لم يسم فاعله بمثل واحد
 قائم مقام مثلين وشدة الكاف تعويضا من النقصان וכת
 שער (Jes. 24, 12) سقط الساكن اللين الذي بين الكاف

a) A نقصان الكلمة .

الكسر او حركت الحروف ولكنهم ربما اختاروا في ما قبل
الحاء الفتح الذي هو اخف الحركات وأما يִהְיֶה ויִסְחָךְ
מאחל (Ps. 52, 7) תַּחַת גְּעֵרָה במבין (Pr. 17, 10) فليس
من هذا الاصل

טלל טלל טללתי וטלל הוא יבננו ויטללנו (Neh. 3, 15)
ثقیل والاصل التشديد فاسقط استخفافا ومعنى اخر כי
טל אורות טליק (Jes. 26, 19) יתנו טלם (Zach. 8, 12)
والجمع טלים بالتشديد او טללים
טפף חלך וטפוף תלכנה (Jes. 3, 16)

יבב יבבתי בעד החלון נשקפה ופִּיבֵב (Jud. 5, 28) איבב
יִדד ידותי ועל נבדיה ידו גורל (Nah. 3, 10) فتح
الياء يدل على اذنه من ذوات المثليين ايود تيود تيودو
יוד יודו יודי وأما ידו אליה (Jer. 50, 14) לַיְדוֹת אֵת
קרנות הגוים (Zach. 2, 4) فليس من هذا الاصل

ילל ילילו תילילו יליל יליל ברוש (Zach. 11, 2)
עד אנלים וְלִלְתָּהּ ובאר אלים וְלִלְתָּהּ (Jes. 15, 8)
ومعنى اخر يِلل يسيمون (Deut. 32, 10)

ישש ביששים חכמה (Job 12, 12) זקן וַיֵּשֶׁשׁ (II Chr. 36, 17)
גם שב גם יֵשֶׁשׁ בנו (Job 15, 10)

כלל כלותי או כללתי אני פְּלִילַת יופי (Thr. 2, 15)
מְקַלל יופי (Ps. 50, 2) בְּמִקְלָוִים (Ez. 27, 24) ومعنى

ويمكن ان يكون من هذا الاصل وهذا المعنى يَحَرَّ مَفُوح
(ib. 6, 29) ويَحَرَّ وحِصْمُوت يَحَرُّو (Ez. 24, 10) على ان
يكون انفعالا ويكون الاصل في يَحَرُّو التشديد لمكان المثلين
ويمكن ايضا ان يكون منه حَرُّو يشبي اَرَمَ (Jes. 24, 6)
والاصل فيه التشديد

حَتَّتْ حَتَّتِي حَتَّنْ لَا عَنِي عَوْد (Job 32, 15) حَتَّ مَرُودَّ
(Jer. 50, 2) حَمَمَ حَتَّيْم (ib. 46, 5) يَحُوت يَحُوتِي حُوت
حُوتِي حَتَّازَرُو يَحُوتِي (Jes. 8, 9) مَحَّتْ دَلِيم (Pr. 10, 15)
تَرَاو حَتَّت (Job 6, 21) وَيَحِي حَتَّت أَلْهِيم (Gen. 35, 5)
والتاء الاخيرة للتأنيث والتاء التي هي عين الفعل مندغمة
في التاء الشديدة والانفعال حَتَّ أَلْ تَرَاو وأَلْ حَتَّت
(Deut. 1, 21) يَحَّتْ أَفْرِيم مَعَم (Jes. 7, 8) وَلَا يَرَاو عَوْد
وَلَا يَحَّتُو (Jer. 23, 4) الاصل في الحاء التشديد وأصلها
حَتَّتْ حَتَّتْ وَيَحَّتْ وَيَحَّتْو والشقيل حَتَّتْ حَتَّتْو
بِئْسَ مَدِين (Jes. 9, 3) بِئْسَ الْهَاءُ والاصل حَتَّتْو مثل
حَتَّتْو يَحَّتْ أَحَدَ وَبَوَّ مَشْفَحَات يَحَّتْو (Job. 31, 34)
فَنَ حَتَّتْو لَفَنِيحَم (Jer. 1, 17) حَتَّتْ حَتَّتْو حَتَّتْو
جاء على الاصل حَتَّتْو، حَتَّتْو بدلالة حَتَّتْو حَتَّتْو
عِيلَم (ib. 49, 37) التاء الساكنة التي هي لام a الفعل
مندغمة في تاء الفاعل الشديدة وكان الوجه في الهاء

والاصل فيه تشديد النون الاولى فاسقط استخفاها وكذلك
 בְּהִתְחַנְּנוּ אֵלֵינוּ (Gen. 42, 21) بتخفيف النون الاولى
 والاصل التشديد وثقيل اخر חונן חוננתי מחונן والفعل
 الذى لم يسم فاعله יוֹחַן רשע (Jes. 26, 10) بمثل واحد
 قائم مقام مثلين *a* والمتصل بالتشديد وساكنين יוחנן

חפה חפה חפפתי חופה עליו (Deut. 33, 12) ويمكن
 ان يكون منه לְחוּף ימים (Gen. 49, 13)

חַזֵּן מקול מְחַזְּזִים (Jud. 5, 11) بالتخفيف والاصل
 التشديد ويمكن ان يكون منه חֵץ שחוט לשונם (Jer. 9, 7)
 וישלח חֲזִיו (Ps. 18, 15) חֲזִים ومعنى اخر ויצא חֲזִין
 בלן (Pr. 30, 27) وقد يجعل מחצצים וחוצץ معنى واحد (*sic!*)
 וחץ וחצים شيئاً اخر ومعنى ثالث ומספר חדשיו חֲצָצו
 (Job 21, 21) وقد يجعل מחצצים וחוצצו معنى واحد (*sic!*)

חֶקֶק חק חקותי וְחֻקּוֹתָ עליה (Ez. 4, 1) יחוק יחוקו
 הוי מחוקקים חֲקִקִי און (Jes. 10, 1) חֲקִקִי לב (Jud. 5, 15)
 לבלי חק (Jes. 5, 14) כי חֲקֹקָה וְחֶקֶק בניד (Lev. 10, 13)
 לחם חֲקִי (Pr. 30, 8) חֲקֹה אחת (Num. 9, 14) חֲקִים
 ומשפטים (Deut. 4, 8) אם בְּחֻקּוֹתַי (Lev. 26, 3) والامر

חק או חוק וישבח מְחַקֵּק (Pr. 31, 5) מחוקק

חָרַר חרותי יחור יחורו ושכן חָרָרִים במדבר (Jer. 17, 6)

לחמנו חם הצמידנו (Jos. 9, 12) אשר בגדיך חמים
 (Job 37, 17) קר נחם (Gen. 8, 22) בְּחֶמֶם אִשִּׁית אֶת
 מִשְׁתִּיחֵם (Jer. 51, 39) בְּחֶמְזוֹ נִדְּעֻבוּ מִמִּקְוָמָם (Job 6, 17)
 וּמִגֹּז כִּבְשֵׁי יִתְחַמֵּם (ib. 31, 20) وَالشَّقِيلُ חָמָם חֲמִמַת
 וְעַל עֵפֶר תִּחַמֵּם (Job 39, 14) وَالْأَنْفَعَال נָחָם נַחְמוּתִי
 אִיךְ יִחֶם (Ecc. 4, 11) כֹּלֵם יִחְמֹז (Hos. 7, 7) الْأَصْل فِيهَا
 יִחַמֵם יִחְמֹמוּ וּמִן هَذَا الْمَعْنَى בָּרַח בְּחֶמְזָה (Cant. 6, 10)
 וְאֵין נִסְתַּר מִחֶמְזוֹ (Ps. 19, 7) وَقِيلَ אִן גִּחַלְתָּ לְחֶמֶם
 (Jes. 47, 14) מִן هَذَا الْمَعْنَى

חָנַן וְחֲנוּתִי אֶת אֲשֶׁר אֶחֱזֹן (Ex. 33, 19) כִּי חֲנִנִי
 אֱלֹהִים (Gen. 33, 11) יֶחֶן יִחְנוּ חָלוּ נָא פָנִי אֶל יִתְחַנְּנוּ
 (Mal. 1, 9) וַיִּתְחַנְּנוּ וַיֹּאמֶר כֹּדְעָהּ (Job 33, 24) וַיִּתְחַנֵּךְ
 (Num. 6, 25) חֲנוּנִי חֲנוּנִי (Job 19, 21) ה' חֲנִנִי (Ps. 41, 5)
 חוֹן חוֹנֵנִי אוֹ חֲנוּ חֲנִי אוֹ חוֹנֵי תַחֲנֶה وَعَلَى الْأَصْل
 אֲשֶׁר חָנַן אֱלֹהִים אֶת עַבְדְּךָ (Gen. 33, 5) אוֹלֵי יִתְחַנְּנוּ
 ה' אֱלֹהֵי צַבָּאוֹת (Am. 5, 15) חָנוּן יִתְחַנֵּךְ (Jes. 30, 19)
 بَانَ الْوَجْهَ فِيهِ يَتَحَنَّنُ بِتَشْدِيدِ النُّونِ وَكَمِצَاتِ الْكَاءِ
 فَخَفَّفَتِ النُّونُ وَقَامَتِ مَقَامَ نُونَيْنِ وَاسْكَنْتِ الْكَاءُ
 وَأَلْقِيَتْ حَرَكَتُهَا عَلَى الْيَاءِ تَحْنُونِي (Pr. 18, 23) وَمِنْ هَذَا
 الْمَعْنَى חָן וְחֶסֶד (Esth. 2, 17) וַיִּתֵּן חָנוּ (Gen. 39, 21)
 وَالشَّقِيلُ כִּי יִחְנֵן קוֹלוֹ (Pr. 26, 25) חֲנִנִי ה' (Ps. 9, 14)

(Ez. 5, 1) וְקִיֵּל אֵן מִנֶּה הַדְּוִי חֲרַשׁ (Job 41, 22)
 חַיִּי חַי אֲנִי (Num. 14, 21) חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם (Deut. 4, 4)
 חַי פֶּרַעַה (Gen. 42, 16) מוֹת וְחַיִּים (Pr. 18, 21) נֶפֶשׁ חַיָּה
 (Gen. 1, 20) אֲלֻל חַיִּים *a* נֶפֶשׁ חַיָּה אֵלָּא אִן אֱלֵהָא אֲלִינָה
 انقلبت ياء على العادة في حروف اللين فاندغمت الياء التي
 هي عين الفعل في الياء التي هي لامه فاشتدّت *b* ففي حיים
 ثلث ياءات الياء الساكنة التي هي عين الفعل المندغمة
 والياء التي هي لام الفعل والياء الثالثة التي هي للجمع
 חָלַל חֲלוּתִי או חֲלַלְתִּי וְלִבִּי חָלַל בִּקְרָבִי (Ps. 109, 22)
 مفتوح اللام الاولى لانه فعل ماضى حָלַל חֲלָלִים חָלָלִי
 חָרַב (Jer. 14, 18) ومعنى اخر في الاصل وهو الثقيل הַיּוֹם
 חֲחֲלוּתִי (I Sam. 22, 15) חֲחַל הַנֶּגֶף (Num. 17, 11) אָחַל
 תַּת פֶּחָדְךָ (Deut. 2, 25) וְהַמִּשְׁאֵת חֲחַלָּהּ (Jud. 20, 40)
 וַיִּחַלְלוּ לַחֲבוֹת מַחֲעַם (ib. 31) בְּחֲחַלָּהּ (Gen. 13, 3) חֲחַלָּת
 חֲבֵמָה (Pr. 9, 10) ومعنى ثالث דום לח' וְהַחֲחִיל לוֹ
 (Ps. 37, 7) לוֹ שָׁמְעוּ וַיִּחַלְלוּ (Job 29, 21) ومعنى رابع
 וּבְמַחֲלוֹת עֶפֶר (Jes. 2, 19) ومعنى خامس מְחַלְלִים
 בְּחַלְלִים (I Reg. 1, 40) תָּהָּ וְחַלְלִל (Jes. 5, 12)
 חֲמַם חֲמוּתִי רֵאִיתִי אֹר (Jes. 44, 16) אָהָּ יָחוּם (ib.)
 וְחַם לֶחֶם (Ecc. 4, 11) חַם לִבִּי בִּקְרָבִי (Ps. 39, 4) זֶה

a) B חיים.

b) A فاشتدّا.

זָלַל כי הייתי זולֵלָה (Lam. 1, 11) זולֵל וסובא (Deut. 21, 20)

ومعنى ثانى وهو انفعال نزل הרים נזולו (Jes. 64, 2)

נזלותי יזול יזולו הזול הזולו הזולי

זָמַם זְמוֹתַי בל יעבר פי (Ps. 17, 3) או זממתי עלִי האֵל

בן שבתִי זְמוֹמָתִי (Zach. 8, 15) עלִי האֵל גם זְמִים ה'

זָמַמוּ אֵל תִּפְקֹ (Jer. 51, 12) זְמוֹתִי נִתְקוּ (Ps. 140, 9)

מְזֻמָּה תִשְׁמַר עֲלֶיךָ (Job 17, 11) ומעניִי תִּנִּי (Pr. 2, 11)

כי זְמָה עִשׂוּ (Hos. 6, 9)

זָקַק זְקוֹתַי זָקוּ יִזְקוּ מִטֶּר לֹאדָו (Job 36, 27) ומקום

לִזְהַב יִזְוֹקוּ (Job 25, 1) وَالثَّقِيلُ יִזְקֹק אֹתָם (Mal. 3, 3)

מְזֻזָּקֵק שְׁבַעֲתִים (Ps. 12, 7)

חָבַב חֲבוּתִי אוֹ, חֲבַבְתִּי אֶף חֹזֵב עֲמִים (Deut. 33, 3)

לְטַמּוֹן בְּחֹבִי עֹנִי (Job 31, 33) وَيُمْكِنُ أَنْ يَكُونَ مِنْ

هذا المعنى الحبولתו חוב ישיב (Ez. 18, 7)

חָגַג חֲגוֹתַי וְחֲגוּתָם (Ex. 12, 14) חֲמוֹן חוּגָה (Ps. 42, 5)

חָג לָהּ (Ex. 12, 14) וּבְחֲגִים וּבְמוֹעֲדִים (Ez. 46, 11) יחוג

יחוגו חוג חָגִי יחודה חָגִיִּךְ (Nah. 2, 1) ומעניִי תִּנִּי הוֹ

قَرِيبٌ مِنْ هَذَا يَحْגُو وَيَنْوَعُو כְּשֹׁבֵר (Ps. 107, 27) אֲדַמַּת

יחודה לְמַצְרִים לְחֻנָּא (Jes. 19, 17) كَتَبْتَ الْآلِفَ فِي مَوْضِعِ

الْهَاءِ عَلَى الْعَادَةِ فِي حُرُوفِ اللَّيْنِ

חָדַד חֲדוּתִי וְחָדָדוּ מִזֵּאִיבֵי עֶרֶב (Hab. 1, 8) חָרַב חָדָה

ثالث ההל' ההל'ותי כי יִהְיֶה (Job 31, 26) תִּהְיֶה אור
 (ib. 41, 10) לֹא יִהְיֶה אורם (Jes. 13, 10) ההל' ההל'ותי
 בְּהִלּוֹ נרו (Job 29, 3) ומִן הַזֶּה הַלֵּל בֶּן שָׁחַר
 (Jes. 14, 12)

הַמֶּם וְהַמִּוֹתִי אֶת כָּל הָעָם (Ex. 23, 27) אוּ וְהַמִּמְתִּי כִי
 אֱלֹהִים הַמִּמְתִּים (II Chr. 15, 6) וְהַמִּים גִּלְגֵּל עֲגֻלָּתוֹ (Jes. 28, 28)
 مفتوح الميم الاولى لأنها عين الفعل يهـ ويهـم وِيَهْجִים ה'
 (Jos. 10, 10)

הַרְרִי בְּשֹׁרָה (Jer. 17, 3) בְּהִרְרִי אֵל (Ps. 36, 7)
 וּמִהִרְרִי תַחֲזֹב נַחֲשֶׁת (Deut. 8, 9) הַרִים הַרִי בְּלֹא תַשְׁדִּיד
 لِمَكَانِ الرء والاصل تشديد فافهم

חַתָּהּ אִמָּא אִן יִכּוֹן תְּהוֹתָתוֹ עַל אִישׁ (Ps. 62, 4) עַל־
 رنة تفعّلوا فيكون اصله حתת مثل תסוכבו الذي اصله
 סבב ואִמָּא אִן יִכּוֹן עַל־ רنة תפעללו فيكون اصله הות
 מִתְּלִי יִמּוֹתָתִי הַזֶּה מוֹתָ וּמִתְּלִי אֲקוּמָם הַזֶּה מוֹתָ
 קוֹם וְלִיִּס בְּכִי תַחֲוֹתָתוֹ מֵא יִסְתַּדֵּל בֵּה עַל אֲכַת מִן
 هذين الاصليين فاعلمه

זָכַר זִכְוֹתִי זָכַר נִזְרִיָּה (Lam. 4, 7) לֹא זָכַר בְּעִינָיו
 (Job 25, 5) אִם זָכַר וַיִּשְׁרַח (ib. 8, 6) וְהַמִּים בְּלֹא תַשְׁדִּיד
 וְקִיל אִן זָכַרְתִּי (ib. 28, 17) מִן הַזֶּה הַמִּעֲנִי וְהַשְׁקִיל
 הַזֶּה וְהַזָּכַרְתִּי בְּכֹר כְּפִי (ib. 9, 30) אִזְכֹּר יִזְכֹּר

אנשי המלחמה ידמו (Jer. 49, 26) אל^a תדמו בעונה
 (ib. 51, 6) וְנִדְמָה שם (ib. 8, 14) شدة الدال في ונדמה
 שם לاندגאם נון الانفعال فيها وقامت الميم الواحدة مقام
 میمین والثقیل في هذا المعنى ידם או ידם כי ה' אלהינו
 יִדְמֵנו (ib.) الاصل הדמינו הדמותי הדמנו הדמו הדמה
 הדם הדמו הדמי

דקָ כאבק דק (Jes. 29, 5) עד אשר דק (Deut. 9, 21)
 דממה דָקָה (I Reg. 19, 12) השבילים דְקָקוֹת (Gen. 41, 7)
 والثقیل דִקָּק לעפר (II Reg. 23, 15) اصله הדקיק וְדִקְקוֹת
 עמים רבים (Mic. 4, 13) כטיט חוצות יִדְקָם (II Sam. 22, 43)
 ושחקת ממנה דִקָּק (Ex. 30, 36) وما لم یسم فاعله הודק
 לחם יִדְקָ (Jes. 28, 28) תודק הודק הודקה הודקו יודקו
 תודקו بالتشديد واثبات الساكنین معا מודק מודקה
 מודקים بالتشديد واسقاط الواحد اللین الذی بعد الدال
 חלל שבע ביום הַלְלִיתִיךָ (Ps. 119, 164) תְּהַלֵּל יח
 (ib. 150, 6) الاصل في הַלְלִיתִיךָ מְהַלְלִים التشديد فاسقط
 استخفافا لا הוֹלֵלוּ (ib. 78, 63) תְּהַלֵּל ה' ידבר פי
 (ib. 145, 21) ومعنى آخر הלوتו או הללתי على الاصل יהול
 אמרתי להוֹלֵלִים אל תְּהַלּוּ (ib. 75, 5) הול הולו ومعنى

a) Mss. פן.

הגן יי צבאות יגן עליהם (Zach. 9, 15) יגנו بالتشديد
 ومعنى آخر מגנת לב (Lam. 3, 65) مثل מחתת (Pr. 10, 15)
 גרר גרותי או גררתי على الاصل מגורות במגרה
 (I Reg. 7, 9) اصله מגרה بالتشديد لولا الرء ويمكن ان
 يكون من هذا الاصل فى معنى آخر יגורו מלחמות
 (Ps. 140, 3) שוד רשעים יגורם (Pr. 21, 7) יגורו יצפנו
 (Ps. 56, 7)

גשש גשששה בעורים קיר וכאין עינים גשששה
 (Jes. 59, 10)

דבב דבב שפתי ישנים (Cant. 7, 10) דבב (Pr. 10, 18)
 דלל בלתי ולי יחושיע (Ps. 116, 6) דללו וחרבו
 (Jes. 19, 6) דל דלים דלו מאנוש נעו (Job 28, 4) والانفعال
 דל כבוד יעקב (Jes. 17, 4) اصله ידלל ידלו بتشديد
 الدال واللام ومعنى آخر דלו עיני למרום (ib. 38, 14)

דמם דמותי או דממתי דום לה' (Ps. 37, 7) דומו עד
 הגיענו אליכם (I Sam. 14, 9) דממה דקה (I Reg. 19, 12)
 אבן דומם (Hab. 2, 19) ويمكن ان يكون يذوم اחרון
 (Lev. 10, 3) וידמו למו עצתי (Job 29, 21) انفعالا شدة
 الدال فى يدمو لانعدام نون الانفعال فيها وقامت الميم
 الواحدة فى موضع ميمين والوجه فيه يدمو بالتشديد ومعنى
 آخر وهو انفعال يدمو נאות השלום (Jer. 25, 37) וכל

التشديد קָרַר מללו (Job. 33, 3) כלם קָרַרִים
 (I Chr. 9, 22) יִתְקַרְרוּ (Dan. 12, 10) וְהַתְּקִיל חֵבֶר לֹא
 לזרות ולא לְהֵבֶר (Jer. 4, 11) קָרַר הַחַצִּים (ib. 51, 11)
 اصله التشديد والانفعال עם נָבַר (II Sam. 22, 27) נָבְרִים
 بلا تشديد ايضا لمكان الراء ^a

גָּדַר גְּדוּדִים (II Sam. 4, 2) גְּדוּדֵי יְגוּדוֹ עַל נֶפֶשׁ צָדִיק
 (Ps. 94, 21)

גָּזַז לְגַזּוֹז אֶת צֶאֱנוּ (Gen. 31, 19) גִּזְזִים (I Sam. 25, 7)
 גָּזַז הַצֶּמֶר (Jud. 6, 37) גָּזַז צֶאֱנָךְ (Deut. 18, 4) גִּזְזִים
 بالتشديد גָּזַז אֶת רֹאשׁוֹ (Job 1, 20) וְגִזְזוּ בַּתְּשִׁיד
 وفي الاصل معنى اخر وכן גָּזַזוּ (Nah. 1, 12) גִּזְזוּתִי

גָּלַל וְגָלְלוּ אֶת הָאֵבֶן (Gen. 29, 3) וְגָלַל אֶת הָאֵבֶן
 (Gen. 29, 10) גָּלוּתִי גָּלִים גָּל עַל ה' דִּרְבַּךְ (Ps. 37, 5)
 גָּלוּ אֵלֵי הַיּוֹם (I Sam. 14, 33) وَيَكْسِنُ اِنْ يَكُونُ مِنْ
 هذا الاصل وهذا المعنى גָּלוּתִי אֶת חֶרְפַּת מִצְרַיִם (Jos. 5, 9)
 والانفعال גָּלוּ וְגָלוּ כַּסְפֵּר הַשָּׁמַיִם (Jes. 34, 4) יִגָּלוּ
 יגולו ومن هذا المعنى מְגַלֵּת סֵפֶר (Ez. 2, 9)

גָּנַן וְגָנְתִּי יִגּוֹן יִגּוֹנוּ גָּנָן וְהַצִּיל (Jes. 31, 5) וְהַתְּקִיל

---

^a) B adds on margin: (Jes. 52, 11) קָרַר נֹשְׂאִי כָּלִי ה' .
 بلا تشديد ايضا لمكان الراء .

(I Sam. 14, 36) الاصل فيه التشديد فاسقط استخفانا וּבְכֹהֶנָּה

לא שלחו את ידם (Esth. 9, 16) יהר הקו (Num. 31, 32)

والجمع ביום بالتشديد

בלל על כן קרא שמח כָּכֵל כי שם כָּלֵל ה' שפת

(Gen. 11, 9) ويمكن ان يكون الاصل في بבל كلمتين בא

بل فجمعنا وجعلوا منها اسما واحدا ولذلك كتب بلا الف

واللفظ ايضا يوّدي الالف فاستغنى عنها في الخط وهذا

مثل כָּנָד (ib. 30, 11) التي كتبوها كلمة واحدة بلا الف

والاصل كلمتان בא גד بهذا الوجه يصح ان بבל من

בלל فانسهم ومعنى اخر في الاصل בְּלוּתִי בשמן רענן

(Ps. 92, 11) او בללתי على الاصل בְּלוֹל בשמן (Lev. 14, 21)

בְּלוֹלָה בשמן (Lev. 2, 5) وقيل ان תְּבִלּוֹל בעינו (ib. 21, 20)

من هذا المعنى ومعنى ثالث בלוּתִי او בללתי יכול ויָכֵל

לחמורים (Jud. 19, 21) ויבלו بالتشديد בְּלִיל חמוץ

(Jes. 30, 24)

בקק כי בְּקָקוּם בּוֹקְקִים (Nah. 2, 3) גפן בּוֹקֵק (Hos. 10, 1)

ובקוּתִי את עצת (Jer. 19, 7) ويمكن ان يكون הבوک

הבוק הארץ (Jes. 24, 3) انفعالا من هذا الاصل وهذا

المعنى وثقيل ויבוקקו את ארצה (Jer. 51, 2)

ברר וברוּתִי מבם (Ez. 20, 38) الاصل فيه التشديد لولا

الراء ובר לבב (Ps. 24, 4) כָּרָה בחמה (Cant. 6, 10) اصله

וגם אֶרֶוֹהִיָּה (Mal. 2, 2) ומקללך אָאֵר (Gen. 12, 3) **الاصل**
 فيه **אאֵר** **فقام المثل الواحد فيه مقام اثنين** אֶרֶוֹךְ
 אָרֹר אֶרֶוֹ מֵרֹן (Jud. 5, 23) **الاصل فيه التشديد** **لاندغام**
المثل אֵלָּא אִן הָרָא לֹא תִשְׁדֹּד וְכֵזֶלֶק מִיֵּאֲרֵת ה' בְּבֵית רִשְׁעִי
 (Pr. 3, 33) **الاصل** **التشديد** **وَأَمَّا** אַתָּם יִיֵּאָרִים (Mal. 3, 9)
 فليس من هذا **الاصل** **بدل** מִן יֵאָר מִקִּדְשׁוֹ (Lam. 2, 7)
 ولولا مكان **الالف** **لكان** **مشددا** **لاندغام** **نون** **الانفאל** **وأصله**
ננארים **فافهم** **وفي** **الاصل** **فعل** **ثقیل** יֵאָר אֶרֶר אֶרְרִי אֲשֶׁר
 אֶבְרָהָהּ ה' (Gen. 5, 29) **המים** **המְאָרְרִים** (Num. 5, 27)
والاصل **في** **الراء** **الاولی** **التشديد** **לבה** **אָרָה** **לי** **יעקב**
 (Num. 23, 7) **اصله** **a** **אָרָה** **בראין** **خفيفتين** **على** **تصريف**
بنية **אָרָר** **אֶרְרִי** **فقامت** **الراء** **الواحدة** **مقام** **اثنين**

בָּדַד **בָּדַד** **ישב** (Lev. 13, 46) **ישבה** **בָּדַד** (Lam. 1, 1) **ונשיהם**
לָבַד (Zach. 12, 12) **והוא** **לָבַדוּ** **נשאר** (Gen. 42, 38) **נשארתי**
לָבַדִּי (Jes. 49, 21) **ויקרב** **منه** **בצפור** **בִּזְדָּד** **על** **גִּג** (Ps. 102, 8)
ואין **בִּזְדָּד** **במועדיו** (Jes. 14, 31)

בָּזָז **בזותי** **בִּזְזֹנוּ** **לָנוּ** (Deut. 3, 7) **או** **בזותי** **בזזנו** **עלי**
الاصل **וְבָזָזוּ** **בָּזָזָה** (Ez. 29, 19) **תָּבֹזוּ** **לָךְ** (Deut. 20, 14)
שארית **עמי** **יָבֹזֹם** (Zeph. 2, 9) **יָבֹזָה** **בהם** **עד** **אור** **הבקר**

a) B **اصله** **هذا** **امر**.

ادراج الكلام واتصاله فافهم والامر من هذا الانفعال على
 القياس الصحيح **הסב** **הדם** **הבר** والاصل **הסב** **הדם**
הבר واذا اتصلت بواو الجماعة او بياء التانيث قيل
הסבו **הדם** **בשדות** وساكُن **המד** **הבר** **נשא** **כל** **ה'**
 (Jes. 52, 11) **בنتخيف** **הراء** وأصلها التشديد **הסבי** **הדם**
בשדות وساكُن **המד** **הבר** **בنتخيف** **הراء** والاصل **הסבו**
הדם **הבר** **הסבו** **הדם** **הבר** وبعد هذه
 المقدمات ارى ان أولف جملة الافعال ذوات المثليين أو لا
 فأولا واذكر ما وجدت من الخواص لبعضها دون بعض
 ليتم بذلك ما اردته من بيانها وارتفاع المعتلمين بها
 ان شاء الله *

جملة الافعال ذوات المثليين الموجودة في המקרא

אפק **אפכתי** **כי** **אפקו** (Ps. 40, 13) **אפקוני** **מים** (Jon. 2, 6)

اتى هذا باظهار المثليين على الاصل

אשש **לְאִישִׁי** **קיר** **חרשת** (Jes. 16, 7) **قيل** **ان** **منه**

זכרו **זאת** **יְהִי** **אִישִׁי** (ib. 46, 8) **ومعنى** **اخر** **אִישִׁי**

ענבים (Hos. 3, 1) **בְּאִישִׁי** **ות** (Cant. 2, 5) **וְאִישִׁי**

(II Sam. 6, 19)

ארר **אררתי** على الاصل او **ארותי** **וארותי** **את** **ברכותיכם**

ימים את לבב אחיו (Deut. 20, 8) اصله ימים וימים
 המקנה בחריון ולשונו המק בפיהם (Zach. 14, 12)
 اصلهما המקנה המק יקל اصله יקל ידר اصله ידר
 ישם اصله ישם وإذا اتصلت بواو الجماعة اجتمع شدتان
 شدة فاء الفعل لاندغام نون الانفعال فيها وشدة عين
 الفعل لاندغام المثل فيها وساكن المد ثابت اعنى الساكن
 اللين الذى بعد فاء الفعل لا يسبق بلכתם (Ez. 10, 11)
 اصله يسبכו כל אנשי המלחמה ידמו (Jer. 49, 26) אל
 הדמו בעונה (ib. 51, 6) اصله ידמו הדמו וישם
 אסוריו (Jud. 15, 14) اصله וימסו וימקו בעונם (Lev. 26, 39)
 اصله ימקו ויקלו רדפיהם (Jes. 30, 16) اصله יקלו
 ישם בניהם (ib. 13, 16) اصله ישם وكذلك القياس اذا
 اتصلت بياء التأنيث הסבי הדמי وقد يشتبه יסב וימק
 וימם بالافعال المعتلة a اللام اعنى הנזל ערוהך (ib. 47, 3)
 ויקר אלהים (Num. 23, 4) الذى اصلهما הגלה ויקרה
 على ما بينت فى حروف اللين فإذا اتصلت ظهر بينها
 بون بعيد لأن יסב וימק וימם وامثالها عند الاتصال
 مشددة كاملة והגל ויקר وامثالهما عند الاتصال مخففة
 ناقصة وايضا יסב וימק וימם وامثالها פתוחין فى ادراج
 الكلام واتصاله وانفصاله فقط وتلك קמוצין אבדًا فى

اصله נמססו וְנִמְקוּ (ib. 4) اصله נמקרו וְנִשְׁמוּ במות
 (Am. 7,9) اصله ונשממו נִשְׁמָה כל הארץ (Jer. 12, 11)
 נשממה هذا هو الوجه الصحيح والقياس الحق ألا أنهم
 رَبَّمَا قَالُوا انْفعلت على لفظ انفعل اعنى بمثل واحد
 ורחבה וְנִסְכָּה (Ez. 41, 7) וְנִבְלָה שם שפתם (Gen. 11, 7)
 والوجه فيهما וְנִסְכָּה וְנִבְלָה لانه من בָּלַל ה' (Gen. 11, 9)
 وقد يمكن ان يكون ونسכה ونבלה اصلا اخر اوله نون
 ولا تكون انفعالا فيان اردت نפעלתי او نפעلנו وغيرهما
 شدّت الاواخر للاندغام ووصلتها بواو لينية وحرّكت فاء
 الفعل بالفتح ابداً واسقطت الساكنين اللينين تقول
 נִסְכּוֹתִי נדמותי נמסותי נמקותי וְנִמְקוֹתֶם בעונותיכם
 (Ez. 24, 23) וְנִקְלּוֹתִי עוד מ זאת (II Sam. 6, 22) وكذلك
 נסבנו נדמונו נמסונו נסכות ومخاطبة الموثّث نסכות
 נדמות נמסות وكذلك كلّها وقد تساوى a لفظ נסב ואصحابه
 بلفظ نوات النون اعنى נפל נדר فياذا اتّصلت ظهر
 بينها بون بعيد وعلم ان نون נסב ואصحابه للانفعال
 ونون נפל ואصحابه هو فاء الفعل والمستقبل من هذا الانفعال
 بتشديد فاء الفعل لاندغام نون الانفعال فيها وبمثل واحد
 يقوم مقام اثنين יִסַּב اصله יסבב יָדָם اصله ידמם ולא

a) Mss. תסאוא.

حروف اليمين فاحفظ هذا متى اردت من هذا الضرب
 منفعلا اجعل فاء الفعل كمؤذاه ومتى اردت انفعل اجعلها
 فتوحه وإن (*sic!*) كانوا ربما يسقطون هذا الشرط مثل **יְדִים**
 כל לב (Ez. 21, 12) **יְדִים** בתוך מעי (Ps. 22, 15) **יְקָל**
 מחיותך לי עבד (Jes. 49, 6) وإن جمعت **נסב** الذي معناه
 منفعل واصحابه ردّت المثل الساقط بالتشديد واسقطت
 الساكنين اليمينين وحركت فاء الفعل بالفتح ابداً **בְּסָבִים**
 נקלים נשמים ובם אנחנו במקום (Ez. 33, 10) **בְּבָרִים**
 بالتخفيف كمؤذات الباء من اجل الراء وأصله التشديد
 وأصل هذا **נסבים** נקלים נשמים במקום נבררים
 وكذلك ايضا اذا وصلتها بهاء التأنيث او جمعتها جمع
 التأنيث **בְּסָבָה** **בְּסָבוֹת** נקלה נקלות **הַנְּשָׁמָה** **הַנְּשָׁמוֹת**
 נמקה נמקות وأما **בְּבָרָה** **בְּבָרוֹת** فبالتخفيف وكذلك اذا
 اضفتها الى مكنيات **בְּסָבִי** **נסבו** **נסבוד** **נסבותך** وكذلك
 جميعها واذا اتصل **א** **בְּסָב** الذي معناه انفعل بواو الجماعة
 او بهاء التأنيث ردّ المثل الساقط مندغما وحركت فاء
 الفعل بالفتح كما كانت وبقي الساكنان اليمينان كما كانا
בְּסָבוּ על הבית (Gen. 19, 4) أصله **נסבו** **יְנַדְּמוּ** נאות
 השלום (Jer. 25, 37) أصله **נדממו** **יְנַמְּסוּ** הרים (Jes. 34, 3)

الاتصال تجد الفرق بينهما ووجدت لذوات المثلين ضربا
 آخر من الانفعال وهو اكثر في המקרא من الضرب الاول
 وهو ناقص ايضا بمثل واحد قائم مقام اثنين وعلامة
 منفعل التي هي קמזן وعلاوة انفعال التي هي הפה
 ثابتتان فيه الا ان هاتين العلامتين في فاء الفعل منه
 لسقوط عين الفعل وتغير البنية فأما منفعال فمثل לא
 דבר תהדר (Ps. 18, 27) النون نون الانفعال والساكن
 بعدها مزيد على الوجه الذي ذكرت فوق والباء فاء الفعل
 وهي קמזן لان المعنى منفعال والراء في موضع راعين هما
 عين الفعل ولامه وأصله דבר لأنه من דבר מלל
 (Job 33, 3) תהדר (Ps. 18, 27) وبקמזן الراء لأنه
 منفعال كما وصفت في كتاب حروف اللين من ان دכל
 الذي معناه a منفعال בקמזן العين فلما سقط احد المثلين من
 דבר جعلت العلامة في الباء التي هي فاء الفعل وأما انفعال
 فمثل דם ינקל זאת (II Reg. 3, 18) السيسين والقاف
 مفتوحتان لان المعنى انفعال وأصلهما דם ינקל بالفتح
 فلما سقط احد المثلين نقلت العلامة الى فاء الفعل ومثل
 هذا ודם השמש ינקם (Ex. 16, 21) وأما صار קמזן من
 اجل أنه في סוף פסוק على ما وصفت ايضا في كتاب

بالتشديد وبقي الساكنان اللينان اعنى الساكن الذى
 بعد النون وواو المد الساكنة التى بعد فاء الفعل كما كانا
 قبل الاتصال قيل **גָּזְזוּ** **גָּזְלוּ** **גָּזְלוּ** واذا اردت **גָּזְלוּ**
 او **גָּזְלוּ** وغيرها اسقطت الساكنين اللينين معا ووصلت
 اللام المشددة بواو لينة يصل بها الانفعال الى ضمير المنفعل
 وحركت فاء الفعل بالضم ابداً تقول **גָּזְזוּ** **גָּזְלוּ** **גָּזְלוּ**
גָּזְזוּ **גָּזְלוּ** **גָּזְלוּ** **גָּזְזוּ** **גָּזְלוּ** **גָּזְלוּ** وقد سقطت
 علامة انفعال ومنفعل من **גָּזְ** واصحابه لسقوط احد
 المثلين وتغيّر البنية والمستقبل **גָּזְ** **גָּזְ** **גָּזְ** بتشديد
 فاء الفعل لاندغام ذون الانفعال فيها ويمكن ان يكون
 مثلها **יָדָם** **אֶחָד** (Lev. 10, 3) **וְהָתָם** **הַשְּׁנָה** **הַהִיא**
 (Gen. 47, 18) فاذا وصلتّها شددت الاواخر لرجوع المثل
 الساقط عند الاتصال وحركت ما بعد الزايد مشدداً كما
 كان قبل تقول **יָדָוּ** **יָדָוּ** **יָדָוּ** واحسب ان **גַּם** **מִדָּמָן**
יָדָוּ (Jer. 48, 2) من هذا الضرب من الانفعال هذا هو
 الوجه والقياس الا اتهم قد قالوا **יָדָוּ** **כָּאֵבָן** (Ex. 15, 16)
 بتخفيف الميم وعدّها معدّ اثنين واسقاط واو المد وعوّلو
 على شدة الدال الدالة على الانفعال ومثله **יָדָוּ** **יָדָוּ**
כִּבִּי (Deut. 34, 8) **וְהָאֵל** **הַגָּדֹל** **הַגָּדֹל** **וְהַמִּתְּשֵׁל** **הַגָּדֹל**
הַגָּדֹל **הַגָּדֹל** **הַגָּדֹל** **בְּשִׁטָּתִין** **וְוָאוֹ** **הַמֵּד** وفي
 هذا الانفعال ما يشبه الانفعال اللين العين فابصرة عند

الثقيلة المدينة العين فاعتبر ذلك بالاتصال تجدد بينها
 بونا بعيدا وما لم يسم فاعله بساكنين لينين ومثل واحد
 قائم مقام حرفين הוּדַק לחם הוּדַק (Jes. 28, 28) والقياس
 اذا اتصل הוּדַק הוּדַק واصحابهما بواو الجماعة او بياء
 التانيث أن يثبت الساكنان معا ويرجع المثل مندغما على
 العادة הוּדַקוּ הוּדַקוּ תוּדַקוּ بشدة ^a القاف הוּסְבוּ הוּסְבוּ
 תוּסְבוּ والمفعول מוּדַק מוּסְבַּב والجمع او المتصل بهاء التانيث
 او المضاف الى اسم مبنى برّ المثل مندغما وسقوط الساكن
 اللين الذي بعد فاء الفعل מוּדַקִּים מוּסְבִּים מוּסְבוֹת
 משבצות זהב (Ex. 39, 18) מוּדַקָּה מוּסְבָּה מוּדַקִּי
 מוּסְבִּי *

باب الانفعال

לְמָא وجدت וכן הוּזוּזוּ וְעָבַר (Nah. 1, 12) הוּזוּזוּ
 הַשָּׁמַיִם (Jes. 34, 4) הָרִים הוּזוּזוּ (ib. 64, 2) مشددة علمت
 انها انفعال من ذوات المثليين والواحد الغير متّصل على
 القياس الصحيح הוּזוּזוּ הוּזוּזוּ הַזָּרָא הַזָּרָא الذي بعد النون
 في הוּזוּזוּ مزيد على المذهب الذي ذكرت فوق هذا والجيم
 فاء الفعل والواو للمدّ ليست اصلا والزاي في موضع زايين
 هما عين الفعل ولامه وكذلك הוּזוּזוּ הַזָּרָא وأصلها
 הוּזוּזוּ הוּזוּזוּ فاذا اتصلت بواو الجماعة ردّ الممثل

^a) Mss. بشد

أَنْ يَرَدَّوا المثل الساقط مندغما *a*، والساكن الساقط ايضا
 וַיָּסְבוּ וַיִּגְלוּ וַיַּחֲלוּ לַחֲבוֹת מִדָּעַם חֲלָלִים (Jud. 20, 31)
 وإذا اتّصلت *b* יסב ויסב واحكاهما بضمير المفعول فالمثل
 الساقط مندغم *c* والساكنان معا ساقطان وتحريك فاء الفعل
 بالكسر ابدا וַיָּסְבִי (Ez. 47, 2) כַּטִּיט חוֹצוֹת יִצְרָקִם
 (II Sam. 22, 43) וַיִּשְׁמִם (I Sam. 5, 6) וּמַחֲבֹל יִבְדִּיחוּ
 (Job 18, 18) بالتشديد لاندغام المثل الواحد في الآخر والامر
 קִיב במثل واحد وساكنين وإذا اتّصل *d* بواو وحدها ليس
 بعدها غيرها او بياء التأنيث ردّ المثل وبقي الساكنان
 اللينان קִיבו קִיבו עֵינֶיךָ (Cant. 6, 5) والقياس اذا
 اتّصل קם وامثاله من اوامر ذوات المثليين بمفعول مضمّر
 ان يردّ المثل بالتشديد وتسقط الساكنان معا ويحرك
 فاء الفعل بالكسر ابداً فכו קִיבו קִיבו חֲשִׁימוּ
 חֲשִׁימוּ וְהַפָּעֵל اِذَا במثل واحد وساكنين חֲנִי מִסָּב
 (Jer. 21, 4) מִחֹל לַחֲרָע (ib. 25, 29) والجمع برّد المثل
 الساقط مندغما وإسقاط الساكنين معا وتحريك فاء الفعل
 بالكسر ابداً على القياس الصحيح קִיבִים מַחֲלִים وفي
 هذه الأفعال الثقيلة ما يتساوى *e* لفظه ايضا بلفظ الأفعال

a) B مندغمة.

b) A اتّصل.

c) A مردود.

d) B اتّصلت.

e) Mss. יתסאון.

باب

ووجدت الفعل الثقيل الذي على مثال הפעיל من ذوات
 المثليين بمثل واحد يقوم مقام اثنين وبساكن مزيد بعد
 الهاء وتكریک فاء الفعل بالذري او بالفتح قيل הסב
 או הסב החל הנגה (Num. 17, 12) הקל ארצה וכולון
 (Jes. 8, 23) המר נפשי a (Job 27, 2) הנק לעפר (II Reg. 23, 15)
 وأصلها הסביب החליל הקליל המריר הדקיק ואذا اتصلت
 بواو الجماعة ولم يكن بعدها حرف اخر او بهاء التأنيث
 ردّ المثل الساقط مندغما وتثبت الساكنان الساكن الذي
 بعد الهاء وساكن المدّ الذي بعد فاء الفعل قيل אחר
 הסבו אותו (I Sam. 5, 9) ואת נוחו השמו (Ps. 79, 7)
 החלו והמשאת ההלה (Jud. 20, 40) ואם اذا اتصلت
 بغيرهما فالمثل مردود بالتشديد والساكنان ساقطان
 بتكریک فاء الفعل بالكسر b ابدأ قيل הסבות את לבם
 (I Reg. 18, 37) השמות כל עדתי (Job 16, 4) והדיקות
 עמים רבים (Mic. 4, 13) ומדוע הקילותני (II Sam. 19, 44)
 אתה החלות (Deut. 3, 24) ההתות כיום מדין (Jes. 9, 3)
 بمدّ الهاء من اجل الكاء وقد بيّنت ذلك في كتاب حروف

a) Mss. רוחי.

b) A באלמד.

(Ps. 48, 13) הרגעי נדמיו (Jer. 47, 6) צהלי נרני (Jes. 12, 6)
 קומי רני בלילה (Lam. 2, 19) ורְבִמָּא לִמּוּ יִבְרִי וְאוּלְמָא מִלִּי
 רנו שמים (Jes. 44, 23) רנו ליעקב (Jer. 31, 7) רני ושמחי
 בת ציון (Zech. 2, 14) וְאַסְלְחָא גְלָלוּ דַמְמוּ סַבְבוּ רַנְנוּ
 דַמְמוּ רַנְנוּ פִּינֵן אֲתַסְלַט בַּמַּפְעוּל מַזְמַר רִדָּת אֶלִי אֲסַלְחָא
 אִיזְכָּר אֲלָא אֵן וְאוּלְמָא תִּסְקֻט וְיִבְרִי מָא קִבְלָהָּ מַזְמוּמָא בַּלְשָׁרָק
 מִשְׁל עַל בַּפֵּר הֶקְקָה (Jes. 30, 8) או בַּלְקִמִּין מִשְׁל ה' הֶקְנִנוּ
 (Ps. 123, 3) הֶקְנִנוּ הֶקְנִנוּ אֶתְהֵם רַעִי (Job 19, 21) הֶקְנִנוּ
 אוֹתָם (Jud. 21, 22) בְּלִיָּה כְמוֹ עַרְמִיִּים (Jer. 50, 26)
 وَوَجَدْتُ أَيْضًا الْوَاحِدَ يَقُومُ بِمِثْلِ وَاحِدٍ فَتِ اصْلَحَ فَتَت
 لֹאֲנֵה מִן פְּתוֹת אוֹתָהּ פְּתִים (Lev. 2, 6) וּבְפִתּוֹתָיו לֶחֶם
 (Ez. 13, 19) עָם אֲסַלְחָא עַמִּים לֹאֲנֵה מִן עַמִּי אֶרֶץ (Neh. 9, 24)
 לֵב אֲסַלְחָא לֵבֵב לֹאֲנֵה מִן תַּעֲהָ לְבָבִי a (Jes. 21, 4) קֵן אֲסַלְחָא
 קֵן לֹאֲנֵה מִן יִקְנִנוּ (Ps. 104, 17) הִךְ אֲסַלְחָא תִּכְבֵּה לֹאֲנֵה מִן
 מִתּוֹכָם (Nah. 2, 8) הִךְ אֲסַלְחָא רִבֵּךְ לֹאֲנֵה מִן רִבְכָּה
 בַּשָּׁמַן (Jes. 1, 6) וְכַתִּיב מִשְׁל הַזֶּה אִזָּא כִּמְעַת אוּ אֲתַסְלַט
 רִדָּת אֶלִי אֲסַלְחָא בַּלְתַּשְׁדִּיד פֶּת פֶּתִי פֶתִי פֶתִי עִם עַמִּי
 עַמִּים לֵב לְבִי וְכַזֵּלֵךְ קֵן קֵנִי קֵנִים תִּהִי הִפִּים הִךְ רִבְכָּה
 רְבִים

a) A (Jes. 6, 10) וְלִבְכִּי יִבִּין.

الاصل علم أنّها لينّة العين وكذلك **יִסֵּב וַיָּחֶם** وامثالهما
تشتبه **בַּיָּקָם וַיִּשָּׁב** وامثالهما وإذا ردّ كلّ واحد من
النوعين الى اصله علم ان **וַיָּסֵב וַיָּחֶם** وامثالهما ناقصة
اللام وأنّ **וַיִּשָּׁב וַיָּקָם** وامثالهما ناقصة العين وعلم ايضا
اذا ردّ كلّ واحد من هذين النوعين الى اصله أنّ **יָסֵב**
וַיָּקָם وامثالهما اذا اتّصلت كانت مشدّدة وأنّ **יָקוֹם** **וַיָּקָם**
وامثالهما اذا اتّصلت كانت مكّفة وهكذا قياس كلّما
ورد عليك من هذا الاشباه السالمة من **אֶחָד לָאֶחָד** إنّ
وجدته عند اتّصاله بالمضمّرات مشدّدا علمت علما يقينا
أنّه من ذوات المثليين وان وجدته مكّفا علمت علما
يقينا أنّه من اللينة العين فنافيهم ووجدت الامر بمثل
واحد ووارو المدّ **זוּל אֶל ה'** **דַּרְכָּךְ** (Ps. 37, 5) اصله **זוּל**
بلامين لأنّه من **וַיִּזְלֹלוּ אֶת הָאֵבֶן** (Gen. 29, 3) **דוֹם לֹח'**
(Ps. 37, 7) اصله **דָּמוֹם** لأنّه من **דָּמָמָה** (I Reg. 19, 12)
סוֹב דָּמָה לָךְ דוּדִי (Cant. 2, 17) اصله **סֹבֹב** لأنّه من
וְסֹבֵב בֵּית אֵל (I Sam. 7, 16) فاذا اتّصل **a** بوار الجماعة
أو بياء التانيث ردّ الى اصله بالتشديد ونقي ووارو المدّ
مثل **זוּל אֶל הַיּוֹם** (ib. 14, 33) مشدّد لاندغام المثل الواحد
في الآخر **דוּמוֹ עַד הַגִּיעַנוּ אֵלֵיכֶם** (ib. 9) **סֹבֹב צִיּוֹן** **וְהַקִּיפוּהָ**

a) A . واتّصلت

הילד (II Reg. 4, 34) וַיָּבֵל לַחֲמוּרִים (Jud. 19, 21) فَإِنَّ
 انقطع الكلام ووقف به رجعت واو المدة فاذا اتصل
 يסוב وامثاله بواو الجماعة ولم يكن بعدها حرف آخر رَدَّ
 المثل الساقط مندغما a وبقى الساكنان الساكن الذي بعد
 الزوايد وواو المدة كما كانت قبل اتصاله قيل יסובו יבזזו
 ישמנו ירדנו بتشديد الواو آخر لاندغام عین الفعل فيها
 وأصلها יסבבו יבזזו ישמנו ירדנו وإذا اتصل بها واو
 ויסב וاصحابه رَدَّ المثل أيضا مندغما a ورَدَّت واو المدة
 وبقى الساكن بعد الزوايد كما كان יסובו ירדנו
 יסבבו فَإِنَّ اتصل יסוב ויסב واصحابه بالمفعول الضمير
 رَدَّ المثل الساقط أيضا مندغما a وسقط الساكنان وترك
 ما قبل واو المدة مضموما إمّا بالشرک مثل יסבנו יסבבו
 יסבבו ופרשיו לא ידקנו (Jes. 28, 28) ויהם ה'
 (Jos. 10, 10) ויהנה (Num. 6, 25) ויהנו ויאמר فدعوا
 (Job 33, 24) או בלקמין مثل שארית עמי יבזם (Zeph. 2, 9)
 וסלה בוגדים ויהם (Pr. 11, 3) אלהים יחננו ויברכנו
 (Ps. 67, 2) وقد تشبیه יסוב ויחם وامثالهما יקום וישוב
 وامثالهما ولكن اذا رَدَّ יסוב ויחם وامثالهما الى الاصل
 علم انها ناقصة السلام واذا رَدَّ יקום וישוב وامثالهما الى

רָבָּמָּا اسْتَثْقَلُوا تَحْكَيرִיכֶמָּהּما فاسكنوا احدهما وادغموه في
 الثاني وكذلك القياس في קָלָוּ מִנְשָׁרִים (Jer. 4, 13) וְחָדָו
 מוֹזָאבִי עָרֵב (Hab. 1, 8) וְכָבוּ נְזִירֵיהָ מִשְׁלָג (Iain. 4, 7)
 רָבָּו מִשְׁעָרוֹת רֹאשִׁי (Ps. 69, 5) اصلها קָלָוּ חָדָו וְכָבוּ
 רָבָּו لفتح او ايلها وكثير مثلها ووجدت المستقبل باسقاط
 المثل الواحد ويقوم الثاني *a* مقام اثنين وتَحْكَيرִיכֶּם فاء
 الفعل بالضمّ وادخال ساكن لين بعد الزوايد عوضاً لِمָּما
 نقص من الكلمة وتكميلاً لبنيتها كما فعل ذلك في الافعال
 المدينة العيين وبالأفعال المدينة السلام ايضاً عند سقوط
 اللام من الفعل على ما بيّنت في كتاب حروف اللين
 قيل יָסֹבֵב אֹתָו סָבִיב (I Reg. 7, 23) فالساكن بعد الياء
 مزيد لما وصفت والسين فاء الفعل والواو للمدّ والباء مقام
 العيين واللام لاذّة استثقل اظهار المثليين فجعل الواحد
 مقام اثنين ومثله קָבֹזוּ לָךְ (Deut. 20, 14) אָף יָחֹם
 וַיֹּאמֶר הָאֵח (Jes. 44, 16) וְקָרֹן לְשׁוֹן אֶלֶם (35, 6) وكثير
 مثلها وأصلها יָסֹבֵב תָּבֹזוּ יָחֹמוֹם תִּרְנֹן وقد يسقط واو
 المدّ من יָסֹבֵב وامثالها اذا لحقت بها واو العطف المفتوحة
 الدالّة على الفعل الماضي ويبقى ما قبلها مضموماً دالّة
 على سقوطها וְקָסֵב אֶת הָר שְׁעִיר (Deut. 2, 1) וַיָּחֶם בָּשָׂר

ومن شلل כי אתה שלוח גוים רבים (Hab. 2, 8) ومن
 חמם וְחִמּוּתִי אֶת כָּל הָעָם (Ex. 23, 27) ومن דלל דלותי
 ולי יחושיע (Ps. 116, 6) כי דלוננו מאד (ib. 79, 8) ומثلها
 קלותי חמותי ולولا אלהא من ذوات المثليين لم تشدد *a*
 وأصلها سببתי בזותי שללתי חממתי دلלתי קללתי
 חממתי وقيل أيضا من سبب سبوني כמים (Ps. 88, 18)
 ومن שدد זו שדדוני (ib. 17, 9) ومن חנן כי חנני אלהים
 (Gen. 33, 11) באدغام المثل الواحد وفتح الأول وأصلها
 سببوني שדדוני חננוני وكّل فعل ماضي خفيف من سبب
 واصحابه إذا اتى بأندغام *b* لا تكون فاء الفعل منه الآ
 فتوحه أبدًا فافهم وقد وجدت أفعال *c* منها بمثل واحد
 يقوم مقام اثنين فإذا اتصل ردّ إلى أصله بأندغام *b* المثل
 الواحد في الآخر יך לבבך (II Reg. 22, 19) أصله רבך
 لأنه من רבכה בשמן (Jes. 1, 6) فإذا اتصل رجع إلى
 أصله بالتشديد רבו דבריו משמן (Ps. 55, 22) مشدّد *d*
 والكرف المشدّد *e* هو حرفان *f* وأصله רכבו ومثله חת
 מרודך (Jer. 50, 2) أصله חתה لأنه من תראו חתה
 (Job 6, 21) فإذا اتصل بواو رجع إلى أصله بالتشديد חתו
 ובושן (Jes. 37, 27) وأصله חתנו בתכריך المثليين إلا أنهم

a) A مشدّدة تكون. *b*) B بادغام. *c*) A فعل.
d) B مشدّدة. *e*) A المشدود. *f*) A حرفين.

قال يكيى بن داود *a* لقد تأملت *b* الافعال ذوات المثلين
العبرانية فوجدت لها انكساء وخواص رأيت وضعها وتقييدها
في كتاب ثم جمعها وتاليف ما وجدت منها أولا فالولا تصريا *c*
لانتفاع الناس بها والاخذ بمذاهب القدماء فيها فقد
تجهل ويظن ان اصل الكلمة *d* منها لا اكثر من حرفين
فتستعمل بغير وجوهها ويسلق بها غير سبيلها *

القول في الافعال ذوات المثلين

قال يكيى الافعال ذوات المثلين مثل *יִסְבֵּב בֵּית אֵל*
(I Sam. 7, 16) *יִשְׁלַל עַלְלָה* (Ez. 29, 19) *יָבֹז בֹּזֵה* (ib.) *יִהְיֶה*
גִּלְגָּל עֲגֻלָּתוֹ (Jes. 28, 28) *וְיָלֻזּ וַחֲרָבוֹ* (19, 6) وغيرها كثير
وجدت جلّ تصريفها في الفعل الثقيل والخفيف والانفعال
وغير ذلك من اسبابها على غير الاصل *יִפְעֹלָתָי* منها او
יַעֲלֹתָ او *יַעֲלֹזָ* بادغام المثل الواحد في الآخر وتكرير
فاء الفعل بالفتح ابداً وايصال الفعل الى الضمير بواو لينية
قيل من *סִבֵּב סִבּוֹתָי* ومن *בֹּז בֹּזוֹתָי* *בֹּזוֹנוֹ לָנוּ* (Deut. 3, 7)

a) A *דָּאֹד* B. *דָּוִיד*. *b*) A *תַּמְתֵּלָת*. *c*) A and B.
d) B *الكلامه*.

כי רוח זנונים התעצה (Hos.4,12) כי התעיתם בנפשותיכם
 (Jer. 42, 20) ותעצה ונתע מנשה את יהודה (II Chr. 33,9)
 اصله ויתעה ורסן מתעצה (Jes. 30, 28) עמי מאשריך
 מתעים (ib. 3, 12) *

تمت المقالة الثالثة وتم بتمامها جميع الكتاب والحمد
 لله على عونه وتأييده [وبقى جزؤ ذوات المثليين ان شاء
 الله نبتدى باثباته] a *

---

a) B.

من السوار وهو ثقيل والقياس عليه תָּאֵהָ תֵּאֵהָ ותֵּאֵהָ
 תֵּאֵהָ ולولا האלף לשדד וקיל אִן יִהְיֶה אֲוִיָּהֶם לָבֹם לגבול
 קדמיה (ib. 10) מִן הַזֶּה הָאֵל וְזֶה הָאֵל וזלכ בעיד גְּדָ מִן אַגֵּל
 הַיָּם לֹאֲנִי לִמ אַגֵּל וְהַפְעִלֵיהֶם בִּי שֵׁי מִן הַמִּקְרָא וְמֵא
 אֲזַנֵּה אֶלָּא אֵל אֵל אַחֵר

תָּבֵה תָּבֵה תָּבֵה תכיתי יתבה מתבה והם תָּבֵה לרגליך
 (Deut. 33, 21) עָלֵי מִתָּל וְנִשְׁכָּו (Job 33, 21)

תָּלָה יִתְלָה אורך על עֵץ (Gen. 40, 19) יִתְלִיָּה אותו
 (Deut. 21, 22) תִּוְלָה אֶרֶץ (Job 26, 7) כִּי קָלַלְתָּ אֱלֹהִים
תָּלִי (Deut. 21, 23) תָּלִי (sic!) לך (ib. 28, 66) וְעַמִּי תָּלִי
 (Hos. 11, 7) וְהַתְּחִיל תָּלָה תָּלִי שלטיהם תָּלִי על
 חומותיך (Ez. 27, 11)

תָּנָה תָּנִי תנתי יתנה גם כי יִתְנֶנּוּ כְּגֹוִים עֲתָה אֶקְבָּצֶם
 (Hos. 8, 10) וְהַתְּחִיל תָּנָה תָּנִי שם יִתְנֶנּוּ צִדְקוֹת ה'
 (Jud. 5, 11) לְתַנּוֹת לִבָּת יִפְתָּה (ib. 11, 40) וְתָנִי אַחֵר בִּי
 מֵעֵי אַחֵר הַתָּנָה הַתָּנִי אֶפְרַיִם הִתְנֶנּוּ אֲחֵבִים (Hos. 8, 9)
תָּעָה לָּבִי (Jes. 21, 4) תָּעִיָּה כִּשָּׁה אוֹכֵר (Ps. 119, 176)
 ובשכר תָּעִי (Jes. 28, 7) יִתְעָה וְהִנֵּה תוֹעָה בשדה
 (Gen. 37, 15) וְהִתְעָה (21, 14) אֵלָּה וְהִתְעָה ולדבר
 אֵל ה' תוֹעָה (Jes. 32, 6) בְּתַעֲוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (Ez. 44, 15)
 נתעה נתעיתי יתעה בְּתַעֲוֹת שְׂכֹר (Jes. 19, 14) וְהַתְּחִיל

וְשָׁקוּי לַעֲצָמוֹתַיִךְ (Pr. 3, 8) שִׁמְנִי וְשָׁקוּי (Hos. 2, 7)
 وَقَدْ اَبْدَلْتُ هَذِهِ الْبِیَاءَ بِوَاَو a וְשָׁקוּי בְּבָבִי מִסִּכְתִּי
 (Ps. 102, 10) وَتَشْدِيدُ هَذِهِ الْوَاَوِ لَانْدِغَامِ وَאוּ الْمَدِّ فِيْهَا
 فَافْهَم

שָׂרָה יִשְׂרָאֵל שְׂרִיתִי אִם לֹא יִשְׂרִיתִיךָ לְטוֹב (Jer. 15, 11)
 لَوْلَا الْبَرَاءُ لَشَدَّدَ فَافْهَم שָׂרָה יִשְׂרָאֵל מִשְׂרָה

שָׂרָה וּבִאֲנֹנוּ שָׂרָה אֵת הָאֱלֹהִים (Hos. 12, 4) כִּי יִשְׂרִיתִי
 אִם אֱלֹהִים (Gen. 32, 29) לְמַרְבֵּה הַמִּשְׂרָה (Jes. 9, 6)
 שִׁשָּׁה שִׁשָּׁה שְׁשִׁיתִי וְשִׁשִּׁיתֶם אֵת הָאִיפָה (Ez. 45, 13)
 אִשְׁשָׁה מִשְׁשָׁה שִׁשָּׁה שְׁשִׁי שִׁשִּׁי יִשְׁשָׁה נִשְׁשָׁה מִשְׁשָׁה
 وَفِي الْاَصْلِ مَعْنَى اٰخَرٍ وَشَوْبَكَتִיךָ וְשִׁשִּׁיתֶם (ib. 39, 2)

שֶׁתָּה שֶׁתָּה אִשְׁתָּה וּמִים לֹא שְׁתִּיתִי (Deut. 9, 9) אִשֶּׁר
 וְשִׁתָּה אֲדַנִּי בּוֹ (Gen. 44, 5) וְיִשְׁתֶּה מִן הַיַּיִן (ib. 9, 21) בֹּל
 וְשִׁתִּיוֹן (Ps. 78, 44) عَلَى الْكَمَالِ מִשְׁתָּה וְשִׁמְחָה (Esth. 9, 17)
 וְאַנְפֻעָל נִשְׁתָּה אִשְׁתָּה וְכָל מִשְׁקָה אִשֶּׁר וְשִׁתָּה (Lev. 11, 34)
 חֲתוּהָ חֲתוּהָ וְחֲתוּיָהָ חֲתוּ (Ez. 9, 4) וּקְדוּשָׁה יִשְׂרָאֵל חֲתוּ
 (Ps. 78, 41) אֲתוּהָ מִתוּהָ חֲתוּהָ חֲתוּ וְثَقِيلَ اٰخَرِ תְּנָה
 תוֹתִי יִתוּהָ וְיָקוּ עַל דְּלֹתוֹת הַשַּׁעַר (I Sam. 21, 14) اَصْلُهُ
 וְיִתוּהָ وَاطَّقَ مِنْهُ تִתָּאוּ לָכֶם (Num. 34, 4) اِلَّا اَلْفَ اَبْدَلْتُ

(Ex. 5, 9) والثالث a ולא תִשְׁעִינָה עֵינֵי רֹאשִׁים (Jes. 32, 3)
 يمكن ان يكون منه الـ تִשְׁתַּעַב כי אני אתך (sic!) (ib. 41, 10)
 ويكون أصله التشتتة كما أعلمتك في الترتيب الترتيب
 وأما عيني תִשְׁעַ (ib. 6, 10) فليس من هذا الأصل والرابع
 شעה שעיתי תִשְׁעַ מעליו ויחדל (Job 14, 6) תִשְׁעוּ מִנִּי
 אמרר בבכי (Jes. 22, 4) فليس من هذا الأصل תִשְׁעַ
 מִמֶּנִּי ואבליגה (Ps. 39, 14) وليس من هذا الأصل أيضا
 في شيء^٥ וְתִשְׁעַ בַּחֲקִיד תְּמִיד (Ps. 119, 117) לֹאֲנֵה עָלֵי
 מִתָּל וְתִשְׁקָה פֶת לֶחֶם (Gen. 18, 5) תִּשְׁקָה וְנִלְכַּח (ib. 33, 12)
 فاحسبه من تִשְׁעַ او من تִשְׁעַ وسقط الادغام من الشين
 استخفافا كما سقط ذلك من تִשְׁקָה وتִשְׁעַ استخفافا
 שֶׁפָּה שֶׁפָּה שֶׁפִּיתִי שׁוּפָה וְשָׁפוּ עֲצֻמוֹתָיו (Job. 33, 21)
 ويقرب منه וילך תִשְׁפִי (Num. 23, 3)
 שֶׁקָה וְתִשְׁקָה את נחל השמים (Jo. 4, 18) וְתִשְׁקָה את
 מי המרים (Num. 5, 27) וְתִשְׁקִיתִי אֶרֶץ צִפְתָּךְ (Ez. 32, 6)
 וגם הגמלים תִשְׁקָתָה (Gen. 24, 46) וְתִשְׁקֵךְ את צאן לבן
 (ib. 29, 10) וְתִשְׁקוֹת בְּכֵלִי זֶהָב (Esth. 1, 7) חֵייתִי מִשְׁקָה
 לַמֶּלֶךְ (Neh. 1, 11) וְכֹל מִשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה (Lev. 11, 34)
 שֶׁקָה שֶׁקִיתִי יִשְׁקָה וְמוֹחַ עֲצֻמוֹתָיו וְשֶׁקָה (Job 21, 24)

שְׁנָה שְׁנָה לֹא יִשְׁנֶתִי (Mal. 3, 6) וְיִשְׁנָה a חֲכָתָם הַטּוֹב
 (Lam. 4, 1) עִם שׁוֹנִים אֶל הַתַּעֲרָב (Pr. 24, 21) וּדְתִיחָם
 שׁוֹנוֹת מִכָּל עִם (Esth. 3, 8) וְהַשְׁכִּיל וְיִשְׁנָה b אֶת בְּגָדִי
 כִּלְאוֹ (Jer. 52, 33) מִיִּשְׁנָה פָּנָיו (Job 14, 20) וְעֵזוֹ פָּנָיו
 וְיִשְׁנָה (Ecc. 8, 1) וְיִשְׁנֶנּוּ אֶת מַעֲמֹ (I Sam. 21, 14) וּמַעֲמִי
 שְׁנִי וְלֹא יִשְׁנָה לוֹ (II Sam. 20, 10) וְלֹא אִשְׁנָה לוֹ
 (I Sam. 26, 8) אִם תִּשְׁנֶנּוּ יַד אִשְׁלָה בְכֶם (Neh. 13, 21)
 וַיֹּאמֶר יִשְׁנֶנּוּ וְיִשְׁנֶנּוּ (I Reg. 18, 34) וּמִיִּשְׁנָה כֶסֶף (Gen. 43, 15)
 נִשְׁנָה יִשְׁנָה וְעַל הַשְּׁנוֹת הַחֲלוּם (ib. 41, 32)

שִׁסָּה שִׁסָּה הוּא יִשְׁקָה (Hos. 13, 15) שׁוֹסִים אֶת הַגִּרְנוֹת
 (I Sam. 23, 1) זֶה חֶלֶק שׁוֹסֵינוּ (Jes. 17, 14) וְעַתּוֹדוֹתֵיהֶם
 שׁוֹסִיתִי (sic!) (ib. 10, 13) וּמִשְׁנֵאֵינוּ שִׁסָּה לָמוֹ (Ps. 44, 11)
 וְאַמָּא שִׁסּוּחֹו כָּל עֹבְרֵי דֶרֶךְ (ib. 89, 42) فَمَا احْسِبُهُ مِنْ
 هَذَا الْاَصْلِ اذْ لَمْ يَكُنْ شִׁסּוּחֹו בְּכֶסֶף הַשִּׁינִי

שִׁעָה גִּמַּע הַזֶּה הַאֲוֵל אַרְבַּעָה c מַעֲנִי אֶלְהָא וְאַל קִין
 וְאַל מִנְחָתוֹ לֹא יִשְׁעָה (Gen. 4, 5) וְיִשְׁעָה ה' אֶל הַבֵּל
 וְאַל מִנְחָתוֹ (ib. 4) וְהַשְׁכִּיל וְיִשְׁעָה הָאָדָם עַל עֹיִשָּׁחוֹ
 (Jes. 17, 7) וְלֹא יִשְׁעָה אֶל הַמִּזְבְּחוֹת (ib. 8) וְלֹא יִשְׁעוּ
 אֶל קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל (ib. 31, 1) וְאַל יִשְׁעוּ בְּדַבְרֵי שִׁקָּר

a) אִשְׁנָה A.

b) אִשְׁנָה A.

c) אַרְבַּע B.

נפשי כגמול (Ps. 131, 2) 'שְׁוִיתִי ה' לנגדי תמיד (ib. 16, 8)
 שְׁוִיתִי עֹזר עַל גְּבוּר (ib. 89, 20) הוד וחדר תְּשֻׁנָּה עָלַי
 (ib. 21, 6) מְשֻׁנָּה רגלי (ib. 18, 34) وَالشَّالִט וְלֹא שְׁנָה
 לִי (Job 33, 27) וכל זה איננו שְׁנָה לִי (Esth. 5, 13)
 ולמלך אין שְׁנָה להניחם (ib. 3, 8)

שָׁחָה שָׁחָה שְׁחִיתִי יִשְׁחָה כִּאֲשֶׁר יִפְרֹשׁ הַשּׁוֹחָה לְשָׁחֹת
 (Jes. 25, 11) כִּי גֵאוּ הַמַּיִם מִן יָשָׁחוּ (Ez. 47, 5) وَالثَّقِيل
 הַשָּׁחָה אֲשָׁחָה בְּכָל לַיְלָה מִמָּתִי (Ps. 6, 7)

שָׁמָה שָׁמָה שְׁמִיתִי וְאֵת כִּי יִשְׁמִית (Num. 5, 20) תִּשְׁמָתָה
 אֲשֶׁתּוֹ (ib. 12) אֶל יִשְׁמָת אֶל דְּרָכֶיהָ לִבְךָ (Pr. 7, 25)
 שְׁמָתָה מֵעָלָיו וְעִבֵּר (ib. 4, 15)

שָׁכָה שָׁכָה שְׁכִינֹת הַחֲמֹדָה (Jes. 2, 16) מִשְׁכִּינֹתָם
 (Num. 33, 52) בְּמִשְׁכִּינֹת כֶּסֶף (Pr. 25, 11)

שָׁלַח שָׁלַח שְׁלִיתִי שְׁלֹו כֹל בּוֹגְדִי בְגַד (Jer. 12, 1)
 אוֹיְבֵיהָ שְׁלֹו (Lam. 1, 4) וְשְׁלֹו אֶחָלִים (Job 12, 6) عَلَى
 الاصل وقد استعمل بواو لا שְׁלֹוֹתִי וְלֹא שְׁקַמְתִּי (ib. 3, 26)
 שְׁלֹו חַיִּיתִי (ib. 16, 12) וְשְׁלֹוֹת הַשְּׁקֵט (Ez. 16, 49)
 יוֹשֶׁבֶת וְשְׁלֹוֹהָ (Zech. 7, 7) וְשְׁלֹוֹ עוֹלָם (Ps. 73, 12)
 وَمَعْنَى آخَر فِي الاصل השלה ישלה הלא אמרתי לא
 תִּשְׁלָה אוֹתִי (II Reg. 4, 28) נִשְׁלָה נִשְׁלִיתִי בְּנֵי עֵתָה אֶל
 תִּשְׁלֹו (II Chr. 29, 11)

נִשְׁכָּה ה' אֶת שְׁבִיתָנוּ (Ps. 126, 4) כ' נִשְׁכָּה אֶחָיו
(Gen. 14, 14) נִשְׁכְּבוּ (I Sam. 30, 3)

שְׁנֵה שְׁנָה וּמָה שְׁנִיתִי (Job 6, 24) בִּאהֲבֹתָהּ תִּשְׁנָה
תָּמִיד (Pr. 5, 19) וְאִם כָּל עַדְתִּי יִשְׂרָאֵל יִשְׁנֶנּוּ (Lev. 4, 13)
מֵאִישׁ שְׁנָה וּמִפְתִּי (Ez. 45, 20) לְשָׁנוֹת מֵאֲמָרֵי דַעַת
(Pr. 19, 27) שְׁנֵאוֹת מִי יִבִּין (Ps. 19, 13) الثَّقِيل
הַשְּׁנָה הַשְּׁנִיתִי מִשְׁנָה עוֹר (Deut. 27, 18) מִשְׁנָה יִשְׂרָאֵל
(Prov. 28, 10) وَمَعْنَى آخَرِ شَنْوَنٌ لְדוֹר (Ps. 7, 1) עַל
שְׁנֵינוֹת (Hab. 3, 1)

שְׁנֵה שְׁנָה שְׁנִיתִי וְאַחֲרֵיתָךְ יִשְׁנָה מֵאֵד (Job 8, 7)
יִשְׁנָה אֶחָד בְּלִי מִיָּם (Job 8, 11) والثَّقِيل הַשְּׁנָה וּשְׁלֹוֹ
עוֹלָם הַשְּׁנִי הִיל (Ps. 73, 12) מִשְׁנָה وَقَدْ اسْتَعْمَلَ بِأَلْف
מִשְׁנֵי לְגוּיִם (Job 12, 23) הוּא אֵל שְׁנֵי וְלֹא נִדַּע
(Job 36, 26)

שֹׁהָ فِي هَذَا الْأَصْلِ ثَلَاثَةٌ ^a مَعَانِي الْأَوَّل פֶּן תִּשְׁנָה לוֹ
גַּם אִתָּהּ (Pr. 26, 4) וְכָל חֲפֵצֶיךָ לֹא יִשְׁוּ בָּהּ (ib. 3, 15)
וְאִשֶּׁת מִדִּינִים נִשְׁתָּהּ (ib. 27, 15) وَيَقْرَبُ مِنْهُ כִּי אֵין
חֶצֶר נְשָׁה בְּנוֹק הַמֶּלֶךְ (Esth. 7, 4) والثَّقِيل הֲלֹא אִם
נְשָׁה פְּנִיָּה (Jes. 28, 25) وَالثَّانِي אִם לֹא שְׁנִיתִי וְדוּמְמָתִי

^a B ثلث.

רָצוּא וְשׁוֹב (Ez. 1, 14) האֵלֶּף לֹא הַפֶּעַל כְּתִיבַת מְּוֹצֵעַ
 הָאֵלֶּף וְהַסּוּף מְרִיבָה וְהַרְיָן לֹא כָּאֵן מִן רֵץ יִרְיָן אוֹ
 מִן יִרְיָהוּ מִן חֲבוּר (Gen. 41, 14) כּוֹשׁ תְּרִיץ יִדּוֹ
 (Ps. 68, 32) לִכְאֵן וְתִרְיָן בְּקִמְצוֹת הַנֶּאֱוֹ וְהַרְיָן
 בְּקִמְצוֹת הַנֶּאֱוֹ וְתִכְרִיכַת הָרֶאֱ בַּגּוֹל פֶּאֶהֻם

רָשָׁה בְּרִשְׁיוֹן כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פֶּרֶס (Ezr. 3, 7)

שָׂאָה שְׂאִיתִי עַד אֲשֶׁר אִם שָׂאָה עֲרִים מֵאֵין יוֹשֵׁב
 (Jes. 6, 11) יִשְׂאָה שׂוֹאָה תִּשְׂאָה וְשָׂאָה יִכְתּוּ שַׁעַר
 (Jes. 24, 12) וְהַנֶּפֶעַל נִשְׂאָה נִשְׂאָה נִשְׂאָה וְהַדְּמָה
 תִּשְׂאָה שְׂמִמָּה (ib. 6, 11) וּמִן הַזֶּה הַמֶּעֱנִי וְהַאִישׁ
 מִשְׂתַּאָּה לָהּ (Gen. 24, 21) וְיִמְכֵּן אִן יִכּוֹן מִן הַזֶּה
 הַאֲוֵל וְהַזֶּה הַמֶּעֱנִי בְּבוֹא בְּשׂוֹאָה פְּחֻדָּם (Pr. 1, 27)
 לְחֻשְׁבִּיעַ שׂוֹאָה (Job 38, 27) וְאַמָּה וְכִשְׂוֹאָה (ib.) פֶּיִיבַעַד
 עֲנִידִי אִן יִכּוֹן מִנֶּה וּמֶעֱנִי אַחֵר בְּשָׂאֵן מִיָּם כְּבִירִים
 יִשְׂאֵן (Jes. 17, 12) שָׂאֵן גְּלִיחָם (ib. 65, 8) וְאַמָּה תִּשְׂוֹאוֹת
 מִלֵּאָה (ib. 22, 2) פֶּלִיִּס מִן הַזֶּה הַאֲוֵל

שָׁבָה אֲשֶׁר שָׁבָה יִשְׁמַעְאֵל (Jer. 41, 14) הָאֲשֶׁר שָׁבָה
 (II Reg. 6, 22) וְשָׁבָה שָׁבָה (Deut. 21, 10) וְיִשְׁבֵּךְ מִמֶּנּוּ
 שָׁבִי (Num. 21, 1) וְשָׁבָה שָׁבָה בֶּן אֲבִינַעַם (Jud. 5, 12)
 שׁוֹבִים לְשָׁבִיחָם (Jes. 14, 2) בְּשָׁבִיּוֹת חֶרֶב (Gen. 31, 26)
 וְשָׁב שְׁבוֹתָם (Zeph. 2, 7) וְשָׁבִיּוֹת שְׁבִיטָהֶם (Ez. 16, 53)

נִרְפָּקָה (ib. 51, 9) والانعغال נרפה ירפה ונִרְפוּ חמים
 (II Reg. 2, 22) وقد استعمل في هذا المعنى بآلف مثل
 וְנִרְפָּאוּ אֶת שֹׁבֵר בֵּת עָמִי (Jer. 6, 14) רָפְאֵנִי ה' וְאִרְפָּא
 (ib. 17, 14) וְלֹא יִרְפָּאוּ לְמַלְכָּה נָתַנוּ (Ez. 47, 11) רָפָא
 נָא לָהּ (Num. 12, 13) وغيره كثير

רָצָה רָצָה רָצִיתִי ה' לֹא רָצָם (Hos. 8, 13) כִּי רָצוּ
 עֲבָדֶיךָ אֶת אֲבֹנֶיהָ (Ps. 102, 15) וְאִרְצָה בּוֹ וְאֲכַבְדָּהּ
 (Hag. 1, 8) רָצָה ה' לְהַצִּילֵנִי (Ps. 40, 14) יְהִי רָצוֹנִי
 אֲחִיו (Deut. 33, 24) לְרָצוֹת עוֹד (Ps. 77, 8) רֹצֵחַ ה'
 אֶת יְרֵאָיו a (ib. 147, 11) וְנִרְצָה לוֹ לִכְפֹּר עָלָיו (Lev. 1, 4)
 פִּיגוּל הוּא לֹא יִרְצָה (ib. 19, 7) ومعنى اخر עד רָצָתָהּ
 הָאָרֶץ אֶת שַׁבְּתוֹתֶיהָ (II Chr. 36, 21) וְהֵם יִרְצוּ אֶת
 עֹנָם (Lev. 26, 43) אִם תִּרְצָה הָאָרֶץ אֶת שַׁבְּתוֹתֶיהָ
 (ib. 34) וְהִרְצֵן אֶת שַׁבְּתוֹתֶיהָ (ib. 43) כִּי נִרְצָה עֹנָהּ
 (Jes. 40, 2) وفي هذا المعنى ثقیل הרצה הרציתי וְהִרְצָתָה
 אֶת שַׁבְּתוֹתֶיהָ (Lev. 26, 34) وكان الوجه فيه وחרצתה
 وكذلك وִעֲשֵׂתָ אֶת הַתְּבוּאָה (ib. 25, 21) الوجه فيه ועשתה
 ومعنى ثالث في الاصل רָצָה רָצִיתִי אִם רָאִיתָ גִּבּוֹר
 וְהִרְצֵן עָמִי (Ps. 50, 18) ناقص وأصله وترצה והחיות

בְּמִרְעֵיהֶם וַיִּשְׁבְּעוּ (Hos. 13, 6) ומעני ³אֲנִי רֵעָה רַעִיתִי
לְמִרְעֵהוּ אֲשֶׁר רָעָה לוֹ (Jud. 14, 20) רֵעָה דוֹד
(II Sam. 16, 16) רַעֲיָתִי יִבְתִּי אִשָּׁה רַעֲיֹתָהּ (Cant. 2, 10)
(Jer. 34, 16) אֵל הַתָּרַע אֶת בַּעַל אֶהְיֶה (Pr. 22, 24) اصله
אל התרעה: משל תתבסס תתגר תתגרה, וְאַמָּא
אִישׁ רַעִים לְהַתְרוּעֶעַ (ib. 18, 24) למה תְּרוּעִי רַע
(Mic. 4, 9) فليس من هذا الاصل فانهم ومعنى ثالث
וּבְרַעֲיוֹן לָבוֹ (Eccl. 2, 22) וְרַעֲיוֹת רוּחַ ^a (Ecc. 1, 14)
רַפָּה חֲנָה נָא רָפָה הַיּוֹם לְצָרוֹב (Jud. 19, 9) רַפִּיתִי
אוֹ רָפָתָה רוּחַם (ib. 8, 3) וַחֲשַׁשׁ לַחֲבָה וְרָפָה צִיּוֹן
(Jes. 5, 24) אֵל וְרַפּוּ יָדֶיךָ (Zeph. 3, 16) מְרַפֵּיּוֹן יָדַיִם (*sic*)
(Jer. 47, 3) יָדַיִם רַפּוֹת (Job 4, 3) גְּרָפִים אַתֶּם גְּרָפִים
(Ex. 5, 17) יִרְפָּה וְالثَّقِيلَ רָפָה וּמִזִּיחַ אֲפִיקִים רָפָה
(Job 12, 21) תִּרְפִּינָה כִּנְפֵיהֶן (Ez. 1, 24) כִּי עַל בֶּן הוּא
מְרַפָּה (Jer. 38, 4) ומעני אַחֵר רָפָה רַפִּיתִי יִרְפָּה וְיִרְפָּה
(Ex. 4, 26) وَغِيثَهُ ثَقِيلَ חֲרַפָה חֲרַפִּיתִי חֲרַפָה
(Jud. 11, 37) תִּרְפָּה מִמֶּנִּי וְאַשְׁמִידֵם (Deut. 9, 14)
תִּרְפָּה מֵאֵף וְעִזּוֹב חֲמָה (Ps. 37, 8) ומעני ³אֲנִי תָלַת וְיִרְפּוּ
את שֹׁבֵר בֵּת עַמִּי (Jer. 8, 11) רַפְּאֵנוּ אֶת בְּבַל וְלֹא

---

a) B.

(Deut. 29, 18) כוסי רָוָה (Ps. 23, 5) ותוציאני לָרָוָה
(ib. 66, 12), والثَّقیل כי אם הָרָוָה את הארץ (Jes. 55, 10)
כ' הָרָוִתִי נפש עיפה (Jer. 31, 25) הָרָוִנִי לַעֲנָה (Lam. 3, 15)
ירוה ומָרָה גם הוא יורה (Pr. 11, 25), وثقیل אַחַר רָוָה
וְרָוִתִי נפש הבחנים דשן (Jer. 31, 14) תלמיה רָוָה
(Ps. 65, 11)

רוֹה כי רוה את כל [אלהי] הארץ (Zeph. 2, 11) רוֹתִי
השמנה היא אם רָוָה (Num. 13, 20) ואיפת רוֹזֶן
(Mic. 6, 10), والانفعال נָרָוָה נרוֹתִי ארוה ומשמן בשרו
(Jes. 17, 4) יִרְוָה

רֹמָה רָמָה בים (Ex. 15, 1) רמיתִי ארמה רמה רומה
מקול פרש וְרוֹמָה קשת (Jer. 4, 29) נושקי רוֹמִי קשת
(Ps. 78, 9), ومعنى ثانى כן איש רָמָה את רעחו (Pr. 26, 19)
ולמה רָמִיתָנִי (Gen. 29, 25) עבדי רָמִנִי (II Sam. 19, 27)
חמה רָמוֹנִי (Lam. 1, 19) מָרָמָה בלב חורשי רע
(Pr. 12, 20) תִּרְמִית [ב]תִּרְמָה (Jud. 9, 31)

רָנָה רנה רניתִי ארנה עליו תִּרְנָה אשפה (Job 39, 23)
רָעָה וְרָעָה חברמל (Jer. 50, 19) אני אֶרְעָה צאני
(Ez. 34, 15) הצאן לא תִּרְעוּ (ib. 3) רָעָה את צאן
החרגה (Zech. 11, 4) רועה ישראל האוינה (Ps. 80, 2)
לָרְעוֹת בגנים (Cant. 6, 2) מָרְעָה שמן (I Chr. 4, 40)

وثقيل آخر ربة رבתי ארבה ירבה רָבָה צאנך וצאה
(Jud. 9, 29) والمعنى الثانى אשר טפחתי וְרַבִּיתִי
(Lam. 2, 22) רָבָתָה גוריה (Ez. 19, 2) פְּרָבוֹת אנשים
חמאים (Num. 32, 14) والثالث رבה ולא רבית במחיריהם
(Ps. 44, 13) וּבְמִרְבִּית לא תתן אבלך (Lev. 25, 37)
נשך וְרַבִּית (ib. 36) والسابع ربة רבתי ויהי רוּבָה
קשת (Gen. 21, 20) وأما ويمרחו וְרָבוּ (Gen. 49, 23)
השמיעו אל בכל רבים (Jér. 50, 29) יסבו עלי רביו
(Job 16, 13) فليس من هذا الاصل كما ظنّ قوم

רדה רדתי רדיתם אותם (Ez. 34, 4) לא תִרְדֶּה
בו (Lev. 25, 43) שלח אש בעצמותי וְיִרְדֶּה (Lam. 1, 13)
בִּירְדֶּ מִיעֶקֶב (Num. 24, 19) וְיִרְדֶּ מִים עד ים (Ps. 72, 8)
والثقل הרדה הרדתי ירדה ומלכים יִרְדֶּ (Jes. 41, 2)
اصلہ يردہ مثل يَسْجَنُ اصله يسقن وثقيل آخر رده
רדתי ירדה או יִרְדֶּ שריד לאדירים עם ה' יִרְדֶּ
לי בגבורים (Jud. 5, 13) اصله يردہ مثل יִצּו יצוה יִקּוּ
יקוה תִּגְלֹל תִּגְלָה ومعنى ثافى رדה הדבש (Jud. 14, 9)
וְיִרְדֶּהוּ אל כפיו (ib.)

רחה רדתי ירחה אל תפחדו ואל תִּרְחֶהוּ (Jes. 44, 8)
רוּחַ רוּחַ רדתי ירוח יִרְוִין מדשן בִּיתֶיךָ (Ps. 36, 9)
ודיית כגן רָחָה (Jes. 58, 11) ספות תִּרְחֶה את הצמאה

(Jud. 19, 30) ב' בענן אֶרְאָה על הכפרת (Lev. 16, 2)
 ולא יִרְאָה לך שאר (Ex. 13, 7) וגם איש אל יִרָא
 (Ex. 34, 3) اصله יראה, والمنفعل يَرَاها בסגול, والمنفعل
 يَرَاها בקמץ גדול נאקסא وما لم يسم فاعله רָאָה
 ראיתי יראה מִרְאָה ושפו עצמותיו לא רָאוּ (Job 33, 21)
 لولا الالف لكان هذا التصريف مشددا فافهم
 רבָּה جمع هذا الاصل اربعة من المعانى الاول رבה רביתי
 וחיות יִרְבִּיתָ (Deut. 30, 16) יִרְבוּ עצבותם (Ps. 16, 4)
 כי יִרְבֶּה הדרך (Deut. 14, 24) ויִרְבֶּה העם (Ex. 1, 20)
 פן תִּרְבֶּה עליך חית השדה (Deut. 7, 22) ובקרך וצאנך
 יִרְבִּיוּ (Deut. 8, 13) פרה ויִרְבֶּה (Gen. 35, 11) לַמֶּעַן
 רבות מופתי (Ex. 11, 9) וְאַל לָרֹב על פני האדמה
 (Gen. 6, 1) רב לך (Deut. 3, 26) רבו משערות ראשי
 (Ps. 69, 5) רִבִּי תורתִי (Hos. 8, 12) רבים אומרים
 (Ps. 3, 3) فليس من هذا الاصل فافهم والثقل يَرَبُّה
 אשמה (II Chr. 33, 23) וְהִרְבִּיתִי אותם (Ez. 37, 26) לא
 יִרְבֶּה לוֹ נשים (Deut. 17, 17) הִרְבֶּה אֶרְבֶּה (Gen. 3, 16)
 ויִרְבֶּה בבת יהודה (Lam. 2, 5) מִהִרְבַּת גואל הַדָּם
 (II Sam. 14, 11) הִרְבִּיתָ הַגּוֹי (Jes. 9, 2) הִרְבוּ לַפְּשׁוּעַ
 (Am. 4, 4) הִרְבֶּה בכםני מעוני (Ps. 51, 4) נאקסא הוּי
 מִהִרְבֶּה לא לוֹ (Hab. 2, 6) לְהִרְבּוֹת לוֹ (Pr. 22, 16)

ראה ראה כי ראה ה' בעניי (Gen. 29, 32) ראה ראייתי
את עני עמי (Ex. 3, 7) ואם יראָה הכהן (Lev. 13, 31)
אסורה נא וְיִרְאָהָ (Ex. 3, 3) וַתֵּרָא האשה (Gen. 3, 6)
וַאֲרָא בעין חשמל (Ez. 1, 27) וַיֵּרָא ה' כי סר לראות
(Ex. 3, 4) רוֹאֶה אנכי (Gen. 31, 5) אמרתי אין רוֹאֶנִי
(Jes. 47, 10) אתה אל יֵרָאִי (Gen. 16, 13) וַיִּמְכֵּן אֵן
יִכּוֹן רְאוֹת רבות ולא תשמר (Jes. 42, 20) מִסְדְּרָא
وַיִּמְכֵּן אֵן יִכּוֹן מִן הַזֶּה המעני לְרִאֲוֶה בך (Ez. 28, 17)
וַאֲלֵמ אֲנֵהֶם קָאֵלּוּ וַיֵּרָא וְלִם יִקְוֹלוּ וַתֵּרָא וְלֹא וַאֲרָא וְכָאֵן
الوجه فيه وַיֵּרָא מִשְׁל וַתֵּרָא וַאֲרָא וַאֲנֵהֶם זָהְבוּא בֵּה
מִזְהָב וַיִּשְׁבֶּה יִשְׁמַעֲאֵל (Jer. 41, 10) וַיִּבְכֶּה (Gen. 27, 38)
אַלֵּא אֲנֵהֶם אֲחָדָוּא פִּי אֵלִיָּא אֲפִתַּח לֵאנֵה אַחֲף אֲחֻרַּת
وְאֲתִיב אֲשֶׁר הָרָאָה ה' (Num. 8, 4) הָרָאִיתִיךָ בעיניך
(Deut. 34, 4) אֲרָאֵנּוּ נִפְלְאוֹת (Mic. 7, 15) וְנַחַת זִרְעוֹ
יִרְאָהָ (Jes. 30, 30) וַיֵּרָא אוֹתָם אֵת בֶּן הַמֶּלֶךְ (II Reg. 11, 4)
جاء على الوجه المعروف وأصله ويرאה فلما نقصت الهاء
بقيت الياء مفتوحة كما كانت وهو على رنة وַיִּשְׁקֶן אֵת בֶּן
יִשְׂרָאֵל (Ex. 32, 20) יִבְרָךְ אֱלֹהִים (Gen. 9, 27) וַתֵּרָא
את הכן (Lev. 13, 49) אֲשֶׁר אֵתָה מִרְאָה בַּחֵר (Ex. 25, 40)
مفعول ولذلك حرکت الميم بالكمن والانفعال يَرَاة
אֵלִי (Gen. 48, 3) נִרְאִיתִי לֹא נִחִיתָה וְלֹא נִרְאָתָה

בעיד אד למ יכסן יקרה בקמיות הצפא ומא אפלה מן
 هذا الاصل بوجه واحسب شدة القاف في يكرهه لילה
 (Deut. 23, 11) لان الميم مقام من وقيل انه مثل يكره
 ה' בוננו ידיך (Ex. 15, 17) השבת כיטהרו (Ps. 89, 45)
 المشدّد الاول وقد جرى تصريف هذا الاصل في هذا
 المعنى بألف وذهبوا في استعماله مذهبا فليل يكره (sic)
 אסון (Gen. 44, 29) כי יקרא קן צפור (Deut. 22, 6)
 שתים הנה קראתה (Jes. 51, 19) מדוע קראתי אלה
 (Jer. 13, 22) ותקרא אותם (ib. 32, 23) הנה הוא יוצא
 לקראתך (Ex. 4, 14) اسكنت الالف في לקראתך
 استخفافا واطنّ ותקרא אותם כי יקרא קן צפור من
 الاصل الاول الا ان الالف كتبت في موضع الهاء على العادة
 קשה קשה קשיתי לא יקשה בעיניך (Deut. 15, 18)
 ויקש דבר איש יהודה (II Sam. 19, 14) اصله ויקשה
 אננים קשה (Jes. 19, 4) אל קשי העם הזה (Deut. 9, 27)
 والثقل ب' הקשה ה' אלהיך (ib. 2, 30) ויקש את ערפו
 (II Chr. 36, 13) ויהי כחקשותה בלדתה (Gen. 35, 17)
 ומקשה לבו (Pr. 28, 14) وثقل آخر קשה קשיתי אקשה
 תקשה ותקש בלדתה (Gen. 35, 16) اصله ותקשה a

(Gen. 23, 18) ومعنى ثالث הקנה הקניתי הקנני מנעורי

(Zech. 13, 5) יִקָּאֵל אֵנֶּה מִן וּמִקְנֶה רַב הִיָּה לְבִנִי רֵאוּכֵן

(Num. 32, 1) אֶרֶץ מִקְנֶה הִיא (Gen. 32, 4)

קָצָה קָצָה קָצִיתִי אֶקְצֶה יִקְצֶה מִקְצֶה רַגְלִים (Pr. 26, 6)

לְקַצֹּת בִּישְׂרָאֵל (II Reg. 10, 32)

קָרָה קָרָה קָרִיתִי חֲמוֹהַ קָרוּהוּ (Neh. 3, 3) אֶקְרָה מִקְרָה

בְּמִים עֲלִיּוֹתָיו (Ps. 104, 3) יִמְךָ מִקְרָה (Ecc. 10, 18)

וּלְקָרוֹת אֵת הַבָּתִּים (II Chr. 34, 11) ومعنى ثانى הקרה

הַקָּרִיתִי וְהַקָּרִיתֶם לָכֶם עָרִים (Num. 35, 11) وليس

بِيعِيدَ اِنْ يَكُونُ مِنْ קָרִית מֶלֶךְ רַב (Ps. 48, 3) קָרִית

חֲנָה דוֹד (Jes. 29, 1) ومعنى ثالث קרה קריתי וְקָרָהוּ

אֶסֶן (Gen. 42, 38) אֲשֶׁר קָרָה (Deut. 25, 18) הַיִּקְרָה

דְּבָרִי (Num. 11, 23) מִקְרָה חֲסִיל גַּם אֲנִי וְקָרָנִי

(Ecc. 2, 15) וַיִּקָּר מִקְרָה (Ruth 2, 3) اصله ויקרה את

כָּל הַקְּוֹרוֹת (Gen. 42, 29) والثقیل כ' הקרה ה' אֶלְחִיד

(Gen. 27, 20) אֶקְרָה מִקְרָה הַקָּרָה נָא לִפְנֵי (ib. 24, 12)

وَيُمْكِنُ اِنْ يَكُونُ וְהַקָּרִיתֶם לָכֶם עָרִים (Num. 35, 11)

מִן הַזֶּה וְהַנִּפְעָלִים בְּהַזֶּה הַמַּעֲנִי נִקְרָה נִקְרִיתִי וְקָרָה

אוֹלֵי וְקָרָה (Num. 23, 3) ואנכי אֶקְרָה כֹּה (ib. 15)

וַיִּקָּר אֱלֹהִים (ib. 4) اصله ויקרה וַיִּקָּאֵל אֵן וַיִּקְרָה עוֹן

(I Sam. 28, 10) انفعال ولذلك اشتدت القاف وذلك

קִנְיָה אֶל ה' חֻק וַיֵּאמֶן לְבָרַךְ יִקְנֶה אֶל יְהוָה (Ps. 27, 14)
 ومعنى ثانی ^a יִקְנֶה יְהוָה יִקְנֶה אֶלֶּיָּה כָּל הַגּוֹיִם
 (Jer. 3, 17) יִקְנֶה הַמִּים (Gen. 1, 9) מִקְנֶה מִים (Lev. 11, 36)
 קִנְיָה קִנְיָה קִלִּיתִי אֲשֶׁר קָלָם מִלֵּךְ בָּבֶל בָּאֵשׁ (Jer. 29, 22)
 קִלִּיתִי בָּאֵשׁ (Lev. 2, 14) ومعنى آخر הקלה הקליתִי יִקְלֶה
 מִקְלֶה אֲבִיו וְאִמּוֹ (Deut. 27, 16) والانفعال יִקְלֶה כְּבוֹד
 מוֹאָב (Jer. 16, 14) אִישׁ רֹשׁ יִקְלֶה (I Sam. 18, 23) وَأَمَّا
 הַקִּלֹּתֵנִי (II Sam. 19, 44) הֵן קִלֹּתִי (Job 40, 4) וַתִּקְלֵ
 גְּבִירָתָהּ (Gen. 16, 4) וַאֲקַל בְּעֵינֶיהָ (ib. 5) וּבֹוֹי יִקְלֵ
 (I Sam. 2, 30) فليس من هذا الاصل فافهم وكذلك יִקְלֵ
 רֹודִפֵּיהֶם (Jes. 30, 16) ليس من هذا الاصل ايضا فافهم
 קִנְיָה קִנְיָה קִנְיָתִי אִישׁ אֵת ה' (Gen. 4, 1) וְכֵן עֲדַתְךָ
 קִנְיָתָ קֹדֶם (Ps. 74, 2) ה' קִנְיָתִי (Pr. 8, 22) קִנְיָה שָׁמַיִם
 וָאָרֶץ (Gen. 14, 19) הֲלֹא הוּא אֲבִידִךָ קִנְיָתִי (Deut. 32, 6)
 فى الوقف كقوله فى الوصل والاندراج ^b وكذلك هو عطف
 וַיִּבְנוּנֶךָ (ib.) ومعنى ثانی אֲשֶׁר קִנְיָה אֲבִירָהֶם (Gen. 25, 10)
 כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עַבְרִי (Ex. 21, 2) וַיִּקֶּן אֶת חֲלֻקַּת הַשָּׂדֶה
 (Gen. 33, 19) או קִנְיָה מִיַּד עַמִּיתְךָ (Lev. 25, 14) וְכֵן
 כִּי יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיָן כֶּסֶף (ib. 22, 11) לֹא־בִרְחָם לְמִקְנֶה

^a A only.

^b A والاندراج.

والتقيل הפרה כי הפרני אלהים (Gen. 41, 52) וְהִפְרֵתִי

אותך (ib. 17, 6) יִפְרָה וַיִּפֶּר את עמו מאד (Ps. 105, 24)

מִפְרָה חִפְרָה

פֶּשַׁה כי פֶּשַׁה הנגע (Lev. 13, 51) לא פֶּשַׁתָּה בעור

(ib. 28) פִּשְׁתִּי ואם פֶּשַׁה וּפִשְׁה (ib. 35)

פֶּתַה פְּתִיתִי פֶן יִפְתָּה (Deut. 11, 16) וַיִּפֶּת בַּסֶּתֶר לִבִּי

(Job 31, 27) וּפִתָּה תְּמִית קִנְאָה (ib. 5, 2) כִּי־נָה פִתָּה

אֵין לִב (Hos. 7, 11) פִּתִּי יֵאֱמִין לְכָל דָּבָר (Pr. 14, 15)

פְּתִיּוֹת וְכָל יֹדְעָה מֶה (ib. 9, 13) والتقيل المعدي פֶּתַה

פְּתִיתִנִּי ה' וַאֲפֶתֶת (Jer. 20, 7) אֲנִי ה' פְּתִיתִי (Ez. 14, 9)

מִי וּפִתָּה אֶת אַחֲאָב (I Reg. 22, 20) פִּתִּי אוֹתוֹ (Jud. 16, 5)

הִנֵּה אֲנֹכִי מִפְתִּיָּה (Hos. 2, 16) وليس من هذا الاصل

וְהִפְתִּיתָ בִּשְׁפֹתֶיךָ (Pr. 24, 28) والانفعال אם נִפְתָּה לִבִּי

עַל אִשָּׁה (Job 31, 9) וּפִתָּה אֶפְתָּה פְּתִיתִנִּי ה' וַאֲפֶתֶת

(Jer. 20, 7) اصله וַאֲפֶתָה מִתְּלֵי אֶבְרָה לְאֱלֹהֵי מִרוֹם (Mic. 6, 6)

اصله אֶבְרָה תִּגְלַל עֲרוֹתֶיךָ (Jes. 47, 3) اصله תִּגְלַל כִּמָּא

اعلمتك فافهم وفي الاصل معنى ثانی הפתה הפתיתִי וּפִתָּה

יִפֶּת אֱלֹהִים לִיפֶת (Gen. 9, 27) اصله יִפְתָּה

צִבָּה צָבָה צְבִיתִי וְצָבָה בַּטָּנָה (Num. 5, 27) וְאֶת בַּטָּנָה

צָבָה (ib. 21) والتقيل הצָבָה הצְבִיתִי וְצָבָה לְצָבוֹת בַּטָּנָה

(ib. 22) فتح اللام يدلّ على أنّه ثقيل فقد يقوم فتحها

יִפְקֶה ירשיע (I Sam. 14, 47) פִּקֶּה אלי וחנני (Ps. 25, 16)
 אשר לבבו פִּקֶּה היום (Deut. 29, 17) וַיִּפֶּן וירד משה
 (Ex. 32, 15) اصله וַיִּפְקֶה, والثقیل הפִּקֶּה ערף מואב
 (Jer. 48, 39) יִפְקֶה וַיִּפֶּן זנב אל זנב (Jud. 15, 4) اصله
 וַיִּפְקֶה עמדו ואן מִפְקֶה (Nah. 2, 9) והיה פִּתְּפֹתוֹ שִׁבְמוֹ
 (I Sam. 10, 9) والمفعول אשר מִפְקֶה צפונה (Ez. 9, 2)
 وفي الاصل معنى اخر ופִּקֶּה דרך (Mal. 3, 1) ואנכי פִּתֹתִי
 חבית (Gen. 24, 31) פִּתֵּי דרך (Jes. 40, 3) יִפְקֶה מִפְקֶה
 פִּקֶּה פִּעוּתִי ופִּקֶּה כוֹלֶדָה אֶפְקֶה (Jes. 42, 14)
 פִּקֶּה פִּקֶּה פִּצוּתִי ואנכי פִּצוּתִי פִּי אל ה' (Jud. 11, 35)
 אשר פִּצוּ שִׁבְתִּי (Ps. 66, 14) חבל ופִּקֶּה פִּיחוֹ (Job 35, 16)
 פִּקֶּה פִּיךְ (Ez. 2, 8) ופִּקֶּה פִּה ומוצצֶה (Jes. 10, 14)
 ומעני اخر קִפְּקֶה את דוד עֲבָדוֹ (Ps. 144, 10) פִּקֶּה
 והצילני (ib. 11)

פִּרְה פִּרְה פִּרְתִּי כִּי תִרְבוּ ופִּרְתֶּם בארץ (Jer. 3, 16)
 ופִּרְתִּי בארץ (Gen. 26, 22) ופִּרְתִּי ורבו (ib. 8, 17) פִּרְתִּי
 ורבו (ib. 1, 22) פִּרְתִּי ראש (Deut. 29, 17) בן פִּרְתִּי יוסף
 (Gen. 49, 22) פִּרְתִּי α (Ez. 31, 5) אֶשְׁתֵּךְ כִּגְפֶן פִּרְתִּי
 (Ps. 128, 3) כִּי עֵין נֶשֶׂא פִּרְתִּי (Joel 2, 22) עֵין פִּרְתִּי (Gen. 1, 11)

לא יַעֲשֶׂה בן (Gen. 29, 26) עד חצי המלכות וְהָעֵץ (Esth. 5, 6)
 أصله וְהָעֵץ, ومعنى آخر עֲשֶׂה עֲשִׂיתִי חנני עוֹשֶׂה את
 כל מעניך (Zeph. 3, 19) בַּעֲשֹׂת מַמְצְרִים דָּדִךְ (Ez. 23, 21)
 ونفى هذا ثقیل עֲשֶׂה עֲשִׂיתִי שם עֲשֶׂה דָדִי בתוליהן (ib. 3)
 אשר עֲשִׂיתִי בסתר (Ps. 139, 15) وليس من هذا الاصل
 וְעִסְתֶּם רְשָׁעִים (Mal. 3, 21) كما ظنّ بعض الناس
 פָּאָה הפאה הפאיתי וְפָאָה מִפָּאָה אמרתי אֶפְאִיָּהם
 (Deut. 32, 26)

פָּדָה פָּדָה בשלום נפשי (Ps. 55, 19) פָּדִיתָה אותי ה'
 (ib. 31, 6) פָּדִיוֹן פָּדִים פָּדוּנִים והוא וְפָדָה את ישראל
 (ib. 130, 8) פָּדָה ה' נפש עבדיו (ib. 34, 23) וְהִפְדִּיתָ
 מבית עבדים (Deut. 13, 6) نأقص ولو وقف لقال فندد
 والثقیل הפדה הפדיתי וְפָדָה מִפָּדָה אשר לא יעדה
 וְהִפְדָּה (Ex. 21, 8) וְהִפְדָּה לֹא נִפְדָּתָה (Lev. 19, 20)

פָּבָה פָּבָה פָּבוּ וחנה מים מִפָּבִים (Ez. 47, 2)
 פָּלָה וְהִפְלָה (sic!) ה' את מכותך (Deut. 28, 59) וְהִקְלִיתִי
 ביום ההוא (Ex. 8, 18) אשר וְפָלָה ה' (ib. 11, 7) הִפְלָה
 חסדיך (Ps. 17, 7) وقد جرى تصريفهم في هذا الاصل ايضا
 على مذهب الالف

פָּנָה כי פָּנָה אל אלהים אחרים (Deut. 31, 18) וּפְנִיתָ
 בבקר (ib. 16, 7) וּפְנִיתִי אליכם (Lev. 26, 9) ובכל אשר

עָקָה וְעָשִׂיתָ מִעֲקָה לַגִּגֵּךְ (Deut. 22, 8)

עָרָה ^a جمع هذا الاصل اربع معانى (sic!) الاول a הָעֲרָה לְמוֹת נִפְשׁוֹ (Jes. 53, 12) הָעֲרִיתִי אֶעֱרָה וְفِيهِ ثَقِيلٌ آخِر עֲרָה עֲרִיתִי אֶל הַתֵּעַר נִפְשׁוֹ (Ps. 141, 8) וְהַתֵּעַר בָּדָה (Gen. 24, 20) والمعنى الثانى את מקורה הָעֲרָה (Lev. 20, 18) עָרוֹם וְעָרְיָה (Ez. 16, 7) וְفِيهِ ثَقِيلٌ آخِر עֲרָה וְיִחוּזָה פִתְחָן וְעָרָה (Jes. 3, 17) עָרוֹת יִסּוֹד עַד צוּאֵר (Hab. 3, 13) וְהָאִמֵּר עָרוֹ עָרוֹ עַד הַיִּסּוֹד בָּה (Ps. 137, 7) وَلَوْلَا مَكَانُ الرِّاءِ لَكَانَ مَشَدَّدًا مِثْلَ يִצְחָק צִוּוֹת יִצְחָק וְהָאִלֵּת וְקִיר עֲרָה מִגֵּן (Jes. 22, 6) وَالْأَنْفَعَالِ نֶעְרָה נֶעְרִיתִי אֶעֱרָה אֶעֱרָה עַד יֶעֱרָה עָלֵינוּ רוּחַ מִמְרוֹם (Jes. 32, 15) وَالرَّابِعַ עָרוֹת עַל יָאֹר (Jes. 19, 7) مُصَدَّرٌ مِّنْ فَعَلَ ثَقِيلٌ وَيُمْكِنُ أَنْ يَكُونَ جَمْعٌ نَاقِصٌ اللَّامِ وَاحِدَةٌ عֲרָה מִثְּלֵ בָלָה בָּלוֹת וְהָאִנְفִעָל וּמִתְעַרָה בְּאֹזְרָה רַעֲנָן (Ps. 37, 35)

עָשָׂה עֲשָׂה ה' אֲשֶׁר זָמַם (Lam. 2, 17) עָשִׂיתִי אֶרֶץ (Jes. 45, 12) הוּא עֹשֶׂהָ וַיְכַנְנֶךָ (Deut. 32, 6) הָעֲשִׂוְיָה בְּהַר סִינִי (Num. 28, 6) כִּי עָשָׂה יַעֲשֶׂה לוֹ כִּנְפִים (Pr. 23, 5) נֶעְשָׂה עֲשָׂה לָךְ (Gen. 6, 14) מִעֲשֶׂה וַיַּעַשׂ בַּלְּפֶתַח מִן טָרִיקָה אֵין נֶעְשָׂה פִתְחוֹם (Ecc. 8, 11)

a) A الاولى.

עֲנֶה עֲנִיתִי מֵאֵד (Ps. 116,10) וְעֲנִיתָ וְאָמַרְתָּ (Deut. 26, 5)
וַיַּעַן כָּל הָעָם (I Reg. 18, 24) וַיַּעַנו כָּל־הָעָם (Ex. 19, 8)
وَيَقْرَبُ مِنْ هَذَا الْمَعْنَى شَقَر עֲנָה בָאֲחִיו (Deut. 19, 18)
לֹא תַעֲנֶה בְרַעַךְ (Ex. 20,16) וְעֲנִתָּהּ בִּי צְדָקָתִי (Gen. 30, 33)
וּכְפִים מֵעֵין יַעֲנֶנָּה (Hab. 2, 11) עֲנֵנִי ה' (I Reg. 18, 37)
עֲנֶה בִּי (Mic. 6, 3) וְה' עֲנָה בִּי (Ruth 1, 21) וְעֲנָה גֵאוֹן
יִשְׂרָאֵל בַּפְּנֹי (Hos. 5, 5) وَالثَّقِيلُ הָעֲנָה הָעֲנִיתִי אֶעֱנֶה
אֵף אֲנִי חֲלָקִי (Job 32, 17) כִּי אֵין מַעֲנֶה אֱלֹהִים (Mic. 3, 7)
وَمَعْنَى آخَرٍ עָנּוּ לָהּ בְּתוֹדָהּ (Ps. 147, 7) עָלֵי בָאֵר עָנּוּ
לָהּ (Num. 21, 17) וַתַּעַן לָהֶם (Ex. 15, 21) وَقَرِيبٌ مِنْهُ
וְעֲנָה אֵיִם בְּאַלְמִנּוֹתָיו (Jes. 13, 22) וְעֲנִתָּהּ שְׂמָה כִּימִי
נְעוּרֶיהָ (Hos. 2, 17) وَالثَّقِيلُ לְמִנְצָהּ עַל מַחֲלַת לְעֲנּוֹת
(Ps. 88, 1) קוֹל עֲנּוֹת אֲנֹכִי שׁוֹמֵעַ (Ex. 32, 18) כֶּרֶם
חֲמֹר עָנּוּ לָהּ (Jes. 27, 2) وَمَعْنَى ثَالֹת עֲנָה בְּדֶרֶךְ כַּחַי
(Ps. 102, 24) עֲנִיתִי בְצוּם נִפְשִׁי (ib. 35, 13) וַיַּעֲנֶךָ וַיִּרְעִיבְךָ
(Deut. 8, 3) אִם עֲנָה תַעֲנֶנָּה (Ex. 22, 22) וְנִפְשׁ גַּעֲנָה
(Jes. 58, 10) נָגַשׁ וְהוּא גַעֲנָה (ib. 53, 7) الْهَاءُ فِي نَفْس
נַעֲנָה هَاءُ التَّأْنِيثِ وَاللَّامُ سَاقِطَةٌ لְעֲנּוֹת מִפְּנֵי (Ex. 10, 3)
עֲנּוֹת עָנִי (Ps. 22, 25) הָעֲנִיִּים וְהָאֲבִיוֹנִים (Jes. 41, 17)
עָצָה עָצָה עֲצִיתִי אֶעֱצֶה עוֹצָה עֵינֵי מִרְאוֹת בְּרַע (sic!)
(Pr. 16, 30)

מַעֲלָה תַּהֲלָה (Jes. 61, 3) וְעוֹמֶה עָמָה (ib. 22, 17) וּמַעֲלָה
 אַחֵר שְׁלֹמָה אֲחִיהָ בְּעֵמֶה (Cant. 1, 7) עַל־הַאֲוֵל
 עָלָה וּמִשָּׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹהִים (Ex. 19, 3) עָלִיתָ לְמִרוֹם
 עָלָה (Ps. 68, 19) עָלָה גִּיעָלָה (Num. 13, 30) מִמְּדַבֵּר עָלָה
 (Hos. 13, 15) עוֹלִים אֶל הָאֱלֹהִים (I Sam. 10, 3) מִי זֹאת
 עוֹלָה (Cant. 3, 6) וַיַּעַל אֱלֹהִים מִעַל אֲבִרְחָם (Gen. 17, 22)
 וַיַּעַל מִשָּׁה (Ex. 19, 20) بِالْفَتْحِ مِنْ طَرِيقِ الْعَيْنِ وَكَانَ الْوَجْهَ
 فِيهِ וַיַּעַל לַלְּפָרֵק בֵּינֵהּ وَבֵּין וַיַּעַל עוֹלוֹת וּשְׁלֹמִים
 (I Chr. 21, 26) الثَّقِيلِ الْمَعْدَى وَكَذَلِكَ الْمُسْتَقْبَلُ كُلُّهُ مِنْ
 هَذَا الْخَفِيفِ كَانَ الْوَجْهَ فِيهِ بِكُسْرِ الْيَاءِ لَوْلَا الْعَيْنُ وَمِنْ
 هَذَا الْمَعْنَى عָלָה עָלִיוֹן עָלוֹת שֵׁשׁ מַעֲלוֹת לְבָסָא
 (I Reg. 10, 19) والثَّقِيلِ הָעָלָה דוֹד (II Sam. 2, 3) אִשָּׁר
 הָעָלָנוּ מֵאֲרִיז מִצָּרִים (Ex. 32, 1) הָעָלִיתָ מִן שְׂאוֹל נַפְשִׁי
 (Ps. 30, 4) סָלַח בַּחֲבֹה הָעָלָה (Hab. 1, 15) מַעֲלִים אֶת אֲרוֹן
 ה' (II Sam. 6, 15) אֶלֶף עוֹלוֹת יַעֲלָה שְׁלֹמָה (I Reg. 3, 4)
 וַיַּעַל עוֹלוֹת (Gen. 8, 20) לִמָּה זֶה הָעָלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם
 (Ex. 17, 3) אֶל הַמַּעֲלָנִי בַחֲצֵי יָמַי (Ps. 102, 25) בְּהָעָלוֹת
 ה' אֶת אֱלֹהֵינוּ (II Reg. 2, 1) הוּא הַמַּעֲלָה אוֹתָנוּ (Jos. 24, 17)
 וַהֲעֵל אֶת הַצִּפְרָדַעִים (Ex. 8, 1) הָעַל אֶת הָעָם הַזֶּה
 (ib. 33, 12) نَاقِصٌ وَالْأَصْلُ هָעָלָה وَأَحْسَبَ בְּהָעָלוֹתָהּ אֶת
 הַנִּרְוֹת (Num. 8, 2) הָעָלָה אֶת נִרְוֹתֶיהָ (ib. 3) מַעֲנִי אַחֵר

(I Sam. 26, 10) ומעני אחר ספות חרוה את הצמאה

(Deut. 29, 18) ספות חמאת על חמאת (Jes. 30, 1) לספות

עוד על חרון אף ה' (Num. 32, 14)

עבה קמני עָבָה (I Reg. 12, 10) שמנת עֲבִית כשית

(Deut. 32, 15) אעבה בְּמַעְבִּי האדמה (I Reg. 7, 46) בְּעַבִּי

גבי מזגיו (Job 15, 26) וְעָבִיו טפח (I Reg. 7, 26)

ענה נִעְנָה נענתי נִעְנָה חלהן הִעֲנָנָה (Ruth 1, 13)

עדה עָדָה עדתי וְעֵדִית עָדִי (Ez. 23, 40) וְאֶעֱבֹד עָדִי

(ib. 16, 11) וּפִעֵד נומה (Hos. 2, 15) בַּלְפֶּתַח מִן טָרִיק הָעֵינַן

וּפִעֵדִי זהב וכסף (Ez. 16, 13) וצבי עָדִיו (ib. 7, 20)

ותבאי בְּעָרֵי עָרִיִּים (ib. 16, 7) ומעני ثانی לא עָדָה עליו

שחל (Job 28, 8) וַיִּמְכֵּן מִן הַזֶּה מִפְעֵדָה בַּגֹּד בְּיוֹם קָרָה

(Pr. 25, 20)

עוה עָוָה עויתי עוֹנָה ושתו המלכה (Esth. 1, 16)

ولیس یبعد ان یکون منه عَון والثقیل הָעֹנָה את אשר

הָעֹנָה עבדך (II Sam. 19, 20) הָעֹנִינוּ הרשענו (Ps. 106, 6)

אָעֹנָה מעוה ומעני אחר וְעָנָה פניה (Jes. 24, 1) אָעֹנָה

מעוה עָנָה עָנָה אשימנה (Ez. 21, 32)

עטה וְעָטָה את ארץ מצרים כאשר וְעָטָה הרועה

את בגדו (Jer. 43, 12) עוֹטָה אור כשלמה (Ps. 104, 2)

כבגד וְעָטָה (ib. 109, 19) ועל שפם וְעָטָה (Lev. 13, 45)

(ib. 11, 6) وَأَحْسَبُ أَن بِي نَشْنِي أَلْهَامِ أَتِ كُل عَمَلِي
 (Gen. 41, 51) بِالْفَتْحِ لَيْسَ مِنْ هَذَا الْأَصْلِ لِمَا قِيلَ
 نَشْنِي بِالْفَتْحِ وَلَمْ يُقَلَّ نَشْنِي بِالْكَسْرِ وَفِي الْأَصْلِ مَعْنَى آخَر
 لَا نَشْنِي وَلَا نَشْنِي بِي (Jer. 15, 10) وَنَشْنِي بِي أَلْهَامِ
 (I Reg. 8, 13) وَشَلَمِي أَتِ نَشْنِي (II Reg. 4, 7) وَنَشْنِي بِي
 لِقָה (ib. 1) وَنَشْنِي كَأَشَرِ نَشْنِي بِي (Jes. 24, 2) وَالثَّقِيل
 הַנְּשָׁה הַנְּשִׁיתִי כִי תִשָּׂה בָרֶעַךְ מִנְּשֵׂאת מְאוֹמָה (Deut. 24, 10)
 الْأَصْلُ فِيهِمَا הַנְּשָׂה מִנְּשֵׂאת وَلِذَلِكَ كُتِبَ מִנְּשֵׂאת בְּأَلْف
 عَلَى الْأَصْلِ فَادْفَع

סוּה וִיתֵן עַל פָּנָיו מִסְּוָה (Ex. 34, 33)

סוּה סוּה סוּה סוּה וְסוּה עֲפָרָה (Ez. 26, 4) לֹוֹלָה מְכָן
 אֶלְכָה לְכָן מִשְׁדָּה מִלְּךָ קוֹיָה צוֹיָה אֶסְכָּה מִסְכָּה
 סֶלָה סֶלָה אֶסְכָּה סוּלָה סֶלָה כָּל שׁוּגִים מַחְקִיד
 (Ps. 119, 118) وَالثَّقِيلُ سֶלָה כָּל אֲבִירֵי ה' (Lam. 1, 15)
 אֶסְכָּה מִסְכָּה وَمَعْنَى آخَر فِي الْأَصْلِ لَا תִסְכָּה בְּכֶתֶם
 אוֹפֵר (Job 28, 16) הַמִּסְכָּהִים (sic!) בְּפֶן (Lam. 4, 2) כָּמֹל
 عَلَى الْأَصْلِ

סוּה סוּה אֶסְכָּה מְרוּחַ סוּעָה מִסְעֵר (Ps. 55, 9)
 סוּה סוּה סוּה סוּה הָאֵף תִּסְכָּה (Gen. 18, 23) סוּה
 בְּחַמּוֹת וְעוֹף (Jer. 12, 4) מִבְּקָשִׁי נִפְשִׁי לְכַפּוֹתָהּ (Ps. 40, 15)
 וַיֵּשׁ נִסְכָּה בְּלֹא מִשְׁפָּט (Pr. 13, 23) יִרְדַּ וְנִסְכָּה

נקה וְנִקְיָתִי דָּמָם לֹא נִקְיָתִי (Joel 4, 21) כִּי לֹא יִנְקָה
ה' (Ex. 20, 7) יִנְקָה לֹא יִנְקָךְ (Jer. 30, 11) מִנִּסְתָּרוֹת
נִקְנִי (Ps. 19, 13) לֹא יוֹכִלוֹן נִקְיוֹן (Hos. 8, 5) נִקְיוֹן
שָׁנִים (Am. 4, 6) דָּם נִקְי (Deut. 19, 10) נִקְי כַּפִּים וְכֹר
לִבִּי (Ps. 24, 4) إِنْ شِئْتَ قَدْ أَنْ هَذِهِ الْيَاءُ هِيَ لَامُ الْفِعْلِ
وَيَاءُ الْمَدِّ سَاقِطَةٌ لِأَنَّ عَلَى رِئْةٍ فَاعِلٌ وَإِنْ شِئْتَ قَدْ أَنْ
السَّاكِنَيْنِ اللَّيْنَيْنِ إِذَا التَّقِيَا هُمَا فِي الْفِظِ وَاحِدٌ فَكُتِبَ
بِسَاكِنٍ وَاحِدٍ عَلَى مَا فِي الْفِظِ وَأَمَّا نִקְיָא (Joel 4, 19)
المَكْتُوبِ بِأَلْفٍ فَهُوَ عَلَى أَصْلِهِ الْيَاءُ لِلْمَدِّ وَالْأَلْفِ لَامُ
الْفِعْلِ وَهِيَ الْهَاءُ الَّتِي فِي نִקָּה وَالْأَنْفَعَالِ יִנְקָה הַאִישׁ מֵעוֹן
(Num. 5, 31) יִנְקִיתָ מִשְׁבֹּעֲתִי זֹאת (Gen. 24, 8) יִנְקָתָהּ
וְנִזְרָעָה זֶרַע (Num. 5, 28) יִנְקָתָהּ לְאַרְצֵי תִשְׁבֵּה
(Jes. 3, 26) הַנּוֹן מִנְדֻגְמָה לֹא יִנְקָה כָּל הַנּוֹגַע בָּהּ
(Pr. 6, 29) אִזּוֹ תִנְקָה מֵאַלְתִּי (Gen. 24, 41) תִּנְקָה תִּנְקוּ
(Jer. 25, 29)

נִשָּׂה נִשְׁתִּיתִי טוֹבָה (Lam. 3, 17) לֹא תִנְשִׁינִי (Jes. 44, 21)
צוֹר יִלְדֵךְ יִנְשִׂי (Deut. 32, 18) זָהֲבִית הַנּוֹן וְסָר מִמּוֹצְעָהּ
סָאֲכִין לֵינִי וְהוּא עָלַי מִתָּל תִּנְשִׁינִי (Jer. 18, 23) וְכֵן יִקָּל
אֲנִי מִן אֲשֶׁל אֲחֵר וְהוּא נָאֻץ וְהָאֲשֶׁל מִיָּד תִּנְשִׁינִי מִתָּל
תִּנְשִׁינִי תִנְשִׁינִי תִנְשִׁינִי וְהָאֲשֶׁל מִיָּד תִּנְשִׁינִי כִּי תִנְשִׁינִי
אֱלֹהִים חֲבֵמָה (Job 39, 17) כִּי יִנְשֶׁה לְךָ אֱלֹהִים מִעוֹנֶיךָ

אנשים עבדים נָצִים (Ex. 2, 13) כי יִנְצוּ אנשים (Deut. 25, 11)

וַיִּנְצוּ שְׁנֵיהֶם בַּשָּׂדֶה (II Sam. 14, 6)

נִשָּׂה גָרַי תִּסְרִיף הַזֶּה אִיכָּל עַלִי צִרְיִין בְּהָא

וּבְאַלִּף תִּסְרִיף אֶלְהָא וַיִּנְשׂוּ אֶת כְּלִמָּתָם (Ez. 39, 26)

נָשׂוּא לְשׂוּא עֵרִיד (Ps. 139, 20) נָשׂוּא וַיִּנְשׂוּ אֲשֶׁרִי נִשְׂוִי

פִּשְׁעִי (Ps. 32, 1) כִּי נִשָּׂא מִמְּלִכְתּוֹ (II Sam. 5, 12) אִיכָּל

נִשָּׂא אֶלְלִי כְּתִיב מִזְּמַן אֶלְהָא וְאִיכָּל מִן זֹאת אֶלְלִי

לְקַל נִשָּׂאֵת פִּאֲהֶם וְתִסְרִיף אֶלְלִי נִשָּׂא נִשָּׂאֵתִי אִיכָּל

וַיִּשָּׂא אֶל נִשָּׂא יִדֵּד (Ps. 10, 12) נָשׂוּא עֵין (Jes. 33, 24)

וַתִּנְשָׂא מִלְּכֹתָיו (Num. 24, 7) וּבְאֵרִי וַתִּנְשָׂא (Num. 23, 24)

נִשְׂוִיָּאִים (Gen. 17, 20) וְכִי נִשָּׂאֵת לְמַעַל מִלְּכֹתָיו (IChr. 14, 2)

וַיִּמְכֵּן אִן יִכּוֹן נִסָּה עֲלֵינוּ אִדֵּר פִּנִּיד ה' (Ps. 4, 7) מִן

הַזֶּה וְכִתֵּב בְּסִינִי עַלִי אֶלְלִי וּבְהָא עַלִי עֲדִתְהֶם אִן

יִכְתְּבוּ אֶלְלִי מִזְּמַן אֶלְלִי לְאִיכָּל נִסָּה עֲלֵינוּ אִדֵּר פִּנִּיד

ה' (ib.) וְלִי יִקְלֵל נִסָּה עַלִי אֶלְלִי אֶלְלִי אֶלְלִי אֶלְלִי אֶלְלִי

אֶלְלִי אֶלְלִי אֶלְלִי וַיִּכּוֹן מַעֲנֵה מִתְּלֵי מַעֲנֵי ה' פִּנִּיד

אֶלְלִי (Num. 6, 26) וְאִיכָּל נִשָּׂאֵת יִנְשָׂא מִנְּשָׂא וְכִי נִשָּׂא

מִמְּלִכְתּוֹ (II Sam. 5, 12)

נִסָּה נִסָּה אֶת אֶבְרָהָם (Gen. 22, 1) כִּי לֹא נִסָּהִי

(I Sam. 17, 39) אֲשֶׁר נִסָּהִי אֶבְרָהָם (Ps. 95, 9) לֹא תִנְסֶנּוּ

(Deut. 6, 16) מִמֶּנּוּ וּמִרִּיבָה (Ex. 17, 7)

الاصل معنى آخر נוֹמָה שמים כיריעה (Ps. 104, 2) גִּיט
אהלה (Gen. 35, 21) נוֹמָה צפון על תהו (Job 26, 7) בנחלים
נְמִיּוֹ (Num. 24, 6)

נִבְהָ הָקָה הַכִּיתִי וְהַכִּיתָ אֶת כָּל זֹכֹרָה (Deut. 20, 13)
נִבְּדָה הַבְּרָד בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם (Ex. 9, 25) וְאֵת כָּל עֵשָׂב
הַשָּׂדֶה הָקָה הַבְּרָד (ib.) תִּקָּה תִּקָּה (Deut. 13, 16) נָדָה וַיַּחֲבִשְׁנוּ
(Hos. 6, 1) נָאֵדָה אוֹתָךְ וְאֵת עַמְּךָ (Ex. 9, 15) וְהָקָה
אֶת עַפְרַיִם הָאֶרֶץ (ib. 8, 12) מוֹיֵשֶׁה חָרַב (Jer. 18, 21) וְשֵׁם
אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַמִּקָּה אֲשֶׁר הָקָה אֶת הַמְּדִינָה (Num. 25, 14)
וְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמִּקָּה (ib. 15) מִכַּת חָרַב (Esth. 9, 5) עַל מַה
הָקָה (Jes. 1, 5) וְהַפְּשַׁתָּהּ וְהַשְׁעֶרָה נִבְּקָהָ (Ex. 9, 31)
וְהַחֲטָה וְהַכְּסִמָּה לֹא נָבִי (ib. 32) عَلَى زُفَا וְשָׁפוּ עֲצָמוֹתָיו
לֹא רָאוּ (Job 33, 21) وَفِي الْاَصْلِ مَعْنَى آخَرٍ أَوْ قَرِيبٍ مِنْ
الْأَوَّلِ נִבְהָ רַגְלִים (II Sam. 4, 4) אֶךְ נִבְּקָהּ (Jes. 16, 7)
נִבְּקָהּ מִן הָאֶרֶץ (Job 30, 8) النون في نكبو للانفعال
والنون الأخرى مندغمة في الكاف الشديدة

נִבְּחָה נִבְּחָה נִבְּחָה כִּי נִבְּחָה גַם נִבְּחָה (Lam. 4, 15) וְהַסִּיר אֶת
מִרְאֵתוֹ בְּנוֹצָהָ (Lev. 1, 16) לִבִּי נִבְּחָה (sic!) תִּבְּחָה (Jer. 48, 9)
וּמִעֲנִי אֲחֵר אֲשֶׁר הִצִּיּוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן (Num. 26, 9)
בְּחִצּוֹתָם עַל ה' (ib.) בְּחִצּוֹתָיו אֶת אֶרֶם נַחֲרִים (Ps. 60, 2)
אֲנָשִׁי מִצִּוְתֶיךָ (Jes. 41, 12) אוֹהֵב מִצָּה (Pr. 17, 19) שְׁנֵי

רבים (Jes. 52, 15) גָּזַח שבע פעמים (Lev. 16, 14) חָזַח
עליהם מי חטאת (Num. 8, 7) וַיִּזּוּ ממנו (Lev. 8, 11)
וּמִזָּח מי הנדה (Num. 19, 21)

נָחַח נָחַח נָחִיתָ כצאן עמך (Ps. 77, 21) מי נָחִי עַד
אדום (ib. 60, 11) לך נָחַח את העם (Ex. 32, 34) וּנְחִי
בדרך עולם (Ps. 139, 24) הִנְחָה פִּנְחָה אותך (Pr. 6, 22)
נְחִי במעגלי צדק (Ps. 23, 3) לְחִנְחוּתָם בהדרך
(Neh. 9, 19)

נָחַח כי יואב נָחַח אחרי אדניה ואחרי אבשלום
לא נָחַח (I Reg. 2, 28) נָחַח לך על ימינך (II Sam. 2, 21)
נָחִיו רגלי (Ps. 73, 2) אם תָּחַח אשורי (Job 31, 7) לא
נָחַח ימין ושמאל (Num. 20, 17) אל תָּחַח ימין ושמאל
(Pr. 4, 27) וַיִּטּוּ אחרי הבצע (I Sam. 8, 3) وفي المعنى فعل
خفيف مُعَدًّا נָחַח את־מִטָּה (Ex. 8, 12) חנני נִוְחָה אליה
בנחר שלום (Jes. 66, 12) נָחִיתִי לבי לעשות חקך
(Ps. 119, 112) וַיִּטּוּ משה את ידו (Ex. 10, 22) כְּנִטּוֹת ידו
(Jos. 8, 19) وفي المعنى ثقيل ועלי תָּחַח חסד (Ezr. 7, 28)
וַיִּטּוּ משפט (I Sam. 8, 3) לא תָּחַח משפט (Ex. 23, 6)
לְחִטּוֹת משפט גבר (Lam. 3, 35) וַיִּטּוּ עלינו חסד (Ezr. 9, 9)
אל תָּחַח לבי לדבר רע (Ps. 141, 4) דרכו שמרתי ולא
אָחַח (Job 23, 11) תָּחַח אונך לי (Ps. 17, 6) أصله תָּחַח وفي

(Deut. 9, 7) לְמִרּוֹת עֵינֵי כְבוֹדוֹ (Jes. 3, 8) פִּתַּח הַלָּם
 فِي لَمִרּוֹת יִדְלָל עָלֶיْהָ אִתָּהּ فَعَلْ ثَقِيلٌ وَأَصْلُهُ لְהִמְרוֹת
 فَجَازَ اسْقَاطُ الْهَاءِ وَالْقِيَّ حَرَكْتُهَا عَلَى الْلامِ لِلدَّلَالَةِ عَلَى
 الْأَصْلِ وَمِثْلُهُ لְשִׁמְיֵעַ (Ps. 26, 7) וְלִשְׁבִּית (Am. 8, 4)
 לְהַחֲזֹתָם הַדֶּרֶךְ (Ex. 13, 21) לְעִבּוֹת (Num. 5, 22) לְהַפִּיל
 (ib.) אֲשֶׁלְּהָ לְהַשְׁמִיעַ לְהַשְׁבִּית לַהֲנַחוֹת לַחֲצוֹת
 לַהֲנַפִּיל וְאַל הַמֵּר בּוֹ (Ex. 23, 21) فَأَصْلُ آخَرِ
 فَافْهَمْ

מֹשֶׁה בִּי מִן הַמִּים מִשִּׁיתִּיהוּ (Ex. 2, 10) אִמְשָׁה הַמִּשָּׁה
 הַמִּשִּׁיתִי וְכִשְׁיִנִי מִמִּים רַבִּים (Ps. 18, 17)
 נָדָה נָדָה נִדְוִיתִי אֲנִידָה הַמְנִידִים לְיוֹם רַע (Am. 6, 3)
 אִמְרוּ אַחֲיֵכֶם שְׂנֵאִיכֶם מְנִידִיכֶם (Jes. 66, 5)
 נָחָה נָחִיתִי נָחִי נָחִיָּה (Mic. 2, 4) נַחֲוִיתִי אֲנַחָה נָחָה
 עַל הַמּוֹן מִצָּרִים (Ez. 32, 18) אֵל יוֹדְעֵי נָחִי (Am. 5, 16)
 وَيَقْرَبُ مِنْ هَذَا الْمَعْنَى وَيَنْهَوּ בֵּית יִשְׂרָאֵל (I Sam. 7, 2)
 وَلَيْسَ مِنْ هَذَا الْأَصْلِ وَنִשְׂאוּ עֲלֵיךְ בְּנִיָּהֶם (Ez. 27, 32)
 קִינָה וְלֹא נֹחַ בָּהֶם (ib. 7, 11)

נֹחַ נָחָה נֹחִיתִי גִבֹּר יַחִיר וְלֹא יִנָּחָה (Hab. 2, 5)
 נֹחַ נָחָה נֹחִיתִי וְאִשֶּׁר יִנָּחַ מִדְּמָה עַל הַבְּגַד אֲשֶׁר יִנָּח
 עֲלֶיהָ (Lev. 6, 20) וְיִנָּח מִדְּמָה (II Reg. 9, 33) وَالثَّقِيلُ הַנָּחַ
 بِإِغْصَامِ النُّونِ وَنָחָה מִן הַשֶּׁמֶן (Lev. 14, 16) כֵּן יִנָּח גּוֹיִם

כעש חמודו (ib. 39, 12) הִמְסִיו אֶת לֵב הָעַם הַזֶּה (*sic!*)
 (Jos. 14, 8) כָּאֵן הַרְגָה בֵּינָם בַּסִּפּוּט הַיָּאֵם וְהַאֲוֵל
 בֵּינָם הִמְסִיוּ כַּחֲלָף הַרְגָה וְהַאֲוֵל וְלִדְלֵךְ קָאֵל קוּם אֵן הַזֶּה
 הַקְלֵמָה חֲרָגְתָּ עָלַי מִחֲרָג הַלִּפְט הַסְרִינָאִי מִתְּלַל הַיָּאֵם
 חֲמֵרָא (Dan. 5, 4) וְכִדְלֵךְ קָאֵל אִיבְסָא בִּי תַּנְמוּלֹהִי
 (Ps. 116, 12) עָלַי אֲנִי עָלַי הַלִּפְט הַסְרִינָאִי מִתְּלַל הַיָּאֵם
 יְדוּהִי וְאֵם הַיָּם יָמָם (II Sam. 17, 10) וְלֹא יָמָם אֶת לֵב
 אַחִיו (Deut. 20, 8) פֶּאֲוֵל אַחֵר וְכִדְלֵךְ הִמְסִיו אֶת לִבְבִּנוּ
 (ib. 1, 28) אֲוֵל אַחֵר פֶּאֲוֵלָם

מִצָּה מִצָּה מִצִּיתִי וְשִׁתִּית אֹתָהּ וְמִצִּית (Ez. 23, 34)
 אֶךְ שִׁמְרִיהָ וְיָמָם יִשְׁתִּי (Ps. 75, 9) וְיָמָם מֵל (Jud. 6, 38)
 וְיָמָם דָּמוּ (Lev. 1, 15) וְיָמָם אֶל יִסּוּד הַמִּזְבֵּחַ (ib. 5, 9)
 וְיִמְכֵּן אֵן יִסְכּוּן מִן הַזֶּה אֲוֵל בִּי מַעֲנִי אַחֵר וְלֹא
 הִמְצִיתִיךָ (II Sam. 3, 8) פֶּאֲוֵלָם

מִרָה אֲשֶׁר מִרָה אֶת פִּי ה' (I Reg. 13, 26) בִּי מִרָה
 מִרִּיתִי (Lam. 1, 20) בִּי אֲנִכִּי יִדְעִתִּי אֶת מִרְיָךְ (Deut. 31, 27)
 גַּם הַיּוֹם מִרִּי שִׁחִי (Job 23, 2) בִּי בֵּית מִרִּי הַמָּה (Ez. 2, 5)
 סוֹרֵר וּמוֹרָה (Deut. 21, 18) שִׁמְעוּ נָא הַמִּוֹרִים (Num. 20, 10)
 מוֹרָה מֵאֵד (II Reg. 14, 26) הַמִּרָה הַמִּרִּיתִי בִּי הַמִּרוּ
 אֶת רוּחוֹ (Ps. 106, 33) אֲשֶׁר וְיָמָם אֶת פִּיךָ (Jos. 1, 18)
 וְתִמְרָא אֶת מִשְׁפָּטִי לְרִשְׁעָה (Ez. 5, 6) מִמְרִים הִייתָם

واوا في اللفظ على عادتهم في حروف اللين ان يُنطق ببعضها في موضع بعض والتاء بعدها لاحقة كما تلتحق بسائر المصادر من غير هذه الافعال وبهذا الوجه يكون وبملاآت حماتو קראת לנו שנאת רע من ذوات الالف إلا أنهم ربما رأوا اسقاط الالف من اللفظ استخفافا وإثباتها في الخط للدلالة على أنها من الاصل كما فعلوا في حمאים לוי קראים אל ה' وأما من قال ان الواو في עשות ראות بنות لام الفعل والتاء لاحقة فإنه يجعل وبملاآت הימים ביום حماتו לבלתי קראת לנו שנאת רע من ذوات الهاء ويقول ان الالف كتبت موضع الواو في עשות ראות بنות على عادتهم أن يكتبوا بعض حروف في موضع بعض

מנה מְנִיתִי וּמְנִיתִי אתכם לחרב (Jes. 65, 12) ואתה תִּמְנֶנָּה לך חיל (I Reg. 20, 25) מוֹנֶנָּה מספר לכבבים (Ps. 147, 4) גם זרעך יִמְנֶנָּה (Gen. 13, 16) לא יספרו ולא יִמְנוּ (II Chr. 5, 6) תִּמְנֶנָּה יהיה לכם (Ez. 45, 12) לִמְנִי ממֶכֶד (Jes. 65, 11) ومعنى آخر אשר מְנֶנָּה את מאכלכם (Dan. 1, 10) ולילות עמל מְנוּ לוֹ (Job 7, 3) וַיִּמֶן לחם המלך (Dan. 1, 5) וַיִּמֶן ה' דג גדול (Jon. 2, 1) מְמַנִּים

מִסֵּה הַמִּסָּה הַמִּסִּיתִי ערשי אִמְסָה (Ps. 6, 7) וְהִמָּם

استخفاً واعلم ان وبملاوات הימים האלה (Esth. 1, 5) يُكْتَبْ بِالْفِ وَيَقْرَأُ بِوَاوٍ فَيُمْكِنُ لِذَلِكَ اَنْ يَكُونَ الْمَكْتُوبُ مِنْ ذَوَاتِ الْاَلِفِ وَالْمَقْرُوءُ مِنْ ذَوَاتِ الْهَاءِ لِأَنَّا وَجَدْنَاهُمْ اسْتَعْمَلُوا اللَّغَتَيْنِ جَمِيعًا فِي هَذَا الْاَصْلِ كَمَا قَالَ مِنْهُمْ مִלָּא מִלֵּאֲתִי מִלֵּאֲוֹ قَالَ وَبַמְלֹאֲתַי הַיּוֹמִים הָאֵלֶּה בְּתַכְרִיקַי הָאֵלֶּף אִמָּא אֵן יִכּוֹנֵן וּבַמְלֵאֲתָא וְאִמָּא וּבַמְלֵאֲתָא וְשֵׁן قَالَ מִלָּה מִלִּיתִי מִלֵּוֹ תוֹכֵךְ (Ez. 28, 16) قَالَ وَبַמְלֹתֹתִי فَجَعَلَ الْاَوَائِلَ اَحَدَى اللَّغَتَيْنِ مَكْتُوبَةً وَالْاُخْرَى مَقْرُوءَةً لِيَلَّا يَسْقُطَ شَيْءٌ مِنْ اِسْتِعْمَالِ الْقَدِيمِ وَهَكَذَا يُمْكِنُ اَنْ يَكُونَ بְיוֹם חֲמִשָּׁתוֹ (Ez. 33, 12) לְבִלְתִּי קִרְאֲתָא לָנוּ (Jud. 8, 1) יִרְאֲתָא ה' שְׁנֵאֲתָא רַע (Pr. 8, 13) לֹאֲן הַזֶּה הַנֵּאֵם לֹם תֵּאֵת עַלִּי הַזֶּה הַמִּתְלֵא לֹאֲלָא فِي الْاَفْعَالِ ذَوَاتِ الْهَاءِ مِثْلُ عִשּׂוֹת רֵאוֹת בְּנוֹת فَالْمَكْتُوبُ فِي בְיוֹם חֲמִשָּׁתוֹ בְיוֹם חֲמִשָּׁתוֹ وَالْمَكْتُوبُ فِي לְבִלְתִּי קִרְאֲתָא לָנוּ לְבִלְתִּי קִרְאֲתָא לָנוּ وَالْمَكْتُوبُ فِي שְׁנֵאֲתָא רַע שְׁנֵאֲתָא רַע وَكَذَلِكَ يُمْكِنُ اَنْ يَكُونَ اَيْضًا חֲוָטָאִים לָהּ (I Sam. 14, 33) קִרְאִים אֵלֶּה ה' (Ps. 99, 6) הַמְּכִיבִי חֲוָטָאִים בְּתַכְרִיקֵי הָאֵלֶּף מִן חֲוָטָא חֲמִשָּׁתִּי קִרְאִים בְּתַכְרִיקֵי הָאֵלֶּף מִן קִרְאֲתִי وَالْمَقْرُوءُ מִן הַלֵּغָה الْاُخְרَى وَيُمْكِنُ اَنْ يَكُونَ فِي وَبַמְלֵאֲתַי הַיּוֹמִים בְיוֹם חֲמִשָּׁתוֹ לְבִלְתִּי קִרְאֲתָא לָנוּ שְׁנֵאֲתָא רַע وَجַה אַחֵר עַלִּי אֲנָא נַجְעֵל فِيهَا اسْتَعْمَالَيْنِ بְأَنَّ نَقُولُ اَنْ الْاَلِفُ هِيَ لَامُ الْفِعْلِ قَلِبْتُ

יִמְחָאוּ בָּהּ (Jes. 55, 12) ومعنى ثالث מחח מחיתי ימחה
 מִיִּמְחָה שְׂמֹנִים מִמּוֹחִים (ib. 25, 6) على الاصل والكمال
מִלָּה قد علمت انهم يبدلوا (*sic!*) الالف من الهاء في هذه
 الافعال ثمّ يكثر استعمالهم بها حتى تصير كأصل موصل
 غير مبدل وهذا الاصل قليلا (*sic!*) ما جاء تصريفه على مذهب
 ذوات الهاء مثل מָלוּ תוֹבֵד (Ez. 28, 16) وأما تصريفه على
 مذهب ذوات الالف فكثير مثل וּמָלָא בִּרְבַת ה' (Deut. 33, 23)
מָלְאוּ מַחְנֵי (Jes. 21, 3) وفيه فعل ثقیل מָלָא ציון משפט
 (ib. 33, 5) עד וּמָלָא שְׁחוֹק פִּיד (Job 8, 21) واعلم ان מָלְאוּ
 ארבעה בדים (I Reg. 18, 34) אִמֶּר מִן מָלָא בִּרְבַת ה'
מִלְאוּ מַחְנֵי ואֵן קראו מָלְאוּ (Jer. 4, 5) אִמֶּר מִן מָלָא
מָלְאוּ וּמָלָא وكان أصله קראו מָלְאוּ بالتشديد
 فأسقطوه استغفافا כי מָלְאוּ אַחֲרֵי ה' (Num. 32, 12)
 فعل ماضى من מָלָא מִלְאוּ וּמָלָא وأصله التَّشْدِيدُ
 فأسقطوه ايضا استغفافا كما اسقطوا ذلك من הרחב
 פִּיד וַאֲמָלְאוּ (Ps. 81, 11) الذى هو من מָלָא מִלְאוּ
וּמָלָא وكما اسقطوا من בִּקְשׁוּ (*sic!*) (Jer. 5, 1) الذى هو
 מִן בִּקְשׁ בִּבְקֶשׁ וּמִן שְׁלַחַּו באש מקדשך (Ps. 74, 7)
 الذى هو מִן שִׁלַּח יִשְׁלַח וּמִן יִסְלְלוּ את ה' (Neh. 5, 13)
 الذى هو מִן הִלֵּל יִסְלֵל וַיִּסְכֵּן ان يكون מָלְאוּ ודבם
 היום לה' (Ex. 32, 29) ماضى واسقط التَّشْدِيدُ مِنْهُ

לָחָה לְחִיתִי יִלְחָה וּתְלַח אֶרֶץ מִצְרַיִם (Gen. 47, 13)
 ناقص وأصله وتلحاح

לֹחַ לְוִיתִי לָוִינוּ כֶּסֶף (Neh. 5, 4) וְאַתָּה לֹא תִלָּח
 (Deut. 28, 12) לָחַה רָשָׁע וְלֹא יִשְׁלַם (Ps. 37, 21) הִלָּחַה
 הַלְוִיָּתִי וְהַלְוִיָּתֵי גוֹיִם רַבִּים (Deut. 28, 12) אִם כֶּסֶף תִּלָּחַה
 אֶת עַמִּי (Ex. 22, 24) הוּא יִלְחָךְ וְאַתָּה לֹא תִלָּחֶנּוּ (Deut. 28, 44)
 מִלָּחַה ה' חֹנֵן דָּל (Pr. 19, 17) כִּמְלָחַה כְּלוּה (Jes. 24, 2)
 ومعنى ثانى وإنلحاح الحגר עליהם (Jes. 14, 1) חִנְלָוִים עַל
 ה' (Jes. 56, 6) וְהוּא יִלָּחֶנּוּ בַעֲמָלוֹ (Ecc. 8, 15) יִלָּחַה
 אִישִׁי אֵלַי (Gen. 29, 34) לָוִיתִי חֵן (Pr. 1, 9) وَقِيلَ اِنْ
 לוֹוִיתִי (I Reg. 7, 36) مِنْ هَذَا الْاَصْلِ وَهَذَا الْمَعْنَى

מָחָה וּמָחָה אֵל מִי הַמְרִים (Num. 5, 23) מָחִיתִי כַעֲב
 פִּשְׁעֶיךָ (Jes. 44, 22) כִּי מָחָה אֶמָּחָה (Ex. 17, 14) וַיִּמַּח
 אֶת כָּל הַיְקוּם (Gen. 7, 23) וְאֵל תִּמָּח חֲסָדִי (Neh. 13, 14)
 וְחֲטָאתָם מִלִּפְנֵיךְ אֵל תִּמָּחִי (Jer. 18, 23) جَعَلُوا لَامِ
 الْفَعْلِ فِيهِ يَاءٌ لِيْنَةً مَكْسُورَةً مَا قَبْلَهَا عَلَى خِلافِ الْوَجْهِ
 וַיִּמָּחוּ מִן הָאָרֶץ (Gen. 7, 23) וַיִּמָּחוּ מִסֵּפֶר הַחַיִּים (Ps. 69, 29)
 וְלֹא דִבֶּר ה' לְמָחֹת (II Reg. 14, 27) وَمِنْ هَذَا الْمَعْنَى
 אֲכַלָּה וּמָמָחָה פִּיה (Pr. 30, 20) כֹּאֲשֶׁר יִמָּחָה אֶת הַצִּלְחָת
 מָמָחָה (II Reg. 21, 13) ومعنى ثانى ومماح على كتفي يَم
 כְּנֶרֶת (Num. 34, 11) וַיִּמָּחִי קִבְלִי (Ez. 26, 9) وَقَدْ قِيلَ بِأَلْفِ

משל יבסימו (Ps. 140, 10) שיתמו נדימו (ib. 83, 12)
 والفعل الذى لم يسمّ فاعله כסו חרים צלה (ib. 80, 11)
 ובחשך שמו יבסה (Ecc. 6, 4)

כפה כפה כפיתי אכפה מתן בסתר יכפה אף (Pr. 21, 14)
 ,والانفعال נכפה נכפיתי יכפה אכפה אכף לאלהי מרום
 (Mic. 6, 6) ناقص وأصله אכפה مثل הגל (Jes. 47, 3)
 الذى اصله הגלה فافهم

כרה בור כרה ויחפרהו (Ps. 7, 16) אזנים כרית לי
 (ib. 40, 7) אשר כריתי לי (Gen. 50, 5) כי יכרה איש בור
 (Ex. 21, 33) כרה שחת (Pr. 26, 27) ומכרה מלח (Zeph. 2, 9)
 ومعنى ثانى כרה כריתו יכרה להם כרה גדולה
 (II Reg. 6, 23) יכרו עליו חברים (Job 40, 30) להכרות
 את דוד (II Sam. 3, 35) يكتب להכרות את דוד فالمكتوب
 من هذا المعنى والقياس عليه הכרה הכריתי מכרה
 להכרות

כשה כשה כשיתי אכשה עבית כשית (Deut. 32, 15)
 לאה לאיתי הנסה דבר אליך תלאה (Job 4, 2) וילאו
 למצא הפתח (Gen. 19, 11) תבא אליך ותלא (Job 4, 5)
 اصله ותלאה ונלאו מצרים (Ex. 7, 18) את כל התלאה
 (ib. 18, 8) תלאה ומה תלאיתיה (Mic. 6, 3) אך עתה
 תלאני (Job 16, 7) מלאה

זֹאת הָהָא וּמֵנִיחָם מִן קָאָל עַל בֶּן עֲלִיכֶם קָלָאָו שְׁמִיחָם
מִטַּל וְהָאָרֶץ קָלָאָה יְבוּלָה (Hag. 1, 10) אֲדָנִי מִשָּׁה קָלָאָם
(Num. 11, 28) גֹּזֵר מִמְּכָלָה זָאָן (Hab. 3, 17) מִמְּכָלָאוֹת
זָאָן (Ps. 78, 70) לֹא תִכְלָא רַחֲמִיךָ מִמֶּנִּי (ib. 40, 12)
וְהַזֶּה מִזְהָב זֹאת הָאָלֶף הָהָא הַתִּי בִּי מִמִּכְלָה לִּיכֶסֶת
לְלִתְאִיִּית בִּל הִי לֹאם הַפֻּעַל כִּתְּבִית בִּי מִזְמַע הָאָלֶף וְהַכְּמַע
מִמִּכְלָאוֹת זָאָן וּמִן הַזֶּה קָלָו (*sic!*) וְלֹא אֲזַא (Ps. 88, 9)
הָוָו כִּתְּבִית מִזְמַע הָאָלֶף הַתִּי הִי לֹאם הַפֻּעַל פִּאֲהֶם
כִּנָּה בְּנָה בְּנִיתִי כִי לֹא יִדְעִתִּי אֲבִיָּה (Job 32, 22) אֲבִיָּה
וְלֹא יִדְעִתִּי (Jes. 45, 4)

כִּסֶּה כִּסֶּה כִּסִּיתִי אֲכַסֶּה אָדָם עֲרוֹם כּוֹסֶה דַּעַת
(Pr. 12, 23) וְכוֹסֶה קִלּוֹן עֲרוֹם (ib. 16) כְּסִי עוֹר תַּחַשׁ
(Num. 4, 6) וְעִשִׂית מִכְסֶּה (Ex. 26, 14) וְתִקַּח הַצִּעִירָה
וְתִתְּכֶם (Gen. 24, 65) וְכִסֶּה עֵנִן הַקִּטְרֶת (Lev. 16, 13)
אֶל תִּכְסֶּה עַל עֵינֶם (Neh. 3, 37) וְיִכְסֶּה הָעֵנִן (Ex. 24, 15)
וְכִסֶּהוּ בַעֲפֹר (Lev. 17, 13) וְאָמְרוּ לַחֲרִים בְּסוֹנֵי (Hos. 10, 8)
תַּחֲוִימוֹת יְבִסְיָמוֹ (Ex. 15, 5) כָּאָל עַלִּי הָאָלֶף בָּאִיָּא הַתִּי
הִי לֹאם הַפֻּעַל וְהָאָלֶף בִּי הַסִּינִן הַתְּשִׁידִיכָה נִסְקֶט
אִסְתַּכְּפָא וְאִזְנֶהֶם כִּרְהוּא הַכְּרוּחַ בִּי הַזֶּה הַכְּלָמָה מִן
הָאָרֶץ אֶל הַחֶלֶם פִּקָּלוּ יְבִסְיָמוֹ וְלִיכֶסֶת יִקְוָלוּ (*sic!*) יְבִסְיָמוֹ
עַלִּי הָעָאָדָה בִּי הָוָו הַתִּי רַבָּא אִתְּ בַּעַד מִיכָם הַכְּמַע

ויחדו בלם וּבְלִיִּין (Jes. 31, 3) וַיָּבֶל בשרו מראי (Job 33, 21)
 בְּלִיִּין חרוֹן (Jes. 10, 22) כָּלָה אתה עושה (Ez. 11, 13)
 כָּלָתָה לתשועתך נפשי (Ps. 119, 81) נכספה וגם כָּלָתָה
 נפשי (Ps. 84, 3) وَمِنْ هَذَا الْمَعْنَى וַתָּבֵל דוד המלך
 (II Sam. 13, 39) لَكِنَّهُ عَلَى بَنِيَةِ الثَّقِيلِ ולא כְּלִיתִי את
 בני ישראל (Num. 25, 11) וַיָּבֵל אותם באפי (Ez. 43, 8)
 ויחר אפי בהם וַיָּבֵלם (Ex. 32, 10) מְבִלֹת עינים
 (Lev. 26, 16) לְבִלֹת את עיניך (I Sam. 2, 33) وَالشَّانِي
 כָּלָה כְּלִיתִי וַתָּבֵל כל עבדת (Ex. 39, 32) أَصْلُهُ וַתָּבֵלָה
 וַיָּבֵל אֱלֹהִים ביום השבת (Gen. 2, 2) וַתָּבֵל להשקותו
 (ib. 24, 19) ויבן שלמה את הבית וַיָּבֵלָהוּ (I Reg. 6, 14)
 ביום בָּלוֹת מוֹשֶׁה (Num. 7, 1) כִּי תִבְלָה לעשר (Deut. 26, 12)
 وَالَّذِي لَمْ يَسْمَعْ فاعله כָּלָה כְּלִיתִי וַיָּבֵלָה כָּלֹן תפלות דוד
 בן ישי (Ps. 72, 20) وَالْمَعْنَى الثَّالِثُ a) اسْتَعْمَلَ فِيهِ هَذَا
 الْأَصْلُ عَلَى لَغَتَيْنِ بِهِمَا وَبِالْفِ لَابْتِدَالِ أَحَدَاهُمَا مِنْ
 الْأُخْرَى عَلَى مَا أَعْلَمْتُكَ فَمِنْهُمْ مَنْ قَالَ كְלִיתִי (! sic) رَغْلِي
 (Ps. 119, 101) أَسَرَّ كְלִיתَنِي היום הזה (I Sam. 25, 33)
 لَا וַיָּבֵלָה ממך (Gen. 23, 6) وَيُمْكِنُ أَنْ يَكُونَ مِنْ هَذَا
 وَأَنَّ بَنِيَهُمْ כָּלֹן בבית (I Sam. 6, 10) فَهَذَا مَذْهَبُ

זַיִם (Ps. 109, 16) וְנִבְּאָה לִבִּי לְמוֹתָהּ (Ez. 13, 22)
 כְּתוּבִים וְנִבְּאָה (Dan. 11, 30) וְאֵלֶּם אֲנִי הַלְּבָאִים (Ps. 10, 10)
 كلمتان *a* في المكتوب فيمكن لذلك ان يكون من هذا
 الاصل على رنة بَلִים דְּלִים דוּים רוּים יפִים, אחדֶּהּ בָּאָה
 מִשֵּׁל בָּלָה דוּה רוּה יפִה

בָּבָה בְּבִיתִי כַפְשָׁתָה קָבוּ (Jes. 43, 17) לֹא תִבְכֶּה
 (Lev. 6, 5) וְהַשְׁקִיל בָּבָה וְלֹא תִבְכֶּה אֶת נֶר יִשְׂרָאֵל
 (II Sam. 21, 17) וְקָבוּ אֶת גַּחְלָתִי (II Sam. 14, 7) לְבָבוֹת
 אֶת הָאֲהֻבָּה (Cant. 8, 7)

בָּחָה בָּחָה בַּחֲיִיתִי בָּחָה תִּבְחָה (Zech. 11, 17) לֹא בָחָה
 עֵינָיו (Deut. 34, 7) וְתִבְחִין עֵינָיו (Gen. 27, 1) וְתִבְחָה מִכֶּעַם
 (sic!) עֵינִי (Job 17, 7) אִשְׁלֵה וְתִבְחָה בָּחָה חֲנֻנֶּה (Lev. 13, 6)
 בָּחוֹת לְבָנוֹת (ib. 39) וּמַעֲנִי אַחֵר וְלֹא בָחָה בָּם (I Sam. 3, 13)
 שְׂחִיתִי אֲבָחָה מִבְּחָה

בֹּוּה כִּי תִלֵּךְ בְּמֹו אֵשׁ לֹא תִבְוָה (Jes. 43, 2) וּרְגִלִּי
 לֹא תִבְוִינָה (Pr. 6, 28) מִבְּוֹת אֵשׁ (Lev. 13, 24) בְּוִיָּה
 תַּחַת בְּוִיָּה (Ex. 21, 25)

כֻּלָּהּ בְּכִי הַזֶּה אִשְׁלֵה מִעֲנֵי הָאֵל בָּלָה וְאַתֶּם בְּנֵי
 יַעֲקֹב לֹא בְּלִיָּתָם (Mal. 3, 6) כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֵי (Lam. 3, 22)

الياء الاولى فاء الفعل والفاء بعدها *a* عينه والياء بعدها
لامه والفاء الثانية عينه ايضا مكسرة والياء بعدها لامه
مكسرة فافهم والثقل *יָפָה* יפיתי *יָפָה* יפִּיפָה *יָפָה* תיפֶה
בכסף ובזהב *יִיפֶהוּ* (Jer. 10, 4)

יָרָה יָרָה בים (Ex. 15, 4) אשר יָרִיתִי (Gen. 31, 51)
אִיָּרָה יִיָּרָה אוֹיָרָה יִיָּרָה (Ex. 19, 13) לִירוֹת בְּמוֹ אוֹפֵל
(Ps. 11, 2) הַיּוֹרִים (II Chr. 35, 23) וַיֹּאמֶר אֵלִישַׁע יָרָה וַיּוֹר
(II Reg. 13, 17) وَالثَّقِيلُ הוֹרְגִי לַחֹמֶר (Job 30, 19) ואני
שִׁלַּשְׁתִּי הַחֲצִים צָרָה אוֹרָה (I Sam. 20, 20) וַיֹּאמֶר
אֵלִישַׁע יָרָה וַיּוֹר (II Reg. 13, 17) וַיּוֹרֶם אֱלֹהִים חֵן
(Ps. 64, 8) נִיּוֹרוֹ הַיּוֹרִים (II Chr. 35, 23) וַיִּמְצְאוּהוּ
הַמּוֹרִים (I Sam. 31, 3) وَمَعْنَى آخِرَ أَسَرَّ הוֹרְהוּ יְהוּדֵעַ
הַבְּהֵן (II Reg. 12, 3) וַיּוֹרְגִי וַיֹּאמֶר לִי (Pr. 4, 4) הוֹרוּנִי
וַאֲנִי אַחֲרִישׁ (Job 6, 24) وَلَا שִׁמְעֵתִי לְקוֹל מוֹרִי (Pr. 5, 13)
לְחֹרוֹת בַּיּוֹם הַטָּמֵא (Lev. 14, 57) وَلَيْسَ يَبْعَدُ مِنْ هَذَا
الْمَعْنَى הוֹרוֹ וְהִגּוּ מִלֵּב דְּבַרִי שִׁקֵּר (Jes. 59, 13) وَمَعْنَى
ثَلَاثَ يוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ (Deut. 11, 14) وَمِنْ مَعْنَاهُ אֵת הַמּוֹרָה
לְצֹדֵקָה (Joel. 2, 23)

כֹּאֵה הַבָּאָה הַבֹּאִיתִי וְבָאָה יַעֲן הַבָּאוֹת לֵב צָדִיק

יָנָה استعماله *a* بالفعل الثقيل הַנָּה הוֹנֵתוּ וְאִישׁ לֹא יִזְנֶה (Ez. 18, 7) וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עַמִּיתוֹ (Lev. 25, 17) הוֹנוּ בָךְ (Ez. 22, 7) לְהוֹנוֹתָם (ib. 46, 18) וְצִיל אִן יִחִיהַ כְּנָזִן (Pr. 29, 21) מִן הַזֶּה הַאֲוֵל וְהַזֶּה הַמַּעֲנִי עָלַי אִן יִכּוֹן הַסֹּאכִין הַלֵּינִין הַזֵּי בֵּינִי הַמִּימִם וְהַנּוֹן פֶּה הַפֶּעַל וְהַנּוֹן הַאֲחִירָה לַאֲחֻצָּה וְצִיל אִישׁ אִן הַעִיר הַיִּזְנֶה (Zeph. 3, 1) חָרַב הַיִּזְנֶה (Jer. 46, 16) מִן הַזֶּה הַמַּעֲנִי

יַעַה יַעַה יַעֲתִי יִזְנֶה בָרֵד (Jes. 28, 17) יַעַה וְיִקָּל אִן הַיָּעִים (Ex. 38, 3) מִנֶּה

יָפָה יָפָה יָפִיתִי מִה יָפִית וּמִה נַעֲמַת (Cant. 7, 7) מִה יָפִי פַעֲמִיד (ib. 2) אִיָּפָה יִיָּפָה וְיִיָּה בַגְדָלוֹ (Ez. 31, 7) נֶאֱסַח עָלַי מִדֶּהֱב [וְיִשְׁכָּךְ מִמֶּנִּי שָׁבִי (Num. 21, 1) וְיִיָּפָה בַסֶּתֶר לָבִי (Job 31, 27) וְאִשְׁלֶה [וְיִיָּפָה הַסֹּאכִין הַזֵּי בֵּינִי הַיָּאֵם וְהַפֶּה הוּא פֶה הַפֶּעַל וְהוּא פִי מוֹשַׁע הַשִּׁינִין פִּי [וְיִיָּפָה מִמֶּנִּי (Num. 21, 1) וְיִיָּפִי בַמֶּאֱד מֶאֱד (Ez. 16, 13) נֶאֱסַח מִשְׁלֵם וְיִיָּפָה (ib. 24) וְאִשְׁלֶה וְיִיָּפִי מִצִּיּוֹן מִכְלָל יוֹפִי (Ps. 50, 2) יָפָה עֲשִׂיתִיו (Ez. 31, 9) יָפָה אֶת רַעֲיָתִי (Cant. 6, 4) לְשׁוֹא הַתִּיָּפִי (Jer. 4, 30) וּמִן הַזֶּה יָפִיָּפִית מִבְּנֵי אָדָם (Ps. 45, 3) וְלִכְנֶה מִכְרָר עָלַי מִדֶּהֱב תִּכְרִיֶר אֲדָמָה סַחֲרָר הַכִּכְכָּךְ

[מַרְהָא מְרַיָּה (Jes. 1, 6) a]

יגה استعمال هذا الاصل ثقيلًا بواو مبدلة من الياء على
 ما علمتك أنفا הִגַּה הוֹגִיתִי אשר הוֹגַה ה' (Lam. 1, 12)
 כי ה' הוֹגַה על רוב פשעיה (ib. 1, 5) ناقص وأصله
 הוֹגִיתִי אוֹהַה תוֹגַה עד אנה תוֹהִיִן נפשי (Job 19, 2)
 كامل הוֹהַה امر הוֹהו הוֹהִיתִי מוֹהַה מוֹהִים מוֹהַה
 מוֹהִים יָהִן והנהה (Jes. 35, 10) תוֹהַה אִמּוֹ (Pr. 10, 1)
 والمنفعل הוֹהַה נוֹהִים ناقص נוֹהַה נוֹהִים ناقصان
 בתולותיה נוֹהִים (Lam. 1, 4) وأصله نوֹהִים والذي معناه
 انفعال b הוֹהַה ماضيا كاملا نوֹהִיתִי نوֹהִיו او نوֹהִי على
 النقصان السجاري دَهِتْ دَهِتْهُ والانفعال المستقبل دَهِتْ
 יוֹהַה יוֹהו תוֹהִיתִי הוֹהִיתִי امر ومصدر הוֹהו הוֹהִיתִי
 ويمكن ان يكون دִּהַה בני איש (Lam. 3, 33) من هذا
 الاصل وهذا المعنى الا أنه نوع آخر من الفعل الثقيل
 والقياس عليه دִּהַה דִּהִיתִי אוֹהַה בִּינְהַה בִּינְהַה בני איש יא
 الاستقبال الساكنة مندغمة في الياء التي هي فاء الفعل
 كما علمتك هناك في וְנִבְּשָׁהוּ (Nah. 1, 4) וְנִבְּשָׁלוּ עוד
 (Gen. 8, 10) ومعنى آخر في هذا الاصل הוֹהַה הוֹהִיתִי والفعل
 الذي لم يسمّ فاعله مثله سوا כאשר הוֹהַה מן המסלה

a) B only.

b) A and B **انفعل**.

קָרָה (Job 30, 30) فليس من هذا الاصل اعني קרה
فاعلم

חשה חִשָּׁה חִשִּׁיתִי אֶחֱשָׂה בֶן תִּחְשָׁה מִמֶּנִּי (Ps. 28, 1)
עת לַחֲשׂוֹת ועת לדבר (Ecc. 3, 7) والشقيلا תִּחְשִׁיתִי
מעולם (Jes. 42, 14) אֶחֱשָׂה הלא אני מִחְשָׁה (Jes. 57, 11)
ואתם מִחְשִׁים (Jud. 18, 9) גם אני ידעתי תִּחְשִׁשׁוּ (II Reg. 2, 3)
חתה חָתָה חֲתִיתִי חֲתָתָה אִישׁ אִישׁ בַּחֲקוֹ (Pr. 6, 27)
כי גחלים אתה חוֹתָה על ראשו (Pr. 25, 22) לַחֲתוֹת
אש מִיָּקוֹד (Jes. 30, 14) לַקָּה מִלֵּא חֲמָתָה (Lev. 16, 12)
ومعنى ثانى فى الاصل تَحْتَتَا الحثيتي تَحْتَتَا ويסحق
מֵאחַל (Ps. 52, 7) على مثل بَدَرٍ لְאִשְׁקָהּ وَمِنْهُ تִּחַת
גַּעְרָה בַּמִּבִּין (Pr. 17, 10) أَصْلُهُ تَحْتَا خَفِيفٌ وَلَيْسَ
هَاتَانِ كَلِمَتَانِ مِنْ حֲתָהּ وَתִּחְתָּהּ כִּמָּא ظَنَّ قَوْمٌ

טוה טוֹה טוֹרִיתִי אֶטוֹה יטוה טוֹה טוֹה טוֹוֹת טוֹוֹה
טוֹ טוֹי טוֹינָה טוֹי אֵת הַעֲזִים (Ex. 35, 26) ויביאו
מִטוֹה (ib. 25)

טחה חֲרַחַק בְּמִטְחִי קִשַּׁת (Gen. 21, 16) يَمْكُنُ أَنْ
تكون هذه الواو مبدلة من الهاء على سائر عادتهم
فى حروف اللين وهو ثقيل والقياس عليه طחה טחתי
אטחה מטחי מטהוים בְּמִטְחִי קִשַּׁת (Gen. 21, 16)
טעה הַטָּעָה הַטַּעִיתִי מִטָּעָה הַטָּעוּ אֵת עַמִּי (Ez. 13, 10)

والانفصال נִקְּדָה נחציתי נִקְּדָה וְנִקְּדָה לָאֲרֵבֶּעַ רוּחוֹת
הַשָּׁמַיִם (Dan. 11, 4) اصلہ וְנִקְּדָה פִּאֲהֶם

חִקָּה חִקָּה חִקְוִי מִחִקָּה חִקָּה מֵאֲשִׁי חִקְוִי וְחִקָּה
מִחִקָּה בֵּית יִשְׂרָאֵל ^a מִחִקָּה עַל חִקִּיר (Ez. 8, 10) עַל
שְׂרִשִּׁי רִגְלֵי תְּהִמְקָה (Job 13, 27) فليس من هذا الاصل
וְחִקְוָה עֲלֶיהָ (Ez. 4, 1) וְעַל סֵפֶר חִקָּה (Jes. 30, 8) חִקָּת
חֲתוּרָה (Num. 19, 2) فاعلمه

חֲרָה וְחִרָה אִפִּי (Deut. 31, 17) פֶּן יִחַרְהוּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ
(ib. 6, 15) יִחַר אֶת ה' (Ex. 4, 14) וְהַעֲצֹמוֹת יִחַרוּ
(Ez. 24, 10) انفعال وأحسب יִחַר עָלַי אִפֹּי (Job 19, 11)
لمخالفتה יִחַר אֶת ה' (Ex. 4, 14) יִחַר אִפִּי בָהֶם (ib. 32, 10)
وغيرهما ^b فعلا ثقيلًا في هذا المعنى من יִחַרְהוּ חֲחִרְוִי
واصلہ יִחַרְהוּ וְכָאֵן הַוָּךְ פִּיֶּה יִחַר מִשֵּׁל יִחַרְהוּ אֶת עַמּוֹ
בְּאֵד (Ps. 105, 24) وأصحابه ويمكن أن يكون أَل تִּחַרְהוּ
בְּמַרְעִים (Ps. 37, 1) من هذا المعنى ويكون اصلہ תִּחַרְהוּ מִשֵּׁל
תִּחַרְהוּ (II Reg. 14, 10) ويمكن أن يكون من ואִךְ תִּחַרְהוּ
אֶת הַסּוֹסִים (Jer. 12, 5) בִּי אֲתָה מִתִּחַרְהוּ בְּאֵדוֹ (Jer. 22, 15)
وهذا الاصل من أربعة ^c أحرف تَحَرَّه فَإِنْ كَانَ مِنْهُ فَهُوَ
ناقص الحرف الرابع وأما וְחִרָה נחשתה (Ez. 24, 11) ועצמו

a) A, B and C אנשי. b) وغيرها C. c) B ארבע.

חֶסֶה וְחָסָה בו (Ps. 64, 11) אֶחָסָה בַסֶּתֶר בְּנִפְיָךְ סֶלָה
 (ib. 61, 5) בַּצֵּל בְּנִפְךָ וְיִחְסִיִּן (ib. 36, 8) צוּר חָסִיו בו
 (Deut. 32, 37) כִּי בְךָ חָסְיָה נִפְשֵׁי (Ps. 57, 2) בְּאוֹ חָסוּ
 בַּצֵּלִי (Jud. 9, 15) מִחָסָה מְזוֹרֵם (Jes. 25, 4) לְחַסוֹת תַּחַת
 בְּנִפְיוֹ (Ruth 2, 12) וַיִּשְׁמְחוּ כָל חוֹסֵי בְךָ (Ps. 5, 12)
 מוֹשִׁיעַ חוֹסִים (ib. 17, 7)

חָפָה חָפָה חֲפִיתִי אֶחָפָה וְחָפִי רֹאשִׁם (Jer. 14, 3) וְרֹאשׁ
 לוֹ חָפִיו (II Sam. 15, 30) אֲבֵל וְחָפִיו רֹאשׁ (Esth. 6, 12)
 والثَّقِيلُ حָפָה عِצֵי בְרוּשִׁים (II Chr. 3, 5) וַיִּחְפְּחוּ זָחָב טוֹב
 (ib. 5) וַיִּחַף אֶת הַבֵּית (ib. 7) والانعغال נֶחֱפָה נַחֲפִיתִי
 נֶחֱפוּ יַחֲפָה בְּנִפִּי יוֹנָה נֶחֱפָה בְּכֶסֶף (Ps. 68, 14) مثل
 المذكّر سوا الآ ان الهاء في المذكّر لام الفعل وفي
 المؤنث هاء التأنيت وأصل نَحَفَ نَحَفَ بְכֶסֶף נֶחֱפָה וְאִן אֲרִדַּת
 المنفعل قلت نَحَفَ نَحَفَ بְכֶסֶף נֶחֱפָה

חָצָה אֲשֶׁר חָצָה מֹשֶׁה (Num. 31, 42) וְחָצִיתָ אֶת מַלְקוֹה
 (ib. 27) עַד צוּאֵר וְחָצָה (Jes. 30, 28) לֹא יִחָצֶוּ יְמֵיהֶם
 (Ps. 55, 24) וְיִחָצְוּהוּ בֵּין כְּנַעֲנִים (Job 40, 30) וְחָצוּ אֶת
 כֶּסֶפוֹ (Ex. 21, 35) וַיַּחֲזֵן אֶת הַיִּלְדִּים (Gen. 33, 1) اصلا
 وِيَحْضِضُهَا وَكَسَانُ الْوَجْهِ وَيَحْזֵן لَوَلَا الْحَاءُ وَتَحִי חֲמִיחָה
 (Num. 31, 36) מִחְצִיתָהּ בְּבֶקֶר וּמִחְצִיתָהּ בְּעֶרֶב (Lev. 6, 13)
 חָצִי הָיִרְעָה הָעוֹדֶפֶת (Ex. 26, 12) חָצוֹת לַיְלָה (Ps. 119, 62)

(II Chr. 21, 15) ואת תַּסְלוּאִיָּהּ (Deut. 29, 21) ואני
 בְּחִלּוֹתָם לְבוּשֵׁי שָׁק (Ps. 35, 13) ויצר לאמנון לְהַחֲחִלּוֹת
 (II Sam. 13, 2) שָׁבַב עַל מִשְׁכַּבְּךָ וְהִתְחַלֵּל (ib. 5) וַיִּתְחַלֵּל (ib. 6)
 والثَّقِيلُ הַחֲלָה הַחֲלִיתִי חֲבוּתָךְ (Mic. 6, 13) גִּחְלָה מַחֲלָה
 הַחֲלָה הַחֲלִי הַחֲלֹתָ כִּי הַחֲלִיתִי *a* (II Chr. 35, 23) فَعَلَ
 لم يسم فاعله ولولا مكان الكاء لكانت ضمتها في الهاء
 على الوجه المعروف يَحْلَلُ مَحْلَلًا הַחֲלֹ הַחֲלָה וְחֲחִלָּה וְחֲחִיל
 אַחַר חֲלָה אִשֶּׁר חֲלָה ה' בַּח (Deut. 29, 21) גַּם אֶתְּחַלֵּיתָ
 כַּמִּנִּי (Jes. 14, 10) יִחְלָה מַחֲלָה וּפִי הַחֲחִיל מַעֲנִי אַחֲרֵי חֲלֵנָא אֶת
 פָּנֵי ה' (I Reg. 13, 6) וּפָנֵי ה' לֹא חֲלִיתִי (I Sam. 13, 12)
 חֲלוּנָא פָנֵי אֵל (Mal. 1, 9) רַבִּים יִחְלוּ פָנֵי נָדִיב (Pr. 19, 6)
 וַיִּחַל מֹשֶׁה (Ex. 32, 11) وَأَصْلُهُ وَيَحْلَلُ وَكَذَلِكَ חֲלֵנָא
 אֶת פָּנֵי ה' (I Reg. 13, 6) أَصْلُهُ חֲלָה
 חֲנָה קָרִית חֲנָה דוּד (Jes. 29, 1) וְחֲנִיתִי כְדוּר עֲלֶיךָ
 (ib. 3) אִם תִּחְנֶנָּה עָלַי מִחְנֶנָּה (Ps. 27, 3) וַיִּחַן שֵׁם יִשְׂרָאֵל
 (Ex. 19, 2) וַיִּחַנֶּה עַל הָעִיר (II Sam. 12, 28) חוֹנָה מִלֹּאךְ
 ה' (Ps. 34, 8) פוֹר עֲצָמוֹת חוֹנֶנֶךָ (ib. 53, 6) وَأَمَّا מִהֲדִיחֶנָּתָ
 (Jer. 22, 23) فَبَعِيدٌ مِنْ هَذَا الْأَصْلِ فَاعْلَمْهُ اذْ لَمْ يَقُلْ
 מִה נַחֲנֶת מִשֵּׁל נִלְאֶת נִבְנֶת

a) C הַחֲחִיתִי.

חִיּוֹת הַנָּחַ (Ex. 1, 19) مَخَفًا نَاقِصًا واحدها حَيَّةٌ خفيفة
 نَاقِصًا والثَّقِيلُ הַנָּחַ הַחֲמִידָה ה' אֹתִי (Jos. 14, 10) וְאוֹתָהּ
 הַחֲמִידָה (Num. 22, 33) הַחֲמִידָה אֹתָם (Jud. 8, 19) וְהַחֲמִידָה
 אֹתָם (Jos. 9, 20) אֲתָהּ מִחֲמִידָה לְחֲמִידָה רוּחַ שְׂפָלִים
 (Jes. 57, 15) וְלְחֲמִידָה לֵב נִדְכָּאִים (ib.) وَثَقِيلٌ אַחַר
 וּנְפִשׁוֹ לֹא חָיָה (Ps. 22, 30) הַחֲמִידָה כָּל־נִקְבָּה (Num. 31, 15)
 אֲשֶׁר חָיוּ מִנְּשֵׁי יֶבֶשׁ גִּלְעָד (Jud. 21, 14) מִכִּשְׁפָּה לֹא
 תִּחְמִידָה (Ex. 22, 17) מִמִּית וּמִחֲמִידָה (I Sam. 2, 6) לְחִיּוֹת
 זֶרַע (Gen. 7, 3) וְלְחִיּוֹתָם בָּרַעַב (Ps. 33, 19)
 חֲבָה חֲבָה חֲבִיתִי אֶחְכֶּה אֲשֶׁרִי כָל־חֹבִי לוֹ (Jes. 30, 18)
 وَالثَّقِيلُ חֲבָה אֶת־אִיּוֹב (Job 32, 4) וְחֲבִיתִי לֹה' (Jes. 8, 17)
 וְלֹכֵן יִחְכֶּה ה' לַחֲנֻנֶכֶם (ib. 30, 18) אֲשֶׁרִי הַמְּחֲכָה וַיִּגִּיעַ
 (Dan. 12, 12) הַמְּחֲכָבִים לָמוֹת וַאֲיַנְנוּ (Job 3, 21)
 חָלָה כִּי חָלָה וַיַּחֲזֹק (Jes. 39, 1) כִּי חָלִיתִי הַיּוֹם שְׁלֹשָׁה
 (I Sam. 30, 13) וְחָלִיתִי וַחֲמִידָה אֶחָד־הָאָדָם (Jud. 16, 7)
 יִחְלָה וַיִּחְלָה אִסָּא (II Chr. 16, 12) הַנָּחַ אֲבִיךָ חוֹלָה
 (Gen. 48, 1) וַאֲיֵן חוֹלָה מִכֶּם עָלַי (I Sam. 22, 8) כִּי חוֹלָה
 אֶחָבֵה אֲנִי (Cant. 2, 5) גַּם כָּל־חָלִי (Deut. 28, 61) אֲבֵן
 חָלִינוּ הוּא נִשָּׂא (Jes. 53, 4) וַיִּרָא אֶפְרַיִם אֶת־חָלָיו
 (Hos. 5, 13) נַחֲמִיתִי וְנִחְמִיתִי (Dan. 8, 27) וְלֹא נִחְלָו עַל־
 שֶׁבֶר יוֹסֵף (Am 6, 6) וְאַתָּה בְּחָלָיו רַבִּים בְּמִחְלָה מַעֲיֹךְ

בַּחֲמָה (Cant. 6, 10) מִן הַזֶּה הַנֶּחֱרַב לֹאֲנֵה מִן כְּרוּר
מִלְלוּ (Job 33, 3) וַיִּכְרְרוּ (Dan. 12, 10) וְכַזֶּלֶק הָרַחֲמִים
לֹאֲנֵה מִן הַרְרִי עַד (Hab. 3, 6) וּמִנֵּה מִרְמָה לֹאֲנֵה מִן
מְרוּרִים (Num. 9, 11) וַיִּמְרְרוּ (Ex. 1, 14) אֲלָ אֵן הָרֵא לֹא
תִשְׁדָּד וַיִּמְכֵּן אֵן יִכּוֹן אִישׁ מִן הַזֶּה הַנֶּחֱרַב עַד הָרִים
מִן כִּי הַשְׁתַּחֲרַר עֲלֵינוּ גַם הַשְׁתַּחֲרַר (Num. 16, 13) וּשְׁבִיחַ
בְּהַזֶּה הוּא לֹאֲנֵה (Ps. 37, 7) יִזְהַר אֲנֵה מִן הַמְּמָה בִּי הוּמָה
עַד הַגִּיעָנוּ (I Sam. 14, 9) לְתִשְׁדִּיד הַמִּימָה סוֹב דְּמִיָּה לֶךְ
דוּדִי (Cant. 2, 17) יִזְהַר אֲנֵה מִן וְסִבֵּב בֵּית אֵל (I Sam. 7, 16)
[בִּי סִבֵּב צִיּוֹן (Ps. 48, 13) וְסִבֵּב אוֹתוֹ (I Reg. 7, 23) יִזְהַר
אֲנֵה מִן וְסִבֵּב בֵּית אֵל (I Sam. 7, 16) a] בִּי וְסִבֵּב עֲלֵי רִבּוֹ
(Job 16, 13) וַתִּרְוֶן לְשׁוֹן אֵלֶם (Jes. 35, 6) יִזְהַר אֲנֵה מִן רִיָּן
יִרְגְּנוּ (Ps. 132, 16) בִּי יִרְגְּנוּ יִשְׁבִּי סִלַּע (Jes. 42, 11) וְלֶקֶח בְּלִשׁוֹנוֹ
(Jud. 7, 5) יִזְהַר אֲנֵה מִן הַמְּלָקִים (Jud. 7, 6) בִּי וְלֶקֶח הַבְּלָבִים
(I Reg. 21, 19) הַמִּשְׁדָּד וּמִשְׁלֵל הַזֶּה כְּתִיר בִּי הַעֲבָרָנִי מִן
בִּכְתֹּת דְּוֹת הַמִּשְׁלִיכִין בִּכְתֹּת מִשְׁתַּקֵּסָא וְגַדְהָא סַחֲכִיכָא עֲלֵי
מָא דְכֻרְתָּ עֲלֵהּ זֶה הוּא נָאֻס הַיּוֹם כָּאֵמֶל וְאַמָּא גִּמַּע אֲדָם
אִשְׁרֵי הוּא (Gen. 5, 5) וְהַחֲוִיתָן אֶל לִבּוֹ (Ecc. 7, 2) נִחְפִּיף נָאֻס
עֲלֵי הַרְגֵּה הַמְּעוּרֹף בִּי הַנּוֹעַ הַלֵּינִי הַלָּאֵם תִּקּוֹל הַיּוֹם כִּי

a) B only.

يظهر حكم اصلها في جمعها او اذا اتّصلت بكرف وذلك
 يكون اذا اجتمع فيه مثلان فيسقط احدهما ويقوم الواحد
 مقام اثنين فاذا جمع او وصل بكرف ردّ الى اصله بإدغام
 المثل الواحد في الثاني المشدّد مثل חי וחיים الذي في
 اصله حرفان من حروف اللين ومثل רך רכים רפה الذي
 هو من ולא רפה בשמן (Jes. 1, 6) פת פתים פתי من
 פתות אתה (Lev. 2, 6) ובפתותי לחם (Ez. 13, 19) קן
 קנים קני من קננה קבון (Jes. 34, 15) עם עמים עמי
 מן בעממיך (Jud. 5, 14) עממי הארץ (Neh. 9, 24) סף
 ספים ספי מן הסתופף בבית אלהי (Ps. 84, 11) דל
 דלים מן דללו וחרבו (Jes. 19, 6) חג חגים מן המון חוגג
 (Ps. 42, 5) וחוֹגְגִים (I Sam. 30, 16) חם הצמידנו אותו (Jos. 9, 12)
 אשר בגדיך חמים (Job 37, 17) מן יהחמם (Job 31, 20)
 חוק חקים מן החוקקים חקקי און (Jes. 10, 1) חת
 מרדך (Jer. 50, 2) חמה חמים (Jer. 46, 5) מן תראו חמת
 (Job 6, 21) לב לבי מן לִבִּי לֵב לֵב מן ונסו העֲלָלִים
 (Cant. 4, 6) תֵּל עולם (Deut. 13, 17) על תִּלָּם (Jos. 11, 13)
 מן הר גבה וְתֵלֹל (Ez. 17, 22) תֵּם ורשע (Job 9, 22)
 יונתי תִּמְתִּי (Cant. 5, 2) יהיו תִּמִּים (Ex. 26, 24) מן
 תִּמְיָמָה וְאַמָּה תִּמִּים המִכְפֵּף فهو פעיל מן תִּמְיָמָה
 وكذلك ובר לבב (Ps. 24, 4) לִבִּירי לבב (Ps. 73, 1) בָּרָה

נראה אלי (Dan. 8, 1) ובחזות יעדו חחונה (II Chr. 9, 29)
 חזות קשה (Jes. 21, 2) ومعنى اخر בית אבנים יחונה
 (Job 8, 17) ועם שאל עשינו חונה (Jes. 28, 15) وأما מחוז
 חפצם (Ps. 107, 30) فليس من هذا الاصل كما ظن قوم
 חיה יחנה בהם (Neh. 9, 29) יחיה ורבית (Deut. 30, 16)
 יחנה אתה וביתך (Jer. 38, 17) יחנה נפשי בגללך
 (Gen. 12, 13) חיו מן האנשים (Num. 14, 38) לא אמות כי
 אֶחָיָה (Ps. 118, 17) אלמנות חיות (II Sam. 20, 3) وقد
 جرى قولهم في هذا الاصل بإسقاط الهاء مع كثرة الاستعمال
 فقالوا בלימי אדם אשר חי (Gen. 5, 5) יחי בהם (Lev. 18, 5)
 وأصلهما אשר חיה יחיה בהם وقالوا ואם בת היא יחיה
 (Ex. 1, 16) والاصل יחיה לכן لما قالوا في ماضى المذكّر
 بإسقاط لام الفعل قالوا في ماضى المؤنث أيضا بإسقاطها
 والمذهب فى יחי יחיה כالمذهب الذى اعلمتك فى יחי
 יחי فاعلمه والنعت ناقص כי אין נבות חי (I Reg. 21, 15)
 وقد جاء الاسم أيضا ناقصا חי פרעה (Gen. 42, 15. 16) واعلم
 ان واحد העורים חיים (Ex. 4, 18) כי אין נבות חי וואחד
 מות יחיים (Pr. 18, 21) חי פרעה ويجب ان تعلم أيضا
 ان חיים كامل لتشديد الياء [ואן לנפש חיה (Gen. 2, 7)
 کامل لتشديد الياء^a] وفى العبرانى احاد من الافعال ناقصة

a) B only.

היא מעוזכם (Neh. 8, 10) מן هذا الاصل ابدلت الواو من الهاء

חַוָּה חָנָה חִוִּיתִי יִחְנֶה דַעַת (Ps. 19, 3) אֲחִנֶּה דַעִי אֶה
אֲנִי (Job 32, 10) כֹּתֵר לִי זַעִיר וְאֲחִנֶּה (Job 36, 2) אֲחִנֶּה
שִׁמְעֵ לִי (ib. 15, 17) מִחִוּוֹת דַּעִי אֲתֹכֵם (ib. 32, 6) וְאֵלֵם
אִן וְאֲחִנֶּה בְּאֲזִנֵּיכֶם (ib. 13, 17) מִשְׁלֵ יְהִיחֶנִּי בְּאֲזִנֵּיכֶם
الالف نطق بها في موضع الهاء كما أعلمتك في أول الكتاب
وهو ثقیل مثل حֶרֶבָה אֶרֶבָה מִחֶרֶבָת (II Sam. 14, 11)
والقياس عليه حֶחֶה חֶחֶיתִי נֶחֶה מֶחֶה וְלֹא הַעֵל
ساقطة من אֶחֶנִּי وقد يقال أنه ليس من هذا الاصل
وتجعل الالف فيها اصلا

חֹה כִּי חָנָה נִקֵּם (Ps. 58, 11) וְזֶה חִוִּיתִי וְאִסְפֶּרָה
(Job 15, 17) הֵן אַתֶּם כֻּלְּכֶם חִוִּיתֶם (ib. 27, 12) אֲשֶׁר אֲנִי
אֲחִנֶּה לִי (ib. 19, 27) רִמָּה יֶדֶךְ בֶּל יִחֲיוּן (Jes. 26, 11)
יִתְחַזֵּ בְּצִיּוֹן עֵינֵינוּ (Mic. 4, 11) בַּלְפֹּתָהּ לִמְקָן הַחַיִּים כְּכִתְיֹר a מֵא
יִחְאֵל בְּהָ הַוּגֶה הַמְעֻרֹּף וְכִזְלֶךְ שִׁמְאֵל בַּעֲשׂוֹתוֹ
וְלֹא אֶחָז (Job 23, 9) לֹוֹלָ מֵא הוּא אֲתִנָּה לִכְאֻנֵּת הַלֵּף
פְּתוּחָה וְהֵם נֹאֲקִסִּים וְאִשְׁלֵהֶם יִתְחַנֶּה בְּצִיּוֹן וְלֹא אֲחִנֶּה
חִוִּיּוֹן לִילָה (ib. 33, 15) בְּמִחָה לֵאמֹר (Gen. 15, 1) חִוּוֹן

a) Mss. فكثيرا.

(Jer. 31, 9) ויִמְכֵּן אִן יִכּוֹן מִן הַזֶּה הַמְּעֵנִי וּמִמְּוִרִים
קִרְהָ (Job 37, 9) וּמְעֵנִי אַחֵר בַּיּוֹם הַזֶּה אֶרְחִי וּרְבִיעִי
יִרְיֶה (Ps. 139, 3) וּתְחִיל אַחֵר בַּיּוֹם הַזֶּה הַמְּעֵנִי הַיּוֹם הַזֶּה
וּתְזוּרָה וּמִיָּרְגִי חֵיל לְמַלְחָמָה (II Sam. 22, 40)

חֲבֵהּ יִבְרִי בְּמַעַט רִגְעַ (Jes. 26, 20) מִשְׁלֵךְ דְּמִי נִשְׁבִּי וְשֵׁם
חֲבִיזוֹן עֲזוֹ (Hab. 3, 4) אִסְם *a* וְחִיל אִן בְּצֵל יָדוֹ הַחֲבִיזָנִי
(Jes. 49, 2) הִנֵּה הוּא נִחְבֵּה וְנִחְבֵּה הָאָדָם (I Sam. 10, 22)
(Gen. 3, 8) מִכֵּל הַמִּבְּוֹאִים (I Sam. 23, 23) מִן הַזֶּה
הָאָדָם לְכֵן הָאָלֶף אֲבִדְתָּ מִן הָאֵלֶּף *b* וְגִרְיָ הָאֵלֶּם בְּהָ
וְאֵלֶם אִן כִּי הַחֲבִיזָתָהּ (Jos. 6, 17) חָרַג עַל הַקִּיָּאָס
וְכָאן הַרְגָה בִּי וְהַחֲבִיזָתָהּ אִן כָּאן מִן דְּוֹת
הָאָלֶף אוֹ כִּי הַחֲבִיזָתָהּ אִן כָּאן מִן דְּוֹת הָאֵלֶּם הַתָּא מִבְּדִלָה
מִן לָאם הַפֻּעַל וְאַמָּה הַחֲבִיזָתָהּ פֻּלַּם הַפֻּעַל בְּעִינֶיהָ מִתְּבַתָּה
בִּי מִלְּפֻזֵּן בְּהָ מִמָּה אֲדָרִי לְהִתָּא מְעֵנִי לְכֵן לָכֵן חֲלַטְתָּ אֲדָה
שָׂאָה חָרַג עַל הַקִּיָּאָס וְהָאֵלֶם אֵלֶם

חֲדָהּ הַרְגָה חֲדִיתִי וְיִחְדָהּ יִתְרוֹ (Ex. 18, 9) אֲשֶׁלֶּה וְיִחְדָהּ
וְהַחֲבִיזָתָהּ הַחֲדִיתִי הַחֲדִיתִי בְּשִׂמְחָה אֵת כִּנְיָן (Ps. 21, 7)
וְיִקָּאֵל אִן עֲזוֹ וְחִיזָתָהּ בְּמִקְוָמוֹ (I Chr. 16, 27) כִּי חֲדָתָהּ ה'

a) In Mss. before מִשְׁלֵךְ of preceding line an error on the part of H. to which Gikatilia (p. 76, ed. Nutt) in his translation calls attention. *b*) A הָאֵלֶם.

هذا الاصل اعنى קִיָּה وهو انفعال נִקְיָה ואני דניאל
נִקְיִיתִי ונחליתִי (Dan. 8, 27) .

הַמָּה קְמִיתִי בַּחֲמוֹת יָמִים יִקְמִיִן (Jes. 17, 12) אוֹכְרָה
אֱלֹהִים וְאֶתְקַמֶּיָּה (Ps. 77, 4) יִקְמֹוּ יַחֲמְרוּ מִיָּמִיו (ib. 46, 4)
מִדּוּעַ קוֹל הַקְּרִיָּה הוֹקְמָה (I Reg. 1, 41) הַקְּמִנַת נְבִלִיד
(Jes. 14, 11) עִיר הוֹקְמֶיָּה (ib. 22, 2) מִשָּׁל בּוֹקְמָה אַחֲסַב
הוֹקְמֶיָּה נִסְבָּה אֶלִי הוֹקְמָה, כְּזֶלֶק בּוֹקְמָה אֶלִי בּוֹקְמָה אֵב קְמֹון
גִּוִּים (Gen. 17, 5) וְקִמֹון לֵאמֹים (Ps. 65, 8)

הָרָה קָרָה עֲמַל וילד און (*sic!*) (Ps. 7, 15) הָאֲנֹכִי קָרִיתִי
(Num. 11, 12) וְקָרִית וילדת בן (Jud. 13, 3) וְתֵרָא כִּי
קָרָתָהּ (Gen. 16, 4) קָרִינוּ חֲלָנוּ (Jes. 26, 18) וְתִקְרִין שְׁתִּי
בְנוֹת לוֹט (Gen. 19, 36) תִּקְרְרוּ חֲשִׁישׁ (Jes. 33, 11) אֲשֶׁלֶּה
תִּקְרְרוּ וְתִקְרְרוּ בן (Gen. 30, 23) וְאֲשֶׁלֶּה וְתִקְרְרוּ הַנֶּךְ
קָרָה (ib. 16, 11) וְקָרִיתִיָּהֶם תִּבְקַע (II Reg. 8, 12) אֵת כָּל
קָרִיתִיָּהֶם בִּקַּע (ib. 15, 16) וְהַלִּילָה אִמֶּר הוֹרָה גִּבֹּר
(Job 3, 3) فَعَلَ لَمْ يَسْمَ فاعله מִשָּׁל הוֹרָה שְׁנִירָה וְלֹוֹלָה הָרָה
לְכָן מִשְׁתָּדָה וְיִמְכֵּן אִן יִכּוֹן שִׁפָּה מִשָּׁל הוֹרָהֶם
(Hos. 2, 7) וְאֵלֶּם שֹׁאֲפָטָה עֲצֹבֹנֶךָ וְקָרִינוֹךָ (Gen. 3, 16) אִסְם
נֶאֱסַח קָרִינוֹךָ (Ruth 4, 13) כָּאֵמֶל

זָכָה וְכָה וְכִיתִי מִה יִנְכָּה ילוד אִשָּׁה (Job 25, 4) וְשִׁקִּיל
נִכָּה מִי יֹאמֶר נִכִּיתִי לְבִי (Pr. 20, 9) בְּמִה יִנְכָּה נֶעֱר

הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה
 (Jes. 56, 10) הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה
 הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה
 (II Sam. 7, 14) הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה
 (Ex. 9, 3) הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה הָיָה
 وقد قالوا يا ايها الرب ويا ايها الرب والوجه فيها ويا ايها الرب
 وبمجد ورتبما جاء بعضها في الوقف والفصل على هذا
 الوجه في هذه الامور ويا ايها الرب (Lam. 3, 37) وقالوا يا رب بتخفيف
 الياء استثقالا لشدةها مع كثرة الاستعمال وكان الوجه
 فيها التشديد مثل ويا ايها الرب ورتبما ردت الى الوجه المعروف
 في الوقف والفصل في هذه الامور ويا ايها الرب (Ps. 33, 9) لو ويا
 (Ez. 16, 15) والاصل فيها على الكمال والسلامة من الاعتلال
 ويا ايها الرب ويا ايها الرب ويا ايها الرب وقد استعمل هذا الاصل بواو في
 هذا المعنى هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה
 (Neh. 6, 6) هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה
 هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה
 (Gen. 27, 29) هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה
 (Job 37, 6) ويمكن ان يكون من هذا المعنى هָيָה
 (Ez. 7, 26) واعلم ان من قال هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה
 هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה
 لانه من ذوات الياء ومنهم من قال هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה
 قال هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה
 (Ecc. 11, 3) لانه من ذوات الواو ومنهم من كان يقول هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה
 الاصل والكمال ولذلك كتب بالف والالف هي الهاء ألا ترى
 كيف كتب هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה
 (Job 37, 6) بالف وأنت لا تشك انّه
 مثل هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה هָيָה
 (Gen. 27, 29) المكتوب بهاء ومعنى اخر في

اصلہ בדמיותינו עלی מذهب עבדות ומרדות נדמה
 שמרון מלכה בקצף (Hos. 10, 7) والثقیل מה אעידך מה
 אנדמה לך (Lam. 2, 13) וביד הנביאים אנדמה (Hos. 12, 11)
 ومعنی اخر فی الاصل נדמיתי אמך (ib. 4, 5) والاسم בדמי
 ימי אלכה (Jes. 38, 10) כי נדמה כל עם כנען (Zeph. 1, 11)
 איך נדמיתה אשקלון (Jer. 47, 5) ואומר אוי לי כי
 נדמיתי (Jes. 6, 5) אנדמה נדמה וthقیل فی هذا المعنی
 האיש אשר כלנו ואשר דמה לנו (II Sam. 21, 5) واما
 ונדמה שם כי ה' אלהינו נדמנו (Jer. 8, 14) فلیس من
 هذا الاصل ومعنی ثالث فی هذا الاصل והיה כאשר דמיתי
 לעשות להם (Num. 33, 56) והוא לא בן נדמה (Jes. 10, 7)
 אל נדמי כנפשוך (Esth. 4, 13) דמינו אלהים חסדך
 (Ps. 48, 10)

הגה הגה ברוחו הקשה (Jes. 27, 8) והגיתי בכל פעליך
 (Ps. 77, 13) כאשר יהגה האריה (Jes. 31, 4) יהגו ריק
 (Ps. 2, 1) הגה הגי הגו כלינו שנינו כמו הגה (Ps. 90, 9)
 והגה מפיו יצא (Job 37, 2) הגיון מל עצבון שפרון
 נשגועין וيقال ان הגיוני (Ps. 5, 2) من هذا الاصل الجيم
 الثانية عين الفعل مكررة على مذهب הגיון ובגיון ובגיון
 ובגיון

הדה הדה הדיתי גמול ידו הדה (Jes. 11, 8)

מִדָּבָרָה, וְאַמָּא מִדָּבָרָה *a* מעונותינו (Jes. 53, 5) וְה' חִפִּין דָּבָרוֹ
הַחֲלִי (ib. 10) לֹא דָבָרוֹ (Jer. 44, 10) וְאֵת דָּבָרֵי רוּחַ
יוֹשִׁיעַ (Ps. 34, 19) תֵּשֵׁב אֲנוּשׁ עַד דָּבָרָה *b* (ib. 90, 3) فَأَصْلُ
اخر من ذوات الالف آلا ان قيل ان الالف فيه مبدلة من
الهاء واستعمل كثيرا معها حتى صار اصلا من ذوات الالف *c*
وَأَمَّا قُلْتَ ان مִדָּבָרָה מעונותינו (Jes. 53, 5) من ذوات
الالف لأنه لو كان من ذوات الهاء لقيل مִדָּבָרָה בַּלְסֻגּוּל
على الوجه المعروف ولو كتب بآلف وكذلك أيضا אל ישוב
דָּבָר נִכְלָם עָנִי (Ps. 74, 21) או דָּבָר בְּמִדּוּכָה (Num. 11, 8)
اصل اخر

דָּלָה וגם דָּלָה דָּלָה לָנוּ (Ex. 2, 19) דָּלִיתִי דָּלוּ או דָּלִיו
שׁוֹקִים (Pr. 26, 7) וְאִישׁ תְּבוּנָה יִדְלָנָה (ib. 20, 5) וְתִבְאֲנָה
וְתִדְלָנָה (Ex. 2, 16) הֵן גּוֹיִם כִּמְר מִדְּלִי (Jes. 40, 15)
وَالثَّقِيلَ יִדְלָה אֲרוֹמֶמֶךְ ה' כִּי דָלִיתִנִּי (Ps. 30, 2) יִדְלָה
דְּמָה לֹא דָמָה אֵלָיו בִּיפְיוֹ (Ez. 31, 8) דְּמִיתִי לְקֹאֶת
מְדַבֵּר (Ps. 102, 7) אֵל מִי דְּמִיתָ כְּכָה (Ez. 31, 18) זֹאת
קוֹמֶתְךָ דְּמִתָּה לְתִמְרָה (Cant. 7, 8) יִדְמָה לָהּ (Ps. 89, 7)
סֶב דְּמָה לָךְ דּוּדִי (Cant. 2, 17) דָּמוֹ דְּמִי דְּמִינָה וְדְּמִוֹת
הַחַיּוֹת (Ez. 1, 13) נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ בְּדְמוּתֵינוּ (Gen. 1, 26)

a) Cf. *Ġanāḥ*, *Opusculs*, &c., p. 298. *b*) B דְּכָה.
c) B الهاء.

דָּוָה דָּוָה דְּוִיָּה דְּוִיָּה אֲדָנָה דָּוָה דְּוִיָּה דְּוִיָּה דְּוִיָּה
 דְּוִיָּה (Lev. 12, 2), والنعت على זה היה דָּוָה לבנו (Lam. 5, 17)
 وَلِلْمَوْتِ تَوْرَمَ כְּמוֹ דָּוָה (Jes. 30, 22), וְجَمِيعַ דְּוִיָּה דְּוִיָּה
 נֶאֱחָצָה וְאַחַת דְּוִיָּה חִמָּה בְּדָוִי לַחֲמִי (Job 6, 7) וַיִּמְכְּרֵנִי
 אֲנִי יְהוָה כְּדָוִי לַחֲמִי אִשְׁמָה וְאִמָּה עָלַי לְבִי דָּוִי (Jer. 8, 18)
 فَهُوَ نَعْتٌ عَلَى زَنْةٍ يَنْبَغُ وَبِالْجُحْدِ وَبِالْقِسْطِ وَلِذَلِكَ كَانَ شَدِيدَ
 الْوَأْدِ وَقَدْ قِيلَ فِي الْأَسْمِ هُ' يَمْعَدُنُو عَلَى عَرِشِ دָּוִי (Ps. 41, 4)
 מִשְׁלַל בְּכָדָה וְאִשְׁמָה אִיכָּלָה וְחִשְׁבָה כִּדְּ אֶת כָּל מִדְּוָה מִצָּרִים
 (Deut. 28, 60) וְכָל מִדְּוִי מִצָּרִים הָרָעִים (ib. 7, 15) נֶאֱחָצָה
 وَأَصْلُهُ مִדְּוִי

דָּחָה דָּחָה דָּחָה דָּחָה דָּחָה דָּחָה דָּחָה דָּחָה דָּחָה דָּחָה
 ומלאך ה' דָּחָה (Ps. 35, 5) לְדָחוֹת פַּעַמִּי (ib. 140, 5) גִּדְרֵי
 חֲדָחָתָהּ (ib. 62, 4) יַעֲשֶׂה מִדָּחָהּ (Pr. 26, 28) חֵלֶא רִגְלֵי
 מִדָּחֵי (Ps. 56, 14), וְאַל יִחַוּ וְלֹא יִכְלוּ קוֹם (ib. 36, 13)
 יִדְּחוּ אֶת הָעוֹלָה (Ez. 40, 38) יָדִיחַ מִקְרָבָהּ (Jes. 4, 4)
 فَاصْلٌ آخَرٌ وَكَذَلِكَ أَيْضًا مِشְׁאֵת שׁוֹא וּמִדּוּחִים (Lam. 2, 14)
 أَصْلٌ آخَرٌ مِنْ دָּחָה יִדְּחַהּ גִּדְּחֵי יִשְׂרָאֵל יִכְנֹס (Ps. 147, 2)
 דָּחָה דָּחָה דָּחָה דָּחָה דָּחָה דָּחָה דָּחָה דָּחָה דָּחָה דָּחָה
 וְגִדְּחָהּ (ib. 51, 19) יִשְׁאוּ נַחְרוֹת דָּחָהּ (ib. 93, 3) وَفِي هَذَا
 الْأَصْلِ فَعَلَ ثَقِيلٌ دָּחָהּ لְאָרֶץ (ib. 143, 3) כִּי דָּחֵתָנוּ בַּמָּקוֹם
 תָּנִים (ib. 44, 20) עֲצָמוֹת דָּחֵתָ (ib. 51, 10) יִדְּחָהּ מִדּוּחָהּ

مصدرا وإنما قلت يمكن بلا قطع لأنّ اللحن في السلام
 لا *a* في التاء وإذا لم يكن في التاء فهو في أكثر الاحوال يدلّ
 على الفعل الماضي فإن كان *فَلَوَ* ماضيا فليس من هذا
 الاصل فافهم

גִּמְחָה מְנַחֵם בְּנִיחָם קְרִימָה (Hab. 1, 9) لَعَلَّ يَنْجِئَا أَرْضَ
 (Job 39, 24) مِنْهُ بَوَاجَ مِنْ الْوَجْهَ وَأَنْ كَانَ بِالْف

גָּעָה גָּעָה גָּעִיתִי אִם יִגָּעָה שׁוֹר עַל בְּלִילוֹ (Job 6, 5)
 חֲלָבוֹ הַלּוֹךְ וְנָעוּ (I Sam. 6, 12)

גָּרָה גָּרָה גִּרְתִּי גִרְתָּה אִישׁ חֲמִיּה יִגְרָה מְדוֹן (Pr. 15, 18)
 هذا فعل ثقيل ولولا مكان الراء لكان مشددا مثل *גָּלִיתִי*
גָּלָה *גָּלְתָה* *יִגְלָה* *וְאִמְרָה* *גָּרָה* *גָּרָה* *גָּרָה* *גָּרָה* *גָּרָה* *גָּרָה*
 والمصدر *גָּרָה* مثل *קוּהָ קוּיְתִי ה'* (Ps. 40, 2) *אוּ גָּרָה* مثل
אִם עָנָה *הַעֲנָה* (Ex. 22, 22) *אוּ גָּרָה* مثل *יּוֹם עֲנֹת אָדָם*
נִפְשׁוּ (Jes. 58, 5) *וְאִתְּעָל כִּי בָה' הַתְּגִרִית* (Jer. 50, 24)
 לִמָּה תִתְּגֶרָה בְּרַעָה (II Chr. 25, 19) *אֵל תִּתְּגֶרָה* *בָּם*
 (Deut. 2, 5) *אֵלֶּה תִתְּגֶרָה* *וְאֵל תִּתְּגֶרָה* *בָּם* *מִלַּחְמָה* (ib. 9)
 ناقص ايضا وأصله *תִתְּגֶרָה* كما أعلمتك في *וְתִתְּגֶל* *וְתִתְּחַל*
וְתִתְּבָם *وَأَمَّا* *يְגֻרָה* *مִלַּחְמֹת* (Ps. 140, 3) *فَأَصْل* *اخر*

דָּאָה דָּאָה דָּאִיתִי כְּאִשֶּׁר יִדְאָה הַנֶּשֶׁר (Deut. 28, 49)
 וְיִדְאָה עַל כִּנְפֵי רוּחַ (Ps. 18, 11) *אֵלֶּה יִדְאָה*

הַגִּלְגָּל אֶת־יִשְׂרָאֵל אֲשׁוּרָה (II Reg. 17, 6) ^[a]
הַמִּגְלִים בְּבִלְהָ (Jer. 40, 1) הַגִּלְגָּל וּפִי הַגִּלְגָּל וּפִי הַגִּלְגָּל
אֶת־אֶזְנֵי שְׂמֹאל (I Sam. 9, 15) וְנִגְלִיתִי אֶת־אֶזְנֵי
גִּלְגָּל סוּד (Pr. 20, 19) גִּלְגָּל לְכָל־הַעַמִּים (Esth. 3, 14) וְהַגִּלְגָּל
וְנִגְלִיתִי יִסּוּדוֹ (Ez. 13, 14) וְנִגְלִינוּ אֵלֵיהֶם (I Sam. 14, 8)
הַגִּלְגָּל רַעְתּוֹ בְּקַחֲלָ (Pr. 26, 26) הַגִּלְגָּל עֲרוּתָךְ (Jes. 47, 3)
וְנִגְלִיתִי כְּמוֹם מִשְׁפָּט (Am. 5, 24) וְהַגִּלְגָּל כִּי־אִם־כְּהַגִּלְגָּל
לְבֹ (Pr. 18, 2) וְיִשֶּׁת מִן־יָיִן וְיִשְׁכַּר וְיִתְנַגֵּל (Gen. 9, 21)
נָאֵס וְאֶסְלַח וְיִתְנַגֵּל וְכִדְלִל וְהַגִּלְגָּל (ib. 24, 65) אֶסְלַח
וְהַגִּלְגָּל וְיִתְנַחֵל (II Sam. 13, 6) אֶסְלַח וְיִתְנַחֵל וְכִי־זֶה
הַמִּעֲנִי פֶעַל תְּחִיל גִּלְגָּל אֶת־מִסְתָּרָיו (Jer. 49, 10) גִּלְגָּל
וְהַעֲלִי (Jes. 57, 8) גִּלְגָּל אֶת־מִקּוֹר דְּמִיָּה (Lev. 20, 18)
לֹא־תִגְלֶה אֶת־עֲרוּתָהּ (ib. 18, 7) גִּלְגָּל אֶת־הַגִּלְגָּל (Jes. 16, 3)
וְנִגְלִיתִי ה' אֶת־עֵינִי בְּלַעַם (Num. 22, 31) וְסוּד אַחֵר אֶת־
הַגִּלְגָּל (Pr. 25, 9) גִּלְגָּל גִּלְגָּל צְמַתָּךְ (Jes. 47, 2) גִּלְגָּל עֵינִי
וְאֶבִּיטָהּ (Ps. 119, 18) גִּלְגָּל מִעֲלֵי חֶרֶף וְכֹחַ (ib. 22) אֶסְלַח
גִּלְגָּל כִּמְאֵלְמִתְּךָ מִגִּלְגָּל עֲמוּקוֹת (Job 12, 22) טוֹבָה תּוֹכַחַת
מִגִּלְגָּל (Pr. 27, 5) וְיִמְכֵּן אִם־יִכְוֹן גִּלְגָּל אֶת־חֶרֶף
מִצָּרִים (Jos. 5, 9) מִן־זֶה הַגִּלְגָּל וְזֶה הַמִּעֲנִי וְיִכְוֹן

---

a) Belongs properly after הגלילתי מירושלים.

(Ez. 47, 5) הַיְנִיָּאָה גְמֵא (Job 8, 11) רֹאֵה כֹל יִנְיָהּ וְהַשְׁפִּילָהּ
 (ib. 40, 12) وَقَدْ قِيلَ النِّعْتِ اَيْضًا بِاسْقَاطِ لَامِ الْفِعْلِ
 اسْتِثْقَالًا لَهَا مَعَ الْاَلِفِ شَمْعֵנוּ גֵאוֹן מוֹאֵב יֵא מֵאֵד (Jes. 16, 6)
 وَأَصْلُهُ يִנְיָהּ وَالْجَمْعُ عَلَى لَفْظَةِ بֵית יֵאִים (Pr. 15, 25)
 وَالْأَصْلُ גֵאִים דִּבְרוּ בְגֵאוֹת (Ps. 17, 10) عَلَى مَذֶהֱ בְכוֹת
 בְּרוֹת, وَالْأَسْمُ אִיכָּה אוֹ יִנְיָהּ נֶאֱכָה מִתְּלַיִן יִנְיָהּ וְנֶאֱכָה
 (Pr. 8, 13) וְנֶאֱכָה אִיכָּה נֶאֱכָה מִתְּלַיִן וְנֶאֱכָה
 וְנֶאֱכָה وَقَدْ יִقָּל אִן הֵזֶה אֵלֶּף הִיא עֵינֵי הַפֶּעַל אֲבָדַל
 מִנֶּהָ וְאוּלָּא בִּי יִנְיָהּ אֲעִנִי בַּמִּסְתָּרִים הַבְּכוֹת נֶפְשִׁי מִפְּנֵי
 יִנְיָהּ (Jer. 13, 17) כִּי הַשְׁפִּילוּ וְחָאֲמַר יִנְיָהּ (Job 22, 29)
 וְאֵתִי אִיכָּה מִתְּלַיִן נֶאֱכָה וְאֵלֶּף יִנְיָהּ
 גֵּלָה נֶאֱכָה כְבוֹד מִיִּשְׂרָאֵל (I Sam. 4, 21) עַל כְּבוֹדוֹ כִּי
 גֵּלָה מִמֶּנּוּ (Hos. 10, 5) נֶאֱכָה יְהוּדָה מִעוֹנִי (Lam. 1, 3)
 [כִּי הִגְלַגְלָה גֵּלָה יִנְיָהּ (Am. 5, 5) עֵתָהּ יִנְיָהּ בְּרֹאשׁ גּוֹלִים
 (ib. 6, 7) וְיִנְיָהּ יְהוּדָה] a (II Reg. 25, 21) יִנְיָהּ יְבֹול בֵּיתוֹ (Job 20, 28)
 וְגַם גּוֹלָה אֶתָּה לַמִּקְוֶה (II Sam. 15, 19) כֹּלִי גּוֹלָה
 עָשִׂי לִךְ (Jer. 46, 19) נֶסַע וְנֶאֱכָה (Jes. 38, 12) לְנֶאֱכָה
 (Ez. 40, 1) وَالثَّقِيلِ אֲשֶׁר הִנְיָהּ מִירוּשָׁלַיִם (Jer. 29, 4)
 אֲשֶׁר הִנְיָהּ מִירוּשָׁלַיִם (Esth. 2, 6) אֲשֶׁר הִנְיָהּ [אֲשֶׁר

اعلمتك وقد اتى الاسم على مثال فعله בבין ומלת בבין
 מן מנה ובבין מן מנה ולבין מן ענה לענות בו
 (Ecc.3,10) הוא עבין רע נתן אלהים לבני האדם לענות בו
 (ib. 1, 13)

בעה בעה בעיתי אבעה תבעו وقد اتى كاملا على الاصل
 אם תבעיון בעיו (Jes. 21, 12) والامر على الوجه المعروف
 בעה בעו او בעיו على الاصل ولكنّه قد جاء على غير
 الوجه المعروف אם תבעיון בעיו (ib.) والانفعال איך נחפשו
 עשו נבעו מצפוניו (Ob. v. 6) اصله נבעיו ونى هذا
 الاصل معنى اخر ميم תבעה אש (Jes. 64, 1) נבעה בחומה
 נשגבה (ib. 30, 13)

ברה ולא ברה אתם לחם (II Sam. 12, 17) בריתי
 ואברה מידה (ib. 13, 6) ויתנו בברותי ראש (Ps. 69, 22)
 מלך בכות הביאי תברנה (II Sam.13,10) ואמא שח ברה
 (Ez. 34, 20) فمعنى اخر وفى الاصل ثقیل הברה הבריתי נברה
 מברה סברה סברי סברות להברות את דוד (II Sam.3,35)
 وأظنّ بרו לכם איש (I Sam.17,8) من اصل اخر اعنى وיד
 ברה (Ez.21,24) ובראתך לך (Jos.17,15) وان كان ברו خفيفا
 وهذان ثقیلان الاصل فيه بראו فأسقطت الالف استخفافا
 فكتب على اللفظ

נאה כי נאה נאה (Ex.15,1) - נאיתי כי נאו המים

القياس דוים דוים والمؤنث בָּלָהּ מִשְׁלֵם דָּוָה וְדָוָה ואמר
 לְבָלָהּ נֹאדָוִים (Ez. 23, 43) ואעלם אֵן בָּלָים וְדָוִים וְדָוִים
 وما اشبهها قد تساوت في اللفظ لنقصانها مع נָשִׁים וְדָוִים
 וְדָוִים וְדָוִים وما اشبهها *a* ولكن اذا رَدَّتْ اِلَى اصلهما
 علم ان בָּלָים וְדָוִים וְדָוִים من النوع اللين اللام وانها
 نواقص اللامات وكان اصلها בָּלָים וְדָוִים וְדָוִים وعلم ان
 נָשִׁים וְדָוִים וְדָוִים من النوع اللين العین وانها
 ليست نواقص لكنّها لينة العین وكان اصلها נָשִׁים וְדָוִים
 בוֹיָאִים דוֹיָאִים אַחֲרֵי בָלוֹתִי (Gen. 18, 12) בָּלוֹתִי כחבות
 (Jer. 38, 11) בָּלוֹתִי (ib. 12) וְרָבָא קִלְבִּית אֵינָא וְיִמְכֵן
 ان يكون من هذا الاصل وهذا المعنى ואפי' עַל הַבְּלִיָּהִם
 (Jes. 10, 25) מִשְׁלֵם הַבְּלִיָּה מִן בָּלָהּ בָּלוֹתִי וְהַבְּלִיָּה מִן
 בָּלָהּ בָּלוֹתִי وفي المعنى فعل ثقيل בָּלָהּ בָּשָׂרִי וְעוֹרִי (Lam. 3, 4)
 בָּלוֹתִי וּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם יָבִלוּ בַחֲוִירִי (Jes. 65, 22) מְבֻלָּה
 מְבֻלָּה מְבֻלָּה מְבֻלָּה מְבֻלָּה מְבֻלָּה מְבֻלָּה
 מִשְׁלֵם מְבֻלָּה בָּלָהּ בָּלוֹתִי בָּלָהּ וְדָוִים לְבָלוֹתִי שְׂאוֹל
 (Ps. 49, 15)

בָּנָה כִּי בָנָה רַח' צִוּן (Ps. 102, 17) בָּנָה בָּנָה
 אֶבְנָה (I Reg. 8, 13) וַיִּבֶן מִזְבֵּחַ (Ex. 24, 4) אֶבְנָה וַיִּבְנֶה כִּמָּ

בָּאָהּ וְלוֹ כָּאֵן מִן הַזֶּה הַלְּבִיל ^a בְּיָהּ לֵךְ פֹּאעִלֵה
 בְּכָה אִם לֹא בְּיָהּ (Job 30, 25) וּבְכָה אֶת אֲבִיהָ וְאֶת
 אִמָּהּ (Deut. 21, 13) בְּכָה (*sic!*) תְּבָכָה (Lam. 1, 2) בְּכָה
 בְּכִי וְאִלְּסִם הִרְבָּה בְּכָה (Ezr. 10, 1) וְאִלְּסִם אִי־צָא בְּכִי
 מִתְּצִלָּה בְּכִי מִנְּפִלָּה וְאִמָּה אֶלֶן בְּכִי (Gen. 35, 8) פֹּאסִם
 נֹאקֵס הַלָּם לֹא־וְאִם הַלָּהּ וְאִם מִתְּלָהּ ^b בְּכִי עֲבָדִים וּמִרְדּוֹת
 וּבְכִי מִתְּלָהּ בְּכִי בְּיָהּ אֲבִיהָ רַחֵל מִבְּכָה עַל
 בְּנִיהָ (Jer. 31, 14) מִבְּכִי אֶת הַתְּמוֹן (Ez. 8, 14) בְּכָה
 בְּכִי בְּיָהּ וּבְכִי הַלְּבִיל מִתְּעִי אֲחֵר מִבְּכִי נִחְרֹת
 חֲבֵשׁ (Job 28, 11) עֲבָרִי בְּעִמְקֵי הַבְּקָא (Ps. 84, 7) וְהַנְּפִל
 הַבָּאֵת עַד בְּכִי יָם (Job 38, 16) לֹא הַפֹּאֵל נֹאקֵס מִן
 בְּכִי יָם כִּי נִקְּטָה מִן הַבְּכִי וְאִם נִבְּכִי עֲדָרִי
 בְּכִי (Joel 1, 18) נִבְּכִי הֵם בְּאֶרֶץ (Ex. 14, 3) וְהַעִיר שׁוֹשֵׁן
 בְּכִי (Esth. 3, 15) עֲתָה תִּחִיָּה מִבְּכִיָּהּ (Mic. 7, 4) פֹּאֵל
 אֲחֵר בְּכִי מִתְּעִי

בְּכִי בְּכִי לֹא בְּכִי מִתְּעִי (Deut. 8, 4) לֹא בְּכִי
 שְׁלֹמֹתִיכֶם (ib. 29, 4) וְהַעִיר כְּבִיָּהּ (Jes. 51, 6) בְּכִי
 בְּכִי וְהַנְּפִל אִי־צָא מִתְּלָהּ מִתְּלָהּ וְהַנְּפִל בְּכִי
 וְהַנְּפִל שְׁקִים בְּכִי (Jos. 9, 4) כְּכִי כְּכִי וְהַנְּפִל עַל

a) A לֵּאמֹר.

b) B כְּכִי וְהַנְּפִל; so also Ibn Ezra.

القياس **בְּהִיבָה בְּהִיבָה** ولكنّه قد جاء على غير القياس
والوجه المعروف **בְּהִיבָה** **בְּהִיבָה** **בְּהִיבָה** (Jes. 56, 12) **בְּהִיבָה**
(ib. 21, 12) كما جاء **בְּהִיבָה** (Ex. 16, 23) على غير القياس
والوجه المعروف وكذلك أقول ان الاصل في **בְּהִיבָה** **בְּהִיבָה** قياسا
على **בְּהִיבָה** غير أنّه ناقص و**בְּהִיבָה** كامل وقد ابدلت هذه
الالف من الهاء فقيّل **בְּהִיבָה** **בְּהִיבָה** (Jer. 12, 9)

בְּהִיבָה **בְּהִיבָה** **בְּהִיבָה** (sic!) **בְּהִיבָה** (I Reg. 12,33) **בְּהִיבָה** **בְּהִיבָה**
בְּהִיבָה **בְּהִיבָה** **בְּהִיבָה** **בְּהִיבָה** وقد كذب الساكن الذي
هو لام الفعل في **בְּהִיבָה** **בְּהִיבָה** **بְּהִיבָה** (Neh. 6, 8) على
الاصل لأنّهم ربّما كتبوا الاشياء على اصلها او ان (sic!) منهم
مَنْ كان يقول **בְּהִיבָה** **بְּהִيבָה** ومنهم مَنْ كان يقول
בְּהִיבָה **بְּהִيבָה** فجعل احد القولين مكتوبا والاخر مقروءا
لئلاّ يسقط شيء مما كانوا يستعملون **בְּהִיבָה** **بְּהִيבָה** او
بְּהִيבָה

بְּהִيבָה **بְּהִيבָה** **بְּהִيבָה** (Num. 15,31) **بְּהִيבָה** (II Sam. 12,9)
عقب **بְּהִيבָה** (ib. 10) **بְּהִيבָה** **بְּהִيבָה** **بְּהִيבָה** **بְּהִيבָה** **بְּהִيבָה** **بְּהִيבָה**
(Gen. 25,34) اصله **بְּהִيבָה** **بְּהִيבָה** **بְּהִيבָה** **بְּהִيבָה** **بְּהִيבָה** **بְּהִيבָה**
يموت (Pr. 19, 16) **بְּהִيבָה** **بְּהִيבָה** (I Sam. 2, 30) **بְּهִيבָה** **بְּهִيבָה**
لو (Cant. 8,7) **بְּهִيבָה** **بְּهִيבָה** **بְּهִيבָה** (Pr. 13,13) **بְּهִيבָה** **بְּهִيבָה**
بְּهִيבָה (Job 31, 34) **بְּهִيבָה** **بְּهִيבָה** **بְּهִيבָה** (Jes. 37, 22) فليس
من هذا الاصل والهاء في **بְּهִيבָה** **بְּهִيבָה** للتأنيث كالهاء في

אָפֶה וּמִצּוֹת אָפֶה (Gen 19,3) אָפִירָי עַל גַּחְלִיו (Jes.44,19)
 אָפֶתָה יֵאָפֶה תֵאָפֶה אוֹפֶה וְתוֹפְחוּ מִצּוֹת (I Sam.28,24)
 וַיֵּאָפוּ אֶת הַבֶּצֶק (Ex. 12, 39) בְּלִיַּן אֶלֶף וּקְלִיבָהּ וְאוּאֵ
 اللفظ وَأَمَّا فِي الْكُطِّ فَتَكْتُبْ وَאוּا مَرَّةً وَأَلْفَا مَرَّةً وَالْأَمْرُ عَلَى
 الْقِيَاسِ أָفֶה أָפוּ أָפִי أָفִינָה وَلَكِنَّهُ جَاءَ عَلَى غَيْرِ الْقِيَاسِ
 أֶת אֲשֶׁר תֵּאָפוּ אָפוּ (Ex. 16, 23) وَاحْسِبْ ذَلِكَ لَعَلَّةَ
 الألف فربما خولف بها القياس الصحيح بِأَفֶה תִנּוֹר
 אָפֶה אָפֹת (Lev. 2, 4)

אָרֶה אָרֶה אָרִירָי מוֹרִי (Cant.5,1) וְאָרֶהָ כָּל עוֹבְרֵי
 דֶּרֶךְ (Ps.80,13) אָרֶהָ נֶאָרֶה אָרֶה אָרוּ מִסְדֵּר אִמְרֵי
 אָרִי וְאֵלֶּם אָרִיו אָרִיו אָרֶה אֲרִים אָרֶה אֲרִים
 אֶתָּה וְאָתָּה מִרְבָּבוֹת קִדְשׁ (Deut. 33, 2) אָתָּה בִּקְרָ
 (Jes.21,12) אָרִירָי אָרֶהָ וְאֵן אִשְׁתָּקֵל קִיל אָרֶהָ עַלִּי אֵלֶּם
 מִתֵּל חֶסֶד נִפְשִׁי (Ps. 57, 2) וְאָתָּה וְכֵן אִשְׁתָּעִל אִשְׁתָּעִל
 בְּלִיַּן אֶלֶף אִשְׁתָּעִל עַדִּיד תֵּאָתָה (Mic. 4, 8) וְיִתָּה
 רֵאשִׁי עִם (Deut.33,21) אֶלֶם בֵּינָם אֵלֶּם וְנֵאָהֵם
 הוּא פֶּאֶת הַפֶּעַל וְאֵלֶּם לֹא הַפֶּעַל מִבְּדֵלָהּ فِي الْكُطِّ مِنَ الْهَاءِ
 وَكֵן جَاءَ بِفَعْلَانِي وَفَعْلَانِي مِنْ هَذَا الْأَصْلِ كَامِلًا بِتَكْوِينِ
 لَامِ الْفِعْلِ عَلَى خِلَافِ الْوَجْهِ الْجَارِي فِي فَعْلَانِي فَعْلَانِي
 וְיִתָּהֵנִי (Job 3,25) וְיִתָּהֵנִי חֲשִׁמְנִים (Ps. 68, 32) כְּפֶרֶץ רֶחֶב
 וְיִתָּהֵנִי (Job 30, 14) קִרְבוּ וְיִתָּהֵנִי (Jes. 41, 5) וְאֵלֶּם עַלִּי

בָּאָהּ وفي انقطاعه לבו ישבו יָאוּ بِالْأَرِي أَوْكָה בִּי אִינֶם
 אֲוִיבִים (Ez. 3, 7) ناقص والفاعلة أيضا بنقصان אֲוִיבָה
 אֲוִיבִית والاصل אֲוִיבָה אֲוִיבִית والمصدر בִּרְדָּה السلام واوا في
 اللفظ هاء في الحֶטֶף ان شئت او واوا كما في اللفظ تقول
 אֲוִיבָה ואֲוִיבָה او בִּרְדָּה اللام تاء אֲוִיבִית وفي هذا الاصل معنى
 ثانى לָמַי אֲוִי לָמַי אֲוִיבִי (Pr. 23, 29) ويقال ان אֲוִיבִי
 منه وأما النون فلاحقة كلكاقتها בִּירְעוּבִים וְהַיְדוּבִים
 יִדְוֶן ואֲוִיבִי עָלַי زنة واحدة لان الساكن اللين الذي
 بين التّاي والדال في יִדְוֶן هو في موضع البتة الساكنة
 في אֲוִיבִי

אֲוִי الثقيل هو الذي معنا من هذا الاصل אֲוִיבָה אֲוִיבִי
 נִפְשִׁי אֲוִיבִי (Jes. 26, 9) ונִפְשִׁי אֲוִיבָה ויעש (Job 23, 13)
 בְּאֲוִיבָה יאֲוִיבָה אֲוִיבָה للمؤنث والاصل אֲוִיבָה אֲוִיבָה والاصل
 אֲוִיבָה والمصدر אֲוִיבָה مثل الامر او אֲוִיבָה والاسم בְּאֲוִיבָה الهاء
 للتأنيت واللام ساقطة وأصله תאֲוִיבָה وقيل בְּאֲוִיבָה مثل
 מִמְּסָקִים מִרְבָּדִים אֵל תִּתֵּן ה' מִצְוָתִי רִשָּׁע (Ps. 140, 9)
 وقد ينطق בְּאֲוִיבָה קדש (Ps. 93, 5) ويصرح بأنه من هذا الاصل
 في معنى آخر والنون نون الانفعال ونقيس عليه בְּאֲוִיבָה
 והמענגה (Jer. 6, 2) לֹא בְּאֲוִיבָה לנבל שפת יתר (Pr. 17, 7)
 בְּאֲוִיבָה לחיד (Cant. 1, 10) على ان تكون نواقص اللام

a) Cf. Ganāḥ, Opuscles, &c., p. 307.

على هذا اللفظ نفسه $\text{בָּאָהוּ בָּרָהוּ בָּרָהוּ}$ ولكن اذا رُدَّ
كَلَّ واحد من النوعين الى اصله وموضع اشتقاقه علم ان
 $\text{בָּרָהוּ בָּרָהוּ בָּרָהוּ}$ وأصلها בָּרָהוּ בָּרָהוּ وأصلها בָּרָהو
وأن בָּارָהو בָּارָהو בָּارָהو وأصلها ليست نواقص
لكنها لينة العين وأن أصلها בָּارָהو בָּارָהو בָּارָהو وربما
جعلوا مصلحو الالحان وقف الماخوذة من النوع اللين
اللام في عيناتها ووقف الماخوذة من النوع اللين العين
في فاءاتها ويكون ذلك بالفرق بينهما בָּارָהו في الاتصال
 בָּارָהو في الانفصال בָּارָהو בָּارָהو בָּارָהو بلين الالف على
ما اوضحت هناك في الافعال التي فاءها الف בָּارָהو בָּارָהو
بنقصان اللام בָּارָהو والامر בָּارָהو בָּارָהو وأصله בָּارָהو
وللمؤنث בָּارָהو وأصله בָּارָהو בָּارָהو لجمع المؤنث وربما
تساوت اوامر الجمع المذكّر والواحدة من النوع اللين
اللام مع اوامر الجمع المذكّر والواحدة من النوع اللين
الفاء في اللفظ قيل من هذا النوع בָּارָהو בָּارָהو בָּارָהو
 בָּارָהو ومن ذلك النوع בָּارָהو בָּارָהو בָּارָהو واذا
رُدَّت الى الاصل علم ان هذه ناقصة اللام وتلك ناقصة
الفاء وهذه في انقطاع الكلام لا تتغيّر عما كانت عليه في
اتصاله اعني انه يقال בָּارָהو בָּارָהو في انقطاع الكلام
واتصاله وتلك قد تتغيّر وتزول في انقطاع الكلام عما كانت
عليه في اتصاله اعني انه يقال في اتصال الكلام בָּارָהو בָּارָהو

فعل ثقيل مأخوذ من הִיָּדָה لكنه فعل خفيف مأخوذ من
 יָדָה وكسر الياء يدلّ عليها فاندغمت النون في الزاي
 الشديدة وربما اسقطوها مع الهاء استخفافا فقالوا יָדָה
 מִדְּמָה אֶל הַקִּיר (II Reg. 9, 33) بكسر الياء الدالّ على
 أنّه فعل خفيف كما كان ذلك قبل الاسقاط وأصله יָדָה
 بلا ادغام او יָדָה بـادغام وقد ارى فصل الكلام ههنا
 وقطعه والاقبال على انجاز ما وعدت به من تأليف هذه
 الافعال وتنظيمها أولاً فأولاً وذكر ما وجدت لبعضها دون
 بعض من مذاهب وخواص اذ في ما اتيت به لها وقدّمته
 بسين يديها من الشرح والبيان ما ارجو فيه الكفاية في
 فهم انكائنها وتصاريقها ان شاء الله *

كَلِمَةُ الْافْعَالِ الْمِيْنَةُ اللَّامِ الْمَوْجُوْدَةُ فِي الْمِيزَرِ

אִבַּהּ וְלֹא אָבָהּ ה' אֱלֹהֶיךָ (Deut. 23, 6) וְלֹא יָבִיאוּ
 לַשְׁמִימָה לְבָלֵעַם (Jos. 24, 10) יָבִיאוּ وفعل الجمع الماضي
 بنقصان اللام على الوجه المعروف יָבִאוּ وأصله יָבִיאוּ وأعلم
 ان افعال الجمع الماضية الماخوذة من هذا النوع اعني
 الانفعال الميْنَةُ اللَّامِ قد تساوت في اللفظ مع افعال الجمع
 الماضية الماخوذة من نوع اخر اعني الافعال الميْنَةُ
 العيين لاستعمالهم لها بالنقصان قيل من الافعال الميْنَةُ
 اللَّامِ יָבִאוּ יָבִאוּ יָבִאוּ وقيل من الافعال الميْنَةُ العيين

(Ex. 17, 7) ففي السمين الشديدة ذون مندغمة لأنه من
 נָסַח את אֶבְרָהָם (Gen. 22, 1) אשר נָסַח אֶבְרָהָם (Ps. 95, 9)
 לֹא הָנִסָּה (Deut. 6, 16) والهاء للمتأنيث واللام ساقطة قال
 واضع الكتاب وكذلك נָסַח מִן הַשָּׁמֶן באֶזְבֵּעוֹ (Lev. 4, 6)
 נִיחָ שְׁבַע פַּעֲמִים (ib. 16, 14) וְנִיחָ מִן הַדָּהָה (Num. 19, 21)
 فعل ثقيل وفي الزاي الشديدة حرف مندغم هو فاء الفعل
 والاقرب ان يكون ذونا قياسا على هذه الانفعال التي شرحت
 والهاء لام الفعل وأما قلت والاقرب ان يكون ذلك الكرف
 ذونا من غير قطع ولا حتم لأنه يتفق ان ياتي في ما بين
 ايدينا من اوصاف الذميمة واحدة تدل على اول
 اصله ان كان ذونا او غيرها من الكروف ان لم يكن
 الغرض في حكايات الذميمة تثقيف السليمة وتكديدها
 واقرب القياسات فيها ان يكون اصلها נִיחָ נִיחָ נִיחָ
 وقد يسقطون الكرف المندغمة ايضا الذي هو فاء الفعل
 استخفافا كما اسقطوا الهاء التي هي لام الفعل فقالوا נִי
 מִנֵּנו (Lev. 8, 11) بفتح الياء الدال على انه فعل ثقيل
 كما كان قبل الاسقاط واصله נִיחָ נִיחָ بلا ادغام او נִיחָ
 בִּאֲדָגָם وأما נִיחָ ואשר נִיחָ מִדָּמָה עַל חֲבֵרָה אשר נִיחָ
 עֲלָיו (Lev. 6, 20) فإنة وان كان من هذا a الاصل فليس هو

וַיִּבְנוּ מִתַּל וַיִּבְנוּ واللام ساقطة وقد ذهب النون ايضا مع
 كثرة الاستعمال كما ذهب الهاء فقيّل אֶל פָּנָיו לְבִי (Ps. 141, 4)
 التاء مفتوحة كما كانت قبل الاسقاط واصله פָּנֵיָהּ או פָּנֵיהָ
 בַּדְּגָם ومثله וַיֵּט עֲלֵינוּ חֶסֶד (Ezr. 9, 9) الاصل וַיִּבְנֵהּ או
 וַיִּבְנֵה פֶאֱהֶם والفاعل من هذا الفعل الثقيل פָּנֵה אֶרֶץ
 פָּנֵה מִשְׁכַּנְךָ גֵּר וַיְתוֹם (Deut. 27, 19) الطاء شديدة لاندغام
 النون فيها واصله פָּנֵה מִתַּל מִתַּל וַיִּבְנֵה וַיִּבְנֵה
 וַיִּבְנֵה עַקְלָלוֹתָם (Ps. 125, 5) اَلْمَنَاحُ וַיְתוֹם וַיִּבְנֵה
 (Mal. 3, 5) الطاء شديدة لانّ ااصله וַיִּבְנֵה עַקְלָלוֹתָם
 וַיִּבְנֵה גֵּר וְאַמָּה וַיִּבְנֵה לְהַרְגָּ (Pr. 24, 11) فليس من هذا
 الاصل وَاֲמָה هُوּ מִן מִתַּל וַיִּבְנֵה الميم فاء الفعل ولذلك كانت
 الطاء خفيفة وقد مضى ذكره في الافعال اللينة العين ومثل
 هذه الافعال הָבֵה הָבִיתִי הָבֵה הָבֵה הָבֵה (II Reg. 6, 21)
 هذه ايضا افعال ثقيلة وفي الكاف الشديدة فون مندغمة
 والدليل عليها והִשְׁתַּחֲוֹתָהּ וְהִשְׁתַּחֲוֹתָהּ (Ex. 9, 31)
 וְהִשְׁתַּחֲוֹתָהּ וְהִשְׁתַּחֲוֹתָהּ (Ex. 9, 32) والاصل הָבֵה הָבֵה
 הָבֵה הָבֵה הָבֵה النون فاء الفعل والهاء لامة وكذلك הָבֵה
 וַיִּבְנוּ النون مندغمة ولام الفعل ساقطة وقد ذهب ايضا كثرة
 الاستعمال بالنون الساكنة وحدث موضعها ساكنين ليس
 فقيّل יָד וַיִּבְנֵה (Hos. 6, 1) والاصل יָדָהּ עָלַי מִדְּבַר
 יָדָהּ יָדָהּ الناقصين وإمّا على مذهب الكمال والسلامة من

נִיחָה אֵלֶיהָ (Jes. 66, 12) النون فاء الفعل والهاء لامة وقد
 استعملوه ايضا بنقصان الهاء على عادتهم في سائر الافعال
 ذوات الهاء فإِنَّهُمْ اذا ارادوا تصريف نִיחָה مع الزوائد
 ادغموا النون في الطاء فاشتدّت^a فقالوا נִיחָה נִיחָה נִיחָה
 נִיחָה النون مندغمة في الطاء ولذلك اشتدّت والاصل נִיחָה
 נִיחָה נִיחָה נִיחָה مثل נִרְאָה נִרְאָה נִרְאָה وكذلك
 נִיחָה אַחֲרֵי הַבָּלַע (I Sam. 8, 3) واصله נִיחָה وأما السلام
 فساقطة على ما علمتكم والكامل נִיחָה ثم كثر استعمالهم
 لهذا الفعل حتى ذهبت النون كما ذهبت الهاء وحدث
 مكانها ساكن لين ف قيل אֵל הֵמָּה יָמִין וּשְׂמֹאל (Pr. 4, 27)
 واصله נִיחָה بلا ادغام او נִיחָה بالادغام ومثله נִיחָה מִשָּׁה
 (Ex. 9, 23) واصله נִיחָה بلا ادغام او נִיחָה بالادغام כְּדָלִים
 נִיחָה (Num. 24, 6) נִיחָה מִן נִיחָה الطاء شديدة لاندغام
 فاء الفعل فيها وهى النون والاصل נִיחָה مثل נִיחָה
 والياء لام الفعل والفعل الثقيل في هذا الاصل נִיחָה ועלֵי
 נִיחָה חֹד (Ezr. 7, 28) נִיחָה النون مندغمة في الطاء الشديدة
 والاصل נִיחָה والمستقبل נִיחָה נִיחָה بفتح الزوائد الدال
 على السفل الثقيل والنون مندغمة والاصل נִיחָה נִיחָה
 مثل נִרְכָּה נִרְכָּה وكذلك נִיחָה מִשְׁכָּח (I Sam. 8, 3) الاصل

^a) A فاشتدّت.

עושים والفاعل الماخوذ من הוֹרָה מוֹרָה مثل הוֹרָה
 מוֹרָה לֹא כֵלֹּ פاعל ינבני מִן فعل ثقيل لا يقال الّا
 במימם والجمع מוֹרִים مثل מוֹרִים וְלוֹאוּ فِي מוֹרִים فاء
 الفعل وأما السلام فساقطة فقد بان مما وصفت وأوضح
 ان הוֹרִים (II Chr. 35, 23) מִן הוֹרָה בים וּמִצֵּאָהוּ
 הַמּוֹרִים (I Sam. 31, 3) מִן הוֹרֵי לְחֹמֶר (Job 30, 19) וְיֹרֵם
 אֱלֹהִים חֵן (Ps. 64, 8) וְאֵן הוֹאוּ فِي הוֹרִים לִיש אַסְלָא וְלוֹאוּ
 فِي הַמּוֹרִים הִי פֹא الفعل وقد حركوا הוֹאוּ הַתִּי فِي הוֹרָה
 יוֹרָה אִזָּא אִרְאָדוּ אִלְתַּעַל פִּקְאָלוּ וְהַתְּנִיחַ אֲשֶׁר חֲמָא עֲלֶיהָ
 (Lev. 5, 5) וְלוֹאוּ פֹא الفعل והֵאָהּ אֲחִירָה לֵאמֹה וְאִסְמֵ הוֹרָה
 יוֹרָה הַתְּנִיחַ וְכִזֵּלֵךְ אִסְמֵ מִן הוֹרָה אֲעִנִי אֲשֶׁר הוֹרָהוּ
 יְהוּדֵעַ הַכֶּחֶן (II Reg. 12, 3) הַתְּנִיחַ וְאִמָּה אִסְמֵ מִן אֲשֶׁר
 הוֹנִיחַ ה' (Lam. 1, 12) הַתְּנִיחַ בַּלְשָׁרֶךְ הַלּוֹאוֹת فِي هَذֶה
 אִלְסִמָּה פֹאֵת אִלְתַּעַל וְהֵאָהּ לִלְתַּנִּית וְאִלְמַת סֹאקֻטָה
 וְכִדֵּי גֵאָה אִסְמֵ אִישָׁא מִן הוֹנִיחַ יי (Lam. 1, 12) יִגְזֹן אִיָּא פֹא
 אִלְתַּעַל וְאִלְכִיִּים עֵינֵה וְאִלְמֵ סֹאקֻטָה וְלוֹאוּ וְאִלְנֹן לִחֻקְתָּן
 עַלִי עֲבַדְתֶּם אֵן יִלְכָּקוּ וְאוּ וְנֹנָה בַּאִלְסִמָּה מִשֵּׁל יִלְאָוּ
 וְשִׂאָוֹן וְעִרְוֹן וְשִׁבְרוֹן *

בֹּאב فِي مَا فَاوَهُ نون ولامه حرف لين

כִּי יוֹאב נָמָה אַחֲרֵי אֲדֹנָיה וְאַחֲרֵי אֲבִשְׁלוֹם לֹא נָמָה
 (I Reg. 2, 28) נָמָה יָדָךְ עַל אֲרִיץ מִצְרַיִם (Ex. 10, 12) הַנְּנִי

اعنى اللينة اللام فقالوا יורו יורו יורו بإسقاط لام الفعل كما
 قالوا ירבو ירבא بإسقاط لام الفعل فقد بان الآن ان
 יורו יורו יורו נواقص כמה ان ירבو ירבא ناقصان
 وأما الواو الاولى ففاء الفعل والاصل في יורו יורו יורו
 יוריו יוריו יוריו יוריו وقد جاءت كلمة واحدة على هذا
 الاصل עד אנה תאזינו נפשי (Job 19, 2) السواو الاولى في
 תאזינו فاء الفعل والكيم عينه والياء لامه وأما נוי נמועד
 (Zeph. 3, 18) فهو נפעלי ماخوذ من כאשר הנה מן
 המסלה (II Sam. 20, 13) الواو في נוי فاء الفعل والكيم عينه
 وأما اللام فساقطة ويאמר אלישע ירה יור (II Reg. 13, 17)
 יור ليس ماخوذاً من ירה وذلك ان هذا الاصل اعنى ירה
 استعمل فيه فعلاً خفيفاً وثقيلاً أما الخفيف فمثل ירה בים
 (Ex. 15, 4) والثقيل הירה הורגי לחמר (Job 30, 19) צדה
 אירה (I Sam. 20, 20) فأقول ان יור هو ماخوذ من הירה
 لا من ירה لكنه ساقط اللام والاصل فيه יירה ولو أخذ من
 ירה لقيل ייר مثل יורה בגדלו (Ez. 31, 7) الماخوذ من
 מה־נפית ומה נעמת (Cant. 7, 7) فقد بان مما ذكرت ان
 יור ليس ماخوذاً من ירה בים بل من הירה ولو قال
 ויאמר ירה ייר لكان حسناً اولو قيل ויאמר הירה יור
 لكان ايضاً حسناً والفاعل الماخوذ من ירה בים יורה
 مثل עשה עשה والجمع יורים بإسقاط لام الفعل مثل

לָוֶה (Lev. 7, 38) לְבַסּוֹתָ (I Reg. 10, 1) وقيل انّ الوار هي
اللام والتاء مزيدة *

باب فى ما فاؤه ولامه حرف لين

الافعال التى فاؤها ولامها حرف لين مثل הוֹרָה הוֹרָה
הוֹרָה הוֹרָה السوار فاء الفعل وهذه الافعال ثقيلة وذلك
انهم اذا ارادوا استعمال فعل ثقيل ماضى من اصل اوله
حرف لين جعلوا ذلك الحرف اللين واوا وادخلوا عليها
الهاء هي علامة الفعل الثقيل مثل الهاء التى فى הוֹרָה
הוֹרָה الدالة على ان הוֹרָה הוֹרָה فعلان ثقيلان فالواو
فى הוֹרָה واصحابه هي فى موضع السواء فى הוֹרָה הוֹרָה
فالهاء الاخيرة لام الفعل فاذا ارادوا تصريف הוֹרָה واصحابه
مع الزوائد الاربعة a اسقطوا الهاء الاولى وابقوا السوار ساكنة
كما كانت وحركوا عين الفعل بالסודל فقالوا הוֹרָה הוֹרָה
הוֹרָה كما قالوا הוֹרָה הוֹרָה بإسقاط الهاء الاولى الا ان
الذى يدل على ان הוֹרָה הוֹרָה فعلان ثقيلان بعد
اسقاط الهاء هو فتح الياء والذى يدل على ذلك فى הוֹרָה
והוֹרָה והוֹרָה هو تركهم السوار ساكنة ليننة كما كانت قبل
اسقاط الهاء ثم انهم استعملوها بنقصان الهاء التى هي
لام الفعل كما استعملوا بالنقصان سائر الافعال ذوات الهاء

a) B الاربعة.

אחר אל הנל (Pr. 25, 9) اصله הנל لأنه من גלה גליתי
 נחבל להשקותו (Gen. 24, 19) اصله נחבלה لأنه من בלה
 בליתי ויגל את מסך יהודה (Jes. 22, 8) اصله ויגלה لأنه
 من גלה גליתי ויחל משה את פני ה' (Ex. 32, 11) اصله
 ויחלה لأنه من חלה את פני ה' (II Chr. 33, 12) وكذلك
 القياس في وחקש בלדתה (Gen. 35, 16) ויתו על דלתות
 השער (I Sam. 21, 14) ومن الناقص يذو وكون وهو الوجه
 في كلها ومن الناقص ذو كون גלו המו هو الوجه في
 كلها وربما جاء الامر من هذا الضرب مكذوبا a مثل ذو
 את בני ישראל (Lev. 24, 2) الذي اصله צנה גל עיני
 ואביטה (Ps. 119, 18) الذي اصله גלה חל נא את פני ה'
 (I Reg. 13, 6) الذي اصله חלה ومن الناقص מנדים מנכים
 وهو الوجه في جميعها ومن الناقص لأשר אני מצונה
 אותך (Gen. 27, 8) وهو الوجه في كلها b ومثل هذا النقصان
 كثير تعتبره في الافعال التي استأنف تأليفها ان شاء الله
 واما فعل الواحدة الماضي من هذا الضرب فبتاء مبدلة
 من الهاء ايضا كما فعلوا في الضربين الاولين قالوا גלחה
 רבחה בסחה وهو الوجه في الجميع والمصدر قد يكون
 بتاء مبدلة منها يوم עזות אדם נפשו (Jes. 58, 5) ביום

a) B ناقصا.

b) A الجميع.

المكذوف a ايضا هָרַב כבדני מעוני (Ps. 51, 4) اصله
 הָרַיָה לֹאֵה מן הָרַיָה הָרַיָה ממני ואשמידם (Deut.9,14)
 اصله הָרַיָה مثل הָרַיָה ממני שנים חדשים (Jud. 11, 37)
 לֹאֵה מן הָרַיָה הָרַיָה הָרַיָה [ومن الناقص مَرְבִּים
 مَعْلִים وهو الوجه في جميعها b] واما الوجه المستعمل في
 הָרַיָה הָרַיָה מبدلة من اللام مثل הָרַיָה הָרַיָה
 وهو الوجه في جميعها والمصدر قد يكىء بناء
 مبدلة من اللام مثل הָרַיָה הָרַיָה הָרַיָה הָרַיָה
 يقولون ان الواو هي اللام والتاء زائدة والنوع الاخر من
 الفعل الثقيل من هذه الافعال اللينة اللام مثل עָנָה נָנָה
 בָּלָה נָנָה נָנָה עָנָה עָנָה استعمل בעָנָה منها
 بقلب الهاء ايضا ياء لينة مكركة ما قبلها بالחרק مثل
 עָנָה עָנָה עָנָה עָנָה او بالצירי مثل עָנָה עָנָה
 עָנָה עָנָה עָנָה عָנָה والمستقبل עָנָה עָנָה עָנָה
 עָנָה والفاعل עָנָה עָנָה עָנָה עָנָה والمفعول עָנָה
 עָנָה עָנָה עָנָה עָנָה עָנָה עָנָה עָנָה
 ايضا في هذا الضرب كثير مثل עָנָה עָנָה
 (Deut. 28, 8) الاصل فيه עָנָה لֹאֵה מן עָנָה עָנָה
 עָנָה (Job3,9) الاصل עָנָה לֹאֵה מן עָנָה עָנָה

a) B الناقص .

b) B only.

c) والنقصان .

וַיִּפְּן זָנֹב אֶנְשֵׁי הַסִּגּוּל הַמְּכֻרָכִים בֶּהַיָּבֵא מִזֶּהֶב הַפֶּתַח
 فِي وَفְּתָהּ אֶנְשֵׁי הַפֶּתַח הַמְּכֻרָכִים בֶּהַיָּבֵא فִכְמָא אִן הַפֶּתַח
 فِي وَفְּתָהּ דְלִיל עַלִי אֲנֵהּ فִעַל ثَقِيل مَأخُوذ מִן הַפְּתָהּ וּמִשְׁלֵה
 וַיִּרְבַּ בְּכַת יְהוּדָה (Lam. 2, 5) אִשְׁלֵה וַיִּרְבָּה לֹאֲנֵה מִן הַרְבָּה
 הַרְבִּיתִי וּמִשְׁלֵה וַיִּזְן אֶת יִשְׁבִי יְרוּשָׁלַיִם a (II Chr. 21, 11)
 אִשְׁלֵה וַיִּזְנֶה לֹאֲנֵה מִן הַזְּנִיחַ הַזְּנִיתִי וּמִשְׁלֵה וַיִּקְנֶשׂ אֶת עַרְפוֹ
 (ib. 36, 13) אִשְׁלֵה וַיִּקְנֶשֶׁה לֹאֲנֵה מִן הַקְּנֶשֶׁה הַקְּנִשְׁתִּי וּמִשְׁלֵה
 וַיִּפֹּר אֶת עַמּוֹ מֵאֹד (Ps. 105, 24) אִשְׁלֵה וַיִּפְּרָה לֹאֲנֵה מִן
 הַפְּרָה הַפְּרִיתִי מִשְׁלֵה וַיִּפֹּל אֶת יִשְׂרָאֵל (II Reg. 17, 6)
 אִשְׁלֵה וַיִּפֹּלֶה לֹאֲנֵה מִן הַפִּלְהַ הַפִּלִיתִי וּנְזֻע אַחֵר מִן הַנָּאֻס
 גַּיִר הַמְּעוֹז בְּאִסְכָּאן פֶּאֶה הַפֶּעַל וּבִתְרֵי הַיָּבֵא הַמְּפֻתָּחָה עַלִי
 חָלָהּ כִּמָּא כָאן זֶלֶק קִבֵּל הַנְּקֻסָּאן וַיִּשְׁקֶן אֶת זֶאֶן לְבָן
 (Gen. 29, 10) הַאִשְׁלֵה פִיֵּה וַיִּשְׁקֶה לֹאֲנֵה מִן הַשְׁקָה הַשְׁקִיתִי
 וְכִזֶּלֶק הַקִּיָּאס فِي يָפֶתֶה אֱלֹהִים לִיפֶתֶת (Gen. 9, 27) וּמִלְבִּים
 יִרְדֵּךְ (Jes. 41, 2) וּמִן הַנָּאֻס יִרְבּוּ וַיִּכְנּוּ וְהוּא הַוֵּגֶה הַמְּעוֹרֹף
 וּמִן הַנָּאֻס הַרְבּוּ הַכְּנּוּ הַזְּנִי לֹאֲנֵה אִשְׁלֵה הַרְבּוּ הַכְּנּוּ
 הַזְּנִי וְכִזֶּלֶק הַוֵּגֶה فِي جَمِيعِهَا וּמִן הַנָּאֻס הוּא יִסּוֹד
 הַמְּפֻלָּה מִבְּבֵל (Ezr. 7, 9) וְהוּא הַוֵּגֶה فِي جَمِيعِهَا b וּמִן

a) Mss. יְהוּדָה.

b) A כָּלָהּ.

المستعمل ايضا فى הַפְעִילָה بتاء مبدلة من اللام مثل
 $\text{הַבְנִיחַ הַבְסִיחַ הַרְאֵה}$ وقد جاء المصدر بتاء مبدلة من
اللام مثل $\text{בְּנוֹת בְּנוֹת רְאוֹת עֲשׂוֹת קְנוֹת}$ ويقال ان هذا الواو
هى اللام والتاء مزيدة كما قرأنا فى سائر المصادر فى غير
هذه الافعال والفعل الثقيل a من الافعال اللينة اللام مثل
 $\text{הִרְבֵּה הִרְאֶה הִרְרֶה הִקְרֶה הִעֲלֶה}$ الهاء اللينة لام الفعل
واذا ارادوا منها استعمال הַפְעִילָה قلبوا الهاء ياءً لينة
محرّكة ما قبلها بالهرك كما فعلوا فى الافعال الخفيفة
منها مثل $\text{הִרְבִּיתִי הִרְבִּיתִי הִרְאִיתִי הִעֲלִיתִי}$ او بالذرى مثل
 $\text{הִרְבִּיתִי הִפְרִיתִי הִחֲלִיתִי}$ (Mic. 6, 13) والاصل فيها
 $\text{הִרְבִּיתִי הִרְאִיתִי}$ مثل $\text{הִשְׁמַעְתִּי הִשְׁפַּעְתִּי}$ والمستقبل הִרְאֶה
 הִרְבֵּה הִקְרֶה بفتح الياء والفاعل מִרְבֵּה מִקְרֶה
 מִפְרֶה والامر $\text{הִרְבֵּה הִעֲלֶה הִרְאֶה}$ والمفعول بتحرريك
الميم بالשרك تقول $\text{מִנְּלָה מִקְרָה מִפְרָה}$ او بالקמץ إن
شئت مثل אשר אתה מִקְרָה בָּהָר (Ex. 25, 40) אשר
 מִפְּנֵה צְפוֹנָה (Ez. 9, 2) وكثير b ما اسقطوا c لام الفعل فى
هذا النوع ايضا بتعويض وغير تعويض كما فعلوا فى النوع
الاول مثل $\text{וַיִּפֶּן זָנַב אֶל זָנַב}$ (Jud. 15, 4) الذى اصله
 וַיִּפְּנֶה لانه من $\text{הִפְּנֶה הִפְּנִיתִי}$ وجعلوا مذهب הסגול فى

a) حذفوا A . b) وكثيرا B . c) حذفوا A .

اذكרה אלהים וְאֶתְהַלֵּךְ (Ps. 77, 4) רמה ירך בל יִתְהַלֵּךְ
 (Jes. 26, 11) الياء هي لام الفعل وقد اسقطوا اللام ايضا
 بلا تعويض من כָּעֵלָהּ فقالوا כָּנוּ כָּנוּ וְנוּ רָאוּ עָשׂוּ חָסוּ
 هذا هو الوجه المستعمل فيها واصلها כָּנוּ כָּנוּ חָסוּ מְثִיל
 נִשְׁמְרוּ אָבְרוּ וּרְבִמָּא אֵתִי מִנְּהָ יִסֵּיר עַלִי הַאֲסֵל מְתִיל דָּלִיו
 שׁוֹקִים (Pr. 26, 7) צור חָסוּ (Deut. 32, 37) נָטוּ רָגְלִי
 (Ps. 73, 2) والوجه المستعمل في כָּעֵלָהּ بِاسْقَاطِ اللّام ايضا
 בּוֹכִים בּוֹנִים קוֹנִים רוֹאִים עוֹשִׂים וּאֲסֵל בּוֹנִים קוֹנִים
 מְתִיל שׁוֹמְרִים זוֹכְרִים וְהַלֵּךְ הַמִּסְתַּמֵּל בְּכָעֵלָהּ
 بِاسْقَاطِ اللّام ايضا قيل בּוֹנָה בּוֹנָה קוֹנָה רוֹאָה עוֹשָׂה וְהַלֵּךְ
 בּוֹנָה קוֹנָה רוֹאָה עוֹשָׂה מְתִיל שׁוֹכְמָה יוֹשְׁבָה וְכֵן
 جاءت واحدة على الاصل שלמה אחיה כָּעֵלָהּ (Cant. 1, 7)
 الياء لام الفعل فافهم واما כָּעֵלָהּ فلم يسقطوا اللام منها
 لكنهم ابدلوا منها تاء فقالوا מִן כָּנָה כָּנָה וְהַלֵּךְ
 וּמִן רָאָה רָאָה וּמִן רָכָה רָכָה וּמִן עָשָׂה עָשָׂה
 וּמִן יָלָה יָלָה וּמִן מָחָה מָחָה הַחֲמָה הַחֲמָה מִבְּדֵלָה מִן
 الساكن اللين الذي هو لام الفعل فاحفظ هذا وقف عليه
 متى ما اردت ان تقول כָּעֵלָהּ מִן הַלֵּךְ הַלֵּךְ הַלֵּךְ
 فعلى ذلك اطرّد الباب وهو الوجه المعروف المستعمل فيها
 وان كنت قد حفظت كلمة واحدة شاذّة عن الباب انت
 على الاصل כי כך חָסָה נִבְשִׁי (Ps. 57, 2) وكذلك الوجه

יִכָּרֶתָּה לַבְּבֵכִים (Deut. 11, 16) וַיִּכָּרֶתָּה (Gen. 27, 38) اصله
 וַיִּכָּרֶתָּה לָאֵה מִן כָּרָה כְּבִירָה וַיִּכָּרֶתָּה מוֹעֶקֶב (Num. 24, 19)
 اصله וַיִּכָּרֶתָּה לָאֵה מִן רָדָה רְדִיתִי אֵל יִשְׁכָּנָה אֵל דְּרָבִיחַ
 לִבְךָ (Pr. 7, 25) اصله יִשְׁכָּנָה לָאֵה מִן שְׁכָנָה שְׁכִיתִי וְאֵת כִּי
 שְׁכִיתִי (Num. 5, 20) יִשְׁכָּתָה (Gen. 9, 21) اصله יִשְׁכָּתָה לָאֵה מִן שְׁכָתָה
 שְׁכִיתִי וַאֲחִסֵּב הַזֶּה הַנּוֹעַ גַּיֵּר מַעֲוֹז וְאִמָּה חֲדָת הַסָּאֲכִין
 הַלֵּינִין בַּעַד הַיָּאֵה מִן אֲחֵל הַלֵּכִין פִּלִּיִּס לִלֵּכִין פִּי הַזֶּה
 הַלֵּיכִין מוֹזַע יִרְקֵב פִּיֵּה גַיֵּר הַזְּוָאִיד וְאַמָּה הַמְכֻזֶּפֶת a הַגַּיֵּר
 מַעֲוֹז פִּמְשֵׁל הַנֶּזֶל לַרֹּחֶק (Jes. 47, 3) הַזֵּי אֲחֵל הַנֶּזֶל
 לָאֵה מִן הַנֶּזֶל וּמִשֵּׁל גַּם אִישׁ אֵל יִרָה (Ex. 34, 3) הַזֵּי
 אֲחֵל יִרָה לָאֵה מִן הַרָה וּמִשֵּׁל עַד הַזֵּי הַמְלֻכּוֹת וְהַעֲשֵׂה
 הַזֵּי (Esth. 5, 6) אֲחֵל וְהַעֲשֵׂה לָאֵה מִן הַעֲשֵׂה וְהַנֶּזֶל
 הַגַּיֵּר מַעֲוֹז אִישׁ מִשֵּׁל הַנֶּזֶל וְהַנֶּזֶל וְהַנֶּזֶל וְהַנֶּזֶל
 הַנֶּזֶל וְהַנֶּזֶל וְהַנֶּזֶל וְהַנֶּזֶל וְהַנֶּזֶל וְהַנֶּזֶל וְהַנֶּזֶל
 אֲרָדוּ מִן הַזֶּה הַלֵּיכִין אֲשַׁקְטוּ לָאֵה הַלֵּיכִין וְהַנֶּזֶל
 מִנֵּה שֵׁי אֲתִי מִנֵּה הַלֵּיכִין יִסְיֵרָה עַל הַלֵּיכִין מִשֵּׁל
 הַנֶּזֶל (Jes. 33, 7) וְהַנֶּזֶל כֵּלִין וְהַנֶּזֶל (ib. 31, 3) כֵּלִין
 הַנֶּזֶל (Ps. 36, 8) הַנֶּזֶל מִדֶּשֶׁן בֵּיתֶךָ (ib. 9) וְהַנֶּזֶל
 הַנֶּזֶל (Deut. 8, 13) כִּחְמוֹת יָמִים הַנֶּזֶל (Jes. 17, 12)

(Ex. 32, 20) **אִשְׁלַח בַּיּוֹרָה לֵאמֹר מִן זָרָה זָרִיתִי תַּיְוָרָה לָרוּחַ**
 (Ez. 5, 2) **וּמִשְׁלָה יִכָּל בָּשָׂרוֹ מֵרֹאִי** (Job 33, 21) **אִשְׁלַח יִכְלָה**
לֵאמֹר מִן כָּלָה כָּלִיתִי **וּמִיָּמִין טַל** (Jud. 6, 38) **אִשְׁלַח**
וּבִמְצָה לֵאמֹר מִן מְצָה מְצִיתִי וְשָׁתִית אוֹתָהּ וּמְצִית (Ez. 23, 34)
וּבִמְצָה דָּמוֹ (Lev. 1, 15) **וּמִשְׁלָה וַיִּפֶּן כַּח וְכַח** (Ex. 2, 12)
אִשְׁלַח וַיִּכְנֶה לֵאמֹר מִן כְּנָה כְּנִיתִי **וּמִשְׁלָה וַיִּקְרַח מִקְרָה**
 (Ruth 2, 3) **אִשְׁלַח וַיִּקְרָה לֵאמֹר מִן קָרָה קָרִיתִי וַיִּקְרָה מִקְרָה**
 (Ecc. 9, 3) **וּמִשְׁלָה וַיִּקְשֶׁשׁ דָּבָר אִישׁ יְחֻדָּה** (II Sam. 19, 44)
אִשְׁלַח וַיִּקְשָׁה לֵאמֹר מִן קָשָׁה קָשִׁיתִי **לֹא וַיִּקְשָׁה בַּעֲיֵנֶיךָ**
 (Deut. 15, 18) **וּמִשְׁלָה וַיִּרָּה מִמֶּנּוּ** (Ex. 4, 26) **אִשְׁלַח וַיִּרְפָּה**
לֵאמֹר מִן רָפָה רָפִיתִי וַיִּרְפָּה **וּמִשְׁלָה וְתַלְךְ וְתַתַּע** (Gen. 21, 14)
بِالْفَتْحِ لِمَكَانِ الْعَيْنِ **وَأَصْلُهُ وَتَهْجُوهٌ لֵאמֹר מִן תַּעָה לִבִּי**
 (Jes. 21, 4) **תַּעֲיִיתִי** **וּמִשְׁלָה וְתַבָּה מִכַּעֲשׂ עֵינִי** (Job 17, 7)
بِالْفَتْحِ مَكَانِ الْهَاءِ **وَأَصْلُهُ وَتַבָּהּ לֵאמֹר מִן תַּבָּהּ תַּבָּהּ**
 (Zech. 11, 17) **וּמִשְׁלָה כְּתִיר גָּדָא וְנוֹעַ אַחֵר מִן הַמְכֻזָּף a**
بِاسْكَانِ فَاءِ الْفَعْلِ كَمَا كَانَتْ قَبْلَ النِّقْصَانِ لَأَنَّ هَذِهِ الَّتِي
ذَكَرْتُ بِتַكْرِيرِهَا **مِثْلُ וַיִּשָּׁב מִמֶּנּוּ שָׁבִי** (Num. 21, 2) **אִשְׁלַח**
וַיִּשָּׁבָה לֵאמֹר מִן שָׁבָה שָׁבִיתִי **שָׁבִי** (Ps. 68, 19) **וַיִּבָּתַר בַּסֶּתֶר**
לִבִּי (Job 31, 27) **אִשְׁלַח וַיִּכְתֶּה לֵאמֹר מִן כָּתַה כָּתִיתִי** **בֵּן**

مثل *נִשְׁמְרְתִּי וְבִרְתִּי* والمستقبل *יִבְּרָה* *יִקְרָה* *יִעֲשֶׂה* *יִעֲלֶה*
 بالفتح لمكان العين والامر *בְּרָה* *קְרָה* *עֲשֶׂה* والفاعل *בִּרְה*
עֲשֶׂה *קִרְה* الهاء لام الفعل ويقلبوها في المفعول ياء
 ظاهرة *בְּרִי* *קְרִי* *עֲשִׂי* والانفعال *בְּרָה* *קְרָה* *עֲשֶׂה*
יִעֲלֶה بالفتح لمكان العين والمستقبل *יִבְּרָה* *יִקְרָה* *יִעֲשֶׂה*
יִעֲלֶה *יִרְאֶה* بالتخفيف من طريق العين والراء هذا هو
 القياس الصحيح في تصريف هذه الافعال والاصل الذي منه
 يقاس *a* البرهان على نقصان ما ياتي منها ناقصا فقد كثر
 حذفهم لهذا الهاء المتى هي لام الفعل استثقلا لها
 واستعملوا الافعال دونها وربما عوضوا منها وربما لم يعوضوا
 فالمحذوف *b* المعوض *יִבְּרָן* الذي اصله *יִבְּרָה* لأنه من *בְּרָה*
בְּרִי فاسقطوا لام الفعل وعوضوا منها الساكن اللين
 الذي بعد ياء الاستقبال تكميلا لبنية الفعل كما ذكرت في
 الافعال اللينة العين ومثله *יִבְּרָן* *אֵת* *חִלְקָה* (Gen. 33, 19)
 واصله *יִבְּרָה* لأنه من *בְּרָה* *קְרִי* ومثله *יִבְּרָן* *עֲשִׂי* (ib. 25, 34)
 اصله *יִבְּרָה* لأنه من *דְּבַר* *ה'* *בְּרָה* (Num. 15, 31) *מִדּוּעַ* *בְּרִי*
 (II Sam. 12, 9) ومثله *יִבְּרָל* *יְהוּדָה* (Jer. 52, 27) اصله *יִבְּרָה*
 لأنه من *בְּרָה* *בְּלִי* ومثله *יִתְּנִן* *גַּם* *הִיא* (Jer. 3, 8) اصله
יִתְּנִה لأنه من *נָה* *נָה* ومثله *יִנָּר* *עַל* *פְּנֵי* *הַמּוֹיִם*

a) B اسقاطهم .

b) B فالناقص .

المقالة الثالثة من كتاب حروف اللين العبرانية

قال ياكوبي بن داود^a قد مضت الافعال اللينة الفاء في المقالة الاولى والافعال اللينة العين في المقالة الثانية وافردت هذه المقالة في الافعال اللينة اللام فانها ايضا بعيدة الغور خفية التصريف لكثرة اعتلالها ونقصانها وربما عوضت من ذلك النقصان وربما لا تعوض منه واقامة الدليل والبرهان على ذلك الاعتلال والنقصان برّد الفعل الى اصله وصرفه الى موضع اشتقاقه فكيف يمكن ان يتضح نقصانه ويظهر اعتلاله ولهذا المذهب ارى ان ابسط لها قبل تأليفها جملاً واقدم بين يديها شروحا تسهل السبيل الى فهمها والوقف عليها على عادتي قبلاً في الافعال المتقدمة الذكر وبالله المستعان على كلّ حال *

القول في الافعال التي لامها حرف لين

الافعال التي لامها حرف لين مثل $\text{קָדַח} \text{קָדַח} \text{קָדַח} \text{קָדַח}$ الهاء لام الفعل ومن عادة العبرانيين اذا قالوا منها קָדַחוּ ان يقلبوا الهاء ياء ساكنة لينة مكسورة ما قبلها فقالوا $\text{קָדַחוּ} \text{קָדַחוּ} \text{קָדַחוּ} \text{קָדַחוּ}$ جميعها اطرّد على هذا المنهاج وجرى بهذا النظام لم يشدّ منها شاذّ والاصل فيها باظهار الياء التي هي لام الفعل $\text{קָדַחוּ} \text{קָדַחוּ}$

a) B 77.

הַשִּׁיר הַזֶּה הַמְלִיכִי וְלֹא מִמְּנֵי הַשִּׁירוֹ וְלֹא יִדְעֵתִי (Hos.8,4)

ومعنى ثانى بمشاكل وبمشورة (Lev. 19, 35)

שׁוֹשׁ כַּאֲשֶׁר שָׁשׂ ה' (Deut. 28, 63) שָׁשׂ אֲנִי עַל

אִמְרָתְךָ (Ps. 119, 162) וְגַלְתִּי בִירוּשָׁלַם יִשְׁשָׁתִּי בַעֲמִי

אֲשׁוֹשׁ (Jes.65,19) יִשְׁשׁוֹם מִדְּבַר (ib.35, 1) לְשׁוֹשׁ עַל־ךְ

לְטוֹב (Deut.30,9) מְשׁוֹשׁ לְבַל הָאָרֶץ (Lam. 2,15) وَالثَّقِيل

הַשִּׁישׁ הַשִּׁישׁוֹתִי אוֹ הַשִּׁשָּׁתִּי אִן אִשְׁתָּקֵל שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בַּח'

יִשְׁשִׁשׁוּ וַיִּשְׁמַחוּ בְךָ (Ps. 40, 17) שִׁישִׁי וְגִילוֹ (Jes. 61, 10)

מְשִׁישׁ (Jes. 65, 18)

שׁוֹת כִּי שָׁת לִי אֱלֹהִים (Gen. 4, 25) וְלֹא שָׁתָה לְבַח

שָׁתִּי (I Sam. 4, 20) (Ps. 73, 28) بِالْأَدْغَامِ وَقَدْ سَقَطَ عَيْن

الْفَعْلِ مِنْ شָתִּי בַח' אֱלֹהִים מִחֲסִי (Ps. 73, 28) אֲשׁוֹת

שׁוֹת שָׁתִּי שְׁתִּי חֲשַׁעְרָה (Jes.22,7) وَالثَّقِيل הַשִּׁית הַשִּׁיתוֹתִי

وְאִן אִשְׁתָּקֵל קִיל הַשִּׁתִּי בַלְאֲדָגָם עֵינֵיהֶם יִשְׁתִּי (Ps. 17, 11)

וּלְבַד הַשִּׁית לִדְעֵתִי (Pr. 22, 17) שָׁתִּי כִלִּיל צֶלֶךְ (Jes. 16, 3)

לְמַעַן שָׁתִּי אוֹתוֹתִי (Ex. 10, 1) יִשְׁתִּי לְעֶרְפֶּל (Jer. 13, 16)

הַיּוֹר הַיּוֹר פָּתִיתִי בְּלִבִּי (Ecc. 2, 3) אֲשֶׁר פָּתִי אוֹתָהּ

וְיִתְּרוֹ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן (ib. 2) מִן הַפְּתִימִים (Num. 13, 32)

אֶת הָאָרֶץ (Num.14,6) הַיּוֹר מִהַיּוֹר הָאָרֶץ (Num. 13, 25)

وَالثَّقِيل וְיִתְּרוֹ בֵּית יוֹסֵף (Jud. 1, 23) ❀

❀ تَمَّتِ الْمَقَالَةُ الثَّانِيَّةُ وَاللَّهُ الْمَكْمُودُ عَلَى عَوْنِهِ ❀

שׁוּף שָׁף שִׁפְתֵי אֲשׁוּף הוּא יְשׁוּפֶה רֹאשׁ וְאַתָּה תְּשׁוּפֶנּוּ
 עֶקֶב (Gen. 3, 15) אֲשֶׁר בִּסְעָרָה (sic!) יְשׁוּפְנִי (Job 9, 17)
 שׁוּף וּמַעֲנִי ثَانِي אֶךְ חֶשֶׁךְ יְשׁוּפְנִי (Ps. 139, 11)
 שׁוֹק וְאַל אִישׁךְ תְּשׁוּקָתְךָ: (Gen. 3, 16) וְעָלִי תְּשׁוּקָתוֹ
 (Cant. 7, 11) וּמַעֲנִי אַחֵר וְהִשְׁיִקוּ הַיְקָבִים תִּירוּשׁ וַיַּצְחֵר
 (Joel 2, 24) הִשְׁיִקוּ הַיְקָבִים (ib. 4, 13) אֲשִׁיק הַשֶּׁק
 שׁוּר נָשָׁר שְׂרָתִי נָשָׁרִים וְנִשְׁרוֹת (Ecc. 2, 8) אֲשֶׁר נָשָׁר
 לָהּ' (Ps. 7, 1) وَالثَّقِيلَ הַשִּׁיר הַשִּׁירוֹתִי אִזּוּ יִשִּׁיר מֹשֶׁה
 (Ex. 15, 1) אֲשִׁירָה נָא לִידִידִי (Jes. 5, 1) וְהַשִּׁיר דְּבוֹרָה
 (Jud. 5, 1) נִשִּׁירוּ לָהּ' (Ex. 15, 21) נָשִׁיר הַשִּׁירִים (Cant. 1, 1)
 שׁוֹרֵר שׁוֹרְרָתִי וְהַשִּׁיר מְשׁוֹרֵר (II Chr. 29, 28) מְשׁוֹרְרִים
 וּמְשׁוֹרְרוֹת (Ezr. 2, 65) وَيُمْكِنُ أَنْ يَكُونَ مِنْهُ קוֹל יְשׁוֹרֵר
 בַּחֲלוֹן (Zeph. 2, 14) وَفِي الْأَصْلِ מַעֲנִי אַחֵר נָשָׁר שְׂרָתִי
 בְּנִמְרַע עַל דֶּרֶךְ אֲשׁוֹר (Hos. 13, 7) אֲשַׁנְנֵנוּ וְלֹא קָרֹב
 (Num. 24, 17) יִשׁוֹר כֶּשֶׁךְ יִקְוִשִׁים (Jer. 5, 26) הַשִּׁוּרִי
 מֵרֹאשׁ אִמְנָה (Cant. 4, 8) וְהַשִּׁוּרִי לַמֶּלֶךְ בִּשְׁמֹן (Jes. 57, 9)
 وَمِنْ هَذَا الْمَعْنَى אֲשֶׁר שִׁנְרָרוּ אֲנָשִׁים (Job 36, 24) וּמַעֲנִי
 ثَالِث וְהַשִּׁנְרָה אֵין לַחֲבִיא (I Sam. 9, 7)
 שׁוּר שָׁר שְׂרָתִי שָׁרִים עֲצָרוּ בַמַּלִּים (Job 29, 9) חֲכָמוֹת
 שְׁרוּתֶיהָ (Jud. 5, 29) בִּי שָׁרִים יִשְׁוֹרוּ (Pr. 8, 16) וַיִּשִּׁר
 אֲבִימֶלֶךְ (Jud. 9, 22) וַיִּשִּׁר אֶל מֶלֶאךָ (Hos. 12, 5) وَالثَّقِيلَ

שׁוֹם שָׁם שָׁמָּה אוּ מִי יָשׁוּם אֵלֶם (Ex. 4, 11) מִטָּרֶם
 שׁוֹם אֲבֹן (Hag. 2, 15) לְשׁוֹם אֶת מִשָּׁא (Num. 11, 11)
 כִּי עַל פִּי אֲבִשְׁלוֹם הִיתָה שׁוֹמָה (II Sam. 13, 32) אוּ
 בְּשׁוֹמֶת יָד (Lev. 5, 21) הַשִּׁים הַשִּׁמוֹתִי וְהַשִּׁמוֹתֶיהוּ
 לְאוֹת וּלְמִשְׁלִים (Ez. 14, 8) נְשׁוֹמָה נֹא שָׁקִים (I Reg. 20, 31)
 מִבְּלִי מִשִּׁים (Job 4, 20) שִׁים לֶךְ אוֹרֵב (Jos. 8, 2) לְבִלְתִּי
 שִׁים לְאִישִׁי (II Sam. 14, 7) וְאַמָּא וַיִּשָּׁם בְּאֶרֶן בְּמִצְרַיִם
 (Gen. 50, 26) فَشَادَّ خَارِجَ عَنِ الْقِيَاسِ وَقِيلَ فِيهِ إِنَّهُ مِثْلُ
 وَيُوشَعَ لִפְנֵינוּ (Gen. 24, 33) الْبِئَاءِ السَّاكِنَةِ الْمَزِيدَةِ فِيهِ
 مَبْدَلَةٌ مِنَ السَّوَاءِ السَّاكِنَةِ الْمَزِيدَةِ فِي وَيُوشَعَ لִפְנֵינוּ وَهُوَ
 فَعَلَ لَمْ يَسْمَ فَاعِلُهُ وَإِنَّ السَّكْرَ الْمَكْرُكَ بِهِ السِّينِ مِثْلُ
 الْفَتْحِ فَإِنَّ يִשָּׁא הָלָאָה וְנִשָּׁא פָנָע בּוֹ (II Sam. 1, 15)
 وَاحِدٌ وَيִקְרֵן נוֹחַ (Gen. 9, 24) وَيִקְרֵן יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ
 (Gen. 28, 16) وَاحِدٌ وَهَذَا قَوْلٌ بَعِيدٌ لِأَنَّ كُلَّ فَعَلَ لَمْ يَسْمَ
 فَاعِلُهُ لَا بَدَّ فِيهِ مِنَ الضَّمِّ لِأَنَّهُ هُوَ الدَّالُّ عَلَيْهِ وَقَدْ سَقَطَ
 هَذَا الدَّلِيلُ مِنْ وَيُوشَعَ בְּאֶרֶן وَلِذَلِكَ قُلْتُ إِنَّهُ شَادَّ
 وَيُمْكֵן אִן יִכּוֹן מִן אִסַל אַחַר אַעֲנִי יִשָּׁם

שׁוֹעַ אִם בְּפִידּוֹ לְהֵן שׁוֹעַ (Job 30, 24) הִנֵּה קוֹל שׁוֹעֵת
 בַּת עַמִּי (Jer. 8, 19) הַנּוֹתֵן תְּשׁוּעָה לְמַלְכִּים (Ps. 144, 10)
 וְהַתְּשׁוּעָה שָׁמַעְתִּי קוֹלִי (Jon. 2, 3) הַשׁוֹעַ אֶלֶךְ
 (Job 30, 20) יִשׁוּעוֹ וְאִין מוֹשִׁיעַ (Ps. 18, 42)

שׁוֹד יִשִּׁיד צְהָרִים (Ps. 91, 6) שׁוֹד וּשְׁבַר ^a (Jes. 60, 18)
 שִׁיד שָׁד וְשִׁדָּה אוֹתָם בְּשִׁיד (Deut. 27, 2) אֲשׁוֹד וְשׁוֹד
 שׁוֹד

שׁוֹחַ שָׁח שְׁחָתִי גְשׁוּם וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּם בַּשְּׂדֵה
 (Gen. 24, 63) שׁוּם, وَالثَّقِيلُ הַשִּׁיחַ אֲשִׁיחַ בַּבְּקוֹדִיךְ (Ps. 119, 78)
 תְּשִׁיחָה (Pr. 6, 22) וְשִׁיחֵי בִי (Ps. 69, 13) אֲרִיד בְּשִׁיחֵי
 (ib. 55, 3) אוֹ שִׁיחַ לֶאֱרֶץ (Job 12, 8) וְהוֹלְכִי עַל דֶּרֶךְ שִׁיחֵי
 (Jud. 5, 10) وَثَقِيلُ آخِر שׁוֹחֶם שׁוֹחֶתִי בַּמַּעֲשֶׂה יָדֶיךָ
 אֲשׁוֹחֶם (Ps. 143, 5) וְאֵת דּוֹרוֹ מִי יִשׁוֹחֶם (Jes. 53, 8)
 שׁוֹחֶם אִמֵּר, وَمَصْدَر

שׁוֹט נָשָׂט נָשָׂטוֹ הָעַם וּלְקַטּוֹ (Num. 11, 8) וְנִשְׁוֹטוּ בְּכָל
 הָאָרֶץ (II Sam. 24, 8) נָשׁוּט נָא (ib. 2) מִשְׁוֹט בָּאָרֶץ (Job 1, 7)
 אֲנִי נָשׁוּט (Jes. 33, 21) נָשׁוּטוּ נְשׁוֹטוֹת בְּחוּצוֹת יְרוּשָׁלַיִם
 (Jer. 5, 1) עֵינֵי ה' הִמָּה מִשְׁוֹטָטִים (Zech. 4, 10) وَمَعْنَى
 אַחֵר נָשָׂט נְשָׁתִי חַיּוֹ נְשָׁטִים לָךְ (Ez. 27, 8) בַּמִּיּוֹם רַבִּים
 הַבִּיאוּךָ הַנְּשָׁאֲטִים (sic!) אוֹתָךְ (ib. 26) כָּל תּוֹפְשֵׁי מִשְׁוֹט
 (ib. 29) עָשׂוּ מִשְׁוֹטָךְ (ib. 6) وَيُمْكِنُ أَنْ يَكُونَ אֲנִי נָשׁוּט
 (Jes. 33, 21) مِنْ هَذَا

שׁוֹךְ שָׁךְ שְׁכָתִי חֲגַנִי שָׁךְ אֶת דֶּרֶכְךָ בַּסִּירִים (Hos. 2, 8)
 יִשׁוֹךְ יִשְׂרָאֵל מִמְּשִׁיבָה ^b (Mic. 7, 4)

^a) Only B.   ^b) Massor. Text מִמְּשִׁיבָה.

ויהי לְתִשׁוּבַת הַשָּׁנָה (II Sam. 11, 1) הַיָּשִׁיב הַיְשִׁיבוּתִי
הַיְשִׁיבוֹנוּ אֵלַיךְ (Gen. 44, 8) הַיְשִׁיבוּ אֶשְׁכֶּרֶךְ (Ez. 27, 15)
מִנְחָה יְשִׁיבוּ (Ps. 72, 10) וַיָּשֶׁב אֶת הַכֶּסֶף (Jud. 17, 4)
وقيل ان يשוב يسيبني ه' (II Sam. 15, 8) مقلب الياء
التى فى يسيبني عين قلبت a فى يשוב فاء وفى المعنى ثقيل
آخر נפשי ישובב (Ps. 23, 3) לְשׁוּבַב יַעֲקֹב עָלָיו (Jes. 49, 5)
מְשׁוּבָב נְתִיבוֹת (ib. 58, 12) ومعنى ثانى הגני נשב נְשִׁיבוֹת
אֶחָדִי יַעֲקֹב (Jer. 30, 18) וַיָּשֶׁב נְשִׁיבוֹתָם (Zeph. 2, 7) בְּשׁוּב
ה' אֶת יְשִׁיבַת צִיּוֹן (Ps. 126, 1) בְּשׁוּבָהּ וְנַחַת (Jes. 30, 15)
וּבִנְחָה יֹאמַר שׁוּבָהּ ה' רַבּוֹת (Num. 10, 36) וְהוּא
כִּלְכַּל אֶת הַמֶּלֶךְ בְּשִׁיבָתוֹ בְּמַחֲנִים (II Sam. 19, 33) ومعنى
ثالث التيسر رעתך ومשובبونך תוכיחוך (Jer. 2, 19)
כִּי מְשׁוּבַת פְּתִים תַּחֲרֹגֻם (Pr. 1, 32) מְשׁוּבָה נִצָּחַת
(Jer. 8, 5) وفى هذا المعنى ثقيل מדוע שובבה העם הזה
(ib.) וַיֵּלֶךְ שׁוּבָב בְּדֶרֶךְ לְבֹו (Jes. 57, 17) שׁוּבוּ בָנִים
שׁוּבָבִים (Jer. 3, 14)

שִׁיב שָׁב זָקַנְתִּי וְשִׁבָּתִי (I Sam. 12, 2) גַּם שָׁב גַּם יִשִּׁישׁ
בְּנֹו (Job 15, 10) אָשׁוּב גַּם שִׁיבָה זִרְקָה בֹו (Hos. 7, 9)
כִּי קָמוּ עֵינָיו מִיְשִׁיבוֹ (I Reg. 14, 4)

וחרב אָרִיק אַחֲרֵיהֶם (Ez. 5, 2) וַיָּרֶק אֶת חֲנִכָּיו
 (Gen. 14, 14) וַיָּרֶק חֲנִית וּסְגוֹר (Ps. 35, 3) וּמַעֲנִי תַּלִּית
 قَرِيبٌ مِنَ الْأَوَّلِ عَلَى الْأَرْضِ יָרִיקוּ (Ecc. 11, 3) הַמְרִיקִים
 מַעֲלֵיהֶם הַזֹּהֵב (Zech. 4, 12) וְלֹא הִוָּרֵק מִכְּלִי אֵל כְּלִי
 (Jer. 48, 11) שֶׁמֶן הַיֶּרֶק שֶׁמֶךְ (Cant. 1, 3)

רִיר קָרַר בִּשְׂרוֹ (Lev. 15, 3) בְּרִיתִי קָרוֹר וַיּוֹרֵד רִירוֹ
 אֶל זִקְנֹו (I Sam. 21, 14) בְּרִיר חֲלָמוֹת (Job 6, 6)
 רִישׁ רֶשׁ רִשְׁתִּי כַפִּירִים רֶשׁוּ וּרְעִבוּ (Ps. 34, 11) רֶשׁ (*sic!*)
 עָשָׂה כֶּף רַמְיָה (Pr. 10, 4) וְאַחַד רֶשׁ *a* (II Sam. 12, 1)
 יִשְׁבַּע רִישׁ (Pr. 28, 19) וַיִּשְׁכַּח רִישׁוֹ (Pr. 31, 7) רֶשׁ (*sic!*)
 וְעִשָּׂר (Pr. 30, 8) וַיִּמְכֵּן אִן יִכּוֹן יְרוּשָׁשׁ עָרִי מִבְּצָרִיךְ
 (Jer. 5, 17) מִתְּרוּשָׁשׁ וְהוֹן רַב (Pr. 13, 7) מִן עֵדָא אֲוֵל
 וַיִּמְכֵּן אִן יִכּוֹן מִן אֲוֵל אַחֵר אַעֲנִי רֶשֶׁשׁ כִּי תֹאמַר
 אָדוֹם רֶשֶׁשְׁנִי (Mal. 1, 4) מוֹרִישׁ וּמַעֲשִׂיר (I Sam. 2, 7)
 מִן אֲוֵל אַחֵר אוּ יִמְכֵּן אִן יִכּוֹן מַעֲנִי וְאִם לֹא תוֹרִישׁוּ
 אֶת יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ (Num. 33, 55) לְחֹרִישׁ גּוֹיִם גְּדוֹלִים
 וְעַצְמִים (Deut. 4, 38) ה' אֱלֹהֶיךָ מוֹרִישׁ אוֹתָם מִפְּנֵיךְ
 (ib. 18, 12)

שׁוֹב שָׁב שָׁבְתִי וְרָאָה תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ (Ecc. 9, 11) יָשׁוּבוּ
 לֹא עַל (Hos. 7, 16) וַיָּשָׁב שׁוֹבוּ בָנִים שׁוֹבְבִים (Jer. 3, 14)

a) B ראש.

רוֹן הַנֶּעַר רֵץ (I Sam. 20, 36) כִּי אִם רָצִיתִי אַחֲרָיו
 רֵץ לִקְרֹאת רֵץ יָרוּן (II Reg. 5, 20) (Jer. 51, 31) וַיָּרֶן
 עָשׂוּ לִקְרֹאתוֹ (Gen. 33, 4) רוֹן מֵצֵא נֹא אֶת הַחֲצִים
 (I Sam. 20, 36) לֹא לִקְלִים הַמְרוֹן (Ecc. 9, 11) בְּמִרוּצָת
 אַחִימֵעַז (II Sam. 18, 27) وَالثَّقِيلُ הָרִין הַרִיצוֹתִי כּוֹשׁ
 תָּרִין יָדָיו לֵאלֹהִים (Ps. 68, 32) וַיְרִיצוּהוּ מִן הַבוֹר
 (Gen. 41, 14) כִּי אֲרַגִּיעָה אֲרִיגְנוּ (Jer. 49, 19) וְהָרִן
 הַמַּחֲנֶה (I Sam. 17, 17) وَثَقِيلُ آخِرُ فِي الْمَعْنَى رَوֶץ רֹצֵץ
 כְּבָרְקִים יְרוֹצָיו (Nah. 2, 5) وَمَعْنَى ثَانِي הָרִין וְתָרִין
 אֶת גִּלְגָּלָתוֹ (Jud. 9, 53) وَعَلِ الْعֵשֶׁק وَعَلِ הַמְרוּצָה
 (Jer. 22, 17) وَفِي هَذَا الْمَعْنَى ثَقِيلُ آخِرُ رَوֶץ וִירֵעָיו
 וַיְרוֹצָיו (Jud. 10, 8) وَتִרְוֹצָיו הַבְּנִים (Gen. 25, 22) وَلَيْسَ
 مِنْ هَذَا الْأَصْلِ כִּי רָצִין עֹזֵב דָּלִים (Job 20, 19) وَالْإِنْفَعَال
 فِي هَذَا الْمَعْنَى يָרוּן וַיָּרֶן הַגִּלְגָּל (Ecc. 12, 6) בְּתַפְשָׁם
 בְּכַף תָּרוּן (Ez. 29, 7) הָרוּן

רִיק תָּרִיק יָרִיק חֲרָמוֹ (Hab. 1, 17) מְרִיקִים שְׁקִיהֶם
 (Gen. 42, 35) וַיִּרְקָה נִפְשׁוֹ (Jes. 29, 8) נֶעוּר וַרְקָא^a
 (Neh. 5, 13) הַשְּׂבָלִים הָרִקוֹת (Gen. 41, 27) כָּלִי רִיק
 (Jer. 51, 34) יִהְיֶה רִיק (Ps. 2, 1) وَفِيهِ مَعْنَى آخِرُ וְהָרִיקוֹתִי
 אַחֲרֵיכֶם חֲרַב (Lev. 26, 33) וְהָרִיקוּ חֲרָבוֹתָם (Ez. 28, 7)

^a) Mss. add. ושבע.

רוני בלילה (Lam. 2, 19) *الاصل فيه رنني لأنه من رنן ירנן*
 ,כذلك דומי עד הגיענו (I Sam. 14, 9) *الاصل فيه רממו*
לأنه من רממה עורי לאבן הים (Hab. 2, 19) وكثير مثل هذا
רוע רע רעתי ורעה עינד (Deut. 15, 9) *ארוע* ורעים
 לא נתקו (Jer. 6, 29) ורעה לא תמצא בד (I Sam. 25, 28)
 רוע מעלליכם (Jer. 21, 12) *الثقل הרוע או הרע הרע*
 מעלליהם (Mic. 3, 4) ואשר הרעותי (ib. 4, 6) לא ייטיב
 ה' ולא ירע (Zeph. 1, 12) ותרע לעשות (I Reg. 14, 9) אף
 תשיבו ותרעו (Jes. 41, 23) *מרע* כי מרעים (Ps. 37, 9)
 ,والانفعال נרוע נרעותי רע נרוע (Pr. 11, 15) ורועה כסילים
 נרוע (ib. 13, 20) *נרוע הרוע* وفي *الاصل* معنى *آخر* הרוע
 הרעותי ותרעותם בחצוצרות (Num. 10, 9) תתקעו ולא
 תריעו (ib. 7) נרע אף יצריח (Jes. 42, 13) ותריעו *a* העם
 תרועה (Jos. 6, 20) ותרועעו אף ישירו (Ps. 65, 14) עלי
 פלשת אַתרועע (ib. 108, 10) *وفيه معنى ثالث* רע רעתי
 ארוע תרועים בשבט ברזל (ib. 2, 9) הרוע ברזל ברזל
 (Jer. 15, 12) נרוע כבירים (Job 34, 24) שן רועה ורגל
 מועדת (Pr. 25, 19) רועו עמים (Jes. 8, 9)
 רוף ועליחו לתרופה (Ez. 47, 12) *ويقرب منه* עמודי
 שמים ורופפו (Job 26, 11)

الالف في הַאֲדָרָא عندى للمخاطب وشدّت الدال لاندغام
 التاء فيها وقد يدغمون النون ايضا في غير امثالها مثل
 نون בְּבִיחָא في בְּבִיחָא ونون בְּבִיחָא في בְּבִיחָא ونون בְּבִיחָא في
 בְּבִיחָא ويدغمون النون التى هى فاء الفعل فى عين الفعل
 مثل نون בְּבִיחָא في בְּבִיחָא ونون בְּבִיחָא في בְּבִיחָא ونون בְּבִיחָא في
 בְּבִיחָא ونون בְּבִיחָא في בְּבִיחָא ونون בְּבִיחָא في בְּבִיחָא ونون בְּבִיחָא في
 בְּבִיחָא ونون בְּבִיחָא في בְּבִיחָא ونون בְּבִיחָא في בְּבִיחָא ونون בְּבִיחָא في
 בְּבִיחָא ويدغمون اللام التى هى فاء الفعل فى عين الفعل
 مثل لام לְבִיחָא في בְּבִיחָא ובְּבִיחָא (II Chr. 19, 7)
 والكحوف المندغمة فى غير امثالها على ما وجدتها فى
 המקרא هى اللام والنون والتاء وحرف اللين فانه يندغم
 ايضا فى غير امثاله كما وصفت فى صدر الكتاب وأما سائر
 الاحرف فلا تندغم الا فى امثالها فقط واعلم ان الاصل
 فى יִרְמְיָהוּ הכרובים (Ez. 10, 15) יִרְמְיָהוּ אותם (ib. 17) הרמיו
 מתוך העדה הזאת (Num. 17, 10) וַיִּהְיוּמָמוּ וַיִּהְיוּמָמוּ
 הַיִּרְמְיָהוּ לֹאן הַמִּיָּם מְשֻׁדָּדָה وهى مقام ميمّين ولكنهم اذا
 استثقلوا تكديك المثلّيين اسكنوا الاول وادغموه فى الثانى
 مثل יִסְבּוּ עַלִי רַבּוֹ (Job 16, 13) יִשְׁמּוּ יִשְׁרָיִם עַלִי זאת
 (ib. 17, 8) וַיִּסְבּוּ עַלִי (ib. 19, 12) التى اصلها יִסְבּוּ
 יִשְׁמּוּ וַיִּסְבּוּ לֹאן יִסְבּוּ מִן יִסְבּוּ בֵּית אֵל (I Sam. 7, 16)
 יִשְׁמּוּ מִן יִשְׁמּוּ וַיִּסְבּוּ מִן כְּלֹלָה מִסְבּוֹל وكذلك קומי

רִיחַ הָרִים וְלֹא אָרִים בָּרִים נִחוּחֲכֶם (Lev. 26, 31) אֶף
לָחֶם וְלֹא יָרִיחוֹן (Ps. 115, 6) יָרַח ה' אֶת רִיחַ הַנִּיחַח
(Gen. 8, 21) מִרִּיחַ

רוֹם יָרֵם יִדְנוּ רָמָה (Deut. 32, 27) רָמָהּ וְיָרֵם כְּבוֹד ה'
(Ez. 10, 4) אָרוֹם בְּגוֹיִם (Ps. 46, 11) רוֹמָה עַל הַשָּׁמַיִם
אֱלֹהִים (ib. 57, 6) רוֹם יִדְהוּ נִשָּׂא (Hab. 3, 10) הָרִים
הָרִימוֹתַי וְיָרֵם הַטֶּבַח (I Sam. 9, 24) תָּרִימוּ תְרוֹמָה
(Num. 15, 20) כַּאֲשֶׁר יוֹרֵם הַזֶּרֶם הַתָּמִיד
(Dan. 8, 11) מוֹרֵם וְשִׁטִּיל אַחֵר רוֹמִים גְּדֹלְתִי וְרוֹמָתַי
(Jes. 1, 2) אָרוֹמָמָה ה' וְעֵלְמָן אֵן עֵתָה אָרוֹמִים
(Jes. 33, 10) מִתְּלֵ אֶתְרוֹמִים וְאַלְסֵל בִּי אֶלְרֵא אֶתְשִׁיד
לִנְדִּגָּם אֶתְשִׁיד בִּי-הִיא וְהִכְדָּא עֲדִתְהֶם אֶתְכִּפִּיף בִּי אֶלְרֵא
אֶתְכִּי אֶלְסֵל אֶתְשִׁיד *a* וְכִתִּיר *b* מֵא יִדְגֻמוֹן תֵּא אֶלְפִּתְעָל בִּי
גִיבֵר מִתְּלֵהָ מִתְּלֵ חֲבִנָה וְחִבּוֹן (Num. 21, 27) אֶלְדִּי הוּא
חִבּוֹן וְכִדְלֵךְ שִׁמִּי מִנּוֹאֵן (Jes. 52, 5) מִתְּנּוֹאֵן וְיִשְׁמַע
אֶתְהִקּוֹל מִדְּבַר אֱלֹהֵי (Num. 7, 89) מִתְּדַבֵּר לְמַח הַשּׁוֹמֵם
(Ecc. 7, 16) הַתְּשׁוּמִים וְנִסְרוּ כָל הַנְּשִׁים (Ez. 23, 48)
וְנִתְּסְרוּ וְנִבְכְּרוּ לָחֶם הָדֵם (Deut. 21, 8) וְנִבְכְּרוּ וְהִכְדָּא
אֶקּוֹל בִּי יִרְדָּה אוֹיֵב נִפְשִׁי (Ps. 7, 6) אִנֶּה וְיִרְדָּה וְאַלְסֵל בִּי
אֶלְרֵא אֶתְשִׁיד וְכִתִּיר אֶתְדִּרֵשׁ אֶתְדִּרֵשׁ לָחֶם (Ez. 14, 3)

a) B adds מִתְּלֵהָ בִּי גִיבֵר. *b*) Mss. וְכִתִּיר.

א, הַקָּרָה בְּצָרֵי בְּהַקְרֵה בור מימיה כן הַקְרָה רעתה (ib.6,7)
הוֹקֵר מוֹקֵר

רוב רב רבָּה ה' יָרִיב נפשי (Lam.3,58) הוּי רַב אֵת
יוֹצְרוֹ (Jes. 45, 9) הָרֹב רַב עִם יִשְׂרָאֵל (Jud. 11, 25)
אָרֹב רֹב יָרֹב, والثَّقِيلُ הָרִיב הָרִיבֹתִי רִיב יָרִיב אֵת
רִיבָם (Jer. 50, 34) وَقَدْ جَاءَتْ كَلِمَةٌ فِي الْمَاضِي بِلَا هَاءٍ
عَلَى غَيْرِ الْقِيَاسِ مَدּוּעַ אֵלֹיו רִיבֹתִי (Job 33, 13) وَالْوَجْهَ
הָרִיבֹתִי כִּמְאָה בִּינֹתִי בַסִּפְרִים (Dan. 9, 2) وَالْوَجْهَ
הַבִּינֹתִי וַיָּרִיבוּ רַעִי גֵרָר (Gen. 26, 20) רִיבָה ה' אֵת
יָרִיבִי (Ps. 35, 1) قِيلَ أَيْضًا فِي يָرִיבִי أَنَّهُ مَقْلُوبُ الْيَاءِ
السَّاكِنَةُ الَّتِي فِي رִיבָה عَيْنٌ صَارَتْ فِي יָרִיבִי فَأَنَّ وَكَذَلِكَ
وَأֵת יָרִיבִי אֲנִי אָרִיב (Jes. 49,25) وَأَمْثَالُ יָרִיבִי בְּלִיטִי
שָׂרִידִי זָעִירִי וַיִּמְכֵּן אִן יִכּוֹנָה אֲשִׁלִּינ רִיב יִרַב וְאַמָּה קִיֵּלָה
مَعًا لَتَقَارِبِ اللَّفْظُ وَاتَّفَاقِ الْمَعْنَى

רִיד ^a עוֹד רִד עִם אֵל (Hos.12,1) מַדּוּעַ אָמְרוּ עַמִּי רִדְנָה
(Jer. 2, 31) אָרִיד, والثَّقِيلُ תָּרִיד אָרִיד כְּשִׁיחִי וְאֲחִימָה
(Ps. 55,3) וְהִיָּה בְּאֶשֶׁר תָּרִיד (Gen. 27, 40) وَلَيْسَ مِنْ هَذَا
الْأَصْلِ لَا תִרְדָּה בּוֹ (Lev. 25, 43) יָרְדוּ עַל יְדֵיהֶם (Jer. 5, 31)
רִידָה בְּאֶף גּוֹיִם (Jes. 14, 6) וַיִּרְדָּנָה (Lam. 1, 13)

a) A רִיד.

(Jes. 52, 2) וּתְחִיל אַחֵר בְּתִכְרִיק עֵינַי הַפֶּעַל וּשְׁדָתָהּ וּמֵאֲמֹר
אֶסְתֵּר קָנָם (Esth. 9, 32) קָנִימוּ וּקְבִלוּ (ib. 27) לְקָנָם דְּבַר
(Ez. 13, 6)

קִין קִינָה הִיא וְהָיָה לְקִינָה (Ez. 19, 14) שֶׁאֵין קִינָה (ib. 1)
וְהַתְּחִיל וְקִינָה (Ez. 32, 16) וְיִקְוֶה יִרְמְיָהוּ (II Chr. 35, 25)
וְקִינָה אֹתָהּ (Ez. 32, 16) הַנּוֹן הַלְּאִחִירָה הַסְּאִכָּה מִנְּדֻמָּה
فِي النّوْنِ الَّتِي بَعْدَهَا الشَّدِيدَةُ מִתְּרִינָה שִׁפְתָּי (Ps. 71, 23)
הַאִינָה אִמְרָתִי (Jes. 32, 9)

קִיין קָוָה בְּקִינָה וְקָוָה עָלָיו הָעֵיט (Jes. 18, 6) יִקְוֶה בְּקִיין
וְחָרָף (Gen. 8, 22) וּמַעֲנִי אַחֵר קָוָה בְּקִינָה בְּחַיִּי (ib. 27, 46)
הַעֲזֹב הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אֶתָּה קָוָה מִפְּנֵי שְׁנֵי מַלְכֶיהָ (Jes. 7, 16)
וְיִקְוֶה מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (Ex. 1, 12) וְיִקְוֶה מִוֶּאֱבָר (Num. 22, 3)
וְאֵל תִּקְוֶה בְּתוֹכָהּ (Pr. 3, 11) וְאִקְוֶה בָּם (Lev. 20, 23)
وَالثَّقِيلُ فِي هَذَا الْمَعْنَى הַקִּיין לְקִיין נִעְלָה בִּיהוּדָה וְנִקְוֶה
וְנִבְקַעְנָה (Jes. 7, 6) וּמַעֲנִי תָּלַת فِي الْاَصْلِ לֹא הַקִּיין
הַנֶּעֱרָר (II Reg. 4, 31) עַל זֹאת הַקִּינָה וְאֶרְאָהּ (Jer. 31, 25)
וְאֵין יוֹדַע וְאֵין מִקְוֶה (I Sam. 26, 12) הָעִירָה וְהַקִּינָה
(Ps. 35, 23)

קִוֶּה קָרָה בְּקִינָה אֲנִי בְּקִינָה וּשְׁתִּירָה מִיָּם (II Reg. 19, 24)
אִקְוֶה וְקִוֶּה וְחָם (Gen. 8, 22) מִקְוֶה נִפְתָּח (Zech. 13, 1)
מִקְוֶה מִיָּם חַיִּים (Jer. 2, 13) וְהַתְּחִיל فِي هَذَا الْمَعْنَى הַקִּוֶּה

(Ex.5,23) **ואצל וְהַטִּילוּתִי** וְהַצִּיר לךְ הָרִיעַ לַעַם הַזֶּה
 ולא תִּקְיֵא הָאָרֶץ אֶתְכֶם (Lev. 18, 28) וְתִקְיֵא הָאָרֶץ
 (ib.25) וְיִקְא אֶת יוֹנָה (Jon. 2, 11) קִיָּא צוֹאָה (Jes. 28, 8)
 כְּכֹלֵב שָׁב עַל יָקֹאן (Pr. 26, 11) **וְאַל מֶרְחֵק מִשְׁלַח הַיָּם**
תִּהְיֶה

קוּט קוּט מִטְּתִי אֶקוּט בְּדוּר (Ps. 95, 10) אִשֶּׁר יִקְוֹט
 בְּסֻלּוֹ (Job 8,14) רֵאִיתִי בּוֹגְדִים וְאַתְּקוּמְטָה (Ps. 119, 158)
 וּבִתְקוּמִיךָ אֶתְקוּמְטָה (Ps. 139, 21)

קוּם קוּם מִטְּתִי אֲנִי (Cant. 5, 5) וְקֹאֵם שֹׁאֵן בַּעֲמִיד
 (Hos.10,14) עֲתָה אֶקוּם יֹאמֵר ה' (Jes.33,10) וְיִקְם שֹׁדֵה
 עִפְרוֹן (Gen.23, 17) קוּם חֲתָחֵלךְ בָּאָרֶץ (ib. 13, 17) קוּמוּ
 צֵאוּ (ib. 19, 14) וְלֹא תַחֲיֶה לָבֶם תִּקְוִימָה (Lev. 26, 37)
 קָמִים עָלַי (Ps. 3, 2) שֹׁאֵן מִמֶּיךָ (ib. 74, 23) **وقد قالوا**
ايضا في الصفة קוּם מִקְוִימִים (II Reg. 16, 7) **على ما**
ذكرت في بوشים וּמִזְבִּיחַ וְהַטְּחִיל הַקִּיָּם מִקְוִימֹתַי אֶת
 דְּבַר ה' (I Sam. 15, 13) וְיִקְיֶנִי לוֹ לְמִטְרָה (Job 16, 12)
 הִקְם מִקְוִימָנָה (Jer. 44, 25) יִקְם סַעֲרָה (Ps. 107, 29) וְיִקְם
 עֲדוּת (Ps. 78, 5) הוֹקֵם עַל (II Sam. 23, 1) **وثقيل اخر**
تضاعفت فيه הַלָּם קוּיָם קוּיָמִי וְחֲרִבּוּתִיהָ אֶקוּיָם
 (Jes.44, 26) קוּיָמִיּוֹת (Lev. 26, 13) מִמֶּתְקוּמִימִים בִּימִינְךָ
 (Ps. 17, 7) וּבִתְקוּמִיךָ (Ps. 139, 21) **على زنة** הַחֹלְלָלֶם

וְנִצְּצוּ כָּל פְּעָלָיו אֹזֶן (Ps. 92, 8) נִצְּצִין וּפְרָח (Jes. 27, 6)
 וְנִצְּצִין צִיִּין (Num. 17, 23) הִצְּצִין אִמֵּר וּמִסְדֵּר וּמַעֲנִי שְׁאֵנִי
 הִצְּצִין נִצְּצִין נִזְרוּ (Ps. 132, 18) וְעִשִּׂית צִיִּין (Ex. 28, 36)
 צִוֶּה הִצִּיק וְהִצִּיקוּתִי לֹאֲרִיאֵל (Jes. 29, 2) הִצִּיקוּתִי
 רוּחַ בִּטְנִי (Job 32, 18) נִצִּיק לֶךְ אוֹיֵבךְ (Deut. 28, 53) וְאִיה
 חֶמֶת הַמִּצִּיק (Jes. 51, 13) בַּמִּצֹּר וּבַמִּצּוֹק (Deut. 28, 53)
 צָרָה וּמִצְּרָקָה (Zeph. 1, 15)

קֹאֵה קֹאֵה קֹאֵה מִשְׁלַח בָּא בָּאֵתִי וְקֹאֵה תִּקְנֵה כֹּאשֶׁר
 קֹאֵה אֶת הַגּוֹי (Lev. 18, 28) عَلَى رُفَّةِ הַנָּחַל אַחֲרֵיכֶם בָּאֵה
 (I Sam. 25, 19) וְהָאִמֵּר קֹאֵה מִשְׁלַח בָּא וְכֵן אֵתִי עָלַי גֵּיבֵר
 الْقِيَاسَ שֶׁתּוֹ וְשֶׁבֶרֹו וְקִיּוֹ (Jer. 25, 27) وَكَانَ الْوَجْهَ فِيهِ קֹאֵה
 אוֹ קֹאֵה فִּימָא אֲנִי יִכּוֹנוּ אִסְקֻטוּ אֶלֶף וְחִבְּלוּהָ
 יֵאֵה כִּמָּה פִּעְלֻהָ فִּי יִרְאֻה אֶת ה' קְדוּשָׁיו (Ps. 34, 10)
 לְאִסְתַּחֲפָא אוֹ a יִכּוֹנוּ אִסְקֻטוּ אֶלֶף וְחִבְּלוּ אֶלֶף יֵאֵה וְכֵן
 יִמְכֵּן אֲנִי יִכּוֹן מִן אִסְל אַחֵר אֵתִי קֹאֵה קֹאֵה קֹאֵה קֹאֵה
 وَالثَّقِيلَ فِي هَذَا الْأَصْلِ هִקְיָה הַקִּיָּה וְהַקִּיָּה וְהַקִּיָּה
 (Pr. 25, 16) וְהַקִּיָּה הַקִּיָּה כִּמָּה אִסְתַּחֲפָא אֶלֶף תּוֹךְ
 בֵּיתְךָ (Deut. 21, 12) וְהַקִּיָּה הַקִּיָּה וְהַקִּיָּה וְהַקִּיָּה
 אוֹתְךָ (Jer. 22, 26) וְהַצֵּר לֶךְ (Deut. 28, 52) הִרַע לַעֲמֵם הַזֶּה

وقد تضاعفت اللام צוידד צוידדתי לצוידד נפשות (Ez. 13, 18)
 מצוידדות את נפשים (ib. 20) ومعنى اخر צידה שלח לכם
 לשבע (Ps. 78, 25) חם הצמידנו אותו (Jos. 9, 12)
 צור צר צרתי וצרת עליה (Deut. 20, 12) כי תצור
 אל עיר (ib. 19) אל תצורם (ib. 2, 19) ויצר עליה (Dan. 1, 1)
 והנם צרים עליה (Jud. 9, 31) עלי עילם צורי מדי (Jes. 21, 2)
 ובנית מצור (Deut. 20, 20) במצור ובמצוק (ib. 28, 53)
 והקימותי עליך מצורות (Jes. 29, 3) والثقليل הצير او
 הצير והצרותי לאדם (Zeph. 1, 17) יצר ויצרו ובהצור
 לו (II Chr. 33, 12) وقد استعملوا واهצروا لك (Deut. 28, 52)
 والاصل הצير او הצור واجروا عليه אל הצור את מואב
 (Deut. 2, 9) לא יצר צעדך (Pr. 4, 12) ויצרו צעדי אונן
 (Job 18, 7) وقد ذهبتم عين الفعل من هذا التصريف وأما
 الساكن المزيد فتثبت ليكون دليلا على الاصل ولذلك
 وقفت الياء في يצר צעדיו אונן وكذلك استعملوا הרע
 לעם הזה (Ex. 5, 23) والاصل הרע او הריע واجروا عليه
 ולא הרע לבבך (Deut. 15, 10) לא הרע لك עוד (I Sam. 26, 21)
 מדוע לא הרעו בני (Neh. 2, 3) وعين الفعل ايضا ذاهبة
 من هذا التصريف والساكن المزيد ثابت ليكون دليلا
 على الاصل ولذلك وقفت الياء في הרעו בני وهذا التصريف
 الجارى على הצير او הצور והרע شاذ لا يقاس عليه

ומעני אחר הַפִּיק יָפִיק או יָבַק וְהִבֵּק לרעב נפשך
(Jes. 58, 10) וזִמְמוּ אֶל הַיָּבֵק (Ps. 140, 9) וַיָּבֶק רִצּוֹן מִה'
(Pr. 8, 35)

פִּיר ה' הִפִּיר עֲצַת גּוֹיִם (Ps. 33, 10) הִפִּירוּהוּ או הִפְרִיתִי
على غير الوجه أَفִיר יָפִיר או יָבִיר ואם הִפִּיר יָפִיר
(Num. 30, 13) מִפִּיר או מִבִּיר מִפִּיר אוֹתוֹת בָּדִים (Jes. 44, 25)
גם בריתי תופִיר (Jer. 33, 21) לֶךְ הַפְּרָה (I Reg. 15, 19)

ומעני אחר פִּיר הַתְּפִירָה (Jes. 24, 19) אֶתֶּה פִּירָה
בעֶזְרָא יִם (Ps. 74, 13) יִפְּוִיר מִפְּוִיר פִּירָר אִמֵּר וּמִסְדֵּר
פִּוֶשׁ פֶּשׁ פִּשְׁתִּי וַיִּצְאָתָם וּפִשְׁתָּם (Mal. 3, 20) כִּי תִפְּוֶשׁוּ
בעגלה דשה (Jer. 50, 11) וְאַעֲלֵם אֵן הַפֶּאֶה בִּי וּפִשְׁתָּם
مكسورة على خلاف اصحابها التي هي بفتح الـاول ابدا
واحسب ذلك لأن الاصل فيه وُفِشْتُمْ بكسر الياء التي
هي عين الفعل مثل وُفِشْتُمْ (Jos. 1, 15) וְלִדְתִּיהוּ
(Num. 11, 12) וְלֹא נִשְׁאַלְתִּיהוּ (Jud. 13, 6) הַתִּי עֵינֵי הַפֶּעַל
فيها مكسورة فلما اعتلت الياء وسقطت أُلْقِيَ كسرُها على
الفاء ليكون ذلك دليلا على اصله ولذلك خالف الاطّراد
كما خالف ذلك وُفِشْتُمْ وְלִדְתִּיהוּ וְנִשְׁאַלְתִּיהוּ

צֹד צָד צָדְתִּי צֹד צָדוֹנִי (Lam. 3, 52) אֲשֶׁר יָצוּד צִיד
חיה (Lev. 17, 13) אֲשַׁלַּח לָרִבִּים צִידִים וְצִדוֹם (Jer. 16, 16)
מִצִּדוֹם וְחִרְמוֹם (Ecc. 7, 26) וְצֹדָה לִי צִיד (Gen. 27, 3)

נגרה ולא תבוג (Ps. 77, 3) וַיִּכְגּ לְבוֹ (Gen. 45, 26) אֵל
תתני פִּנְיָתָ לָךְ (Lam. 2, 18), וְאַל־תִּפְּחַל נָפֹג וְנִפְּחוֹתַי
וּנְדַבְתִּי (Ps. 38, 9) אֶפְּחֹג הַפּוֹג

פֹּחַ פָּח פָּחַתִּי עַד שְׁיֻכּוֹת הַיּוֹם (Cant. 2, 17) פוֹחַ
, וְאַל מִפָּח נִפֵּשׁ (Job 11, 20) וַיִּפֹּחַ בְּאַפּוֹ (Gen. 2, 7)
וְנִפְּחַתִּי בּוֹ (Hag. 1, 9) נִיפֹחַ כֹּאֵשׁ פָּחַם (Jes. 54, 16)
فَأَصْلُ آخِرٍ وَفِي الْأَصْلِ مَعْنَى آخِرَ الْهَيَمَةِ وَفِيهِمْ לוֹ (Ps. 12, 6)
הָפֵחַ בַּחֲרוּרִים כּוֹלֵם (Jes. 42, 22) قِيلَ إِنْ هَذَا مِنْ حֶפְחِ
נִשְׁבֵּר (Ps. 124, 8)

פֹּן פִּנְיָתִי וְפִין אֶפִּין נִשְׁאַתִּי אֲמִיד אֶפְּנָה (Ps. 88, 16)
פִּיִּן פִּיִּן פִּיִּתִּי פִּן נָפִיִּן עַל פְּנֵי הָאָרֶץ (Gen. 11, 4) וְפִּנְזוֹ
מַעֲיִנוֹתֶיךָ חוֹצָה (Pr. 5, 16) וְתִפְּזִינָה מִבְּלֵי רַעָה (Ez. 34, 5)
וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל פּוֹצֵצוּ בַעַם (I Sam. 14, 34), وَالثَّقِيلُ مِنْهُ הִפִּיִּן
הַפִּיּוֹתִי הִפִּיּוֹצִים ה' (Gen. 11, 9) מֵאֲבָדִים וּמִפִּיּוֹצִים
(Jer. 23, 1) מִפִּיִּן וְחָרַב (Pr. 25, 18) וַיִּפֹּץ ה' אוֹתָם
(Gen. 11, 8) הִפִּיִּן עֲבֻרוֹת אֶפֶךְ (Job 40, 11), وَثَقِيل
آخِرَ פּוֹצֵץ פּוֹצֵצִתִּי וּכְפִטִּישׁ וְפּוֹצֵץ סֹלַע (Jer. 23, 29)
וְתִפְּזִינִי חֲרָרִי עַד (Hab. 3, 6)

פֹּק פִּק פִּקְתִּי פִּקוּ פְּלִילִיָה (Jes. 28, 7) אֶפִּיק לְפִוְקָה
וּלְמִכְשׁוֹל לֵב (I Sam. 25, 31), وَالثَّقِيلُ הִפִּיק הַפִּיקוֹתִי
יַחְזֻקוּם וְלֹא יִפִּיק (Jer. 10, 4) וְפִיק בְּרָכִים (Nah. 2, 11)

עֹר עָר עֲרָתִי אָעֹר לֹא אֲבוֹר כִּי יַעֲוֶרְנִי (Job 41, 2)
 אֲנִי יִשְׁנָה וּלְבִי עָר (Cant. 5, 2) עֹרִי עֹרִי דְבוּרָה (Jud. 5, 12)
 עֲוָרָה לְמָה תִּישָׁן ה' (Ps. 44, 24), وَالثَّقِيلُ هָעִיר ה' אֵת
 רוּחַ (Ezr. 1, 1) הָעִירוֹתַי מִצִּפּוֹן (Jes. 41, 25) וְלֹא יַעֲיִר
 כָּל חֲמָתוֹ (Ps. 78, 38) הָעִירָה וְהַקִּיצָה (ib. 35, 23), وَثَقِيل
 אַחֵר וְעוֹרֵר עָלָיו ה' (Jes. 10, 26) יַעֲוֶרְתִּי בְנִיד צִיּוֹן
 עַל בְּנִיד (Zach. 9, 13) אִם תַּעֲיִרוּ וְאִם תַּעֲוִרְרוּ (Cant. 2, 7)
 עוֹרְרָה אֵת גְּבוּרָתָךְ (Ps. 80, 3) וְהַתַּעֲוִרְתִּי כִּי מִצְאוּ רַע
 (Job 31, 29) מְהַעֲוִרֵר לַחֲחֹזִיק בָּךְ (Jes. 64, 6), وَالْأَنْفَعَال
 כִּי יַעֲוֹר מִמֶּעוֹן קִדְּשׁוּ (Zach. 2, 17) נְעוּרוֹתַי יַעֲוִרוּ וְיַעֲלוּ
 הַגּוֹיִם (Joel 4, 12) הָעוֹר וַיִּמְכֵּן אִן יִכּוֹן מִן הַזֶּה אֲלֻל
 وَهَذَا الْمَعْنَى نَشْوَأ لְשׁוֹא עָרִיךְ (Ps. 139, 20) וְה' סָר
 מֵעֲלִיד וַיְחִי עָרִיךְ (I Sam. 28, 16) וּמִלְאוּ פָנַי תְּבַל עָרִים
 (Jes. 14, 21)

עוֹשׂ עָשׂ עֲשִׂיתִי אָעוֹשׂ יַעוֹשׂ עוֹשׂוּ וּבִאוּ כָּל הַגּוֹיִם
 (Joel 4, 11)

עוֹת עָוֹת עוֹתָהּ וּשְׁתִּי הַמַּלְכָּה (Esth. 1, 16) יַעֲוֹת עוֹוֹת
 وَالثَّقِيلُ לְעוֹת אָדָם בְּרִיבּוֹ (Lam. 3, 36) מְעוֹתָ לֹא יוֹבֵל
 לַתְּקוֹן (Ecc. 1, 15) وَفِي الْأَصْل مَعْنَى آخَر עוֹת עָוִי בַּלִּדְגָּם
 אָעוֹת לְעוֹת אֵת יַעֲרָ דְבַר (Jes. 50, 4)

פּוֹג פָּגַּתִּי עַל כֵּן תִּפְּגַג תּוֹרָה (Hab. 1, 4) יָדִי לִילָה .

אל עוֹלָה (Job 16, 11) ויִּשְׁמַל אֵן עֲלֹוּה מִּמֶּלֶךְ עֲלֹוּה מִּמֶּלֶךְ
 שְׁמִלָּה, וְשִׁלְמָה כְּשֶׁבַח, כְּבִשְׁחָה^a וְכִּד תִּלְיִין הַזֶּה הַלֵּוּ אֶת
 בִּלְב עֲלֹוֹת תִּפְעֵלֹן (Ps. 58, 3) וְעֲלֹוֹתָה קִפְצָה פִּיה
 (Job 5, 16)

עִיף עֲנִיָּהוּ כִּי עֲנִיָּה נִפְשִׁי לְחֹרֶגִים (Jer. 4, 31) اسْتَعْمَل
 هَذَا الْاَصْلَ بِتَكْرِيكِ عَيْنِ الْفَعْلِ وَقِيلَ اَيْضًا فِي هَذَا اَنَّهُ
 مִּמֶּלֶךְ מִן יַעֲרָ לְשִׁתּוֹת תִּיַּעֲרָ (II Sam. 16, 2) לֹא יִיַּעֲרָ
 וְלֹא יִיַּעֲרָ (Jes. 40, 28) וְיַעֲרָו נַעֲרִים (ib. v. 30) وَفِي الْاَصْلِ
 הָעִיף הָעִיפּוֹתִי הָעִיף עֵינֶיךָ בּוֹ וְאִינְנוּ (Pr. 23, 5)
 הָעִיף יַעֲרָ מוֹעֵרָ וְיִמְכֵּן אֵן יִכּוֹן מִן הַזֶּה הַמְּעִי עֲוֹשָׁה
 שָׁחַר עֵינֶיךָ (Am. 4, 13) אֶרֶץ עֵינֶיךָ כִּמּוֹ אוֹפֵל (Job 10, 22)
 וְתוֹפֵעַ כִּמּוֹ אוֹפֵל (ib.) وَمَعْنَى ثَالِثٌ عָרָה عֲנִיָּה מִגִּלָּה
 עָרָה (Zach. 5, 1) בַּחֲלוֹם יַעֲרָ (Job 20, 8) מִחֵן יַעֲרָ יוֹמָם
 (Ps. 91, 5) وَالثَّقِيلُ فِي هَذَا الْمَعْنَى عוֹפֵה עוֹפֵהוּ יַעֲרָ
 יַעֲרָה עַל הָאֶרֶץ (Gen. 1, 20) כָּעוֹרָה וְהָעוֹפֵה כְּבוֹדָם (Hos. 9, 11)
 מִתְעוֹפֵה

עֵיךְ הָעֵיךְ הָעֵיךְ הִנֵּה אֲנִי מְעִיק תַּחְתִּיכֶם כְּאִשֶּׁר
 תַּעֲרִיק הָעֵנְלָה (Am. 2, 13) הָעֵק יוֹעֵק מוֹעֵק שְׁמִית מוֹעֵקָה
 בְּמַהֲנִינוּ (Ps. 66, 11) מִפְּנֵי עָקָה רָשָׁע (ib. 55, 4)

^a) Cf. Ganah, Kit. al-luma^c, p. 337.

וְהוֹעֵד בְּבַעֲלָיו (Ex. 21, 29) עַד ה' בְּכֶם וְעַד מִשִּׁיחוֹ
 (I Sam. 12, 5) צוֹר הִתְעַנְּדָה (Jes. 8, 16) וְזֹאת הִתְעַנְּדָה
 (Ruth 4, 7) וּמַעֲנִי תָלַת הִתְעַנְּדוּתִי (Jer. 11, 7) אֶעֱיֵד
 מִה אֶעֱיֵדָה מִה אֲדַמָּה לָךְ ^a (Lam. 2, 13)

עוֹד הִתְעַנְּדוּתִי יִעֲזֹר הִתְעַנְּדוּ בְּנֵי בְנִימִין (Jer. 6, 1) הִתְעַנְּדוּ
 אֶל תַּעֲמֹדוֹ (ib. 4, 6) שְׁלַח הִתְעַנְּדוּ אֶת מִקְנֶךָ (Ex. 9, 19)
 وكذلك المصدر هو عوز يوزع موزع

עוֹל עַל עֲלָתִי עָלוֹת עָלִי (Gen. 33, 13) עָלוֹת יִנְהַל
 (Jes. 40, 11) עוֹל יָמִים וְזָקֵן (ib. 65, 20) פִּעוֹל וְעַד אֲתֵי הַאֲשֵׁם
 بَتَكْرِيك الواو على زنة فعول يسגרني آل אל עויל
 (Job 16, 11) גַּם עוֹלִים מֵאִסּוֹ בִּי (ib. 19, 18) יִשְׁלַחוּ כְּצֹאֵן
 עוֹלֵיהֶם (ib. 21, 11) וְיִמְכְּנוּ אִם יִכְּוֹן מִן הַזֶּה הַאֲשֵׁם וְהַזֶּה ^b
 المعنى عوّلّים شالو لآلهم (Lam. 4, 4) מִפִּי עוֹלִים וְיוֹנְקִים
 (Ps. 8, 3) וּפִי הַאֲשֵׁם מַעֲנִי אַחֵר עוֹל עֲלָתִי אֶעֱוֹל בְּאֶרֶץ
 נְבוֹחֹת יִעוֹל (Jes. 26, 10) מִכָּה מִעוֹל וְחֹמֶץ (Ps. 71, 4)
 والكفیف عول عوّلّתי يعول عول ولا يدع عول בשת (Zeph. 3, 5)
 والاسم المضاف فعول رכולתך (Ez. 28, 18) وَالْغֵיִר מִזָּאֵף
 לֹא תַעֲשׂוּ עוֹל (Lev. 19, 15) וְלֹא יוֹסִיפוּ בְּנֵי עוֹלָה
 (II Sam. 7, 10) וְיִמְכְּנוּ אִם יִכְּוֹן מִן הַזֶּה הַאֲשֵׁם יִסְגִּירוּ אֶל

^a) B gloss في معنى قياس وتشبيه ^b) A om. אלאצל וחדא.

הַסִּיכוּתִי אָסִיף אֶךְ מִסִּיף הוּא (Jud. 3, 24) ויבא שאול

לְהִסִּיף אֶת רִגְלָיו (I Sam. 24, 3) הָסִיף

סוֹת וּאֵף הַסִּיחָה (Job 36, 16) הַסִּיחוּתִי עָלַי הַאֲסֵל

وَأَنْ اسْتَثْقَلَ قَيْلُ هَسَايَ بِإِدْغَامِ التَّاءِ الْاَوَّلَى السَّاكِنَةِ فِي

الثَّانِيَةِ وَاعْلَمْ أَنَّ تَشْدِيدَ التَّاءِ فِي هَسَايَ أَوْتَوِ أَيْزُبَل

أَشْتَوِ (I Reg. 21, 25) خَارِجٌ عَنِ الْقِيَاسِ وَكَانَ التَّخْفِيفُ

فِيهَا هُوَ الْقِيَاسُ הַסִּיחָה לְמִדְגָּר אוֹ הַסִּיחָה הַסִּיחָה

לְמוֹנֵט אוֹ הַסִּיחָה כִּי יִסִּיחָה אַחִיד בֶּן אִמֶּךָ (Deut. 13, 7)

וַיִּסֶּחֶת אֶת דָּוִד בָּהֶם (II Sam. 24, 1) וַיִּסִּיחֵם אֱלֹהִים מִמֶּנּוּ

(II Chr. 18, 31) וַתִּסִּיחֵנִי בּוֹ (Job 2, 3) מִסִּיחָה

עוֹב הַעֵיב הַעִיבוּתִי אִיכָה יָעִיב בָּאִפוֹ ה' (Lam. 2, 1)

وَيُمْكِنُ أَنْ يَكُونَ مِنْ عָבִים

עוֹג עָג עָגְתִּי אָעוּג הַעִינְגָה לְעִינֵיהֶם (Ez. 4, 12) עוֹנָה

קִטְנָה (I Reg. 17, 13) אִם יֵשׁ לִי מָעוּג (ib. v. 12) עוֹג אִמֶּךָ וּמִסְדֵּר

עוֹד יֹאכֵל עֹד (Gen. 49, 27) אִזְ חֶלֶק עֹד שֶׁלֵּל (Jes. 33, 23)

وَفِي الْفِعْلِ ثَقِيلٌ بِتَشْدِيدِ الْوَاوِ عוֹד עוֹדְתִי אָעוֹד חֲבִלִי

רָשָׁעִים עוֹדוֹנִי (Ps. 119, 61) וּפִי הַאֲסֵל מַעֲנִי ثَانِي הַעִיד

הַעִידוּתִי בָכֶם הַיּוֹם (Deut. 8, 19) הָעִיד הַעִיד בּוֹ

הָאִישׁ לֵאמֹר (Gen. 43, 3) וַיַּעֲדוּהוּ לֵאמֹר (I Reg. 21, 10)

וַיַּעֲדוּ בָם (II Chr. 24, 19) וַיַּעֲד ה' בְּיִשְׂרָאֵל ^a (II Reg. 17, 13)

^a Mss. בָּהֶם.

נאם ה' (Jes. 66, 17) סוף אמר ומصدر وفي الاصل ثقیل
הסוף הסיפותי אסף או אסף בצרי אסף אסף
(Jer. 8, 13) אסף אדם ובהמה אסף עוף השמים
(Zeph. 1, 3) אסף זה לא יש מן זה האל בל מן אסף
אסףתי الذي تفسيره جَمَعَ والمعنى فيه جمعا اقطعهم
واستاصلهم وقال قوم انه من هذا الاصل كما ان اסף
منه ومعناه القطع والاستيصال وزيادة الالف فيه كزيادتها
في آدوش ידושנו (Jes. 28, 28)

סור סר מעל האהל (Num. 12, 10) וסרתם מן הדרך
(Deut. 31, 29) אסור יסור למיום סור אפרים (Jes. 7, 17)
וסורי בארץ יכתבו (Jer. 17, 13) סורי הגפן נכריה
(ib. 2, 21) גולה וסורה (Jes. 49, 21) والثقیل הסיר הסיירותי
והסיר ה' ממך כל חולי (Deut. 7, 15) יסיר וחסר בגדי
אלמנותה (Gen. 38, 14) יסיר מירושלים (Jes. 3, 1) הסר
ממך עקשות פה (Pr. 4, 24) وفي الاصل معنى ثانى قريب
من الاول וירא ה' כי סר לראות (Ex. 3, 4) אסורה נא
ואראה (ib. 3) יסור שמח לאבל לחם (II Reg. 4, 8) ויסר
אליה האחלה (Jud. 4, 18) סורה אדני סורה אלי (ib.)
סוד סוד וסוד לא סכתי (Dan. 10, 3) ורחצת וסכתי
(Ruth 3, 3) אסוד וסוד ושמן לא תסוד (Deut. 28, 40)
ויסוכים (II Chr. 28, 15) סוד فالثقیل فى معنى اخر הסוד

מְנוּחָה וַיִּמְכֵּן אִן יִכּוֹן בְּיַחוּם מִן־הַזֶּה הַאֲוֵל וְהַתְּקִיל
הַגִּיחַ וְהַגִּיחוֹתַי לָךְ (Ex.33,14) יִכּוֹר בִּנְךָ וַיִּגְיָהֶךָ (Pr.29,17)
וַיִּנַּח ה' לָהֶם (Jos.21,42) לְהַגִּיחַ בִּרְכָה אֶל בֵּיתְךָ (Ez.44,30)
וְהַגְיָה לַמְדִּינוֹת עֲשֵׂה (Esth. 2, 18)

נֹטָן נָטַנְתִּי יוֹשֵׁב בְּרוֹבִים תָּנוּט הָאָרֶץ (Ps. 99, 1)
נֹם גָּם גָּמַתִּי גָּמַו רוּעִיד (Nah.3,18) גָּמַו שְׁנַתָּם (Ps.76,6)
הִנֵּה לֹא גָנוּם וְלֹא יִשָּׁן (ib.121,4) תִּלְבִּישׁ נֹמָה (Pr. 23,21)
לַעֲפַעֲפִי הַנֹּמָה (Ps. 132, 4)

נֹם גָּם גָּסַתִּי עַל סוּם גָּנוּם עַל כֵּן תָּנוּסוֹן (Jes.30, 16)
כִּי אִם נֹם גָּנוּם (II Sam. 18,3) וַיִּגָּם הַחוּצָה (Gen.39, 13)
וַיִּגְסְנוּ לַפְּנִיחִים (Jos. 8, 5) בְּנוֹסָם מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל
(Jos. 10, 11) וְהַתְּקִיל הַגִּיחַ אֶת עַבְדּוֹ (Ex. 9, 20)

הַגִּיחוֹתַי אֲנִי

נוֹעַ גָּעַ גָּעַתִּי נוֹעַ תָּנוּעַ הָאָרֶץ (Jes. 24, 20) וַיִּנְעַ לִבּוֹ
(ib.7,2) בְּנוֹעַ עֲצֵי הַיַּעַר (ib.) וְהַתְּקִיל הַנִּיעַ וְהַגִּיעוֹתַי בְּכָל
הַגּוֹיִם (Am.9,9) וַיִּנְיַעַם בַּמַּדְבָּר (Num. 32, 13) הַמָּה יִנְיַעוֹן
לֹאכַל (Ps.59,16) וְהַנִּינְעָל גָּנוּעַ גְּנוּעוֹתַי אֲנוּעַ וְנוּעַ אִם
יִנוּעוּ וְנִפְלוּ עַל פִּי אוֹכַל (Nah. 3, 12)

נֹרָה הַגִּיחַ הַגִּיפוֹתַי וַיִּגְיָחוּ הַנֹּפָה (Lev. 8, 29) לְהַגְיָה
גּוֹיִם (Jes. 30, 28) וְהַתְּקִיל אַחֵר נֹפָה נֹפְתִי וְנֹפָה יָדוֹ
(Jes. 10, 32) מְנוּפָה

וְנִמְתִּי (Gen. 19, 19) וַתֵּאָהֱבָה הָאֵלָהִים הִיא לֹא אֶלְעָם מִדְּגֻמָּה
 فِي تَاءِ الْفَاعِلِ الشَّدِيدَةِ אָמַת מְנַת וְחַיִּים בִּיד לְשׁוֹן
 הַמְנַתָּה לְחַסִּידָיו (Ps. 116, 15) בְּנֵי הַמְנַתָּה
 (ib. 79, 11) וְהַתְּחִיל הַמְנַתָּה מְנַת וְתְחִיל אַחֵר מְנַתָּה
 אֲנֹכִי מְנַתָּה אֵת מְנַתָּה ה' (II Sam. 1, 16) הַתֵּאָהֱבָה
 הַמְנַתָּה אֲנִי תֵאָהֱבָה הַתְּחִיל וְלִזְכֹּר אֲשֶׁר אֲשֶׁר
 רָשָׁע רָעָה (Ps. 34, 22) מְנַתָּה אַחֲרָיו (I Sam. 14, 13) אִישׁ
 לֹא מְנַתָּה (Jer. 20, 17)

נֹבֶה נֶבֶה נֶבֶה חֵיל כִּי נֶבֶה (Ps. 62, 11) עוֹד יִנְבֹּחַ בְּשׁוֹבָה
 (ib. 92, 15) מְנַבְּחֵי שְׂדֵי (Lam. 4, 9) וַיִּקְרַב מִן הַזֶּה
 הַמְנַתָּה יִנְבֹּחַ נֶבֶה אֲכָלוּ (Mal. 1, 12) וְהַתְּחִיל הַמְנַתָּה
 הַמְנַתָּה נֶבֶה נֶבֶה וְהִירָשׁ יִנְבֹּחַ בְּתוֹלֹת (Zach. 9, 17)
 נֹדֶה נֶדֶה נֶדֶה אֶנֶד נֶנֶד נֹדֶה מֵאֵד (Jer. 49, 30) נֶעֶד נֶנֶד
 (Gen. 4, 12) וְהַתְּחִיל הַנֶּדֶה הַנֶּדֶה וְהִירָשׁ אֵל הַנֶּדֶה
 (Ps. 36, 12)

נֹחַ וְלֹא נֹחַ בָּחַם (Ez. 7, 11) וְכָדָה לֵבָב יֵאָהֱבָה וְנִשְׁאָה
 אֶלֶיךָ בְּנִיחָם קִינָה (ib. 27, 32)

נֹחַ נָח לֹא שְׁקַטְתִּי וְלֹא נָחַתִּי (Job 3, 26) וְנָחַתִּי עָלַי
 (II Sam. 17, 12) אֶנֶחֱ לַיּוֹם צָרָה (Hab. 3, 16) וְנָחַתִּי עַל
 מִשְׁכְּבוֹתֵיהֶם (Jes. 57, 2) וְנָחַתִּי הַתְּחִיל (Gen. 8, 4) מְנַחֵם

a) A אֶלְעָם, B אֶלְעָם.

ויבש (ib. 90, 6) ואם וימולו כל זכר (Gen. 34, 24) כאשר
 הם נמולים (ib. 22) فليس من هذا الاصل بل هما من
 נמל ונמלָהם (ib. 17, 11) النون مندغمة في الميم ووزنهما
 ויפעלו נפעולים ^a נמול אברהם (ib. 26) من נמל على
 زنة نساءول (I Sam. 20, 6) נשלוה (Esth. 3, 13) ונהתום (ib. 8, 8)
 وقد يمكن ان يكون المول ومول من نمل على زنة
 כהנהדה עשן הנהדה (Ps. 68, 3) وكذلك המולו לה' ואם לא
 השמעו אלינו להמול מן נמל وليس يكون معناها
 انفعال اذا كان من نمل فانهم

מיר המיר כבודי (Jer. 2, 11) המירוהו את כבודם
 (Ps. 106, 20) והיה הוא והמורתו (Lev. 27, 33)

מיין כי מיין חלב (Pr. 30, 33) כי אפס המין (Jes. 16, 4)
 מוש לא מושו מקרב המחנה (Num. 14, 44) ומשתי
 את עון הארץ החיא (Zech. 3, 9) כי ההרים ומוש
 (Jes. 54, 10) לא ומוש (Jos. 1, 8) والثقل המיש המישותי
 לא ומוש עמוד הענן (Ex. 13, 22) والامر המש והמישני
 את העמודים (Jud. 16, 26)

מות מות הילד (II Sam. 12, 18) واذا وصلوه بضمير الفاعل
 استثقلوا تكريك الميم بالذري وقالوا فن تدבקني הרעה

^a) נפעולו C.

בינותם (Gen. 42, 23) מלאך מליין (Job 33, 23) יליין
 לוש לֹשׁ לְשׁוֹתִי וְלוֹשׁ וְתַקַּח קִמְחָא וְתַקְּלֵשׁ (I Sam. 28, 24)
 לְשׁוֹת בִּצְקָא (Jer. 7, 18) לוֹשִׁי וְעָשִׂי עָנֹת (Gen. 18, 6)
 מוֹג מִג מִגִּי הַנוֹגַע בָּאָרֶץ וְתִמּוֹג (Am. 9, 5) וְתִמּוֹגִי
 בִיד עוֹנִינוּ (Jes. 64, 6), וְאַנְפֵּעַל וְהַחִיבֵל נְמוֹג (Nah. 2, 7)
 נְמוֹגִים אֶרֶץ וְכָל יוֹשְׁבֶיהָ (Ps. 74, 4) יִמּוֹג הַמּוֹג וְפִי
 الْأَصْلُ فَعْلٌ ثَقِيلٌ מוֹגֵג מוֹגֵגִי אֶמּוֹגֵג יִמּוֹגֵג מִמּוֹגֵג וְתִמּוֹגֵגִי
 תוֹשִׁיָה (Job 30, 22) תִּתְּמוֹגֵגָה (Am. 9, 13)
 מוֹט מֹט מִטָּי מָט לִפְנֵי רֹשַׁע (Pr. 25, 26) וּמָטִים לַחֲרָג
 אָמוֹט לַעֲת הַמּוֹט רִגְלָם (Deut. 32, 35) וְהַגְבְּעוֹת
 תִּמּוֹטִינָה (Jes. 54, 10), وَالْقِيَاسُ תִּמּוֹטִינָה לֹא יִתֵּן לַעֲוֹלָם
 מוֹט לְצָדִיק (Ps. 55, 23), وَالثَّقِيلُ הַמִּיט יָמִיט כִּי יָמִיטוּ עָלָיו
 אֹן (ib. 4), وَالْأَنْفֵעַל בָּל נְמוֹטוֹ פְּעָמָיו (ib. 17, 5) וְיַחֲזִקְהוּ
 בַּמִּסְמָרִים לֹא יִמּוֹט (Jes. 41, 7) יִמּוֹטוּ עֲלֵיהֶם גַּחֲלִים
 (Ps. 140, 11)

מוֹל מֹל מִלָּי וּמֹל ה' אֱלֹהֶיךָ (Deut. 30, 6) וּמִלָּתָם אֵת
 עָרַלְתָּ לְבַבְכֶּם (Deut. 10, 16) אָמוֹל וַיִּקֵּל אֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 (Jos. 5, 3) כִּי מוֹלִים הָיוּ (ib. 5), وَالْأَنْفֵעַל נְמוֹל הַמּוֹל וּמּוֹל
 יֹלִיד בִּיתָךְ (Gen. 17, 13) הַמּוֹלֹךְ לֹה' (Jer. 4, 4) וְאֵם לֹא
 תִשְׁמְעוּ אֵלַינוּ לְהַמּוֹל (Gen. 34, 17), وَالثَّقِيلُ הַמִּיט יָמִיט
 כִּי אָמִילָם (Ps. 118, 12), وَثَقِيلٌ آخَر מוֹלֵל מוֹלָתִי וּמוֹלֵל

הָלֹאִם (Jes.25,7) הַשְׁנִי הַעֲלֹלָה מִן הַמִּסְכָּה הַמְּסֻבָּה
 כִּמְאֵל אֲנִי וְהַשְׁתִּיל בִּיבֵּה הָלֹאִם וְהָלֹאִם בְּנִי בְּאִדְרֵתוֹ
 (I Reg. 19, 13) וְהַשְׁתִּיל אַחֵר בָּאֵל מִן הַשְׁתִּיל לְאֵלֵינוּ
 בְּנִי (II Sam. 19, 5) כִּדָּה אֵלֵינוּ הָאֵלֵינוּ הָאֵלֵינוּ אֵלֵינוּ
 בְּלִיָּהִים (Ex. 7, 11) וְכִדָּה יִלְמִינוּהָ מִן הַשְׁתִּיל הַשְׁתִּילֵנוּ
 בְּלִיָּהִים וְיִמְכֵּן אִם יִכְסֹן מִן הַשְׁתִּיל הַשְׁתִּילֵנוּ מִן הַשְׁתִּילֵנוּ
 הַשְׁתִּילֵנוּ מִן הַשְׁתִּילֵנוּ הַשְׁתִּילֵנוּ הַשְׁתִּילֵנוּ הַשְׁתִּילֵנוּ
 אֵלֵינוּ (II Sam.18,5) וְהַשְׁתִּילֵנוּ הַשְׁתִּילֵנוּ הַשְׁתִּילֵנוּ
 אֵלֵינוּ (Gen. 33, 14) וְכִדָּה מִלִּין הַשְׁתִּילֵנוּ הַשְׁתִּילֵנוּ
 אֵלֵינוּ (I Sam. 18, 22) (sic!) וְכִדָּה יִכְסֹן אִם הַשְׁתִּילֵנוּ
 הַשְׁתִּילֵנוּ מִן הַשְׁתִּילֵנוּ מִן הַשְׁתִּילֵנוּ מִן הַשְׁתִּילֵנוּ
 (I Reg. 21, 27)

לֹאִם לֹאִם בְּלִיָּהִים הַשְׁתִּילֵנוּ (Gen. 32, 22) לֹאִם בְּלִיָּהִים
 (Jud.19, 13) אֵלֵינוּ לֹאִם מִלִּין מִלִּין וְהַשְׁתִּילֵנוּ הַשְׁתִּילֵנוּ
 מִלִּין וְהַשְׁתִּילֵנוּ שֵׁם (Jud. 18,2) וְהַשְׁתִּילֵנוּ יְהוֹשֻׁעַ (Jos. 8, 9) וְכִדָּה
 הַשְׁתִּילֵנוּ מִן הַשְׁתִּילֵנוּ אֵלֵינוּ (Num. 14, 29) וְהַשְׁתִּילֵנוּ
 הַשְׁתִּילֵנוּ מִן הַשְׁתִּילֵנוּ (Ex. 17, 3)

לֹאִם הַשְׁתִּילֵנוּ אֵלֵינוּ לֹאִם הַשְׁתִּילֵנוּ (Pr.3,34) מִלִּין וְכִדָּה
 אֵלֵינוּ (Jes. 28, 22) וְכִדָּה מִן הַשְׁתִּילֵנוּ אֵלֵינוּ מִן הַשְׁתִּילֵנוּ

a) B וְכִדָּה.

b) B וְכִדָּה.

טוֹחַ טָחַח בִּי טַח מִרְאוֹת עֵינֵיהֶם (Jes. 44, 18) אֲשֶׁר
טָחְתָּם תִּפֹּל (Ez. 13, 14) וְטָח אֶת הַבַּיִת (Lev. 14, 42)
אָטוּחַ אִיחָהּ הַטִּיחַ (Ez. 13, 12) וְאַלְנִפְעָל נָטוּחַ נְטוּחָוּתִי
יִטוּחַ אַחֲרֵי הַטִּיחַ (Lev. 14, 43) מִסְדֵּר וְכִזְלֹךְ אִלֵּם

טוֹב טוֹב טוֹבְתִי מִה־טוֹבֵי אֶחָלִיךְ (Num. 24, 5) מִה
טוֹבֵי דוֹדִיךְ מִיֵּין (Cant. 4, 10) יִטוֹב אִטוֹב טוֹב וּפִי אֲוִל
فعل ثقيل הטיב הטיבות כי היה עם לבבך (I Reg. 8, 18)
יִטִּיב הַטִּיב וְקִיִּיל אִיפְסָא פִיפֵּה וְהִיחַ הַטִּיב הַהוּא אֲשֶׁר
יִיטִיב ה' לָנוּ (sic!) (Num. 10, 32) اِنَّ مَقْلُوبِ السَّاكِنِ الْاَلِيْنِ
الَّذِي فِي الْحَبِيبِ عَيْنِ هُوَ فِي يِيتِيبِ فَاءٍ وَيُمْكِنُ اَنْ يَكُونَا
اَصْلِيَيْنِ טוֹב יִטֵּב וְאִטָּא קִיִּיל מִעַל לִתְקָרֵב לִפְתָּחָהּ וְאַתְּקָא
מִעֲנָהּ

טִיל וְה' הַטִּיל רוּחַ גְּדוּלָּהּ (Jon. 1, 4) הַטִּילוּתִי וְהַטִּלְתִּי
אוֹתְךָ (Jer. 22, 26) אֲוִל הַטִּילוּתִי וְיִטִּילוּ אֶת הַכִּלִּים
(Jon. 1, 5) שְׂאוּנִי וְהַטִּילוּנִי אֶל הַיָּם (ib. 12) כִּי יִפֹּל לֹא יוֹטֵל
(Ps. 37, 24) מִדּוּעַ הוֹטֵלוּ (Jer. 22, 28) וְאַלְנִפְעָל נְטוּל
נְטוּלוּתִי אָטוּל הֵן אִיִּים בְּדַק יִטוּל a (Jes. 40, 15) הַטוּל
وَيُمْكِنُ اَنْ يَكُونِ هֵן אִיִּים בְּדַק יִטוּל מִן גַּיֵּר הַזֶּה
אֲוִל

a) See Ġanaḥ, Opusculs &c., p. 7. 349.

(Ez. 30, 16) **נָסִי** **הַזֶּה** **הַמְּעֵנִי** **פִּעֵל** **תְּקִיל** **חִיל** **וְחִילֹתָי**
 מִפְּנֵי וְחִילֹן עֲמוּם (Joel 2,6) **אִם** **מִפְּנֵי** **לֹא** **תְּחִילוּ** (Jer. 5,22)
וְיָחֹל **מֵאֵד** **מִן** **הַמּוֹרִים** (I Sam. 31, 3) **חִיל** **בִּיּוֹלֶדָה** (Ps. 48, 7)
וְנָסִי **הַזֶּה** **הַמְּעֵנִי** **פִּעֵל** **תְּקִיל** **אֲחֵר** **תִּצָּאֵף** **בִּיּוֹה** **הַלָּם** **חֹלֶל**
חֹלְלָתִי **קוֹל** **ה'** **וְחֹלֶל** **אֵילֹת** (ib. 29, 9) **מְחֹלְלֵת** **הַנֶּזֶן**
 (Jes. 51, 9) **וְנָסִי** **הַזֶּה** **הַלָּאֵל** **מִעֵנִי** **שֵׁנִי** **חֹל** **חֲלָתִי** **עַל** **רֹאשׁ**
רִשְׁעִים **וְחֹל** (Jer. 23, 19) **וּסְעָר** **מִתְּחֹלֶל** (ib.) **וְיִמְכֵן** **אִן**
יִכּוֹן **מִן** **הַזֶּה** **הַלָּאֵל** **חֹלְלָה** **יָדוּ** **נַחֲשׁ** **בְּרִיחַ** (Job 26, 13)
אֶל **מְחֹלְלֵיךָ** (Deut. 32, 18) **וְתִחְלֹל** **אֶרֶץ** **וּתְבַל** (Ps. 90, 2)
בְּאֵין **תְּחֹמוֹת** **חֹלְלָתִי** (Pr. 8, 24)
חֹם **חֵם** **אֵתָה** **חֲסָפִי** **עַל** **הַקִּיקִיּוֹן** (Jon. 4, 10) **לֹא** **חֲסָה**
עֲלֶיךָ **עֵין** (Ez. 16,5) **אָחוּם** **וְחוּם** **עַל** **דָּל** **וְאִבִּיּוֹן** (Ps. 72, 13)
וְתָחַם **עֲלֶיךָ** (I Sam. 24, 10) **חֹסֶה** **ה'** (Joel 2, 17)
חֹר **חָר** **חָרָתִי** **וְחָרָה** **נַחוּשְׁתָּהּ** (Ez. 24, 11) **וְעֲצָמֵי** **חָרָה**
חָרָה **חָרָה** **יּוֹשְׁבֵי** **אֶרֶץ** (Jes. 24, 6) **אָחֹר** **וְחֹר** **חֹר**
חֹשׁ **וְחֹשׁ** **עֲתֻדֹת** **לָמוּ** (Deut. 32, 35) **חֲשָׁתִי** **וְלֹא**
הִתְמַחֲמַחְתִּי (Ps. 119, 60) **יְחֹשׁ** **אָחוּשׁ** **חֹשָׁה** **לְעֹזְרֹתִי**
וְתָחַשׁ **עַל** **מִרְמָה** **רָגְלִי** (Job 31, 5) **وَالثَّقِيل**
חֲחִישׁ **חֲחִישֹׁתִי** **וְחִישׁ** **אֲחִישָׁה** **מִפְּלֹט** **לִי** (Ps. 55, 9)
אֲנִי **ה'** **בַּעֲתָה** **אֲחִישָׁנָה** (Jes. 60, 22) **כִּי** **גוֹ** **חִישׁ** **וְנִעּוֹפָה**
 (Ps. 90, 10)

מאדם (Mic. 2, 12) **וְהוֹשֵׁה הַהִימָנָה** מִשְׁלַח הַקִּימָנָה
 מִחַיִּים מִחַיִּים, וְהוֹשֵׁה הַהִימָנָה מִחַיִּים מִחַיִּים
 הַעִיר (Ruth 1, 19) מִשְׁלַח הַהִימָנָה לְהַחֲיוֹת (II Sam. 2, 32) יַעֲזֹר
 (Joel 4, 12)

הֵינִי הַהִימָנָה אֶחָד וְהוֹשֵׁה הַהִימָנָה (Deut. 1, 41)
 זֶה הַיּוֹם וְהַיּוֹם זֶה הַיּוֹם (Jer. 49, 9) כִּי יִזְכָּר זֶה הַיּוֹם
 (Lev. 15, 25) וְיִזְכָּר מִיָּמָיו (Ps. 78, 20) אֶרֶץ זָבָת חֶלֶב וְדִבְשׁ
 (Lev. 20, 24) וְהָיָה אֵת זֶה (Lev. 15, 33)

זֶה הַיּוֹם וְהַיּוֹם אֶשֶׁר נָתַן עֲלֵיהֶם (Ex. 18, 11) כִּי אֵל ה'
 נָתַן (Jer. 50, 29) וְהַיּוֹם (Pr. 21, 24) אֶשֶׁר הַיּוֹם הַיּוֹדֵעַ
 (Ps. 124, 5) כַּעֲשֵׂר זֶה הַיּוֹם כִּסְבֵּי בִּיד בִּימֵי
 הַיּוֹדֵעַ עֲלֵיהֶם (Neh. 9, 10) וְכִי יִזְכָּר אִישׁ (Ex. 21, 14)
 מִיּוֹד

זֶה הַיּוֹם וְהַיּוֹם הַיּוֹדֵעַ זֶה הַיּוֹם (Jes. 46, 6) וְהַיּוֹם
 זֶה הַיּוֹם וְהַיּוֹם מִפְּקִידֵי מֶלֶךְ אֱלֹהִים (Ps. 144, 13) בֵּר
 לְהַחֲיוֹת (Gen. 45, 23)

זֶה הַיּוֹם וְהַיּוֹם וְהַיּוֹם וְהַיּוֹם (Esth. 5, 9) בַּיּוֹם
 שֶׁנֶּחֱדָה שׁוֹמְרֵי הַבַּיִת (Ecc. 12, 3) וְהַיּוֹם וְהַיּוֹם חֲרָק הַוָּו
 הַשֵּׁם וְהַיּוֹם רַק וְהַיּוֹם (Jes. 28, 19) וְהַיּוֹם וְהַיּוֹם אִשֶּׁה
 מִנְּקֵלֶת הַיּוֹם הַיּוֹם מִנְּקֵלֶת הַיּוֹם

דור דַּרְבֵּי יְדוּר מְדוּר בַּאֲחֵלֵי רִשְׁעִי (Ps. 84, 11) ומעני
ثاني دَر يَدور וגם דור העצמים (Ez. 24, 5) אנדיל

הַמְדוּרָה (ib. 9) מְדוּרָה אֵשׁ וְעֵצִים (Jes. 30, 33)

דוּשׁ דָּשׁ דְּשִׁי וְדִשְׁתִּי אֶת בְּשָׂרְכֶם (Jud. 8, 7) דָּשׁ חַמִּים
אֲדוּשׁ יְדוּשְׁנִי (I Chr. 21, 20) וְהִיא הַשְׂדֵּה (Jes. 28, 28)

תְּדַוִּישֶׁהָ (Job 39, 15) קוֹמִי וְדוּשִׁי בֵּת צִיּוֹן (Mic. 4, 13)

מְדוּשָׁתִי וּבֶן גִּרְנִי (Jes. 21, 10) **الاسم** והשיג לכם יְהוֹשֻׁעַ

(Lev. 26, 5) **וְנִדְרוֹשׁ מוֹתָב** (Jes. 25, 10) **אֶדְרוֹשׁ יְדִישׁ**

والامر والمصدر יהודיש או יהודיש ביהודיש מתבן (ib.)

הַיּוֹם הַזֶּה הִמָּתִי וְהָיִים מְחוּמָּה גְדוּלָּה (Deut.7,23) פִּעֲלֵם
 لِأَنَّ الْأَصْلَ فِيهِ هَيּוֹם הַיּוֹם, وَلِذֶלֶק حَرَكַת הַיּוֹם בַּלְקִמָּיִן עַלִּי

שֶׁרֶט כָּל בַּעֲלָם אֲנִי תִּכּוֹן הָאֵל קִמּוּדָה וְאִמָּה יְהוֹמִים גִּלְגִּל
עֲגִלָּהוּ (Jes. 28, 28) פִּלִּיִּם מִן הַזֶּה הָאֵל לְאֵלֵינוּ וּבַעֲלָם מִן

אֲבִלְנִי הַמִּמְנֵי (Jer. 51, 34) כִּי אֱלֹהִים הַמִּמָּן בְּבֹל צָרָה

(II Chr. 15, 6) الميم الاخيرة فيه لام الفعل ولذلك حركت

الميم الاولى بالبراءة على شرط كذا دليل ان تكون العين

פתוחה فی الاتصال ברק יהום (II Sam. 22, 15) וְיָהֹם ה'

את סימרא (Jud. 4, 15) בַּתְּכֶם את מהנה מצרים (Ex. 14, 24)

בי יום מְהוֹמָה (Jes. 22, 5) وفي هذا الاصل فعل ثقیل הָהִים

הַיְּמוֹתַי בִּפְתַח הָהָא כִּי אֵלְמִתְּכָא מִן אִסְתַּעְבַּלְהֵם בִּי הַלֵּילוֹתַי

העירותי אֱלֹהִים אֲרִיד בְּשִׁיחִי וְאֶהְיֶמָה (Ps.55,3) תְּהִימָנָה

רוח דָּח דּוֹחָתִי דּוּחוּ וְלֹא יִכְלוּ קוֹם (Ps. 36, 13) יְדוּחַ וְהַשְׁתִּיל
הַדִּים הַדִּחוּתִי הַדִּחָתִי (Jer. 51, 34) וְאֵת דְּמֵי יִירוּשָׁלַם
יְדִיחַ מִקֶּרְבָּהּ (Jes. 4, 4) שֵׁם יְדִיחוּ אֶת הָעוֹלָה (Ez. 40, 38)
דָּן דָּנִיתִי אֲדוֹן לֹא יְדוֹן רוּחִי בָאָדָם (Gen. 6, 3) יִגְרָה
מְדוֹן (Pr. 29, 22) وَقَدْ حَرَّكَتِ السَّوَاوِ وَقَلْبَتِ يَبَاءَ فِي الْأَسْمِ
מְדִינִים יִשְׁלַח (Pr. 6, 14) وَوَزَنَهُ مִשְׁפָּטִים وَالْأَمْرَ דוֹן אוֹ דִין
וְהַנִּפְעָל דָּדוֹן וַיְהִי כָל הָעָם דָּדוֹן (II Sam. 19, 10) דְּדוֹנָהּ
יְדוֹן אֲדוֹן הַדּוֹן מִשָּׁל בְּדוֹן אֲבֹן הַבּוֹן וְفِي الْأَصْلِ مَعْنَى
ثَانِي דָּן דָּנִיתִי דִין לֹא דָנוּ (Jer. 5, 28) דָּנִנִי אֱלֹהִים (Gen. 30, 6)
الْأَصْلُ فِيهِ دִינָנִי אֲדוֹן יְדוֹן דוֹן وَالصَّفَةُ דָּן אֲנֹכִי (Gen. 15, 14)
وَيُضָא דָּדִין וְהִיא ה' דָּדִין (I Sam. 24, 15) وَمִנֶּה לְמַעַן
תִּדְעוֹן שְׁדוֹן (Job 19, 29) وَيَكُونُ דוֹן عَلَى زَنَةِ بֹז מוֹל חוֹם שׁוֹב
שׁוֹמֵה לְוֹטָהּ וְהַשְׁתִּיל הַדִּין יְדִין בְּגוֹיִם (Ps. 110, 6) ה' יְדִין
אֲפָסִי אֶרֶץ (I Sam. 2, 10) דִּין לֹא דָנוּ (Jer. 5, 28) כִּי יְדִין ה'
עִמּוֹ (Deut. 32, 36) וְלֹא יוֹבֵל דָּדִין (Ecc. 6, 10) وَالْأَمْرَ דִּין אוֹ הַדִּין
דוֹם שְׁכֵנָה דּוֹמָה נִפְשִׁי (Ps. 94, 17) דְּדוֹמָה בְּתוֹךְ הַיָּם
(Ez. 27, 32) وَيُمْكِنُ أَنْ يَكُونَ مِنْهُ גַּם מִדְּמֵן תְּדוֹמִי
(Jer. 48, 2) وَاصْلُهُ תְּתִדְּוֹמָמִי תִתְּפַעֲלָלִי

דִּין דָּן דָּחִיתִי אֲדוֹן דִּין ^a וּלְפָנַי תְּדוֹן דֹּאבָה (Job)

(41, 14)

a) A om.

מוֹאֵב (Jes. 16, 4) וַיָּגֵר אֲבִרָהֶם בָּאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים (Gen. 21, 34)
 גֹּר בָּאֶרֶץ הַזֹּאת (Gen. 26, 3) אִשָּׁר אֲנִי מִתְגֹּרֵר עִמָּה
 وَمَعْنَى ثَانِي فِي الْأَصْل لَا تَغِيرُو مَفْنِ
 אִישׁ (Deut. 1, 17) וַיָּגֵר מוֹאֵב (Num. 22, 3) גִּירוּ לָכֶם
 (Job 19, 29) וּמְגֹרָתָם אֲבִיא לָהֶם (Jes. 66, 4) מְגֹרֶת רָשָׁע
 הוּא תְּבוֹאֲנוּ (Pr. 10, 24) וְאִם כִּי יִגְוֶרְתִּי (Deut. 9, 19)
 אִשָּׁר אֶתָּה יָגֹר (Jer. 22, 25) فَاصْل آخِر

גִּירָה הַגִּירָה הַגִּירָה וְגִירָה הַגִּירָה (Neh. 7, 3) وَالْأَمْر
 הַגִּירָה אוֹ גִּירָה

דָּג דָּג דָּגְתִי יָדָג וְהַصֵּף דָּג אוֹ דָּג בָּלֹא בַּתְּשִׁיד
 הֲנִי שֶׁלַח לְדָגִים רַבִּים (Jer. 16, 16) וְעַמְדוֹ עָלָיו בְּנָגִים
 (Ez. 47, 10) وَالثَّقِيل دִּג יָדִיג מִדִּיג הֲנִי שֶׁלַח לְדִיגִים
 רַבִּים נָאם ה' יְדִיגִים (Jer. 16, 16) وَالْأَصْل فِيهِ יְדִיגִים
 بַּתְּשִׁיד אֵלֶּיךָ فَاسְכַנְתָּ اسْتَخْفَا كَمَا اسْكَنْتَ قَاف הַבְּקָשׁ
 (Lev. 19, 31) اسْتَخْفَا وَأَصْلُهَا التَّشْدِيدُ لِأَنَّهُ مِنْ بְקָش
 בְּקָשׁ וְכֵן اسْكَنْتَ سִינַי יִסְעוּ וְיִסְעוּ (Ex. 12, 37) اسْتَخْفَا
 وَأَصْلُهَا التَّشْدِيدُ لِأَنَّهُ مِنْ يִסְעַ יִסְעַ וְכֵן اسْكَنْتَ قَاف הַבְּקָשׁ
 וְיִקְחוּ اسْتَخْفَا وَأَصْلُهَا التَّشْدِيدُ لِأَنَّهُ مِنْ לָקַח וְלָקַח
 וּמִקְחָהּ שִׁוְחָד (II Chr. 19, 7) וְכֵן اسْكَنْتَ تَشْدِيدُ الْمِيمِ فِي
 הַמִּשְׁרָתִים הַמִּמְלָלִים (II Chr. 23, 12) وَغَيْرُهُمَا اسْتَخْفَا
 وَالْأَصْلُ التَّشْدِيدُ

בושׁ אנقلب פא נסי יבושׁו לֹאֲנֶה בײַן יבא המִּסְתַּבֵּל וּבֵבֶא
 סאכֵּן הוּא פא הפֶּעַל וּלְוֹלָא זֶלֶק לִכְאֵן יבושׁוּ בְקִמִּין גְּדוֹל
 מִתְּל אִסְכָּבֶה וְהַזֵּא קוֹל מִמֶּכֶן גַּאֲיֵז פִּי הַלְּגַת וְקִד יִמְכֵּן
 אֵן יִכּוֹנָא אִסְלִיִּן בּוֹשׁ יבֹשׁ וְאַנְמָא קִיִּלָּא מִעָא לֵאֲן לִפְתְּהֶמָּא
 מִתְּקָרֵב וּמִעֲנָהֶמָּא מִתְּפִק וּפִי הָאִסְל מִעֲנִי אַחֵר וִיחִילֹו עַד
 בּוֹשׁ (Jud. 3, 25) וּפִי הַזֵּא הַמִּעֲנִי תְּקִיִּל כִּי בּוֹשִׁשׁ מִשָּׂה
 (Ex. 32, 1) מִדּוֹעַ בּוֹשִׁשׁ רַבְּבוּ (Jud. 5, 28) בּוֹשִׁשְׁתִּי יְבוֹשִׁשׁוּ

יְבוֹשִׁשׁוּ פִי הָאִתְּסָל יְבוֹשִׁשׁוּ פִי הָוֹקֵפ

גֹּזֵז גֹּזֵז גִּזְתִּי כִּי גֹז חִישׁ וְנַעֲפָה (Ps. 90, 10) גִּזְזוּ אָגִזוּ
 וַיִּגְזוּ שְׁלוֹיִם (Num. 11, 31) וַיִּמְכֵּן אֵן יִכּוֹן מִן הַזֵּא
 הַמִּעֲנִי אֵתָה גֹזִי (Ps. 71, 6) וְהָאִנְפֻּעָל גִּזְזוּ גִזְזוּתִי גִזְזוּ
 תִּגְזְזוּ תִּגְזְזוּ

גִּיחַ הַגִּיחַ הַגִּיחֹתִי אָגִיחַ בִּיגִיחַ יִרְדֵּן אֶל פִּיחֹ (Job 40, 23)
 וַתִּגַּח בְּנַחֲרוּתֶיךָ (Ez. 32, 2) מִגִּיחַ מִמְּקוֹמוֹ (Jud. 20, 33)
 וַיִּמְכֵּן אֵן יִכּוֹן מִן הַזֵּא הָאִסְל כִּי אֵתָה גֹזִי מִבְּטֵן
 (Ps. 22, 10)

גוֹל גֹּל גִּלְתִּי וְגִלְתִּי בִירוּשָׁלַם (Jes. 65, 19) יִגּוֹל אָגוֹל
 וְהַתְּקִיל תִּגִּיל תִּגִּילֹתִי אָגִיל עָלָיו יִגִּילֹו (Hos. 10, 5) גִּיל
 יִגִּיל (Pr. 23, 24) וַיִּגֵּל כְּבוֹדִי (Ps. 16, 9) כִּתְּב גִּיל יִגִּיל גוֹל
 יגול בּוֹאוּ הַנּוֹן לֵאֲן הַפְּעִלִיִּן מִעָא אִסְתַּעֲמָלָא פִי הָאִסְל

גור גָּר גָּרְתִּי עִם לִבִּן גָּרְתִּי (Gen. 32, 5) יְגוּרוּ בְּךָ נִדְחֵי

(II Sam. 12, 9) עֲקַב כִּי בָּזִיתָנִי (ib. 10) וּמֵאִשְׁלֵךְ אַחֲרָי
בֵּין הַבָּיִת הַבָּיִת הַבָּיִת הַבָּיִת הַבָּיִת הַבָּיִת הַבָּיִת הַבָּיִת הַבָּיִת הַבָּיִת הַבָּיִת
(Pr. 23, 1) וְאַל תִּשְׁכַּח לִבְּךָ וְכִי תִּשְׁכַּח לִבְּךָ (Jes. 10, 13)
יִבּוֹן הַבָּיִת הַבָּיִת הַבָּיִת הַבָּיִת הַבָּיִת הַבָּיִת הַבָּיִת הַבָּיִת הַבָּיִת הַבָּיִת
יִסּוּבְּכֵנָהּ וְיִבְנֶנָּהּ (Deut. 32, 10) בּוֹיֵן אִמְרֵי וּמֵאִשְׁלֵךְ
כֹּסֶם בְּכֶסֶף תִּבְּרֵךְ נֹפֶת (Pr. 27, 7) וְעַל הָרִי אֲבִיחֶנּוּ
(Jes. 14, 25) נָבִים קִמִּינוּ (Ps. 44, 6) כִּפְגֵּר מוֹכֶם (Jes. 14, 19)
وَفِي الْأَصْلِ ثَقِيلٌ بَوֹסֶם בּוֹסֶם בּוֹסֶם בּוֹסֶם בּוֹסֶם בּוֹסֶם
מִקְדָּשִׁיךְ (Jes. 63, 18) מִתְּבוֹסֶסֶת בְּדִמְיֶךָ (Ez. 16, 6)
בּוֹשׁ בְּךָ בְּמַחֲוֹ וְלֹא בּוֹשׁוּ (Ps. 22, 6) בּוֹשֶׁנִּי כִּי שָׁמַעְנִי
חֲרַפָּה (Jer. 51, 51) כִּי בּוֹשֶׁתִּי לִשְׂאוֹל מֵאֵת הַמֶּלֶךְ
(Ezr. 8, 22) וּבִשְׁוֹ מִתְּבוֹאֲתֵיכֶם (Jer. 12, 13) וְאַל כֹּל
פָּנִים בּוֹשָׁה (Ez. 7, 18) הִפְנָה עֶרְךָ מוֹאֵב בּוֹשׁ (Jer. 48, 39)
בַּחֲתִיתָם מִגְּבוּרָתָם בּוֹשִׁים (Ez. 32, 30) וְלֹא יִתְּבוֹשְׁשׁוּ
(Gen. 2, 25) וְהַתְּבוֹשְׁשׁוּ וְהַתְּבוֹשְׁשׁוּ כִּי אֱלֹהִים
מֵאִסֶּם (Ps. 53, 6) בֶּן מִבְּרִיחַ וּמִחֲפִיר (Pr. 19, 26) وَلَيْسَ
مِنْ هَذَا الْأَصْلِ وَيَأْمُرُ الْهَوَاشَةُ الْهَوَاشَةُ (II Sam. 19, 6)
הַבְּרִיחַ חֲכָמִים (Jer. 8, 9) כֹּל הַבְּרִיחַ (Jes. 30, 5) بَلْ هِيَ
مِنْ الْأَفْعَالِ الَّتِي فَأَوْهًا حَرْفَ لَيْنٍ وَقِيلَ فِيهَا أَنَّهَا مَقْلُوبَةٌ
عَيْنِ الْفَعْلِ انْقَلَبَتْ فَاءٌ وَكَذَلِكَ قِيلَ فِي زَمَانٍ لَا
يَبْרִיחַ (Jer. 6, 15) اِنَّ السَّاكِنِ الْيَمِينِ الَّذِي هُوَ عَيْنٌ فِي

תאורנה או תקצורנה תפולנה תעמודנה ותבואינה
 على غير القياس كما استعمل תשובנה على القياس
 ותשובינה على غير القياس وكما استعمل ותגבֿהֿינה ואלקיש
 ותגבֿהֿנה מלל ותקרבנה תגרנה תשלחנה תשבֿענה
 תשמענה תשמחנה תישמנה והפעל الثقيل فى الاصل
 הביא וביא הביא אסר ומסדר وقد استعملوا הביאותי
 והביאתי والاصل والقياس הביאותי كما استعملوا הבינותי
 הבנתי والاصل والقياس הבינותי. استعملوا והמלתי
 والقياس והמילותי מלל הרימותי השיבותי הקימותי
 הניפותי وقالوا فى الاسم מבוא ומבא את מוצאך ואת
 מוצאך (II Sam. 3, 25) ומוצאיו ומוצאיו (Ez. 43, 11) ואלל
 מבוא מלל اصحابه מצור מקור מנום מנום وقد يجوز
 ان نقول ان מבוא محمول على لفظ مוצא الذى قبله
 على طريق الاشتراك لما اشترك مع مוצא قيل على لفظه
 وترك القياس فيه وقد جاء الاسم ايضا على مثال فعלה
 הקנאה הזה בבאה (Ez. 8, 5) الياء اصل وامثاله שירה
 גילה שיחה חידה

בז בן בנתי לא יבנו לגנב (Pr. 6, 30) לא יבנו לי
 (Cant. 8, 1) בז יבנו לו (Cant. 8, 7) בן לדבר יחבל לו
 (Pr. 13, 13) בנה לך לעגה לך (Jes. 37, 22) ומה כי דבר ה'
 בנה (Num. 15, 31) ובני יקלו (I Sam. 2, 30) מדוע בנות

בוא בָּא אַחִיךְ בַּמֶּרְמָה (Gen. 27, 35) הִנֵּה אֲנִי בָּא
 (Ex. 19, 9) בָּאֵנוּ בָּאֵשׁ וּבַמּוֹם (Ps. 66, 12) וּרְבָמָּה אִשְׁקֻט
 الالف من الخط اثكالا على اللفظ כי על יום טוב בָּנוּ
 (I Sam. 25, 8) וּרְחַל בָּאָה (Gen. 29, 9) הִנְנִי אַחֲרֵיכֶם בָּאָה
 (I Sam. 25, 19) جَعَلُوا صُلْحِي ^a اِلْحَان وَقَفَ בָּאָה הַתִּי מֵעֵנָהּ
 أَقَّتْ فِي الْبَاءِ وَقَفَ بָּאָה הַתִּי מֵעֵנָהּ أَقِيَّةٌ فِي الْاَلِفِ وَبَوּא
 תְּבוּאָה תְּבוּאָה לְרֹאשׁ יוֹסֵף (Deut. 33, 16) תְּבוּאָה לְקִרְיָתִי
 (I Sam. 25, 34) لَمَّا رَأَيْتِ التَّاءَ الْآخِرَةَ الَّتِي فِي تְبֹאֲתָה
 لְרֹאשׁ יוֹסֵף مְסֻכَّةٌ بِالْقَمُوزِ عَلَى شَرْطِ كُلِّ تَاءٍ لِلْمَذْكَرِ
 ثُمَّ رَأَيْتِ التَّاءَ الْآخِرَةَ الَّتِي فِي وَتְבֹאֲתָה لְקִרְיָתִי سَاكِنَةٌ
 عَلَى شَرْطِ كُلِّ تَاءٍ لِلْمُؤَنَّثِ اعْتَقَدْتُ التَّاءَ الْأُولَى فِي تְبֹאֲתָה
 اسْتِقْبَالًا مَذْكَرًا وَالتَّاءَ الْأُولَى فِي وَتְבֹאֲתָה اسْتِقْبَالًا مُؤَنَّثًا
 وَيَكُونُ تَفْسِيرُ تְبֹאֲתָה لְרֹאשׁ יוֹסֵף أَمْرٌ عَلَى طَرِيقِ الدَّعَا
 لَا أَخْبَارَ كَأَنَّهُ قَالَ بَوּא לְרֹאשׁ יוֹסֵף [وَأَمَّا التَّاءُ الثَّانِيَّةُ
 الَّتِي فِي تְبֹאֲתָה فَهِيَ لِلْمُخَاطَبَةِ وَالْهَاءُ زَائِدَةٌ كَمَا عَادَةُ
 الْعِبْرَانِيِّينَ يَزِيدُونَ الْهَاءَ بَعْدَ التَّاءِ الْقَمُوزِ أَوْ الْاَلِفِ] ^b
 فَهَاتَانِ كَلَامَتَانِ شَاذَتَانِ جَاءَتَا عَلَى مِثَالِ تَفْعُولَتָה
 لِلْمَذْكَرِ تَفْعُولَتָה لِلْمُؤَنَّثِ وَقَدْ اسْتَعْمَلُوا تְבֹאֲתָה وَתְּבוּאֲתָה
 فَيَجِبُ أَنْ تَعْلَمَ أَنَّ تְבֹאֲתָה هُوَ الْأَصْلُ وَالْقِيَاسُ مِثْلُ

^a) A جعل مصلح. ^b) A only.

אָמִיד (Ps. 88, 16) עליו אָמִים (Job 20, 25) את אִמְרֵי

(Ex. 23, 27)

אִין ולא אִין לבוא (Jos. 10, 13) לא אִמְרֵי מרעה אחריד

(Jer. 17, 16) יאִין والثقیل فی هذا الاصل بقلب الواو יא

ساكنة كما اعلمتك האִין בַּאִיצוֹ הַמִּלֻּאכִים (Gen. 19, 15)

אל תַּאִיצוּ לנחמני (Jes. 22, 4)

אִור אִור אִורְתִּי אִורו עִיני (I Sam. 14, 29) הַבִּקֵּר אִור

(Gen. 44, 3) תִּאִור יִאִור וַתִּאֲרָה עִיניו (I Sam. 14, 27)

واحسب ان اصل אור המאזי אִור על זנֶה יָבֹול יְקוֹשִׁטִי

קְטוֹנִתִּי פאסקנט الواو والقى ضمتها على الالف ليكون ذلك

دليلا على اصله واسقطت واو المد لالتقاء السواكن ولذلك

خالف اصحابه في الماضي كما خالف يبولتي קטונתי

وهكذا اقول في بושו وורו טובו الماضية والاسم אור مثل

الماضي אִורָה כחשיכה קִאִורָה (Ps. 139, 12) وفي الاصل

ثقیل تبدل فيه الواو יאִה בִּרְקוֹ תַבֵּל (Ps. 97, 4)

פתח דבריד יִאִיר (Ps. 119, 130) קִאִיר קִאִירַת עֵינִים

(Ps. 19, 9) والانفعال יִאִור אתה אדיר (ib. 76, 5) יִאִור

לֶחֶם בַּחֲבֵרוֹן (II Sam. 2, 32) וְהַמֶּלֶךְ הָאִור וְהַמֶּלֶךְ הָאִור

الاصل معنی ثانی لכו יִאִור אִשְׁכֶּם (Jes. 50, 11) וְהַמֶּלֶךְ

ולא קִאִירו מִזְבְּחֵי חֵם (Mal. 1, 10) נָשִׁים בָּאוֹת קִאִירוֹת

אוֹתָהּ (Jes. 27, 11)

يباء فاننى أدري دراية صكيكة ان الساكن اللين الذى
 فى קם هو عين الفعل ولا أدري دراية صكيكة ان كان
 واوا فى الاصل او ياء أعنى ان كان اصل קם קום او קים
 فسوا اثبت فى الاصل واوا او ياء وهذا حين أبتدى
 بتأليفها ان شاء الله ❀

جملة الافعال التى عينها حرف لين

אִיב אִיב וְאַיִבְתִּי אֵת אִיִּבְךָ (Ex. 23, 22) יֹאִיב יֹאִיב
 אִיִּב אִיִּב استعمل هذا على الاصل הנה ראש איש בושח
 בן שאול אִיִּבְךָ (II Sam. 4, 8) الياء التى فى אִיִּבְךָ مكسرة
 بالكسر على زنة הנני אִיִּבְךָ אל אבותיך (II Chr. 34, 28)
 وذلك كل פועלך מסכך העין ألا ان حركتها تختلف
 والاسم بلين الياء יֹאִיבָה אִישִׁית (Gen. 3, 15)

אֵל כגבר אין אֵל (Ps. 88, 5) אֵלִיתִי לעזרתי חושח
 (ib. 22, 20) ومن هذا الاصل יש לֵאֵל ידי (Gen. 31, 29) כי
 יש לֵאֵל ידם (Mic. 2, 1) بين الالف واللام ساكن لين
 وهو الياء التى فى אֵל אֵלֹתַי وربما كتبت الصفة بياء
 אֵלִי גבורים (Ez. 32, 21)

אִים אִים אִימתי אִיום ونورا (Hab. 1, 7) אִיִּמָּה בנגלות
 (Cant. 6, 4) على زنة אִדום אִדָּמָה עָרוֹם עָרְמָה עֵץ
 עֲבוֹת (Ez. 20, 28) אלה עֲקָתָה (Ez. 6, 13) עָקוֹב הלב
 (Jer. 17, 9) עֲקָתָה מִדָּם (Hos. 6, 8) والاسم بلين الياء נשאתי

لأنه من **נָשַׁל נִשְׁלָה** (Ez. 29,19) اللام *a* الاولى في هذه عين
 الفعل وقد تسقط عين الفعل من نوع اخر من التضعيف
 واحسب ذلك لاختلاف المعاني كما **אִصֵּף וְנִשְׁלָה** את הכלים
 (Jon. 1, 5) **הנה ה' מְמַלְטָה מְלַטָה** (Jes. 22, 17) אם
 מפני לא **החילו** (Jer.5,22) **והַחֲלִחַל המלכה** (Esth.4,4)
חֲלָחָה (Ez. 30, 4) **ועצמי קרה** (Job 30, 30) **לְהַרְחֵק**
ריב (Pr. 26, 21) **פור הַתְּפִירָה** (Jes. 24, 19) **שְׁלוֹ חֵיטִי**
וַיִּפְרָרְנִי (Job 16, 12) **מִפִּיץ וחרב** (Pr. 25, 18) **יִפְצֹץ**
 (Jer. 23, 29) **ואחו בערפי וַיִּפְצַּצְנִי** (Job 16, 12) **זַע יוֹזַע**
יִשְׁוֹזְעוּ (Ecc. 12, 3) **וַיִּקְצוּ מוֹעֲזֵיָהּ** (Hab.2,7) **העִיָּה יעִיָּה**
התעִיָּה לַעֲפֹעֵי תנומה (Ps. 132, 4) **فالآن بعد تقديم**
هذه الجممل وتوطئة هذه الشروح أرى ان أولف هذه
الافعال واحدا واحدا وذكرها شخصا شخصا وان وجدت
لاحدھا نكسوا يختصه دون الآخر ذكرته ان شاء الله
وليس غرضي في تأليف هذه الافعال اللينة العين تمييز
ذوات الواو من ذوات الياء ان لا يمتاز ذلك في جلّها
لابتدال احدهما من الآخر في التصريف واحتيازها موضعها
في التفعيل لئلا يكتن غرضي تعريف موضع الساكن اللين
والتنبيه على انه عين الفعل واوا كان ذلك الساكن او

העיר יעיר הַעִירָה והקִיצָה (Ps. 35, 23) וְעוֹרֵר עָלָיו
(Jes. 10, 26) וְלִבִּי עֵר (Cant. 5, 2) וְעוֹר מִשְׁנָתוֹ (Zach. 4, 1)
מִתְעוֹרֵר לַחֲחִיק בֶּךְ (Jes. 64, 6) מִג יִמוֹג לָמוֹג לֵב
(Ez. 21, 20) וְתִמְוִגְנוּ בִיד עוֹנִינוּ (Jes. 64, 6) וְתִמְוִגְנִי
תוֹשִׁיָה (Job 30, 22) תִּתְמוֹגְגָה (Am. 9, 13) צַד יִצוֹד וְצִדּוֹ
חֶרֶם (Mic. 7, 2) מִצִּדְדוֹת אֶת נִפְשִׁים (Ez. 13, 20) קוֹט קִטְתִּי
אֶקוֹט בְּדוֹר (Ps. 95, 10) וְאַתְּקוֹטְטָהּ (Ps. 119, 158) קִינָה
חַיָּא וְקוֹנְנוֹהָ (Ez. 32, 16) וְיִקְוִן יִרְמִיָּהוּ (II Chr. 35, 25)
שֶׁה יִשׁוּחַ הַשִּׁיחַ יִשְׁחֻהוּ בִּי (Ps. 69, 13) וְאֵת דּוֹרוֹ מִי
יִשְׁוּחֶם (Jes. 53, 8) שֶׁר הַשִּׁירוֹ יִשִּׁיר יִשְׁיִירוֹ מִשְׁוֹרְרִים
וּמִשְׁוֹרְרוֹת (Ezr. 2, 65) وَقَدْ يُمْكِنُ أَنْ يَكُونَ نِيحًا
(Ex. 29, 18) פִּעְלֹל מִן נַח יִנּוּחַ מְנוּחָה, וְאֵלֶּה אֵלֶּם וְאֵמָּה
יִסְבְּבוּהָ עַל חוֹמוֹתֶיהָ (Ps. 55, 11) وَلَيْسَ مِنْ هَذِهِ لَأَنَّهُ
יִפּוּעֵל מִן וְסָבַב בֵּית אֵל (I Sam. 7, 16) لَا يَفْعَلُ الْبَاءُ
الْأُولَى عَيْنَ الْفِعْلِ وَكَذَلِكَ يَنْتَهِي (I Sam. 21, 14) וְיִתְפּוּעֵל
מִן אִמְרָתִי לְחוֹלָלִים אֵל תְּחַלּוּ (Ps. 75, 5) חוֹלָלִים
פּוּעֵלִים, כִּזְכֹּךְ מִשׁוּמִּים, וְאַשְׁתּוּמִּים מִפּוּעֵל, וְאַתְּפּוּעֵל
לִנְהֵמָּה מִן לֹאמֵר שְׁמִמּוֹ (Ez. 35, 12) כִּזְכֹּךְ לְהִתְגַּלֵּל
לְחַתְּפּוּעֵל מִן וְנָגְלוֹ אֶת הָאֵבֶן (Gen. 29, 3) כִּזְכֹּךְ
וְיִבְקְקוּ אֶת אֶרֶצָּה (Jer. 51, 2) וְיִפּוּעֵלוּ מִן כִּי בְקָקוֹם
בּוֹקְקִים (Nah. 2, 3) כִּזְכֹּךְ אֶשְׁתּוּלְלוּ (Ps. 76, 6) אֶתְפּוּעֵלוּ

אִפְעָה (Jes. 59, 5) כִּי רָגַל תִּזְוָרֶהָ (Job 39, 15) וַיִּזְוָר הַנֶּעַר
 בָּם [יָבוֹם] תָּבוֹם נֹפֶת (Pr. 27, 7) בּוֹסֶסוּ
 מִקֶּדֶשׁךְ (Jes. 63, 18) מִתְּבוֹסֶסֶת (Ez. 16, 6) מֵת יָמוֹת הַמֵּית
 מוֹת הַמּוֹתֶת (Ps. 34, 22) יָמוֹת מְמוֹתֶת (I Sam. 14, 13) אֲנֹכִי
 מוֹתֶתִי (II Sam. 1, 16) פִּעֲלִלְתִּי נָב יָנוֹב יָנוֹכִין בְּשִׁיבָה
 וְתִירוֹשׁ יָנוֹכֵב בְּתוֹלוֹת (Zach. 9, 17) הַנִּיף יִנִּיף
 תְּנוּפָה יָנוּפָה יָדוֹ (Jes. 10, 32) עָף יָעִיף הַשָּׁמַיִם (Pr. 23, 5)
 יַעֲוֶפֶף עַל הָאָרֶץ (Gen. 1, 20) יִתְעוֹפֶף כְּבוֹדִם (Hos. 9, 11)
 רֵץ יִרְוִין תִּרְוִין יָדָיו (Ps. 68, 32) כְּבָקָרִים יִרְוֲצוּ (Nah. 2, 5)
 וְנִרְוִין הַגִּלְגָּל (Ecc. 12, 6) תִּרְוִין וַיִּרְצֻ וַיִּרְוֲצוּ (Jud. 10, 8)
 מִל יָמוֹל לֹא מָלוּ אוֹתָם (Jos. 5, 7) יָמוּלֵל וִיבֹשׁ (Ps. 90, 6)
 וְבוֹשׁ מוֹאֵב (Jer. 48, 13) בּוֹשָׁה אִמְכֶם (Jer. 50, 12) וְלֹא
 יִתְבוֹשְׁשׁוּ (Gen. 2, 25) וַיַּחֲלוּ עַד בּוֹשׁ (Jud. 3, 25) כִּי בּוֹשָׁשׁ
 מוֹשֶׁה (Ex. 32, 1) בּוֹשָׁשׁ רָכְבוֹ (Jud. 5, 28) גֵּר יִגּוֹר
 וַיִּגּוֹרוּ בְּךָ נִדְחֵי (Jes. 16, 4) אֲשֶׁר אֲנִי מִתְגַּנֵּר עִמָּה
 וְחָלָה חֶרֶב (I Reg. 17, 20) וַיַּחֲלוּ עַל רֹאשׁ יוֹאֵב
 וְסַעַר מִתְחַלֵּל (II Sam. 3, 29) לֶן יִלִּין מְלוֹנָה
 בְּצֵל שְׂדֵי יִתְלוֹנֵן (Ps. 91, 1) חֲבִין יָבִין בֵּין חֲבִין וְחֲבִינֵנוּ
 (Jer. 9, 16) וְלֹא יִתְבוֹנֵן (Job 11, 11) בֵּן יָכוֹן וְיָכוֹנֵנוּ (ib. 31, 15)
 חֲבִין יָכוֹן עַד יָכוֹנֵן (Jes. 62, 7) וְחֲבִינֵן (II Sam. 7, 24) הַלִּיץ
 וְלִיץ אִשָּׁם (Pr. 14, 9) וְעַתָּה אֵל תִּתְלוֹצֵצוּ (Jes. 28, 22)

باب آخر

وقد تتضاعف لامات هذه الافعال اللينة العین وتكون
 العینات فیها واوات لینة ورجما كان ذلك لاختلاف المعانی
 فقیل من קם הקים לאויב יקומים (Mic. 2, 8) الواو عین
 الفعل لأنه یפעלל מתקוממה (Job 20, 27) מתפעללה
 ממתקוממים (Ps. 17, 7) ממתפעללים وكذلك من שב
 השיב לשובב יעקב עליו (Jes. 49, 5) משובב נתיבות
 (ib. 58, 12) לפעלל מפעלל [רש ירוש] כפירים רשו ורעבו
 (Ps. 34, 11) ירושש (Jer. 5, 17) מתרושש (Pr. 13, 7) یפעלל
 מתפעלל רם ירום רקמה ירך (Jes. 26, 11) גדלתי ורוממתי
 (Jes. 1, 2) מרוממתי (ib. 33, 3) נשטן העם (Num. 11, 8) משיט
 בארץ (Job 1, 7) שוטטן (Jer. 5, 1) והתשטטנה (ib. 49, 3)
 והתפעללנה הפיץ יפיץ מפיץ וחרב (Pr. 25, 18) יפוצץ סלע
 (Jer. 23, 29) ויתפוצצו הררי עד (Hab. 3, 6) גוד יגוד גודו מאד
 (Jer. 49, 30) והתגודדה כמלונה (Jes. 24, 20) מתגודד
 (Jer. 31, 17) ירוע תרועים (Ps. 2, 9) שן רועה (Pr. 25, 19)
 התרועעה הארץ (Jes. 24, 19) פר יפור פור התפוררה (ib.)
 אתה פוררת בעוד (Ps. 74, 13) מט ימוט מוט התמוטטה
 (Jes. 24, 19) הריע ויריעו כל בני אלהים (Job 38, 7) יתרועעו
 (Ps. 65, 14) אתרועע (Ps. 108, 10) זר יזור והזורח תבקע

מירכתי ארץ (Jer. 50, 41) יنفعلون من יעור (Zach. 2, 17)
 בתפושם כך בכף תרוץ (Ez. 29, 7) ינפעל מן ירוץ
 הגלגל אל הכור (Ecc. 12, 6) ינאור להם בחברון
 (II Sam. 2, 32) معناه انفعال من יאור אתה אדיר (Ps. 76, 5)
 وكان اصل يعورو تروى وياور التشديد لولا انّها حروف لا
 يسهل فيها التشديد وهكذا كلّ انفعال يكون فاءه احد
 هذه الخمسة احرف a وهى ا ا ح ه ع ر بلا تشديد وان
 كان التشديد هو الاصل مثل يאמר יאכל יחקר יחבא
 יחפד יחרג יעשה יעתר ירתק ירדם יראה هذه كلّها
 كان الاصل فيها التشديد مثل יכיד יכרת ישבר ידרש
 יקבץ יקנה ימנה والامر من هذه الانفعال הבון לקראת
 אלוהיד (Am. 4, 12) הבון והבן לך (Ez. 38, 7) معناه انفعال
 ولذلك اشتدّت الكاف ولو اراد افعال أَفْعَلَ لقال هָבֵן
 واصله הָבֵן مثل הַכִּיד ושב בביתך (II Reg. 14, 10) ومثله
 המולו לה' (Jer. 4, 4) والمصدر مثل الامر سوا ואם לא
 תשמעו אלינו להמול (Gen. 34, 17) ואחרי השום את הבית
 (Lev. 14, 48) معناه انفعال ومثله קְהִדוּשׁ מתבן (Jes. 25, 10)
 معنى הדוּשׁ انفعال ولذلك شدّت الدال وقد يمكن ان
 يكون من هذا الضرب הבוק הבוק הארץ והבון הבון
 * (Jes. 24, 3)

נכון الماضي واصحابه بضمير المنفعل اسقطوا ايضا الساكن
 الذى بعد نون الانفعال وحركوا الاواخر بالضم وادخلوا
 بعدها ساكنا كما فعلوا فى יְקִימוּנִי وامثاله فقالوا
 ובחבמתי כי יְבִינֵנִי (Jes. 10, 13) אחור לא יְסִינֵנִי
 (ib. 50, 5) יְפִינֵנִי ונדביתי עד מאד (Ps. 38, 9) ויְקִיטוּם
 בפניהם (Ez. 20, 43) אשר יְפִיטוּם בם (ib. 34) واذا ارادوا
 تصريف الانفعال بالزوايد الاربع ادغموا نون الانفعال فى ما
 بعدها فتصير شديدة لأن كل حرف يكون بعد الزوايد
 فى الانفعال فتشديد لاندغام النون فيه ما لم يمنع من
 التشديد مانع مثل عين او حاء او هاء او الف او راء
 واما الواو التى هى عين الفعل فتركوها ساكنة كما كانت
 وعولوا على شدة ما بعد الزوايد الدالة على الانفعال
 فقالوا לא יבון אדם ברשע (Pr. 12, 3) الكاف مشددة
 تدل على ان معناه ينفعل والواو عين الفعل واصله יָבֹון
 مثل יִשְׁכַּר יִכָּרַת ومثل יִבְנוּ מִחִשְׁבוֹתָיִךְ (ib. 16, 3)
 وكذلك ויחזקו במסמרים לא ימוט (Jes. 41, 7) معناه
 ينفعل لانه لو كان معناه יַעֲלֵל لقال לא ימוט مثل לעת
 תמוט רגלם (Deut. 32, 35) ولكنه ينفعل من יְמוֹטוֹ
 פעמי (Ps. 17, 5) ولذلك اشتدت الميم ومثله יְמוֹטוֹ עליהם
 גחלים (Ps. 140, 11) ومثله יְסִינֵנִי אחור ויחפרו (Ps. 35, 4)
 ومثله אם ינועו ונפלו (Nah. 3, 12) ومثله هذه יעזרו

בחלם ותכריק נון الانفعال בלקמין ובסאکن מزیד بعدها
 على المذهب الذى ذكرنا فوق هذا يقال **נָבֹן** אין **נָבֹן**
 וחכם (Gen. 41, 39) النون الاولى للانفعال والساکن بعدها
 مزیד والباء غاء الفعل والواو عينه والنون لامه واصله **נָבֹן**
 مثل **נִשְׁבַּח נִשְׁמַר** لكنهم استثقلوا حركة الواو فاسكنوها
 ومثله **נָבֹן** מוצאו (Hos. 6, 3) **נָבֹנוּ** ללצים שפטים
 (Pr. 19, 29) **נָמוּטוּ** פעמי (Ps. 17, 5) ויהי כל העם **נָדֹן**
 (II Sam. 19, 10) כי תועבת ה' **נָלוּ** (Pr. 3, 32) **נִדְרוֹן** הגלגל
 (Ecc. 12, 6) **נָזֹרוּ** אחור (Jes. 1, 4) **נָאֹר** אתה אדיר
 (Ps. 76, 5) **נִדְרֹשׁ** מואב (Jes. 25, 10) **נָפֹשׁוּ** עמך (Nah. 3, 18)
נָבֹכִי עדרי בקר (Joel 1, 18) והעיר שושן **נָבֹכָה** (Esth. 3, 15)
נָקֹטוּ בפניהם (Ez. 6, 9) **לֹא** נסוג אחור (Ps. 44, 19)
 והחיבל **נָמוּג** (Nah. 2, 7) וגם **נָמוּגוּ** (Jos. 2, 24) ואחר
נָפֹצוּ (Gen. 10, 18) כי יעור ממעון קדשו (Zach. 2, 17)
 واعلم ان علامة المنفعل التي هي **الکמין** وعلامة الانفعال
 التي هي **الفتح** ساقطة من **נָבֹן** واصحابه بسقوط حركة
 عين الفعل وجاءت نون **נָבֹן** مخالفة الحركة من اجل
 العين التي بعدها واذا جمعوا **נָבֹן** الذي هو منفعل
 اسقطوا الساکن الذي بعد النون قالوا היו **נָבֹנִים**
 (Ex. 19, 15) **נִבְלוּ** במעגלותם (Pr. 2, 15) **נָסֹגִים** אחור
 (Jer. 46, 5) **נָמוּגִים** ארץ וכל יושביה (Ps. 75, 4) واذا وصلوا

باب

الفعل الذى لم يسمّ فاعله من هذه الافعال الثقيلة برّ الساكّن المزيّد بعد الدواحق واوا لانضمام ما قبلها لان كل فعل لم يسمّ فاعله ماجوز من הפעיל سالم من אההלא لا يكون الا مضموم الهاء والزوايد وعين الفعل ساقطة من الماضى منه والمستقبل للاستخفاف فى اتصال الكلام وادراجه خاصّة يقال הוּבַח הוּשַׁב הוּנָה הוּרַם הוּכָא הוּשָׁב הוּנָה הוּרַם הוּכָא وكذلك كلّها ولا يظنّ ظانّ ان هذه الواوات مثل الواوات التى فى יהוּבַח במכאוב (Job 33, 19) הוּרַד מצרימה (Gen. 39, 1) הַמוֹצֵאִים (Ez. 14, 22) וּמוֹדַעַת זאת (Jes. 12, 5) لان واوات הוּבַח והוּרַד והַמוֹצֵאִים וּמוֹדַעַת [זאת] ^a هى فآاءات الافعال وواوات הוּבַח והוּשַׁב واصحابهما مزيّدة على الوجه الذى ذكرت فى יקום וישׁוב واحواقتهما ויקום וישׁוב واصحابهما واصل הוּקום יקום מוקם وما مثلها הָקָם יָקָם מָקָם فافهم *

باب الانفعال

واما الانفعال من الافعال التى عينها حرف لين فبرّ حرف اللين الذى هو العين واوا ساكنة مضمومة ما قبلها

a) A om.

هكذا هي كلها بחרק وذري، واما اذا اتصلت فالأطراد
 على الآخر، وحده הקימו שומרים (Jer. 51, 12) הקינו
 הארבים (ib.) הקירו הקימו ורָבָא جاء الامر منها بغير
 هاء مثل שים לך ארב (Jos. 8, 2) לין פה (Jud. 19, 9)
 כינו בוערים (Ps. 94, 8) כי אם שישו ונילו (Jer. 65, 18)
 נירו לכם ניר (Jer. 4, 3) שירו לה' (Ex. 15, 21) נשיתו
 לבכם (Ps. 48, 14) וחולכי על דרך שיהיו (Jud. 5, 10)
 כינו לבקר (Jer. 21, 12) וاما المصدر فربما جاء مثل الامر
 الاول بالوجهين جميعا وרָבָא جاء مثل الامر الثاني سوا
 وقد ينتظم الاسم على ما اصف תקומה תשובה
 תנופה תרומה תשימה תרופה תבוסה תשיבה תבינה
 תבינה תמורה תבואה תקיפה תמונה תנופה תמונה
 תעונה תבוסה תרופה תשוקה תשועה الواوات اصل
 והاءات للتأنيث תשועה من שוע תשועה מן ישע
 وقد ينتظم الاسم ايضا على ما أجرى مجرى ^a מחומה
 מבוסה משובה מרופה משיבה מדרה מגירה מרושה
 מחונה מנוסה מלונה מנוסה מסוכה מצודה هذه ايضا
 الواوات فيها اصلية والهاءات للتأنيث وقد ياتي بغير هاء
 التأنيث המרון (Ecc. 9, 11) לكان הרא מָקוֹר מָנוֹחַ
 מָלוֹן מָנוֹס מָצוֹר *

^a) Mss. מחבי מחבי.

اللين الذي في يقيم واصحابها بعد فاء الفعل هو
 اصل وهو الياء بعينها التي كانت في يقيم واصحابها
 فاذا زادوا على يقيم ويشب واخواتهما واو العطف المفتوحة
 اسقطوا منها السواكن الاصلية التي هي عينات الافعال
 استخففا غير اليسير الكفير وحركوا فاءات الافعال بالمد
 ليدل ذلك على الياء الساقطة فقالوا من يقيم ويقيم ومن
 يشب ويشب وكذلك ويصل ويصل ويطن ويطن ويمن ويمن ويقر
 ويقر ويقر ويشب ويشب ويشب ويشب ويشب ويشب ويشب
 السدول جرى الباب كله الا ان كان لام الفعل عينا او
 حاء او راء فانه مفتوح مثل ويقرع ولعشوت (I Reg. 14, 9)
 ويقرع هاء (Jos. 6, 20) ويمنح بنهروتيك (Ez. 32, 2) ويمنح
 ه' لاهم (Jos. 21, 42) ويمنح ه' (Gen. 8, 21) ويمنح بندي
 اlemnوتك (Gen. 38, 14) وقد جاءت كلمة واحدة بالكسر
 ويمنح ات دللته (Jud. 9, 53) لانهما يمين فلما دخلت
 واو العطف عليه سقطت الياء للاستخفاف وبقيت الراء
 مكسورة كما كانت فان اتصلت ويقيم ويشب واخواتهما
 بالمضمرات رجعت السواكن الى مواضعها على اصلها ويقيم
 ويشب ويقيم ويقيم ويقيم ويقيم ويقيم ويقيم ويقيم
 ويشب ويشب ويشب ويشب ويشب ويشب ويشب ويشب ويشب ويشب

باب

الامر من الياء ويشب وامثالهما بكمالات الهاء وساكن
 مزيد بعدها تقول يقيم ويقيم ويقيم ويقيم ويقيم ويقيم

הַחֲמִיר הָאֵתָהּ הָאִישׁ הָאֲנֹכִי עָלֵי אֲוֵל כִּי אָמַר הַשָּׁלוֹם
לְךָ (Gen. 29, 6) הַשּׁוֹמֵר אֶחָי אֲנֹכִי (ib. 4, 9) הַטּוֹבִים מִן
הַמַּמְלָכוֹת הָאֵלֶּה (Am. 6, 2) הַטּוֹבָה הִיא אִם רָעָה
הַקּוֹלֵךְ זֶה (Num. 13, 19) הַמָּאוֹס מֵאִסֶּת (I Sam. 24, 16)
הַשִּׁמְעַע עִם (Jer. 14, 19) הַבֵּת תִּשְׁעִים שָׁנָה
הַנְּגִיב וְרִצּוֹה (Jer. 7, 9) הַשּׁוֹמְרִים הֵם אֵת
דֶּרֶךְ ה' (Jud. 2, 22) הֵכֵזָה הֵלֶּה דֹאִימָה מְכֻרָה בִּלָּא
سَاكِنَ إِذَا سَلِمْتَ مِنْ أَهْلِهَا وَإِذَا اتَّصَلْتَ بِمَنْ
وَاصِلَاتِهَا بِالْمَضْمَرِ الْمَفْعُولِ سَقَطَ السَّاكِنُ الَّذِي بَعْدَ
الزَّوَايدِ قِيلَ بِمَنْ يَسْكُنُ وَيَسِيرُ وَيَسْتَقِيمُ وَيَسْتَقِيمُ وَيَسْتَقِيمُ
بِإِعْدَادِهِ وَإِعْدَادِهِ وَإِعْدَادِهِ وَكَذَلِكَ يَسْقُطُ أَيْضًا إِذَا
اتَّصَلْتَ بِالنُّونِ الزَّائِدَةِ بَعْدَ وَاءِ الْجَمَاعَةِ بِمَنْ يَسْكُنُ
بِإِعْدَادِهِ وَإِذَا جُمِعَتْ بِمَنْ وَاصِلَاتِهَا أَوْ أَصْفَتُهُ سَقَطَ
السَّاكِنُ الَّذِي بَعْدَ الْمِيمِ إِذْ لَيْسَ هُوَ أَصْلُهُ كَمَا بِمَنْ يَسْكُنُ
بِمَنْ يَسْكُنُ بِمَنْ يَسْكُنُ بِمَنْ يَسْكُنُ *

ثقل النطق بها دون تكريك او اخرها وادخال ساكن بعدها
وهكذا عادة العبرانيين في اكثر كلامهم اذا وصلوا الافعال
بالمكنيات حرّكوا لاماتها وادخلوا بعدها سواكن تصل
بها الى المكنيات واعلم ان העידותי בכם היום
(Deut. 4, 26) העירותי מצפון (Jes. 41, 25) من هذه الافعال
واصلهما העידותי העירותי بتكريك الهاء بلا ساكن
مثل اصحابهما ولكنهم استثقلوا ذلك في هاء بعدها عين
كما استثقلوا ذلك في هاء بعدها حاء في غير هذه الوزن
اذ قالوا היום החלותי (I Sam. 22, 15) החתותי ביום מדין
(Jes. 9, 3) ولم يقولوا החילותי החתותי على الاصل مثل
הקלותני (II Sam. 19, 44) ובשמותי אני את הארץ
(Lev. 26, 32) כי ה' אלחינו ידמנו (Jer. 8, 14) ובדקות
עמים רבים (Mic. 4, 13) הסבות את לבם אחרנית
(I Reg. 18, 37) וכما استثقلوا ذلك ايضا في هاء الاستفهام
اذا دخلت على عين او حاء او هاء او الف اذ قالوا
העודנו חי (Gen. 43, 27) העודם חיים (Ex. 4, 18) ההנם
ירא איוב אליהם (Job 1, 9) החיתה חדתה (Jud. 14, 16)
סחיתם כל נקבה (Num. 31, 15) סחיתה זאת (Joel 1, 2)
סחמיר גוי אלהים (Jer. 2, 11) סחטה האיש (Jud. 13, 11)
סחיש כמוני (Neh. 6, 11) סחנכי הריתי (Num. 11, 12)
ولم يقولوا העודנו העודם סחנם סחידה סחיתם סחייה

בְּיוֹשִׁים (Ez. 32, 30) הַלֵּל אֶלֶם בְּיוֹשִׁים
 עַל זֶנֶּה רְחוֹק רְחוֹקִים קָרוֹב קָרוֹב רְחוֹק רְחוֹק
 אֵלֶּה וְאֵלֶּה שָׁמָּה עַל אֵלֶּה וְכָתִיב וְאוֹ לִנְצִיחַתָּהּ
 וְאִשְׁקֹט וְאוֹ הַלֵּל וְכָתִיב טוֹב ה' לְכָל (Ps. 145, 9) הַטּוֹבָה
 הוּא אִם רָעָה (Num. 13, 19) וְכָתִיב גּוֹלָה וְסוֹרָה (Jes. 49, 21)
 וְסוֹרֵי בָּאָרֶץ יִכְתְּבוּ (Jer. 17, 13) סוֹרֵי הַגֶּפֶן נִכְרִיהָ
 (ib. 2, 21) שְׂכָנָה דוֹמָה נִפְשֵׁי (Ps. 94, 17) בְּדוֹמָה בְּתוֹךְ
 הַיָּם (Ez. 27, 32) וְאִם כָּאֵת הַזֶּה בַּלְשָׁרֶק וְכָתִיב בַּלְחָלִם
 פֶּקֶד עֲלִמֵּת אִנְהֻמָּה וְאִחַד נִפְשֵׁי בְּעֵצ הַתְּשִׁיבָה a וְהַמְּשִׁיב
 בַּלְשָׁרֶק וְהַלְחָלִם מִתְּלֵי הַזֶּה שׁוֹר שׁוֹב קוֹם מוֹת לְסוֹר
 לְשׁוֹב לְמוֹת וְכָתִיב טוֹב שׁוֹב קוֹם נֹחַ צוֹר
 בַּלְחָלִם *

בִּבְיָ

אִם אִרְדּוּ מִן הַזֶּה הַלְּעָלִי הַלְּעָלִי הַלְּעָלִי הַלְּעָלִי
 הַלְּעָלִי זָדוּ אִם אִרְדּוּ בְּעַד הַלְּעָלִי זָדוּ אִם אִרְדּוּ
 וְכָתִיב לְבִנְיָתָהּ וְכָתִיב לְבִנְיָתָהּ וְכָתִיב לְבִנְיָתָהּ
 כִּי יָקוּם וְיָשׁוּב וְנִזְכָּר וְנִזְכָּר וְנִזְכָּר וְנִזְכָּר
 מְסוּרָה מִלְּפָנֶיהָ וְכָתִיב וְכָתִיב וְכָתִיב וְכָתִיב
 וְכָתִיב וְכָתִיב וְכָתִיב וְכָתִיב וְכָתִיב וְכָתִיב

a) A אֶלֶם צָרִיף.

قيل منها قوموا شوبو סורו גורו צומו רוצו נודו נוסו
 في الاتصال والانفصال معا فهذا اوضح الدلائل على ان
 الواو في قوم واصحابه عين الفعل والله اعلم واما المفعول
 المأخوذ من هذه الافعال فقد جاءت منه كلم يسيرة تدل
 على غيرها وهي ساكنة الواو ايضا مضموم ما قبلها مثل
 الامر سوا סוּגָה בשושנים (Cant. 7, 3) ومعنى ثانى مدرכו
 ישבע סוג לב (Pr. 14, 14) כי מוֹלִים היו (Jos. 5, 5) ובין
 משפחות יחתיני (Job 31, 34) כל שה חום (Gen. 30, 32) כי
 על פי אבשלום היתה שוּמָה (II Sam. 13, 32) לוּמָה
 בשמלה (I Sam. 21, 10) פני חלוט חלוט (Jes. 25, 7) חלוט
 الثانى فعول قياسا على ما بعده וְחַמְסָה חֲסוּסָה (ib.)
 שן רועה ורגל מועדת (Pr. 25, 19) ويمكن ان يكون من
 هذا الضرب a لمعן הדעון נשדון (Job 19, 29) لاّنه من דן
 דינד (Jer. 30, 13) ודיה ה' לדין (I Sam. 24, 15) ويقال ان
 עתרי בת-פוצי (Zeph. 3, 10) مثل هذه والاصل فى هذه
 الواوات التحريك بالضم على زنة كلّ فعول فاستثقل ذلك
 فيها فاسكنت وضم ما قبلها اما بالانحراف او بالاحكام وواو
 المد ساقطة وربما جاءت الصفة على مثل هذا b ايضا مثل
 חפנה ערף מואב בוש (Jer. 48, 39) בחיתם מגבורתם

a) A الاصل. b) B هاذين.

تكون ابداً الا بالواو فصل الكلام او لم يفصل مثل **וַיְהִי**

וַיִּשְׁכְּבוּ וַיָּנוּסוּ וַיִּרְדּוּ *

باب

واعلم ان الامر من هذه الافعال باسكان عينها التي هي
 واو وضّم ما قبلها ممثّل المستقبل يقال **מָוַת** **שָׁוַת** **קוּם**
חֹם **רוּם** **גור** **רוּן** **פִּין** فان قال قائل كما قلت ان الساكن
 المتوسط في **שָׁוַת** و**קוּם** ونظيرهما عين الفعل لِمَ لا تقول
 ايضا ان الساكن المتوسط في **לָךְ** و**יָיב** و**רָד** ونظرائها
 عين الفعل ولا تجعلها اوامر من افعال فاؤها ياء فانقول
 ان ليس في **לָךְ** و**שָׁב** و**רָד** ساكن متوسط من اصل اللغة
 وانما هو مدّ باللمكن الذي تقرأ به فاذا زال اللمكن زال
 ذلك المدّ والدليل على ذلك من **לָךְ** **מֵאֲרָדָךְ** (Gen.12,1)
וּלְךָ **לָךְ** **אֶל** **אֶרֶץ** **הַמְּרִיחַ** (ib.22,2) **לָךְ** **נָא** **אֶל** **הַצֹּאן** (ib.27,9)
קוּם **עֲלֵה** **בֵּית** **אֶל** **יִשָּׁב** **שָׁם** (ib. 35, 1) التي ليس فيها
 لسكن ولا ساكن واما **קוּם** و**שָׁוַת** و**מָוַת** ونظرائها فان
 الساكن المتوسط فيها ثابت زال اللمكن عنها او لم يزل
 ومما يدلّ ايضا دلالة قويّة على ان الساكن المتوسط في
לָךְ و**יָיב** و**רָד** ليس اصلاً فيها سقطها اذا قيل منها
לָכוּ **שָׁבוּ** **רָדוּ** في اتصال الكلام وان الساكن المتوسط
 في **קוּם** و**שָׁוַת** و**מָוַת** ونظرائها هو اصل فيها ثابتاً *a* اذا

مقام الحال فاذا زيد على يשוב ونקום ونמות التي هي
 بالحال واصحابها واو العطف المفتوحة التي هي علامة
 للفعل الماضي اسقطت الواو التي هي عين الفعل في ادراج
 الكلام استخفاً وبقي ما قبلها مضمومة بالكمز ليكون
 دليلاً على الواو الساقطة مثل וידוע ונקמת אברהם (Gen. 25, 8)
 ונקז מואב (Num. 22, 3) ונקם שדה עפרון (Gen. 23, 17)
 וישב מימים (Jud. 14, 8) ויגר מואב (Num. 22, 3) وكذلك
 וינם ויעה ויכג ויזם וירם וירץ וימל على هذه الضمة
 جرى^a الباب كله إلا أن كان فاء الفعل عيناً او حاء
 او راء او كان لامه عيناً او حاء او راء فانهم ربما استثقلوا
 الضمّ فيما قبلها ففتكوها مثل ויעה דוד (II Sam. 21, 15)
 ופתח על מרמה רגלי (Job 31, 5) ופתח התבה (Gen. 8, 4)
 וינע לבבו (Jes. 7, 2) וינזר עליה (II Reg. 17, 5) וינסר אליה
 (Jud. 4, 18) וינזר את הגזה (ib. 6, 38) ومن قرأ شيئاً منها
 بالفتح غير الالفاظ التي استثنى بها الكتاب للملّة التي
 ذكرت فقد اخطأ فاذا قُطع الكلام وفصل مما بعده ردت
 الواو التي هي عين الفعل وضمّ ما قبلها بالحال كما كان.
 قبل زيادة واو العطف عليه فيقال ונקמות וישוב ויקון
 וינם וירום וימוג וירון واما ان اتصلت بالمكنيات فلا

^a B أجرى.

واصحابها مزيدة للمدة مثل الواوات التي في השומר והפומ
 ובור لان واوات יקום וישוב וימות واصحابها ثابتة اذا
 وصلنا الافعال بواو الجماعة كان الكلام متصلا او منفصلا
 مثل ישوبו יקומו ימותו יסורו יצומו وواوات השומר
 והפומ ובור واصحابها ساقطة اذا وصلنها بواو
 الجماعة في اتصال الكلام وادراجة خاصة مثل השומר
 והפומ ובור فلا يجب ان يقاس الثابتة بالساقط فهذا
 دليل قوي على ان الواوات التي في ישوب יקום واصحابها
 ليست لَوَاحِف بل هي عينات الافعال واصلها كان التحريك
 فاسكنت استخفا فاذا اتصلت هذه الافعال بالضمير
 المفعول سقط الساكن الذي بعد الروايد لانه ليس اصلا
 يقال יצומו למדחפות (Ps. 140, 12) אל הצורם (Deut. 2, 19)
 תרועם בשבת ברזל (Ps. 2, 9) אל תבואני (Ps. 36, 12)
 הוא ישופך (Gen. 3, 15) אשורנו ולא קרוב (Num. 24, 17)
 יכוננו ברחם אחד (Job 31, 15) ראש ותמוגנו ביד עונינו
 (Jes. 64, 6) وكذلك يسقط ايضا اذا زيدت عليها النون التي
 يجيز العبرانيون زيادتها بعد واو الجماعة يقال ימותון
 ישوبון יקומו ירומו יבואו وكذلك جميعها واعلم انه
 يجوز ان يقال ישوب بالשרק וישوب بالחלם وكذلك יקום
 ויקום ימות וימות ירום וירום ינום וינום لان החלם
 في بعض التصريف يقوم مقام الשרק وكذلك الשרק يقوم

יְדֻיָּם ولا يكون ايضا إلا بساكن مزيد بعد الزوايد الأربعة
 تواطئاً فيه واصطلاحاً عليه هكذا نطق العبرانيون به
 والسبب الذي دعا الى التواطئ على زيادة هذا الساكن
 بعد الزوايد هو سكون عين الفعل الذي كان اصلها الحركة
 فلما لانت وسقطت حركتها نقصت بنية الكلمة فعوضوها
 شيئاً يكمل بنيتها وهو ذلك الساكن وازيد ذلك شرحاً بان
 اقول ان اصل יְקוּם יְקוּם مثل יְשׁוּמוּר יְשׁוּמוּم فاستثقلوا
 حركة الياء التي هي عين الفعل واسكنوها فلما اسكنوها
 اجتمع اربعة سواكن القاف a الياء وواو الهمد والميم وذلك
 ما لا ينطق به في لغة العبرانيين فاسقطوا واو الهمد وحركوا
 القاف بضمة الياء وجعلوا الياء واوا لانضمام ما قبلها فلما
 حركوا القاف الساكنة احتاجوا الى ساكن b يقوم مقامها
 فَاحَقَّظْ هذا وقف عليه فانك لا تجد ساكناً مزيداً بعد
 الزوايد الا في فعل سقط بعض حركاته مثل יְקוּם الذي
 اصله יְקוּם ومثل יְשׁוּמוּ יְשׁוּמוּم التي اصلهما יְשׁוּמוּ
 יְשׁוּמוּم او نقصت بعض اشباهه مثل יְכָל בְּשָׂרוֹ מֵרָאִי
 (Job 33, 21) יִכְיֶה ה' (Gen. 31, 49) וַיִּקֶּן אֶת חֶלְקֵת הַשָּׂדֶה
 (ib. 33, 19) التي اصله יְכָלָה יִכְיֶה יְקִיָּה على ما سَأَشْرَحُ
 ولا يظنّ ظانّ ان هذه الواوات التي في יְקוּם וְיָשׁוּב וְיָדוּם

a) Mss. אֶלְקוּה.
 بعد الزوايد الأربعة.

b) B gloss. وهو الساكن الذي

(Gen. 27, 33) ומאזי צוד צְדֻנִי (Thren. 3, 52) שֵׁם אִשֵּׁם הַנָּה
 אִנְכִי שֵׁם אֶת יְרוּשָׁלַיִם ( ) , ומאזי אִשֵּׁר שֵׁם ה' מִבְּטָחוֹ
 (Ps. 40, 5) שֵׁב אִשֵּׁם הוֹלֵךְ וְשֵׁב (I Sam. 17, 15) ומאזי וְהָעֵם
 לֹא שֵׁב עַד הַמִּכְבֵּהוּ (Jes. 9, 12) רִשׁ אִשֵּׁם רִשׁ (sic) עֲשֵׂה בָּהּ
 רְמוּיָהּ (Pr. 10, 4) אֶחָד עֲשִׂיר וְאֶחָד רִשׁ (II Sam. 12, 1)
 ומאזי רִשׁוֹ וְרַעְבּוֹ (Ps. 34, 11) וְכִזְלֹךְ בָּהּ صفة ובנך
 הַיָּמִתּ וּבְנֵי הָחַי (I Reg. 3, 22) ומאזי בִּי בֵּית הַיֶּלֶד (II Sam. 12, 18)
 هذه الاسماء وغيرها مما هو على بنيتها الاصل فيها
 بتكرير العين اما على وزن فَعْلَلْ او فَعِلَلْ او فَعِلَلْ المشددة
 العين كيف ما كان المعنى واحسب ان اصل هذه الماضى
 والاسم مِوֹת בצרו تحكت الواو مثل הִיֵּן יִבֵּשׁ הַיָּדִין هما
 اسمان وماضيان فلما سكنت الواو اسقطت كمذوات السيم
 وحركت بحركة الواو ليدل ذلك على اصله ولذلك غارق
 اصحابه وكذلك القياس في הִיֵּן كان اصله הִיֵּן وكذلك יִבֵּשׁ
 וְיָרַד וְיָרַד אִם יָנִים אֵתָם (Gen. 42, 19) *

[מן هذه الافعال a] باب

اعلم ان المستقبل من هذه الافعال باسكان العين ايضا
 وردّها واوا لينة مضمومة ما قبلها بالشرک على الاكثر
 او بالחלם على الاقل يقال יִשׁוּב יָקוֹם יָסוּר יָמוּת יָפוּז

לרבים צִידִים (Jer. 16, 16) וְכֹכָבִים וְקִיָּין עֲלֵיו הָעִיִּם (Jes. 18, 6)
 אֲשֶׁלָּה קִיָּין לֹאֵה מִן וְקִיָּין וְחֹרֶקָה (Gen. 8, 22) וְכֹכָבִים דֶּשׁ
 חֲמִים (I Chr. 21, 20) מִן וְחֹשֶׁבֶת לָבֵם בְּיֶשׁ (Lev. 26, 5)
 וְכֹכָבִים דֶּן דָּנוּ מִן וְחֹיָה לֹה' לְדָנִין (I Sam. 24, 15) וְכֹכָבִים
 נֶשְׁמוֹ הָעֵם וְלִקְמוֹ (Num. 11, 8) מִן אֲנִי נֶשְׁמוֹ (Jes. 33, 21)
 וְכֹכָבִים הָאֲשֶׁר שָׁר לֹה' (Ps. 7, 1) דָּר בִּשְׁרוֹ
 (Lev. 15, 3) דָּשׁוּ וְרַעְבוּ (Ps. 34, 11) כִּי שָׁת לֹי אֱלֹהִים
 (Gen. 4, 25) שָׁב הַגִּלְגָּלָה (II Reg. 4, 38) וְאֲמָתָה כְּתִיר גְּדָא
 וְאֲשֶׁר אֵן מִית הַיֶּלֶד (II Sam. 12, 18) מִן הַזֶּה הָאֲשֶׁר
 לֹאֵה מִן מִוֶּת וְחַיִּים (Pr. 18, 21) הַמִּוֶּתָה לֹחֲסִידֵיוֹ (Ps. 116, 15)
 וְבִזֶּה הַשֶּׁר שֶׁקֶט שֶׁקֶט מִן שֶׁקֶט אֵן הַזֶּה הָאֲשֶׁר הָאֲשֶׁר
 מִן חֲרִיִּין וְשֶׁקֶט הַזֶּה הָאֲשֶׁר מִן הָאֲשֶׁר וְהַזֶּה
 אִזָּא קִיֵּל מִן הַזֶּה הָאֲשֶׁר וְהַזֶּה הָאֲשֶׁר וְכָאֵן מִן הָאֲשֶׁר
 מִן הָאֲשֶׁר בִּשְׁלֹם (Gen. 28, 21) וְהַזֶּה בִּירוּשָׁלַם וְשֶׁקֶט
 בַּעֲמִי (Jes. 65, 19) וְהַזֶּה אֵת עֵין הָאֲרִין (Zach. 3, 9) וְהַזֶּה
 עַל בֵּית יִרְבַּעִם (Am. 7, 9) וְשֶׁקֶט אִיזָא אִזָּא קִיֵּל מִן הָאֲשֶׁר
 וְהַזֶּה קִיֵּל תַּחַת אֲבוֹתֵיכֶם (Num. 32, 14) וְהַזֶּה מִן
 הַדֶּרֶךְ (Deut. 11, 28) מִהֲזֹה שֶׁקֶטָם (II Reg. 1, 5) וְכֹכָבִים
 כֻּלָּהָ וְאֲשֶׁר אֵן אֲשֶׁר מִן הַזֶּה הָאֲשֶׁר הָאֲשֶׁר
 לִפְז מִזִּמְתָּה קֶם שֶׁקֶטָם עַלִּי (Ps. 3, 2) וְהַזֶּה וְהַזֶּה
 כִּי קֶם הַפִּלְשֶׁתִי (I Sam. 17, 48) דָּר שֶׁקֶטָה הִוא הַזֶּה צִיד

وهذه المقالة الثانية [من كتاب حروف اللين العبرانية *a*]

قال يحيى *b* قد مضى القول في الافعال المدينة الفاء فاذا ذكر في هذه المقالة الافعال المدينة العين وابسط قبل تأليفها شروحا (*sic!*) يوقف بها على كنهه ومدى غورها وبالسنة المستعان *

القول في الافعال التي عينها حرف لين

[اعلم انه *c*] اذا ارادوا العبرانيون فعلا ماضيا خفيفا او صفة من الافعال التي عينها حرف لين اسكنوا العين وجعلوها الفا لينة في جلّ كلامهم على غير الاصل واسقطوها من الخط استخفافا فلا تكتب الا على الشاذ الغريب فقالوا *והיה כי קם הפלשתי* (I Sam. 17, 48) *ודים d* קמו עלי *Ps. 86, 14* بين القاف *e* والميم ساكن لين هو عين الفعل واصله *קם* لانه من *קם את* (*sic*) *דברי הפורים האלה* (Est. 9, 32) *לְקַיִם את ימי הפורים f* (Est. 9, 31) وقد كتب هذا الساكن الذي هو عين الفعل على النادر في *יְקַאֵם שאון* *בַּעֲמוּךְ* (Hos. 10, 14) وكذلك *זָדוּ זַעֲדִינוּ* (Thren 4, 18) *זוֹד זָדוּנִי* (ib. 3, 52) الساكن الذي بين الصاد وبين الدال في اللفظ هو عين الفعل والاصل *זָדוּ זַדְדִּינוּ* لانه من *זיד*

a) So B.

b) B adds *رضى الله عنه*.

c) So B.

d) Mss. *רבים* confusing with Ps. 3, 2.

e) Mss. *אלקוה*.

f) A *לְקַיִם דבר* (Ez. 13, 6).

יָשָׁרוּ בְעֵינָיו (I Reg. 9, 12) כִּי הִיא יִשְׁרָה בְעֵינַי (Jud. 14, 3)
 אוֹלֵי יִישָׁר בְּעֵינֵי הָאֱלֹהִים (Num. 23, 27) וַהֲיִישָׁר בְּעֵינֵי
 שִׁמְשׁוֹן (Jud. 14, 7) יִשָּׁר לְבִי אֲמַרִי (Job 33, 3) وَالصَّفَةِ
 יִשָּׁר מִעַנְלָה צָדִיק הַכֹּלָם (Jes. 26, 7) وَإِذَا أُضْیِفَ تَغْيِير
 وَكَانَ فَتَحَ اَيْضًا وَتَوֹעֵבַת רִשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ (Pr. 29, 26) וְהָיָה
 הַעֲקֹב לְמִישׁוֹר (Jes. 40, 4) مَفْعُول מִשְׁכָּח מִכָּחֹר מִזְמֹר
 מִיִּשְׁרָיִם מִפְּעָלִים מִשְׁכָּחִים وَالثَّقِيلَ יִשָּׁר עַלְכֵּן
 כִּלְפָקְנִי כֹל יִשְׁרָתִי (Ps. 119, 128) בִּישְׁרָם לִמְטָה מִעֲרֵבָה
 (II Chr. 32, 30) וְהַדּוֹרִים אֲנִישָׁר (Jes. 45, 2) יִשְׁרֹן בְּעֲרֵבָה
 (ib. 40, 3) הַמִּישְׁרִים אֲרַחֲתֵם (Pr. 9, 15) מִיִּשָּׁר עַל
 הַמַּחֲקָה (I Reg. 6, 35) وَأَمَّا יִישְׁרָנָה הַכְּרוֹת (I Sam. 6, 12)
 فَيُكْتَمَلُ وَجْهֵינِ اِذْ هُوَ مُشَدَّدُ الشَّيْنِ اِمَّا اِنْ يَكُوْنُ فَعْلًا
 خَفِيفًا اِنْ دَغِمَتِ الْيَاءُ الَّتِي هِيَ فَاءُ الْفِعْلِ فِي الشَّيْنِ فَاشْتَدَّتْ
 لَذَلِكَ عَلَيَّ مَذْهَبُ اِظْهَارِ مִיָּם (Jes. 44, 3) اِظْهָرָהּ בְּבִטּוֹן
 (Jer. 1, 5) وَأَمَّا اِنْ يَكُوْنُ فَعْلًا ثَقِيْلًا عَلَيَّ بَنِيَّةٌ اِظْهָرָהּ
 وَلِذَلِكَ اِشْتَدَّتْ الشَّيْنِ وَيَاءُ الْمُسْتَقْبَلِ مَدْغَمَةٌ فِي الْيَاءِ
 الَّتِي هِيَ فَاءُ الْفِعْلِ وَتَكُوْنُ شَدِيْدَةً اَيْضًا لَذَلِكَ وَالْمَعْنَى
 الْاَوَّلُ اقْوَاءَ لَا تَأْ لَا نَجِدُ اِظْهָرָהּ بِكُسْرِ الْفَاءِ بَلْ بِفَتْحِهَا
 فَاسَدَتْهُمْ وَثَقِيلَ اُخْرَ فِي الْاَصْلِ הַיִּשָּׁר הַיִּשְׁרָתִי הַיִּשָּׁר
 תִּישָׁר יִישְׁרֹן נִגְדָךְ (Pr. 4, 25) وَالאִמֵּר הַיִּשָּׁר לִפְנֵי דֶרֶכְךָ
 (Ps. 5, 9) מִשְׁלַח כִּכָּר מִעֲלֵי הַרְחֵק (Job 13, 21)

יִשָּׁן יִשְׁנָתִי אוֹ יִנּוּחַ לִי (Job 3,13) וַיִּשָּׁן וַיַּחֲלֵם (Gen. 41, 5)
 עוֹרָה לְמַח תִּישָׁן ה' (Ps. 44, 24) וַיִּשָּׁנוּ שְׁנַת עוֹלָם
 מוֹקֵף אֵלֵיָּא אֲנִי יִשְׁנָה וּלְבִי עַר (Cant. 5, 2) וַיִּקְּץ
 בְּיָשָׁן אֲדָנִי (Ps. 78, 65) וּרְבִים מִיָּשִׁינִי אֲדַמְתִּי-עֶפְרַיִם יִקְצֹו
 אֵינְנוּ מְנִיחַ לוֹ לִישָׁן (Ecc.5,11) عَلَى زَنَةِ لְשִׁמּוֹר
 לְשִׁבּוֹר وَقَدْ اسْقَطَتِ الْيָأَسُ مِنَ الْأَسْمِ כֵּן יִתֵּן לִדְיָדוֹ יִשְׁנָא
 אֵל תֵּאָחֵב יִשְׁנָה (Ps. 127, 2) وَالثَّقِيلُ יִשָּׁן
 וַיִּשְׁנָתִי אֲנִישָׁן וַיִּפְּשִׁנָּהּ עַל בְּרַכִּיָּה (Jud.16,19) מִיָּשָׁן מִיָּוִשָׁן
 وَفِي الْأَصْلِ مَعْنَى آخِرِ حֲדָשִׁים גַּם-יִשְׁנָגִים (Cant. 7, 14)
 וְאִכְלָתָם יִשָּׁן [נוֹשָׁן] (Lev. 26, 10) وَالْأَنْفَعَالُ וְאִכְלָתָם יִשָּׁן
 נוֹשָׁן (ib.) צִרְעַת נוֹשָׁנָתָהּ הוּא (Lev. 13, 11) וְנוֹשָׁנָתָם
 בָּאָרֶץ (Deut. 4, 25) וַיִּשָּׁן אֲנִישָׁן הַיָּוִשָׁן
 יִשַׁע יֵצֵאת לְיִשַׁע [אֵת] עִמָּךְ (Hab. 3, 13) בִּי-כְלִישָׁעִי
 יִשְׁנָעָה יִשִּׁית (II Sam. 23, 5) وَالثَّقِيلُ بَوָאוּ כִי
 הוֹשִׁיעַ ה' (Ps. 20, 7) יוֹשִׁיעַ צִיּוֹן (Ps. 69, 36) הוֹשִׁיעַ ה' אֵת
 עִמָּךְ (Jer. 31, 6) הוֹשִׁיעֵנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ (Ps. 106, 47) וַיְהִי
 לָחֶם לְמוֹשִׁיעַ (Jes. 63, 8) وَالْأَنْفَعَالُ בَوָאוּ אֵין הַמֶּלֶךְ נוֹשַׁע
 בְּרַב חַיִּל (Ps. 33, 16) קָמִין לֵאנֹה מִנְּפִעַל יִשְׂרָאֵל נוֹשַׁע בָּה'
 פָּתַח לֵאנֹה אֲנִי-עֹל וּמִמְנָה וַיִּשַׁע (Jer. 30, 7)
 בִּימֵי תוֹשַׁע יְהוּדָה (ib.23,6) פָּנוּ אֵלֵי וַיִּתְּשֻׁעוּ (Jes.45,22)
 יִשָּׁר לְאִשֶּׁר יִשָּׁר בְּעֵינֵי (Jer. 27, 5) فَتَحْ لֵאנֹה مَاضִי וְלֹא

זשן (ib. 45, 10) والمستقبل بليين الياء كما ذكرت واسقاطها
 من الخط استخفاً يّيب عולם לפני אלהים (Ps. 61, 8)
 יושב איש עם המלך (I Sam. 20, 5) יִשְׁבוּ לכה לך
 (Ps. 132, 12) בסכות יִשְׁבוּ (Lev. 23, 42) הַיּוֹשְׁבֵי בשמים
 (Ps. 123, 1) وقيل أنّ بي אם ישוב יִשְׁבוּ מقلوب الساكن
 اللين الذى بعد التاء فى التثنية فاء انقلب a فى يשוב
 عيناً والامر יִיב باسقاط الياء من اللفظ والخطّ معاً
 وانقلبت الياء واو لينة فى ומוֹיִשֵׁב בני ישראל (Ex. 12, 40)
 בכל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם (ib. 12, 20) والانفعال ערים לא נוֹשְׁבוּ
 (Jer. 22, 6) אל ארץ נוֹשֶׁבֶת (Ex. 16, 35) וַיֵּשֶׁב אֲוִישֵׁב
 وما لم يسمّ فاعله بواو لينة مبدلة من الياء لانضمام ما
 قبلها הוֹשֵׁב וְהוֹשְׁבֵתָם לבדכם (Jes. 5, 8) والثقل فى
 الاصل הוֹשֵׁב וערים נשמות יוֹשִׁיבוּ (Jes. 54, 3) עוד
 אוֹשִׁיבָה באהלים (Hos. 12, 10) אשר הוֹשִׁיבוּ נשים
 נבריות (Ezr. 10, 18) וַיּוֹשִׁיבֵם לנצח (Job 36, 7) כי בסכות
 הוֹשְׁבֵתִי (Lev. 23, 43) מוֹשִׁיבֵי עקרת הבית (Ps. 113, 9)
 במיטב הארץ הוֹשֵׁב את אבִיךָ (Gen. 47, 6) ونوع آخر من
 الفعل الثقيل יִשֵׁב יִשְׁבֵתִי וַיּוֹשְׁבוּ מירותיהם בך (Ez. 25, 4)
 אֲנִישֵׁב מְנִישֵׁב מוֹיִשֵׁב יִשֵׁב

a) A قيل. See Gikatilia's rendering (ed. Nutt, p. 31).

יִרְעֵה יִרְעָתִי נִפְשׁוּ יִרְעָה לוֹ (Jes. 15, 4) אִירְעֵה תִירְעֵה
 יִרְקֵה יִרְקָתִי יָרוּק יִרְקֵה בִפְּוִיָּה (Num. 12, 14) וְיִרְקָה בִפְּנֵינוּ
 (Deut. 25, 9) אִירְקֵה יִירְקֵה יוֹרֵק, וְאִמָּא וְכִי יָרוּק הַזֶּה (Lev. 15, 8)
 מִבְּלִמּוֹת יָרוּק (Jes. 50, 6) עַד בִּלְעִי רָקִי (Job 7, 19)
 לֹא חֲשָׁבוּ רֵק (ib. 30, 10) فَاصِلٌ آخِرٌ ^a

יִרְשֵׁה יִרְשָׁתִי וְיִרְשֵׁה יִשְׂרָאֵל אֶת יוֹרְשָׁיו (Jer. 49, 2) וְיִרְשָׁנוּ
 אוֹתָהּ (Num. 13, 30) וְיִרְשָׁתָּהּ וַיִּשְׁבַּתָּהּ בָּהּ (Deut. 17, 14)
 כִּי לֹא יִירְשֵׁה אוֹתוֹ (Gen. 21, 10) תִּירְשֵׁה וְיִירְשָׁו אֶת אֶרְצוֹ
 (Num. 21, 35) وَجَاءَ الْأَمْرُ عَلَى أَصْلِهِ יִם וְדָרוֹם יִרְשָׁה
 (Deut. 33, 23) الْهَاءُ مَزِيدَةٌ وَهُوَ عَلَى زَنْةٍ الْعَمִיקُ שְׁאֵלָהּ
 (Jes. 7, 11) وَعَلَى غَيْرِ أَصْلِهِ עֲלָה יִרְשֵׁה (Deut. 1, 21) وَالْأَسْم
 מוֹרְשָׁה קִהַלְתָּ יַעֲקֹב (Deut. 33, 4) אֶת מוֹרְשֵׁיהֶם (Obad 1, 17)
 לְמוֹרְשֵׁה קִפּוֹד (Jes. 14, 23) الْوَاوُ مَبْدَلَةٌ مِنَ الْيَاءِ وَالْثَقِيل
 הוֹרִישׁ יוֹרִישׁ אֶת אִשְׁרֵי יוֹרִישָׁךְ (Jud. 11, 24) וְתוֹרִישָׁנִי
 עֲוֹנוֹת נַעֲוִירִי (Job 13, 26) وَفِيهِ مَعْنَى آخِرٌ ^b ה' אֱלֹהֶיךָ
 מוֹרִישׁ אוֹתָם (Deut. 18, 12) לְהוֹרִישׁ גּוֹיִם גְּדוֹלִים
 (Deut. 4, 38) וְאִם לֹא תוֹרִישׁוּ אֶת יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ (Num. 33, 55)
 وَثَقِيلٌ آخِرٌ فِي مَعْنَى آخِرٌ מוֹרִישׁ וּמוֹעֲשִׂיר (1 Sam. 2, 7)
 בֶּן אֲנִירְשׁ וּגְנַבְתִּי (Pr. 30, 9)

יִשְׁבֵּה אֲבָרָם יִשְׁבֵּה בָאָרֶץ כְּנַעַן (Gen. 13, 12) וַיִּשְׁכְּתָהּ בָּאָרֶץ

a) i. e. רֵקֵק.   b) A ثَانِي.

ثابتة في الخطّ لأدّها الاصل والاصل فيه יָרָא בתכריك
 الالف مثل נִבְּרָוּ אִמְרוּ واحسب ان اسقاط هذه الالف
 من اللفظ هو لسّاً يشتبّه בִּיָּרָא الذي هو من الرّؤية
 ומוראָכֶם וחתכם (Gen. 9, 2) יובילוּ שִׁי לְמוֹרָא (Ps. 76, 12)
 ואת מוֹרָאָ לֹא תִירָאוּ (Jes. 8, 12) السواو فيها بدل من
 الياء والانفعال וְנִבְּרָא מאד (Joel 2, 11) נִבְּרָאוֹת בצדק
 העננו (Ps. 65, 6) לְמִעַן תִּבְּרָא (Ps. 130, 4) وفي الاصل فعل
 ثقیل مَعْدָא יִבְּרָא مثل יִרְשֵׁ אוּ מִלּוּ תִבְּרָא לֹא اصله التشديد
 לولا الراء כי יִבְּרָאוּני העם (II Sam. 14, 15) מִלּוּ יִבְּרָאוּני או
 תִבְּרָאוּני والمستقبل יִבְּרָא יִבְּרָא والامر יִבְּרָא מִלּוּ יִבְּרָשׁ
 والفاعل מִיִּבְּרָא מִלּוּ יִבְּרָשׁ כי כולם מִיִּבְּרָאִים אותנו
 (Neh. 6, 9) والمصدر יִבְּרָא מִלּוּ יִבְּרָאֵם ולבְּחַלֵּם
 (II Chr. 32, 18)

יִרְדּוּ ויִבְּרָתִי ודברתי עִמָּךְ שֵׁם (Num. 11, 17) יִרְדּוּ
 בתחלה (Gen. 43, 20) والمستقبل בליין الياء אנכי יִרְדּוּ
 עִמָּךְ (ibid. 46, 4) יִבְּרָחַ אִבְּרָחַ יִרְדּוּ الزوايد موقفة للساكن
 اللين كما ذكرت وقد ذهب الياء في الامر مع كثرة الاستعمال
 יִרְדּוּ ויכום בְּמִנְרָד (Jos. 7, 5) הם בְּמִנְרָד בית חורון (ib. 10, 11)
 الواو بدل من الياء والثقیل וְחִנְרָתֶם את אבי (Gen. 45, 13)
 חִנְרָתִי בידנו (Gen. 43, 22) יִזְרִידוּ אותו (Num. 1, 51)
 נִזְרָד כנהרות מים (Ps. 78, 16)

יִקְשׁ יִקּוּשׁ וְקוּשָׁתִי לָךְ (Jer. 50, 24) כְּעוֹלָתִי מִתְּלַחֵם קְטוֹנָתִי
 שְׂבוּלָתִי וְכוֹלָתִי יוֹקְשִׁים בְּנֵי הָאָדָם (Ecc. 9,12) כְּעוֹלָיִם
 جاء على معنى كَعُولِيִם מִתְּלַחֵם כְּשֶׁךְ יִקּוּשִׁים (Jer. 5, 26)
 الذى جاء على معنى كَعُولِيִם, والانفعال نَوَاشَتָהּ בְּאִמְרִי
 פִּיךָ (Pr. 6, 2) וְנוֹקְשׁוֹ וְנִלְכְּדוֹ (Jes. 28, 13) כֵּן תִּנְקֹשׁ בּוֹ
 (Deut. 7, 25) תִּנְקֹשׁ אִמְרִי וּמִסְדֵּר כִּי מוֹקֵשׁ הוּא לָךְ (ib. 16)
 الواو اصل مثل مَوِيعَد

יִרְאָה וְלֹא יִרְאָה אֱלֹהִים (Deut. 25, 18) כִּי יִרְאֶה הַמִּיּוֹלָדוֹת
 (Ex. 1, 21) כִּי יִרְאֶהָ (Gen. 18, 15) כִּי לֹא יִרְאֶנּוּ אֶת ה'
 (Hos. 10, 3) وَالمستقبل وَيִירָא וַיֹּאמֶר (Gen. 28, 17) וַאֲיָרָא
 כִּי עָרוֹם אָנֹכִי (ib. 3, 10) וְכִזְבֵּךְ וַיִּירָא מִגִּשְׁתִּי אֵלָיו
 (Ex. 34, 30) וּפֶן יֵרֶךְ לִבְבָּכֶם וְהִירָאֻ (Jer. 51, 46) וְתִפְעֲלוּ
 וַיִּירָאֻ מִחָ' (Ps. 33, 8) וְיַפְעֲלוּ לֹא הַזְוָאִיד מוֹקֶפֶה וּמִן לִמ
 يوقفها جهل طريق الحق وموضع الصواب وְהִירָאֻ הַמִּיּוֹלָדוֹת
 (Ex. 1, 17) וְתִפְעֲלֶינָהּ, ولكن اختلفت الحركة للسين الالف
 יִירָא מִפְּנֵי דוֹד ^a (I Sam. 18, 29) לְפַעֲלוֹ ^b מִתְּלַחֵם לְשִׁמּוֹר
 الياء بعد اللام هي فاء الفعل والاسم يَرَاها וְרַעַד (Ps. 55, 6)
 וְהִאֲמַר יִרְאָה אֶת ה' בְּנֵי וּמֶלֶךְ (Pr. 3, 7) וְאִם יִרְאֶה אֶת ה'
 קְדוּשָׁתוֹ (Ps. 34, 10) فَالالف ساقطة من اللفظ استخفافا

a) A erroneously שְׂאוֹל.

b) From הַמִּיּוֹלָדוֹת till לְפַעֲלוֹ added on margin of B; apparently copied from A.

فى وتיקוד יקר יקוד ביקוד انقلبט ואו לינה فى מוקד
ומוקדה

יקע למ יאטנא מן هذا الاصل آلا الفعل الثقيل الذى تنقلب
فيه الياء واو והוקענום לה' (II Sam. 21, 6) ויוקיעם בהר
(ib. 9) והוקע אתם לה' (Num. 25, 4)

יקן יקן יקצתי וייקן יעקב משנתו (Gen. 28, 16) וייקן
נה מיינו (Gen. 9, 24) ויקצו מועזיעך (Hab. 2, 7) הליא
فى וייקצו מוקفة דאלה على ان بعدها ياء ساكنة فهى فاء
الفعل واما לא הקיץ הנער (II Reg. 4, 31) העירה והקיצה
(Ps. 55, 23) והקיצות (Pr. 6, 22) והקיצותי ואראה (Jer. 31, 25)

فاصل اخر

יקר מה יקר חסדך (Ps. 36, 8) מאשר יקרף בעיני
(Jes. 43, 4) ולי מה יקרו רעידך (Ps. 139, 17) היקר נא
נפשי (II Reg. 1, 13) תפעל וייקר דמם (Ps. 72, 14) ויקר
פדיון נפשם (ib. 49, 9) ותפעל ואלה יקר מחבמה ומכבוד
(Ecc. 10, 1) וירח יקר הולך (Job 31, 26) קמין على رنة קרבם
רשע فان أَصْفَتْهُ كانت القاف פתוחה יקר רוח (Pr. 17, 27)
מל קרבם לב (Job 9, 4) ואלה אדר היקר (Zach. 11, 13) קמין
وان أَصْفَتْهُ كان פתח ואת יקר (sic!) תפארת (Esth. 1, 4)
وفى هذا الاصل فعل ثقيل מעדא הוקיר יוקיר אוקיר
אנוש (Jes. 13, 12) הוקיר רגליך (Pr. 25, 17)

ولذلك صارت تاء التانيث التي في **וההצב** محركة بالذوق لتدلّ على الياء التي بينها وبين تاء الافتعال ودخول تاء الافتعال في الافعال على وجهين إما ان تكون مقدّمة على فاء الفعل او فاء الفعل مقدّمة عليها على قدر استسهال الكلمة واستثقالها فان كان فاء الفعل سينا او شينا او صادًا فهي المقدّمة على التاء مثل **יִשְׁתַּבֵּחַ** **הַחֶזֶק** (Ecc. 12, 5) **יִשְׁתַּמֵּר חֲקֹת עֹמֶרִי** (Mic. 6, 16) **וּמִהֲדַבְּרֶיךָ** (Gen. 44, 16) وهذه الطاء في **דַּבַּרְךָ** هي التاء وانما ابدلت طاء ليسهل الافصاح بالصاد التي قبلها الا ان كلمة واحدة استثقلوا فيها تقديم الشين على التاء *a* وهي **יְהִי שְׁוִי מִיָּה** **בְּדַרְוֹת** (Jer. 49, 3) وانما استثقلوا ذلك لانّ في هذه الكلمة **יָהּ** تلتقي التاء مع الطايين فيثقل ذلك لانّ مخرج الطاء من الفم قريب من مخرج التاء وإن كان فاء الفعل من سائر الحروف سوا هذه الثلاثة تقدّمت التاء عليها مثل **יִפְּהַרְסֵל** (Deut. 9, 18) **וְהִפְּרֶה** (Jes. 65, 16) **וְהִבְדִּילְהִי וְהִתְקַדְּשָׁהוּ** (Ez. 38, 23) على هذا النظام اطرّد الباب لا تكون التاء الا مقدّمة على فاء الفعل ما لم تكون الفاء سينا او شينا او صادًا الا **וההצב** **אחוריו** فانّ فاء الفعل مقدّمة عليها وهي الياء اللينة التي قبلها ذلك

الاصل والانفعال את מי נועץ (Jes. 40, 14) וינועץ המלך
דוד (I Reg. 12, 6)

יפח ויפח חמם (Ps. 27, 12) הַתְּנִיחַ תפרש כפיה (Jer. 4, 31)
יפֵעַ וחללו וּפְעָתָהּ (Ez. 28, 7) والثقل הופיע מחר פארן
(Deut. 33, 2) ועל עצת רשעים הופעת (Job 10, 3)

יצא וְצֵאתִי וְצֵאתָ לישע עמך (Hab. 3, 13) לא יצא
בצבא (Deut. 24, 5) וְצֵאוּ הַצָּאוּ וּמִצֵּאוֹ מִיַּעֲיוֹ (II Chr. 32, 21)
والثقل بواو ليننة הוציא יוציא والاسم למות הוצאות
(Ps. 68, 21) כי לא כִּמְוָצָא וממערב (ib. 75, 7) ויכתב משה
את מוֹצְאֵיהֶם (Num. 33, 2)

יצב וְצָבְתִי וְצָב הַצָּב והמصدر יצב גבולות
עמים (Deut. 32, 8) وفي الاصل ثقليل اخر جاء بادغام الياء
في الصاد הציבו משחית (Jer. 5, 26) אתה הַצָּבְתָּ (Ps. 74, 17)
דרך קשתו וַיִּצִיבֵנִי (Thr. 3, 12) והנה מציב לו יד
(I Sam. 15, 12) الصاد شديدة لاندغام الياء فيها والانفعال
بالادغام ايضا يציב לריב ה' (Jes. 3, 13) נָצְבוּ כמו נד
(Ex. 15, 8) السنون للانفعال والياء مندغمة في الصاد ووزنه
נפעל נפעלו والافتعال ויבא ה' וַיִּתְּנִיב (I Sam. 3, 10)
וַיִּתְּנִיב מלאך ה' (Num. 22, 22) וַיִּתְּנִיבוּ מלכי הארץ
(Ps. 2, 2) וַיִּתְּנִיב אחותו (Ex. 2, 4) واعلم ان וַיִּתְּנִיב
וַיִּתְּנִיב על الياء التي هي فاء الفعل مقدّمة على تاء الافتعال

אִישָׁא וְאוֹ סַכְנָה וּמוֹסְרוֹת עֲרוּד (Job 39, 5) מוֹסֵר מַלְכִים
 בְּתֶחֱם (Job 12, 18) מוֹסְרוֹת וּמוֹטוֹת (Jer. 27, 2) וְאַמָּה בְּמִסְוֶה
 הַבְּרִית (Ez. 20, 37) فَاحْشِبْهُ מִן יֶאֱסָרָה אֶסָר (Num. 30, 4)
 وَلَكِنْ الْآلِفَ لَأَنْتَ بَيْنَ الْمَيْمِ وَالسَّيْنِ وَسَقَطْتَ مِنَ الْخَطِّ
 وَاصْلُهُ בְּמִאֲסוֹרֶת מִתְּחִלָּה

יַעַם מַעִיל צְדָקָה וְעִמָּנִי (Jes. 61, 10) מִתְּלֵי שְׂמִינִי אֲנִי
 יוֹעַם וְלִישׁ הוּא מִן עוֹמָה אֹר (Ps. 104, 2) כִּמְאֵן צִוּ
 יַעַד מִן הַמּוֹעֵד אֲשֶׁר יַעֲדוּ (II Sam. 20, 5) אֲשֶׁר לֹא
 יַעֲדָה (Ex. 21, 8) וְאֵם לִבְנֵי יִיעֲדָהָ (ib. 9) וְאַנְפָּעַל נֹעֵד
 וְנִדְעָתִי שְׁמָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל (Ex. 29, 43) כִּי הִנֵּה הַמַּלְכִים
 נֹעֲדוּ (Ps. 48, 5) אֲשֶׁר אֲנִי לֹךְ (Ex. 30, 6) وَمَعْنَى آخَر
 فِي الْأَصْلِ הוֹעֵד הוֹעֵד כִּי מִי בְּמוֹנִי וּמִי יוֹעֲדָנִי (Jer. 49, 19)
 וְאֵם לְמִשְׁפַּחַת מִי יוֹעֲדָנִי (Job 9, 19)

יַעַל הוֹעִיל הוֹעֲלָתִי מִה הוֹעִיל (Hab. 2, 18) וְאִין בִּם
 מוֹעִיל (Jer. 16, 19)

יַעַף יַעֲפָתִי לֹא יִיעַף וְלֹא יִינַע (Jes. 40, 28) וְיִינַעְפוּ נַעֲרִים
 (ib. 30) לְשָׁתוֹת תִּינַעַף בְּמִדְבָּר (II Sam. 16, 2)

יַעֲזֵן יַעֲזִיתִי כִּי ה' צָבָאוֹת יַעֲזֵן (Jes. 14, 27) כִּי יַעֲזָתִי
 (II Sam. 17, 11) אֲשֶׁר יַעֲזָנִי (Ps. 16, 7) לִבָּהּ אִיעֲזָדָה
 (Num. 24, 14) וְיַעֲזֵן בְּלִיעַל (Nah. 1, 11) وَالْأَمْرُ جَاءَ عَلَى شَاذ
 עוֹצֵזוֹ יַעֲזָה וְחִפֵּר (Jes. 8, 10) وَالْوَجْهَ يַעֲזוֹ אוֹ יַעֲזוֹ عَلَى

יִסֶּה וְלֹא יִסֶּה עוֹד לְדַעַתָּה (Gen. 38, 26) וְלֹא יִסְכָּה שׁוֹב
 אֵלָיו עוֹד (ib. 8, 12) וַיִּסֹּף, וַיִּסְכֵּם וַיִּסְכֵּם אִם וַיִּסְכֵּם
 אֲנַחְנוּ (Deut. 5, 22) וְכֵן جَاءَ الْفَاعِلُ عَلَى بَنِيَّةٍ פּוֹעֵל חֲנָנִי
 וַיִּסֹּף לְהַבְלִיָּא (Jes. 29, 14) وَنَظْيِيرُهُ אֵתָּה תוֹמִיד גּוֹרְלִי
 (Ps. 16, 5) لَافَةٌ מִן הַיָּמִיד וְתוֹמִיד, وَالثَّقِيلُ וְלֹא הוֹסִיפוּ בְנֵי
 יִשְׂרָאֵל^a לֹא אוֹסֶף אַחֲבָתָם (Hos. 9, 15) וַיִּסֶּה ה' לִי
 בֶן אַחֵר (Gen. 30, 24) وَكُنْتُ كَتَبْتُ الْوَاوَ الْفَا לֹא תֹאסִיפוּן
 לַתֵּת תֵּבֶן לַעֵם (Ex. 5, 7) וַיִּוֹסֶף שְׁאוּל (I Sam. 19, 21)
 אֶל תוֹסֶף עַל דְּבָרָיו (Pr. 30, 6) اسْقَطْتَ حَرَكَةَ السَّيْنِ مِنْ
 תוֹסֶף اسْتَخْفَافًا وَادْرَاجًا لِلْكَلَامِ

יִסֶּר יִסְרֵי יִסְרֵי אוֹסֶר יוֹסֶר לֵין (Pr. 9, 7) وَالْأَسْمَ بَوَاو
 سَاكِنَةٌ מוֹסֶר ה' מוֹסֶר אֲבִיךָ (Deut. 11, 2) וְالثَّقِيلُ (Pr. 13, 1)
 יִסֶּר יִסְרֵי^b יְהוָה (Ps. 118, 18) וַיִּסְרֵנִי אֲתָבָם (Lev. 26, 28)
 כַּאֲשֶׁר יִסֶּר אִישׁ אֶת בְּנוֹ [בֶּן] ה' אֶלְחִיד מְעַסְקָךְ (Deut. 8, 5)
 וַיִּסְפְּתִי לְיִסְרָה אֲתָבָם (Lev. 26, 18) הָרֹב עִם שְׂדֵי יִסּוֹר
 (Job 40, 2) وَالْأَنْفَعَالُ נוֹסֶר בְּדִבְרֵים לֹא יִסְרֵר עֲבָד (Pr. 29, 19)
 הַיִּסְרֵי יְרוּשָׁלַיִם (Jer. 6, 8) وَفِي الْأَصْلِ مَعْنَى ثَانِي الْأَيْسָרִים
 כְּשִׁמְעָם לְעִדְתָם (Hos. 7, 12) عَلَى زُفَا أَيْسَلِيْبَم وَتَقْلَب

^a) Wrong quotation. Ibn Esra and Gikatilia have וְלֹא
 הוֹסִיפוּ עוֹד מֶלֶךְ מִצְרַיִם (II Reg. 24, 7).

^b) Cf. Ganah, Opusculs, p. 320.

רָבָמָּה כְּתִיבָהּ *a* קְלִמְתִּין מִשְׁל וִיחִי אִישׁ מִבֶּן יָמָיו (I Sam. 9, 1)
 הַמְּכֻתֹּב קְלִמְתִּין וְהַמְּקֻרֹּוּ וְאִחַדָּה וְאִיכָּא אֲנֵיהֶם אִזָּא נִסְבּוּ
 אֵלֶיהָ אִשְׁקֻטוּ בֶן וְנִסְבּוּ אֶלֵּי יָמָיו קָל אִישׁ יָמָיוֹ (II Sam. 20, 1)
 וְרָבָמָּה נִסְבּוּ אֶלֵּי אִלְסִם כָּלָהּ פִּקְּלוּ לִבְנֵי־מִינֵי (I Chr. 27, 12)
 יִנְק יִנְקָתָּ חֶלֶב גּוֹיִם (Jes. 60, 16) רֹאשׁ פִּתְנִים יִנְק
 (Job 20, 16) יוֹנֵק יִנְק מִשְׁל כָּלִיט אֶת רֹאשׁ יִנְקוֹתָיו
 (Ez. 17, 4) الثَّقِيلُ הַיִּנְק הַיִּנְקָתִי יִנְק יִנְקוֹתָיו רֹשׁ מִסְלַע
 (Deut. 32, 13) וְחִינְק לֶךְ אֶת הַיֵּלֶד (Ex. 2, 7) וְחִנְקוֹתָיו לִי
 (Ex. 2, 9) מִינְקָתָּ רִבְקָה (Gen. 35, 8)
 יִסַּד יִסַּד אֶרֶץ עַל מְכֻנִּיהָ (Ps. 104, 5) עַל מַיִם יִסְדָּה
 (Ps. 24, 2) אִיסוֹד יִיסוֹד מִשְׁל לֹא יִצְוֹק עֲלָיו (Num. 5, 15)
 יוֹסֵד וְהַאֲסֵם יִסוֹד הַמְּזֻבָּח (Ex. 29, 12) وَقَدْ جَاءَ الْاِسْمُ
 بِوَاوٍ لِيْنَةِ مَوْسَدٍ مَوْسَدٍ الْاَوَّلُ الْخَفِيفُ اسْمٌ وَالثَّانِي الْمَشْدَدُ
 السَّيْنِ لَانْدَغَامَ فَاءُ الْفَعْلِ غِيْهَا مَفْعُولٌ وَيَجُوزُ اَنْ يَكُوْنَ
 الْمَفْعُولُ اَيْضًا خَفِيفٌ بَلَا اَنْدَغَامَ وَالثَّقِيلُ يَسْدَدُ عَنِ الْمَعْنَى
 زَوْرَرِيْךְ (Ps. 8, 3) יָדֵי זֶרְבָבֶל יִסְדּוּ (Zach. 4, 9) בְּבִכּוֹר
 יִסְדָּנָה (Jos. 6, 26) وَالْاَنْفَعَال נוֹסֵד יִסַּד וּמַעֲנִי ثَانِي فِي
 الْاَنْفَعَال وَרִזּוֹנִים נוֹסְדוּ יָחַד (Ps. 2, 2) בְּהִסְדָּם יָחַד עֲלֵי
 (Ps. 31, 14)

יָלַל עַד אֲנָלִים יִלְלָתָהּ וּבָאָר אֲלִים יִלְלָתָהּ (Jes. 15, 8)
 وفى هذا الاصل فعل ثقيل והיללו שירות היכל
 (Am. 8, 3) והילל כל ישב הארץ (Jer. 47, 2) הילל ברוש
 (Zach. 11, 2) היללו כל אלוני בשן (ib) המאזי והאמר על
 לفظ אחד وكذلك הוסיב מאז והוסיב אמר הוסיבו אשר
 דברו (Deut. 18, 17) מאז הוסיבו דרביבם (Jer. 7, 3) אמר
 والمستقبل بلین الیاء الاصلية وبكرکتها وأما بلینها לבן
 יליל מואב (Jes. 16, 7) ובكرکتها ומשבר רוח היללו
 (ib. 65, 14) وكذلك לא יוסיב ה' ולא ירע (Zeph. 1, 12)
 بلین الیاء ואלמנה לא יוסיב (Job 24, 21) بكرکتها
 وكذلك ידע بلین الیاء וגבוה ממרחק יידע (Ps. 138, 6)
 بكرکتها

ימן אם השמאל ואימניה (Gen. 13, 9) الیاء اولי اصل a
 מימינים ומשמאילים (I Chr. 12, 2) وقد ردت الیاء الفا
 فى كلمة واحدة כי תאמינו וכי תשמאלו (Jes. 30, 21)
 والوجه תימינו והאמר התאחדו תימיני (Ez. 21, 21) والنسبة
 תימיני תימנית וכן القياس תימיני תימנית ولكن جعل
 فرق بينه وبين النسبة الى בנימין واعلم ان בנימין كلمتان
 بن וימין جعل منهما اسما واحدا والدلیل على ذلك انهم

a) A اصلية.

רבים, ויושבת, בלבנון פעלא מאזיא מוֹנְתָא עלִי מְתָל בּוֹעֲלָתָּ
 מן ضرب שופטתי לְמִשׁוֹכְתִי אֶתְחַנֵּן (Job 9, 15) כּמָּא זְכֹרֶת
 פִּי וְאֵת הַנְּעָרִים יוֹדְעָתִי a (I Sam. 21, 3) וְכִזְלֹכְךָ שׁוֹכְתִי
 בּוֹעֲלָתִי אֲלָּא אִן לֹאמ הַפֶּעַל לִינֵה וְאֹמֶר מִן הַזֶּה הָאֵשֶׁל יִד
 מִשֵּׁל יִשָּׁב אוּ יִד עַלִי הָאֵשֶׁל וּפִי הָאֵשֶׁל פֶּעַל תְּקִיל וְיִד
 יִלְדָתִי אֶנְיִלְד מְנִלְד וְתִקָּח מְנִלְדָּתָּ (Gen. 35, 28) לְמִנִּילְדוֹת
 הַעֲבָרִיוֹת (Ex. 1, 15) וְאֹמֶר יִד וְכִזְלֹכְךָ הַמְּסָדֵר וְאִסְתַּעֲמֵל
 אִישָׁא פִי הַזֶּה הָאֵשֶׁל נֹעַ אַחֵר מִן הַתְּקִיל רָדָת פִּיֵּה אִישָׁא
 וְאוּ לִינֵה יְהוֹלִיד בֵּן (Ecc. 5, 13) אֲשֶׁר הוֹלִידוּ בָּאֶרֶצְכֶּם
 (Lev. 25, 45) אִם אֲנִי מְמוֹלִיד (Jes. 66, 9) וְאֹמֶר הוֹלִיד אוּ
 הוֹלִיד וְכִזְלֹכְךָ הַמְּסָדֵר וְאִסְמָא גֵּאָא בִּישָׁא בַּעֲדֵי הַיִּלְד הִי
 (II Sam. 12, 22) וְגֵאָא בּוֹאוּ אִין לָהּ וְיִלְד (Gen. 11, 30) עַלִי
 זִנָּה תְּכֶם רִשָּׁע כָּל הַבֵּן הַיִּלְד (Ex. 1, 22) מִשֵּׁל הַגִּבּוֹר
 הַשְּׂפּוֹר וְאִם שָׁמַע לֹאֲבִיד זֶה יִלְדָּהּ (Pr. 23, 22) פֶּעַל
 חֲפִיף מֵאֵשׁ מִנְּפֶעַל וְאִם אֶתְּסַל לְקִיל יִלְדָּהּ וְאִנְפֶּעַל
 נוֹלֵד נוֹלְדוּ לְהִרְכָּא (I Chr. 20, 8) אֶנְיִלְד בּוֹ (Job 3, 3) וְקִד
 אִדְגַּמְת הוֹאוּ הַתִּי פִי נוֹלֵד פִּי הָלֹאם פִּאשְׁתִּדְת אֱלֹהִי נוֹלְדוּ
 לוֹ (I Chr. 3, 5) וְחִרְק מֵאֵשׁ הוֹאוּ בָּאֶשְׁרָק לֹאן זֶלֶק אַחֲפֵּ
 פִי הַזֶּה הַכְּלֵמָה

a) Cf. s. ידע.

الفعل والفاعل **יולד** חכם (Pr. 23, 24) **יולד** בסיל (Pr. 17, 21)
 חרה **יולדת** יחדו (Jer. 31, 7) **ו**אם **הנך** **חרה** **יולדת** **בן**
 (Gen. 16, 11) **ففيه** **من** **بنية** **يولדת** **ولדת** **على** **ما** **اجازته**
 اللغة **من** **تركيب** **كلمة** **واحدة** **من** **بنيتين** **في** **اصل** **واحد**
 وكذلك **میشתחיתם** **קדמה** (Ez. 8, 16) **מבני** **من** **משתחיים**
והשתחיתם **ועתידותיהם** **שוכתי** (Jes. 10, 13) **מבני** **من**
שוכה **ושכיתי** **בעותיה** **צמתוני** (Ps. 88, 17) **من** **צמתו**
וצמתוני **لأنك** **تقول** **צמת** **צמתה** **بإظهار** **التاء** **التي** **هي**
لام **المفعول** **على** **الاصل** **أو** **צמת** **بإدغامها** **في** **تاء** **الفاعل**
فإذا **أردت** **منها** **فعلتونی** **قلت** **צמתוני** **أو** **צמתוני** **بالإظهار**
أو **بالادغام** **لان** **فعلتونی** **פעלתونی** **جائز** **في** **لغة** **العبرانية**
مثل **צמתוני** **ولמה** **העלותני** **ממצרים** (Num. 20, 5) **فوجدت**
في **צמתוני** **[طرفين** **الطرف الأول** **a]** **צמתו** **والطرف الآخر**
من **צמתוני** **فقلت** **انه** **مركب** **من** **צמתו** **וצמתוני**
وكذلك **שוכתה** **על** **מים** **רבים** (Jer. 51, 13) **מרכב** **من**
שוכתה **ושכנתה** **وكذلك** **יושבת** **בלבנון** (ib. 22, 23) **מבני**
من **יושבת** **ושכנתה** **מקוננת** **בארזים** (ib.) **מבני** **من**
מקוננת **וקוננת** **وهذه** **الالفاظ** **شاذة** **غريبة** **لا** **يقاس** **عليها**
ويمكن **ان** **يكون** **הנך** **חרה** **יולדת** **בן** **ושוכנת** **על** **מים**

אם רעה (Num. 13, 19) فاصل آخر من الافعال التي عينها
حرف لين

יָבַל המاضی من هذا الاصل جاء على بنیة یַעֲלֹל
ולא יָבַל יוֹסֵף להתאפק (Gen. 45, 1) ומה יָבַלְתִּי עשות
בכם (Jud. 8, 3) مثل יָקוּשְׁתִּי יְגוֹרְתִּי קָטוּנְתִּי وقد یسقطون
واو السمّ استخفافا وادراجا للكلام ویحركون ما
قبلها بكمزין חמר ללדללה على الواو الساقطة فيقولون
וְיָבַלְתָּ עמוד (Ex. 18, 23) כן יאמר אויבי יָבַלְתִּיו (Ps. 13, 5)
كما اسقطوها ايضا من יכלו ויכלה ולא יָבַלוּ לעשות
הפסח (Num. 9, 6) ולא יָבַלְהָ עוד הַזְכִּינוּ (Ex. 2, 3) فی
الادراج والاتصال استثقلا لها واما فی الوقف وقطع الكلام
فیرتון الواو להוציא את הבינים ולא יָבַלוּ (Ex. 8, 14)
وهو القیاس فی יְבוֹלָה والمستقبل برّ الیاء واو ساكنة
لینة مضموما ما قبلها بالانрк للفرق بینة وبین المستقبل
من אבל المضموم بالחלם לא תוכל לזבוח את הפסח
(Deut. 16, 5) אוכל לו (I Sam. 17, 9) כאשר יוכלון שאת
(Gen. 44, 1) לא תוכלי כפרה (Jes. 47, 11) والاسم יְבַלְתָּ
(Num. 14, 16) ה'

יָלַד לא חלתי ולא יָלַדְתִּי (Jes. 23, 4) מה יָלַד יום
(Pr. 27, 1) גם כי יָלֶדוּן בעצב תִּלְדִּי בנים
(Gen. 3, 16) الساكن اللین الذي بعد التروايد هو فاء

الياء واوا لينة הן הוֹחִלְתִּי לדבריהם (Job 32, 11) מה
אוֹחִיל לֹה' עוד (II Reg. 6, 33) וַיֹּחֵל שבעת ימים
(I Sam. 13, 8) הוֹחִיל לֹה' לאלהים (Ps. 42, 12) וַאֲלֶסֶם תוֹחֵלֶת
الواو فاء الفعل

יֵטֵב יֵטֵב יִטְבֶּה' וְיִטְבֶּה' מִשׁוֹר פֶּר (Ps. 69, 32)
וְיִטְבֶּה הַנְּעֵרָה בְּעֵינָיו (Esth. 2, 9) וַיֵּטֵב בְּעֵינֵי הַדָּבָר
(Deut. 1, 23) וַיֵּטְבוּ דְּבָרֵיהֶם (Gen. 34, 18) الساكين اللين
الذى بين الياء والطاء فى ويטבו هو فاء الفعل ولذلك
وقفت الياء ووزنه وَيִטְבְּרוּ وفى الاصل فعل ثقيل مَعْدًا
וַיִּטְבְּבוּ אֲשֶׁר דִּבְּרוּ (Deut. 18, 17) הַיִּטְבֶּתָּ לְרֵאוֹת (Jer. 1, 12)
والمستقبل הלא דברי וַיִּטְבְּבוּ (Mich. 2, 7) מִה הַיִּטְבִּי וַיִּטְבִּי
וַיִּטְבִּי בִּאֲפָהָר הַיָּא וַפְתַּח הַזְּוָיִד قَبْلֶיהָ מִתֵּל וַיִּטְבִּי
וַיִּטְבִּי וַאֲלֵהֶם רָאוּ לֵינ הַיָּא וַתִּכְרִיֵּק מִאֲקִבֶּיהָ בַּאֲזָרִי
אֲחַף עֲלֵיהֶם וַאֲלֵהֶם מִיִּטְבִּי הַמִּה מִיִּטְבִּי אֵת לִבִּם
(Jud. 19, 22) וְלוֹ לֹמ תִּכֵּן הַיָּא אֲדִלִּיָּה a לְקַל מִיִּטְבִּי מִתֵּל
מִרִּיקִים מִיִּטְבִּי וְגִירָהּ מִמֵּא לִיֵּס בְּאֵלֶּה יָא מִיִּטְבִּי
שִׁדְּהוּ (Ex. 22, 4) מִכָּעַל מִן הַזֶּה אֲלֵס מִתֵּל מִכָּחַר וְאַמֵּ
מִה־טוֹבוֹ אֲחִלֵּךְ (Num. 24, 5) הַיִּטְבֹּתָ כִּי הִיָּה עִם לְבָבְךָ
(II Chr. 6, 8) טוֹב לִפְנֵי הָאֱלֹהִים (Ecc. 7, 26) הַטְּוֹבָה הִיא

الثقيل الذي على زنة **כֶּעֶל** أو **כֶּעֶלָא** ^a مشدد العين أو غير مشدد إلا مفتوح الفاء ابداً أو مضموم الفاء **בְּכֶמֶץ** גדול في الغير مشدد العين فلذلك قلت ان **וַיַּחֲמוּ הַלֵּאז** וַיַּחֲמוּ فعل خفيف لان الياء الشديدة التي هي فاء الفعل ليست مفتوحة ولا مضمومة **בְּכֶמֶץ** גדול **הַיִּבְחָמִים** בָּאֵלִים (Jes. 57, 5) **הַכְּכִלִּים** بين النون والكاء فاء الفعل יחל וַיַּחֲלוּ לקים דבר (Ez. 13, 6) יחלנו לך (Ps. 33, 22) على زنة **יַחֲלוּ** וַיַּחֲלוּ وهو فعل ثقيل الياء فاء الفعل والمستقبل **וְלֹא יַיַחֵל** לבני אדם (Mich. 5, 6) הן יקטלני **לֹא יַיַחֵל** (Job 13, 15) וַיַּחֲל עוֹד (Gen. 8, 10) ياء الغائب في וַיַּחֲל עוֹד مندغمة في الياء التي هي فاء الفعل على ما فسرت في גוער בים וַיִּכְשְׁחוּ ^b (Nah. 1, 4) لانه יַיַחֵל فاذا زدنا واو العطف المفتوحة سكنت الياء الاولى واندغمت في الثانية وانما صار اللكن في الياء من اجل עוד على عادة مصلحي الاخان من نقلهم اللحن الى اول الكلمة اذا واليهما كلمة صغيرة واما וַיַּיַחֵל עוד ^c (Gen. 8, 12) فهو انفعال مثل וַיִּכְרַת هذا جواب من سأل عن وزن וַיַּחֲל עוד وفي هذا الاصل نوع اخر من الفعل الثقيل ردت فيه

^a) **כֶּעֶל** כִּמְ שָׁרַת כֶּעֶל כִּמְ בֶרֶךְ כֶּעֶל כִּמְ שָׁבֵר B

^b) Sub ויכשחו, p. ٤٣. ^c) Cf. Ganah, Opuscules (ed. Derenbourg) etc., p. 365.

חודיעי בעמים עלילותיו (Ps. 105, 1) חודע את ירושלים
 (Ez. 16, 2) وقد نطق بالياء في موضع الهاء ואת הנערים
 יודעתי (I Sam. 21, 3) مثل חודעתי والاحسن عندي ان
 يكون فועלתי مثل שופמתי למישופמי אתחנן (Job 9, 15)
 وفي الاصل معنى اخر ويודע בהם את אנשי סכות
 (Jud. 8, 16)

יחב השלך על ה' יחבך (Ps. 55, 23) فعل ماضی مثل
 ידעך والامر חב مثل ידע وقد يمكن ان يكون יחבך
 اسما لا فعلا

ידע לא יחגרו פינע (Ez. 44, 18) وقد جاء المصدر بلا
 ياء פנעת אפך (Gen. 3, 19) مثل ידעא מן ידעא ייננה
 מן ישן

יחם יחם יחמתי איהם יחממתי אמו (Ps. 51, 7) פועלתי
 على زنة מדוע יחמרו (Jud. 5, 28) والمصدر בעת יחם הצאן
 (Gen. 31, 10) مثل למען יחמר את הארץ (Ez. 39, 12)
 לַיַּחֲמֶנָּה במקלות (Gen. 30, 41) على زنة לַיַּחֲמֶנָּה وفي
 هذا الاصل فعل خفيف יחממו הצאן (ibid. 39) ויפיעלו
 יחממנה בבאן לשתות (ibid. 38) ויפיעלנה וكان الوجه
 יחממנה مثل ותשלהנה ותברענה ולکنי قد وجدت
 مثله וישרנה הפרות (I Sam. 6, 12) מגוי יעמדנה
 (Dan. 8, 22) واعلم اني لم اجد في المستقبل من الفعل

هذه الواو على ياء الغائب التي في **וַיָּבֵן** سكنت واندغمت في الياء التي هي فاء الفعل فاشتدّت لذلك إذ ليس في اللسان استطاعة على اظهار ياء ساكنة بعدها ياء محرّكة فيقال **וַיָּבֵן וַיְבַנֶּה** مثل **וַיַּשְׁבֵּר וַיַּשְׁבְּרֵהוּ** فالياء الشديدة التي في **וַיַּשְׁבֵּר** ياء ان الياء التي هي فاء الفعل وياء الغائب مندغمة ^a فيها فقد **בָּא**ن مما اوضحت ان فاء الفعل في **וַיַּשְׁבֵּר** ثابتة غير ساقطة ومثل **וַיַּשְׁבֵּר** فيما ذكرت من **וְזֶנֶה** وتصريفه **וַיַּשְׁבֵּר** **לְמַטְהֵר** **מִעֲרֵבָה** (II Chr. 32, 30) هذا ايضا ياء الغائب الساكنة فيه مندغمة في الياء الاخرى التي هي فاء الفعل ولذلك اشتدّت وكتبت بمائين على الاصل فانهم تعلّم ان شاء الله

יָגֵר **כִּי יִגְדָּתִי** (Deut. 9, 19) **יִגְדָּתִי** **כָּל עֲצָבוֹתִי** (Job 9, 28)

אשר אתה יגור מפניהם (Jer. 22, 25)

יָדַעַ **יִדְעָתִי** وتلين الياء في المستقبل وتسقط من الحظّ

יָדַעַ **יָדַעַ** والوزن **يَفْعَلُ** **تَفْعَلُ** والانفعال **يَفْعَلُ** **يَفْعَلُ** **يَفْعَلُ**

(Jes. 19, 21) **لَا يَفْعَلُ** **مִי** **הָכֵהוּ** (Deut. 21, 1) **لَا يَفْعَلُ**

لָהֶם (Ex. 6, 3) **يَفْعَلُ** **لָכֶם** (Ez. 36, 32) **وَأَخֵרִי** **יִגְדָּתִי**

(Jer. 31, 19) **وَالثَّقِيلُ** **וְה'** **יִדְעָתִי** (Jer. 11, 18) **وَأَتָה** **לֹא**

יִדְעָתִי (Ex. 33, 12) **יִדְעָתִי** **בְּעֵמִים** **עוֹד** (Ps. 77, 15)

a) A אלמנהגה.

את יאת יאתי بادغام التاء التى هى لام الفعل فى تاء
 الفاعل כי לך יאתה (Jer. 10, 7) والمستقبل יאות לכם
 (Gen. 34, 15) יאותו לנו האנשים (ibid. 22) الساكن اللين
 الذى بعد الزوايد فى اللفظ هو الياء التى فى יאתה
 ووزن נאות נשמור יאותו נשמורו

יבל הוביל הובלתי מי יובילני עיר מצור (Ps. 60, 11)
 יובילו שי למורא (Ps. 76, 12) בעת ההיא יובל שי
 (Jes. 18, 7)

יבש כי יבשו אפיקי מים (Joel 1, 20) יבשה הארץ
 (Gen. 8, 14) יבוש תיבש (Zach. 11, 17) ויבש הנחל
 (I Reg. 17, 7) والثقیل بقلب الياء واوا لينة אשר הוביש ה'
 (Jos. 4, 23) הובשתי עין לח (Ez. 17, 24) وفى هذا الاصل معنى
 اخر הובשת היום את פני כל-עבדיך (II Sam. 19, 6)
 הובישו חבמים (Jer. 8, 9) כל הוביש (Jes. 30, 5) ونوع
 اخر من الفعل الثقيل فى هذا الاصل יבש יבשתי איבש
 תיבש גרם (Pr. 17, 22) גוער בים יבשחו (Nah. 1, 4) وقد
 يظن ان فاء الفعل ساقطة من יבשחו فنبتين انها غير
 ساقطة بان نقول اننا اذا ادخلنا ياء الغائب على יבש
 الماضى اجتمع ياءان ياء الغائب والياء التى هى فاء الفعل
 فنقول ייבש مثل ישבר وقد علمت ان الياء التى فى ישבר
 تسكن اذا زيد عليها واو العطف المفتوحة فاذا زيدت

(Gen. 39, 1) אך אל שאול תורד (Jes. 14, 15) היא מוצאת
 (Gen. 38, 25) המוצאים (Ez. 14, 22) מוצעת זאת (Jes. 12, 5)
 הוצק חן (Ps. 45, 3) وبعد هذا اذكر جملة الافعال التي
 اولها ياء الموجهة في המקרא فعلا فعلا وما وجدت من
 خواص بعضها دون بعض ان شاء الله *

وهذه جملة الافعال التي فاؤها ياء

יָאֵל جاء في هذا الاصل فعل ثقيل כי הוֹאִיל הַלֵךְ אחרי
 זו (Hos. 5, 11) הנהגה הוֹאִילָתִי (Gen. 18, 27) ולו הוֹאִילָנוּ
 ונשב (Jos. 7, 7) الواو فاء الفعل والمستقبل הוֹאִיל ויֵאֵל
 والامر הוֹאֵל נא ולך את עבדיך (II Reg. 6, 3) ومعنى ثانى
 في الاصل وهو انفعال אשר (sic!) הוֹאִילָנוּ שרי דען (Jes. 19, 13)
 النون للانفعال والواو بعدها فاء الفعل والمستقبل יֵאֵל
 ויֵאֵל والامر הוֹאֵל

יָאֵשׁ הָיֵאֵשׁ את לבי (Ecc. 2, 20) فعل ثقيل ولولا مكان
 الالف لكان مشدداً مثل הָדַבֵּר والماضي הָיֵאֵשׁתי مثل
 הָדַבֵּרתי والمستقبل יֵאֵשׁ יֵאֵשׁתי والامر יָאֵשׁ مثل הָדַבֵּר
 والفاعل הָיֵאֵשׁ على زنة הָדַבֵּר والمفعول הָיֵאֵשׁתי مثل
 הָדַבֵּר والانفعال كما أعلمتك برّة الياء واوا ساكنة مضمومة
 ما قبلها بالهلام في الصفة والماضي وبتشديد الواو في
 المستقبل הָיֵאֵשׁ ממנו שאול (I Sam. 27, 1) הָיֵאֵשׁתי ויֵאֵשׁ

الساقطة فيقال **יָרַדַּת שְׁכֶתָה** **יָרַדַּת** بالفتح من اجل العين
لانه ثقل أن يقال **יָרַדַּת** بالمدول ويقال **יָרַדַּת** باسكان الالف
استثقالا لحركتها *

باب من الأفعال

اعلم ان فاء كل **دفعل** ساكنة مثل **دשמר** **دגרע** **דברת**
דשבר **אִלָּא** **יִנְ** كانت الفاء **الفأ** او **هأ** او **حاء** او **عينأ** فانها
حينئذ مكرّكة فاذا صرّفوا **دفعل** السالم من **אִי־חֵלֶּ** مع
الزوايد ادغموا النون في الفاء وحركوها مشدّدة مثل **יְשִׁימֹר**
יִגְרַע **יִפְרַת** **יִשְׁבֵּר** فاذا ارادوا **دفعل** من الافعال الذي فاءها
ياء اسكنوا الياء وقلبوها واوا لينة مضمومة ما قبلها **بالاحل**
في اكثر كلامهم فقالوا **دושע** **دודע** **دורא** **دולד** **دותר**
דועז هذه الواو هي الياء وهي فاء الفعل وهي في موضع الشين
في **دשמר** **والכה** في **دברת** **والمدول** في **دגרע** فاذا صرّفوا
دושع **دودع** واصحابهما مع الزوايد ادغموا النون في الواو
وحركوها بالتشديد فقالوا من **בושע** **יִשְׁע** ومن **דודע** **יִדע**
ومن **דולד** **יִלֵּד** ومن **דורא** **יִרֵא** ومن **דותר** **יִתֵּר** ومن
דועז **יִעֵז** ومن **דודעת** **יִדע** **דוקשו** **תִּקְשֵׁ** **בו** (Deut. 7, 25)
وكذلك القياس في **دوسد** **יִוסד** ومثل هذه **שם** **ישר** **דוכח**
עמו (Job 23, 7) **קמוז** **الكاف** لانه منفعل والمستقبل منه **لכו**
נא **יְבַרְכֶּה** (Jes. 1, 18) **لأن** **النون** في **דוכחה** **فون** **الجماعة**

הקדיִין فعلا ماضيا على الاصل واما וידעו المقروء بالذكري
 فالياء المكتوبة فيه هي ياء الغائب ليست اصلا فانما الاصل
 الساكن اللين الذى بينها وبين الدال لانه موقفة بالذكري
 كما أعلمتك فى ידעו וידעו ولذلك لا يمكن ان يكون וידעו
 الذى بالذكري الا مستقبلا ابدا ووزن וידעו ופעלו וידעו
 ופעלו وكالقول فى וידעו וידעו كذلك القول فى וידעו וידעו
 וישבו וישבו וידעו וידעו والامر من هذه الافعال بسقوط
 الياء من اللفظ والخط معًا وليس لذلك علّة غير كثرة
 الاستعمال قيل من ידע ידע ידע ومن ישב ישב ישב ومن
 ידע ידע ידע ومن ידע ידע ידע حركة الامر تابعة لحركة
 المستقبل وقد جاء الامر من יעץ יעץ יעץ יעץ יעץ
 וחבר (Jes. 8, 10) وهو شاذ عن الباب كلة وكان الوجه فيه ان
 يكون יעץ او יעץ^a والاصل فى هذه كلها ידע ישב ידע יעץ
 بالياء مثل ירא את יי (Pr. 3, 7) ים ודרום ירשה
 (Deut. 33, 23) וגם יצוק בו מים (Ez. 24, 3) الذى جاءت على
 الاصل وقد تُزاد الهاء فى الامر فيقال ידע ידע וزيادة الهاء
 فى ידע חכמה לנפשו (Pr. 24, 14) كزيادتها فى هذين
 وان اختلفت الحركة وقد يمكن ان يكون ידע חכמה
 اسما وقد تُزاد التاء فى مصدر هذه الافعال عوضا من الياء

a) B יעץ

الخطّ استخفافا فقيّل يִרְדּוּ יִשְׁבּוּ יִצְאוּ يִדְלוּ فاء الفعل بعد الياء الزائدة وكذلك يִרְדּוּ תִרְדּוּ אִרְדּוּ נִרְדּוּ יִשְׁבּוּ תִשְׁבּוּ אִשְׁבּוּ נִשְׁבּוּ יִדְלוּ תִדְלוּ אִדְלוּ נִדְלוּ יִצְאוּ תִצְאוּ אִצְאוּ נִצְאוּ الزوايد موقّفة بالذّار ليدلّ ذلك على ان بعدها ساكن لين ومن قرأ شيئا منها بلا توقيف فقد جهل الصواب لأنّه اسقط فاء الفعل ووزن يִרְדּוּ יִשְׁבּוּ ואصحّاهما يفعلوا ورأيت اكثر الناس خفى عنهم الفرق بين يִדְלוּ المقروء بالקמץ وبين יִדְלוּ المقروء بالذّار مع ظهوره وبيانه حتى صار بعضهم الى ان يقول انها شيء لا يدرك في الجلوة وبعضهم يقول انها واحد في المعنى لا فرق بينهما اصلا وانما غاب عنهم الفرق بينهما من اجل الיות التي ربّما سقطت من الخطّ فلا يرونها مكتوبة ولا يابّهون الى ما في اللفظ فاقول ان الياء في יִדְלוּ הקמץ فاء الفعل كما علمت ان فعل الواحد الماضي ידלّ والجماعة ידלוּ فاذا زيدت الواو على هذه الكلمة الماضية كان التفسير على وجهين إما ماضى واما مستقبل لان هذا جائز في اللغة العبرانية اذا زيدت الواو السبائية على الافعال الماضية رجعت مستقبلة مثل יוצאו ויראו ויבנו בני נבר חומותיה (Jes. 60, 10) וישמרו בני ישראל את השבת (Ex. 31, 16) ויִכְרוּ פליטיכם (Ez. 6, 9) فزيادة الواو في יִדְלוּ הקמץ مثل زيادتها في ויכרו פליטיכם [وايبنو בני نבר المعنى فيها سوا وقد يكون יִדְלוּ

הָרוּחַ (Num. 11, 25) وأصله **וַיִּאָדָל** وهو فعل ثقيل فاعلمه
אִשָּׁם **הָאִשָּׁם** שמרון (Hos. 14, 1) لمعن يחרבו **וַיִּאָשְׁמוּ**
 (Ez. 6, 6) ولم يسلم هذا الاصل من اللين والانقلاب فقد
 قلبت فيه الالف الى ياء لينة و**הַבְּמוֹת** **הַיִּשְׁמִינָה** (ib.) شبيهه
הַבְּרִעָנָה (Job 39, 2) **הַיִּשְׁלָחָנָה** (ib.) الياء فساء الفعل وقد
 تسقط من الخطّ اثلا على اللفظ و**הָאָדָמָה** **לֹא** **הָיָה**
 (Gen. 47, 19) **וַהֲשֵׁם** **אֶרֶץ** **וּמְלוֹאָהָ** (Ez. 19, 7) وقد يمكن
 ان يكون من هذا الاصل **יִשְׁרוּק** **וַיִּשְׁרוּק** (Jer. 50, 13) لان
וַיַּעֲזֹל **וַיַּעֲלֵל** **רַבָּא** جاءت معا في اصل واحد مثل **יִשְׁבּוֹת**
וַיִּשְׁבֹּת ويكون الكرف اللين مندغما في الشين الشديدة
لֵאנֹן العبرانيين يكبزون ادغام السواكن اللينة في ما
 بعدها مثل **בִּי** **אֶפְקִימִים** (Jes. 44, 3) **الذى** **هو** **من** **יִיָּזֶק**
עֲלֶיהָ **שֶׁמֶן** (Lev. 2, 1) **בַּטָּרֵם** **אֶפְקֶרָה** **בְּבִמָּן** (Jer. 1, 5) **الذى**
هو **من** **יָזַר** ويمكن ان يكون ايضا **וַיִּשְׁבֹּת** **עַד־נֶפֶחַ**
 (Num. 21, 30) **אִם** **לֹא** **יִשְׁיִם** **עֲלֵיהֶם** **נוֹיָהֶם** (Jer. 49, 20)
 من هذا الاصل على بنية الفعل الثقيل وحرف اللين مندغم
 في الشين الشديدة والاصل فيهما **נֹאשִׁים** **וַאֲשִׁים** *

القول في الافعال التى فاءها ياء

الافعال التى فاءها ياء مثل **יָרַד** **יָשַׁב** **יָצָא** **יָדָע** اذا صرفت
 هذه بالزوائد الاربع اسكنت الياء باللين واسقطت من

لِلْأَلْهِيم (7, 17) بِاللَّيْنِ وَالْأَسْكَانِ اسْتَحْضَافًا وَالْأَصْلَ التَّحْكَيرِ
 وَقَدْ يُقَالُ إِنَّ زَوْجَهُ لِيْلَهِيمَ يَحْرَمُ (Ex. 22, 19) جَاءَ عَلَى
 الْأَصْلِ بِتَحْكَيرِ الْآلِفِ وَاطْنَهُ مَعْرِفَةٌ وَلِذَلِكَ خَالَفَ غَيْرُهُ بِكَمْزُوتِ
 اللَّامِ وَالْأَصْلُ فِيهِ لَحَا لْأَلْهِيمَ فَلَمَّا سَقَطَتِ الْهَاءُ الْكَمْزُوتُ أَقْبِيتُ
 حَرَكَتُهَا عَلَى اللَّامِ كَمَا فَعَلُوا فِي لَحَا مَوْجِ لَحَا دَرُودَ إِذَا
 اسْقَطُوا الْهَاءَ الْمَفْتُوحَةَ أَلْقَوْا حَرَكَتُهَا عَلَى اللَّامِ فَقَالُوا لَمْزِجِ
 لَمْزِجِ وَهَكَذَا فَعَلُوا أَيْضًا فِي يَّ إِذَا دَخَلَتْ عَلَى الْآلِفِ
 أَحَدُ هَذِهِ الْأَرْبَعَةِ أَحْرَفٍ وَهِيَ بَوَّالُ الْإِنْوَا الْآلِفِ اسْتَحْضَافًا
 وَالْأَصْلُ فِيهَا التَّحْكَيرُ وَكَذَلِكَ كُلُّ مَا قِيلَ فِي مَعْنَى السِّيَادَةِ
 مِثْلُ أَدْنِي أَدْنِيَّاهُمْ إِذَا دَخَلَتْ هَذِهِ الْأَرْبَعَةُ أَحْرَفَ عَلَى الْآلِفِ
 الْإِنْوَاهُ وَقَدْ جَاءَتْ مِنْهَا سَبْعَةٌ بِالْعَدَدِ بِتَحْكَيرِ الْآلِفِ عَلَى
 الْأَصْلِ لَأَدْنِيَّاهُمْ لِمَلِكِ مِصْرَ (Gen. 40, 1) وَأَدْنِيَّاهُمْ
 (Deut. 10, 17) وَأَدْنِيَّاهُ دُودَ لَا يَدَعُ (I Reg. 1, 11) هَامُورُوتُ
 لَأَدْنِيَّاهُمْ (Am. 4, 1) وَأَدْنِيَّاهُ مِכْلُ أَلْهِيمَ (Ps. 135, 5) هُودُ
 لَأَدْنِيَّاهُمْ (3, 136) كِي قُدُوسَ هَيُومَ لَأَدْنِيَّاهُ
 (Neh. 8, 10)

أَفْهَ وَمِصُوتُ أَفْهَ (Gen. 19, 3) أَفْهِي عَلَى جَحْلِي (Jes. 44, 19)
 وَتَوَفَّهَ مِصُوتُ (I Sam. 28, 24) الْآلِفُ فِي أَفْهَ انْقَلَبَتْ وَارَا
 لِيْنَةُ فِي وَتَوَفَّهَ وَالْوَاوُ الَّتِي بَعْدَ التَّاءِ هِيَ فَاءُ الْفِعْلِ
 أَفْهَ هَلَا أَفْهَ لِي بَرَبْهَ (Gen. 27, 36) وَأَفْهَ لِي مِّنْ حَرُوحَ
 (Num. 11, 17) وَلَمْ يَسْلَمْ هَذَا الْأَصْلُ مِنَ اللَّيْنِ وَنِجَازِ مَوْ

אֶסֶר וְאֶבְרָה אֶסֶר (Num. 30, 4) וַיֵּאכֶר אֶת רֶכְבּוֹ (Ex. 14, 6)
 אֲשֶׁר אֶסּוּרִים בְּבֵית הַסֹּהֵר (Gen. 40, 5) وَقَدْ أَجَارَ الْعِبْرَانِيُّونَ
 إِسْكَانَ الْاَلِفِ اَاسُورِمْ وَلِيْنَهَا وَاسْقَاطُهَا مِنْ السَّطِّ ثَقَّةً بِاللَفْظِ
 إِذَا دَخَلَتْ عَلَيْهَا هَاءُ الْمَعْرِفَةِ مِثْلُ بَيْ مَبِيتِ قֶסוּרִים יֵצֵא
 לַמֶּלֶךְ (Ecc. 4, 14) الَّذِي هُوَ مِنْ اَاسُورִים لِأَنَّهُ لَوْ لَمْ يَكُنْ مِنْهُ
 لَكَانَتْ السَّيْمِنْ مُشَدَّدَةٌ عَلَى نِظَامِ امْثَالِهِ مِنَ الْمَعَارِفِ مِثْلُ
 مַצּוּרִים מַצּוּרִים מַפּוּרִים מַשׁוּבִּים מַזּוּזִים وَكَذَلِكَ فَعَلُوا
 فِي اَاسُקִים לָמָּה دَخَلَتْ عَلَى الْاَلِفِ الْهَاءُ وَالْبَاءُ اسْكَنْوْهَا
 بِاللَّيْنِ فَقَالُوا קֶאֱוִיקִים (Jer. 40, 4) קֶאֱוִיקִים (v. 1) בְּלִינ
 وَالْأَصْلُ קֶאֱוִיקִים קֶאֱוִיקִים بِالتَّكْرِيكِ وَمِثْلُهُ וְהֶאֱסֶפְסוּהָ
 (Num. 11, 4) الَّذِي قِيلَ בְּלִינ الْاَلِفِ وَالْأَصْلُ וְהֶאֱסֶפְסוּהָ
 بِالتَّكْرِيكِ وَمِثْلُهُ وَيֵשֵׁב אַבִּימֶלֶךְ קֶאֱרוּמָה (Jud. 9, 41)
 بِاللَّيْنِ وَالْأَصْلُ التَّكْرِيكِ קֶאֱרוּמָה קֶאֱרִי (II Sam. 23, 33)
 بِاسْكَانِ الْاَلِفِ وَأَصْلُهُ קֶאֱרִי وَيֵכּוּ קֶאֱרָמִים אֶת יוֹרֵם
 (II Chr. 22, 5) בְּרוּךְ ה' וַאֲעִשִׂיר (Zach. 11, 5) بِاسْكَانِ الْاَلِفِ
 وَالْقَاءُ حَرَكَتُهَا عَلَى الْوَاوِ وَالْأَصْلُ וַאֲעִשִׂיר וַאֲעִנָה אֶת זֶרַע
 דָּוִד (I Reg. 11, 39) בְּלִינ الْاَلِفِ اسْتَكْشَفَا وَالْوَجْهَ וַאֲעִנָה
 بِتَّكْرِيكِ الْاَلِفِ וַאֲחַלֵּךְ מִיָּהַר אֱלֹהִים וַאֲבָדָה (Ez. 28, 16)
 السَّاكِنِ اللَّيْنِ الَّذِي بَيْنَ الْوَاوِ وَالْاَلِفِ هُوَ الْاَلِفُ الْمُتَكَلِّمُ
 وَأَمَّا اسْكَنْتَ اسْتَكْشَفَا وَالْأَصْلُ וַאֲבָدָה بِتَّكْرِيكِ الْاَلِفَيْنِ
 בְּאֱלֹהִים (Gen. 21, 23) בְּאֱלֹהִים (3, 5) וַאֲלֹהִים (50, 24)

معناه انفعل على قسمين ايضا إما ان يكون קמץ فيكون
 في انقطاع الكلام وانفصاله وإما ان يكون פתח فيكون
 في ادراج الكلام واتصاله وأما פעל الذى معناه منفعل
 فهو קמץ فى كـ موضع الاّ إن اصفناه الى شىء خاصّة
 فيصير פתח فهو بهذا الوجه يتقسم قسمين ايضا مثل
 الاول فاذا أردنا أن نقول من אם انفعل قلنا פיעם
 بالفتح ^a فى الادراج والاتصال او بالكמضات فى الانقطاع
 والانفصال فاذا آلفقنا هاء التأنيث بالمتصل قلنا פיעם
 باسكان السين وان الحقاها بالمنفصل قلنا פיעם بكمضات
 السين كما كان ذلك فيها قبل دخول الهاء وان اردنا ان
 نقول من אם منفعل قلنا פיעם ممدودا بالكمضات فى
 كـ موضع الاّ فى المضاف خاصّة كما وصفت فإن الحقا بها
 هاء التأنيث قلنا פיעם باثبات الكمضات كما كان هذا
 الشرط لازم لكـ פעל الاّ ان السوفريم الذين اصلحوا
 ألحان القراءة ربّما جعلوا بين פעל الذى معناه انفعلت
 وبين פעל الذى معناه منفعله فرقاً بأن جعلوا وقد
 انفعلت فى العين ووقف منفعله فى اللام مثل שומר כל
 עצמותינו אחת מהנה לא נשברה (Ps. 34, 21) الذى هو
 انفعلت ووقف فى الباء ومثل $\text{זבחי אלהים רוח נשברה}$
 (51, 19) الذى هو منفعله ووقف فى الراء

a) A بالكمضات

אָסרָה וְאָסַרְתָּ אִישׁ מִחֹר (Num. 19, 9) לֹךְ וְאָסַרְתָּ (Ex. 3, 16)
 אָסַר וְאָסַרְתָּ יַעֲקֹב כָּלֹךְ (Mic. 2, 12) וְלֹא נֶאֱסַרְתָּ אֵת
 תְּבוּאֹתֵינוּ (Lev. 15, 20) וּרְבָמָה قَلْبَتِ الْاَلَفِ وَاوَا لَيْنَةُ مَضْمُومَةُ
 مَا قَبْلَهَا بِالْحَلَمِ אִסְרָה הַצִּלְעָה (Mic. 4, 6) وَالْهَاءُ زَائِدَةٌ
 مِثْلُ اِسْمِئْעֵאלِ اִסְרָה וְאִסְרָה فِي اِسْمِهَا اִסְרָה وَلَكِنَّهُمْ
 اسْتَثْقَلُوا فِيهَا ^a تَحْرِيكُ الْمُثْلِيِّنِ وَأَتَمَّا قِيلَ نֶאֱסַרְתָּ وَلَمْ
 يُقَالِ اִסְרָה لֹא אִסְרָה אַחַף מִן אִסְרָה وَالْاִם
 אִסְרָה אֵת הָעַם (Num. 21, 16) وَايضاً אִסְרָה לִי שְׁבָעִים
 אִישׁ (ibid. 11, 16) وَهَذَا شَآءٌ لֹא الْوَجْهَ الْمَعْرُوفَ فِي مَا كَانَ فِي
 الْأَمْرِ فَعُولٌ وَزِيدَتْ عَلَيْهِ الْهَاءُ الَّتِي يَكْبِيزُونَ الْعِبْرَانِيُّونَ
 زِيَادَتَهَا فِي الْأَمْرِ أَنْ يَكُونَ فَعْلًا مِثْلُ שָׁמֹר שְׁמָרָה
 יָבוֹר יָבְרָה יָכֹול אָבְלָה وَفِيمَا كَانَ فِي الْأَمْرِ فَعْلًا أَنْ
 يَكُونَ بِنِيَادَةِ الْهَاءِ فَعْلًا مِثْلُ שָׁמַע שְׁמָעָה שָׁלַח שְׁלָחָה ^b
 אֲלָ אֵן وَاحِدًا شָׁءٌ אִישָׁא מִן هَذَا כִּמְא שָׁׁׁ אִסְרָה מִן ذَلِكَ
 وَهُوَ קָרַב אֶתְּחָ וּשְׁמַע (Deut. 5, 24) קָרַבָּה אֶל נַפְשִׁי גֵאלָה
 (Ps. 69, 19) وَالْاِنْفَعَال מִן אָסַר נֶאֱסַרְתָּ אֶל עַמִּי (Gen. 49, 29)
 קִמְיִן לֹאֲנֶה מִנְּפַעַל כִּאֲשֶׁר נֶאֱסַרְתָּ אַחֲרָי (Num. 27, 13) פִּתְחָ
 לֹאֲנֶה אִנְּפַעַל וְאֵלֵּם אֵן דְּפַעַל יִתְּקַסֵּם قִסְמָה أَوَّلِيَّةٌ عَلَى قִسְمَيْنِ
 إِمَّا أَنْ يَكُونَ اِنْفَعَالٌ إِمَّا أَنْ يَكُونَ مִנْفَعَالٌ وَدְפַעַל الَّذِي

^a) B.

^b) B adds קָרַב קָרַבָּה.

שני האנשים לקייל וְהַעֲבִידִים פִּלְמָא רְאִית לִקַּח מֵאֲתֶר
 קִמִּין פִּי אֲחָרָא ^a הַכְּלָם אֶעֱתִידָהּ פִּעוּלָּא בָּנִיָּה
 פִּעוּלָּא תִּם וְגִדַּת לִשְׁמָא אֵעִי אִינְנוּ אֲכַל וְלִקַּח מֵאֲתֶר
 נְזִירִין פִּי הַמִּקְרָא וְהָאֵין רֹעָה וְרַגְלִי מִיַּעֲקֹב (Pr. 25, 19)
 כֹּהֵם יִוְנָשִׁים בְּנֵי הָאָדָם (Ecc. 9, 12) הַזֶּה אִישׁא פִּעוּלָּים
 חֲרַגְתָּ עַל מִתָּל פִּעוּלָּים וְלֹא אִזְכֵּר לָהּ חֲמִשָּׁה פִּי שֵׁי
 מִן הַמִּקְרָא

אֲמַר אֲמַר אֲמַרְתִּי הַזֶּה אֲוֵל כִּתְרִי אִשְׁתַּעֲמַלָּהּ פִּלְאֵנָא וְיִהּ
 אֲלֵף פִּי הַמִּשְׁתַּבֵּל וְקִלְבּוּהָ וְאוּא פִּי הַלֶּפֶז עַל גִּיר אֲוֵל
 פִּקְאֵלָא יֵאמֵר הָאֲמַר וְקִלְבּוּ אֲלֵף וְאוּא עַל מָא פִּי
 הַלֶּפֶז אִם אֲרַעֵב לֹא אֲמַר לֶךְ (Ps. 50, 12) וְרַבָּא אִשְׁקוּתָהּ
 מִן הַחֵטְא מִתָּל אֲמַר אֵל אֱלֹהִי (Job 10, 2) וְיֵאמֵר אֲעִלָּה
 אֲתָבָם (Ex. 3, 17) וְלַעֲמִישָׁא הַמִּרְוָה (II Sam. 19, 14) אֲמַר
 קִחְלָתָּ (Ecc. 1, 2) עַל הַבְּעִי וְתִרַק הַלֶּפֶז אֲמַרְתָּ קִחְלָתָּ
 (Ecc. 7, 27) עַל הַלֶּפֶז וְתִרַק הַבְּעִי לֹא קִחְלָתָּ מִן לֶפֶז ^b
 הַמִּוֹנֵת מִתָּל יִישָׁבָתָא שׁוֹכֶכֶת פִּקְיִל אֲמַרְתָּ קִחְלָתָּ עַל
 לֶפֶזָהּ וְתִרַק מַעֲנָהּ תִּשָּׁה בַּלְּפִיָּהּ וּפִיָּהּ וּפִי אֲוֵל פִּעוּלָּא תִּקְיִל
 מִן מַעֲנֵי אַחֵר וְה' יֵאמֵרְךָ הַיּוֹם (Deut. 26, 18) אֵת ה'
 יֵאמֵרְךָ הַיּוֹם (ibid. v. 17)

a) Read אֲדָרָא.

b) A אֲלֵלָפִין.

בפי (Ez. 3, 3) وما لم يسمّ فاعله **אֶפְלֹךְ בְּקֶשׁ יְבִישׁ** (Nah. 1, 10)
 חרב **תֶּאֱכְלוּ** وقد كنت اظنّ ان יהסנה **אִינְנוּ אֶכְלֹ**
 (Ex. 3, 2) فعل ماضى وكنت احسب **קִמְצוֹת** الكاف لانقطاع
 الكلام ان اكثر الافعال والاسماء فى الوقف وانقطاع الكلام
קִמְצוֹיִן حتى قرأت **אִם תִּרְאֶה אוֹתִי לָקַח מֵאִתְּךָ יָדִי לֹךְ**
 בן (II Reg. 2, 10) ورأيت **קִמְיִן** فى غير وقف ولا انقطاع الكلام
פִּצְרֹת الى ان اعتقد ان **אִינְנוּ אֶכְלֹ** ولקח **מֵאִתְּךָ פִּעְיֹל**
 جاء على بنية **פִּעְיֹל** ان ذلك فى المعنى والتفسير اقواء لان
לָקַח فى هذا المعنى لو كان **a** فعلا ماضيا لكان فتح مثل
בִּי לָקַח עַמִּי חֲנָם (Jes. 52, 5) **וְלָקַח מִדָּם קָלִלָה** (Jer. 29, 22)
 ومثله **וְשִׁפְךָ דָּמִם בַּעֲפָר** (Zeph. 1, 17) وغيرها كثير فقد
 كان يمكن ان يكون **לָקַח מֵאִתְּךָ** لولا **הַקִּמְיִן** فعلا ماضيا
 واقعا على **אוֹתִי מוֹחֵרָא** لان **אֵת** حرف تقع على الافعال
מוֹחֵרָה ومقدّمة فيصير اسما مفعولا به مثل **וְאוֹתִי זָנְיָה ה'**
 (Deut. 4, 14) **בִּי בֶן זָנְיָה אוֹתִי** (I Reg. 13, 9) ومثل **וּתְקַח**
הַאִשָּׁה אֶת שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וְתִזְדָּנְנוּ (Jos. 2, 4) **الذى يتّجه**
 ان يكون **וּתִזְדָּנְנוּ** واقعا على لفظة **אֵת** المتقدّم لان **אֵת**
 اسم مفرد للمواحد والاثنين والجماعة ان لا يمكن ان يقع
וּתִזְדָּנְנוּ على معنى **שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים** لانه لو وقع على معنى

• ولو كان **לָקַח מֵאִתְּךָ** فى هذا الموضع B a)

אחר ולא אחר הנער (Gen. 34, 19) מדוע אָחֵרוּ פעמי
 (Jud. 5, 28) כי בא יבוא לא יֵאָחֵר (Hab. 2, 3) אל הָאָחֵרוּ
 אותי (Gen. 24, 56) هذا فعل ثقیل ولولا مكان الكاء لكان
 مشدداً مثل גִּדַּל שָׁבַר גִּדְּלוּ שָׁבְרוּ יִגְדַּל יִשְׁבַּר הִגְדִּלוּ
 הִשְׁבְּרוּ والامر אֶחָר מִלִּשְׁבַּר גִּדְּלָה שָׁבַר וּפִי הַאֲוֵל נֹעַ אַחֵר
 من الفعل الثقيل قلبت فيه الالف واوا ساكنة وهو הוֹחִיר
 תוֹחִיר יוֹחִיר וַיּוֹחֵר מִן הַמוֹעֵד אֲשֶׁר יַעֲדוּ (II Sam. 20, 5)
 מִלִּשְׁבַּר הוֹסִיף תוֹסִיף יוֹסִיף הוֹרִיד תוֹרִיד יוֹרִיד
 וַיּוֹרֵד וּפִי הַאֲוֵל הַאֲוֵל חֲפִיף אֶחָר אַחֲרָתִי יֵאָחֵר
 תֵּאָחֵר אֶחָר עַד עֵתָהּ (Gen. 32, 5) מִלִּשְׁבַּר יִבְחַר וַאֲבָחַר
 הַאֲוֵל הַמְּכֻתֶּבֶת פִּי וַאֲחֵר עַד עֵתָהּ הִיא הַאֲוֵל הַמְּכֻתֶּמֶת וְהַאֲוֵל
 הַזֶּה בֵּינָהּ וּבֵינָהּ הַאֲוֵל הֵוָּה הַאֲוֵל הַזֶּה וְהַאֲוֵל
 וְלִכְתָּבָהּ אִתְּחַלּוּ תִּכְתְּבוּ הַאֲוֵל הַזֶּה וְכֵן יִכְתֹּב אִן יִכְתֹּב
 וַיּוֹחֵר מִן הַמוֹעֵד (II Sam. 20, 5) הַאֲוֵל חֲפִיף לִבִּי הִיא
 הַאֲוֵל וַאֲוֵל כִּמָּה לִבִּי הַאֲוֵל וַאֲוֵל וּפִי הַאֲוֵל וְהַאֲוֵל
 אֶחָר וַאֲוֵל פִּי הַאֲוֵל

אֶבֶל אֶבֶל אֶבֶל הַאֲוֵל הַזֶּה הַאֲוֵל פִּי הַאֲוֵל הַזֶּה לִינֵה
 מִכָּרָא מִאֲחֵרָהּ בַּחֲלָם פִּימָל יֵאָבֶל תֵּאָבֶל וְהַאֲוֵל הַאֲוֵל
 הַאֲוֵל וְכִמָּה כִּתְּבוּ וַאֲוֵל עַל הַלֶּפֶט כִּי יוֹבֵלוּ אֶתִּיקִים
 (Ez. 42, 5) וְכִמָּה אִשְׁקֻטָהּ מִן הַכֶּטֶף יֵאָבֶל פִּתִּי לִבִּי
 (Job 31, 17) יֵאָבֶל מִצִּיד בְּנִי (Gen. 27, 25) יֵאָבֶל וְהַאֲוֵל

שנה (Job 3, 6) היבא הלינה בין התא והחא ובין היא
והחא פא הפעל וורנהא הפעל הפעל וימכן אן ימכן
אחד ויחד אשלינ

אחז חיל אחז (Ex. 15, 14) אחז שמורות עיני (Ps. 77, 5)
وقد تقلب واوا لينة ساكنة نأخو בפלגשי (Jud. 20, 6)
נתחו יד ימי יואב (II Sam. 20, 9) الساكن الذى بين
الالف والحاء وبين التاء والحاء هو فاء الفعل ومثل نأخو
בעקב פח (Job 18, 9) والانفعال נأخו בסבך (Gen. 22, 13)
ונأخו בה (ibid. 47, 27) وقد جاء الانفعال منه بלין الالف
وقلبها واوا لينة فى اللفظ نأخو בתוככם (Num. 32, 30)
ורנה נבחרו נשבתו والفعل الثقيل האחז יאחז מאחז
والمفعول מנחז ושש מעלות לבסא וראש עגול לבסא
מןנחזים (II Chr. 9, 18) ومثله והמלך היה מעמד במרכבה
(I Reg. 22, 35) טבעתי ביון מצולה ואין מעמד (Ps. 69, 3)
الذى هو مفعول העמיד ואصله מאחז מעמד מנחז מעמד
مثل מנחז מנחז מנחז מנחז ولكن هذا النكو من انحاء
אחז הע וذلك إن كل מפעל يكون أوله احد هذه الاربعة
احرف ينتقل فيه الضم من الميم اليه وتحرّك الميم בקمין
גדול כפולק מנחז ונחיל אחר فى الاصل אחז יאחז
מנחז פני בסא (Job 26, 9) الاصل فيه التشديد لولا مكان
الحاء

יִאמְרוּ יִאמְרוּ ولا يجوز اللين في هذه الالف لأنه فعل
 مبنى على تشديد العين فلو كانت الفاء ثَقُلَ النطق
 بتشديد العين وإنما مذهبهم في اللين التكهيف *a* وإنما
 جاز اللين في אָיוֹן (Job 32, 11) וְאֵהָב (Mal. 1, 2) אֲבִירָה
 עִיר (Jer. 46, 8) וְאַסְפָּה הַצִּלְעָה (Mic. 4, 6) وغيرها لأن
 عين الفعل منها مخفّف فافهم

אֲזַר אֲזַרְוֵי חֵיל (I Sam. 2, 4) ואתה תִּאָזֹר מִתְנִיד (Jer. 1, 17)
 والثقیل וְתִאָזְרֵי שִׁמְחָה (Ps. 30, 12) وقد أسقطت هذه
 الالف من اللفظ والخطّ معا وَالْقِيَتْ حركتها على ما قبلها
 وخففت الزاء المشددة וְתִאָזְרֵי حֵיל לַמִּלְחָמָה (II Sam. 22, 40)
 واحسن من هذا أن أقول أن وتזرنی حیل مشتقّ من
 ארחי ורבעי יריתי (Ps. 139, 3) اصل يفسّر حسب المعنى
 والاحتمال وان كان وتזرنی وزريت فوعين من الفعل الثقيل
 كما سيتبيّن ذلك في موضعه

אֶחָד אֶחָד חֵיה אֶבְרָהָם (Ez. 33, 24) הִתְאַחֲדֵי חֵימוֹנֵי
 (ibid. 21, 21) وتقلب هذه الالف ياءً יֶחָד על עפר ישכבו
 (Job 21, 26) מיד כלב יְחִידָתִי (Ps. 22, 21) ורק היא יְחִידָה
 (Jud. 11, 34) כמספר על הַיְחִיד (Zach. 12, 10) وتلين هذه
 الياء בקהלם אל יֶחָד כבודי (Gen. 49, 6) אל יֶחָד בימי

يَعْقَب (Mal. 1, 2) والاصل في يֶעֱבֵב يֶעֱבֵב وَاَعْبَب وَاَعْبَب
 يֶעֱבֵב (Pr. 1, 22) كان اصله يֶעֱבֵב بِسُوءٍ تَحْتَ
 التَّاءِ وَشَبَّاهُ تَحْتَ الالف مثل يֶעֱבֵבוּ يֶעֱבֵבוּ وَلَكِنْ صَعِبَ
 النطق به هكذا لاجتماع الالف مع الهاء فَرَدَّتِ التَّاءُ
 شَبَّاهُ وَحَرَّكَتِ الالف بِزَايٍ حَتَّى يَخْفَ النطق بها وفي
 الاصل فعل ثقيل اعْبَبَ اعْبَبْتُ كَرَأَيْتِي لְيֶעֱבֵבِي (Thr. 1, 19)
 ولولا مكان الهاء لكان مشددا فاعلمه

اَعْبَلُ وَيֶעֱבֵلُ عَدِ سُدُومَ (Gen. 18, 12) وفي هذا الاصل فعل
 ثقيل اَعْبَلُ اَعْبَلْتُ هُنَّ عَدِ يَرَحُ وَلَا يֶعֱבֵلُ (Job 25, 5)
 وقد قلبن الالف وتسقط من الخطِّ اَشْكَالًا عَلَى اللفظ
 وَلَا يَحِلُّ شَمِ عَرَبِي (Jes. 13, 20) والاصل فيه يֶعֱبَلُ

اَعْلُ بِي הַלֶּחֶם אֶעֱלֶה מִבִּילִי (I Sam. 9, 7) اَعْلُو مِ
 (Job 14, 11) مִה הָאֶלֶּי מֵאֵד (Jer. 2, 36) بَيْنَ التَّاءِ وَالزَّاءِ
 فِي تَوَلَّى سَاكِنٌ لَيْنٌ هُوَ فَاءُ الْفَعْلِ وَلِهَذِهِ الْعِلَّةُ وَفُتَّتِ التَّاءُ
 بِالزَّاءِ

اَعِزُّ وَلَا הָאֶזְזִין אֵלֵיכֶם (Deut. 1, 45) מִי בָכֶם יֶעֱזִין זֹאת
 (Jes. 42, 23) وَقَدْ اَلْفُوا الْاَلْفَ اَيْضًا وَجَعَلُوهَا لَيْنَةً وَاسْقَطُوهَا
 مِنَ الْخَطِّ تَعْوِيلًا عَلَى الْلفظ فَقَالُوا اَعِزُّ عَدِ تَبُونُوتֵיכֶם
 (Job 32, 11) שָׁקֵר מִזִּין (Pr. 17, 4) وَيُمْكِنُ اَنْ يَكُونَ اَعِزُّ
 مَزِيزٌ اَصْلًا اَخَرُ اَعْنَى زِيزٌ فِي هَذَا الْاَصْلِ نَوْعٌ اَخَرُ مِنْ
 الْفَعْلِ الثَّقِيلِ يֶעֱزֵزُ وَحָקֵר (Ecc. 12, 9) יֶעֱזֵר אֶזְזִין מִשְׁלֵם

אֲנִיכִידָה وفيه ثقيل آخر אֲבִד וְשָׁבַר (Thr. 2, 9) יִאָּבֵד חוֹן
 (Pr. 29, 3) אֲנִיכִיד וְאֲחִלֵּל מִהָרָה אֱלֹהִים יִאָּבֵדָה (Ez. 28, 16)
 الساكن اللين الذى بين الواو والالف فى اَوْبَدَ هــ
 الف المتكلم لينت استخفافا واسقطت من الخط اثكالا
 على اللفظ واصله وَاَوْبَدَ بالتحريك مِاָبَدِمْ ومفيعים
 (Jer. 23, 1)

אִבָּה لَا אָבָה ה' השחיתך (Deut. 10, 10) אִם תֵּאָבִי
 וְשָׁמַעְתָּם (Jes. 1, 19) لَا תֵּאָבִי לוֹ (Deut. 13, 9) قلبت
 فى اللفظ واوا لينة وربما اسقطت من الخط اثكالا على
 اللفظ בני אם יפתוך חטאים אִל תֵּבִי (Pr. 1, 10) الساكن
 اللين الذى بين التاء والباء فاء الفعل والالف كتبت فى
 موضع الهاء اللينة لأن كثيرا ما تكتب فى موضعها كما
 اعلمتك

אֲהַב אָהַב אֶת יוֹסֵף (Gen. 37, 3) لَا יִאָּהַב לִין (Pr. 15, 12)
 יִאָּהֵבִי אֲשִׁישִׁי עֲנָבִים (Hos. 3, 1) وقد تلمين ألاف اذا
 اجتمعت مع الف المتكلم لثقل النطق بالالفين اَنִי אֲהַבִי
 יִאָּהַב (Pr. 8, 17) فاء الفعل بين الالف والهاء واسقطت من
 السط ثقة a بانها فى اللفظ وربما قلبت الالف
 الاصلية واوا لينة عند اجتماع الالفين ايضا יִאָּהַב אֶת

والزوايد التى فى **יאמרו תאמרו אמרה יאכלו תאכלו**
יאכלה מציד בני (Gen. 27, 25) موقفة ابدا للعلّة التى
وصفت ولذلك نستجehl من قرأ شيئا منها بلا توقيف لانه
يسقط من اللفظ فاء الفعل المدلول عليها بالوقف واما
יאכלה מצيدي (v. 19) فغير موقف الالف لانها فاء الفعل وهو
امر مثل **ישמרה יברה** وانما توقف الالف اذا كانت زائدة
مثل **יאכלה מציד בני** (v. 25) **יאכלה** ותחי כפי כדבש
למתוק (Ez. 3, 3) هذه موقفة لانها الف المتكلم وبعد تقديمي
لهذه الجملة ابتدئ بذكر الافعال التى اولها الف اوّلا
فاوّلا *

وهذه الافعال التى فاؤها الف الغير سالمة من
اللين والانقلاب

אבד ומנוס אבד מנהם (Job. 11, 20) **אבדה עם במוש**
(Num. 21, 29) وقد قلب الالف واوا لينة فى اللفظ **יאבד** يوم
(Job 3, 3) **אל נא נאבדה** (Jon. 1, 14) **ינאבדו מתוך הקהל**
(Num. 16, 33) الزوايد موقفة للساكن الذى بعدها وفى هذا
الاصل فعل ثقيل **יחאבד שריד מעיר** (Num. 24, 19) **מאבד**
מפניכם (Deut. 8, 20) وتقلب فيه الالف ايضا واوا لينة
אבדה עיר (Jer. 46, 8) الالف للمتكلم والوا بعدها فاء
الفعل وانما قلبت واوا ساكنة استثقلا لاجتماع الالفين واصله

يستعمل في أصله **פעל** و**הפעיל** أو **פעל** و**פעל** أو **הפעיל** و**פעל** ومنها ما يستعمل في أصله **פעל** و**הפעיל** و**פעל** جميع ثم نقول ان العبرانيين اذا استثقلوا فعلا فاؤه او عينه او لامه الف او واو او ياء او كثر استعمالهم له رأوا ان اللين والاسكان فيه اخف عليهم من الازهار والتكريك فالانوا ما الاصل فيه الازهار واسكنوا ما الاصل فيه التكريك كما فعلوا في **נאמר** و**נאכל** لما صرّفوها مع الزوايد الاربع وهي **נא** **נא** **נא** **נא** قلبوا الالف واوا ساكنة لينّة فقالوا **נאמר** **נאמר** **נאמר** **נאמר** **נאכל** **נאכל** **נאכל** **נאכל** وكتبوها في الخطّ الفا مرّة على الاصل وواو مرّة على اللفظ والوار التي في **נאמר** و**נאכל** التي بعد الف المتكلم هي فاء الفعل وكذلك **כי** **יודלו** **אתיקום** (Ez. 42, 5) **الوار** التي بعد ياء الغائب هي الالف التي في **נאכל** قلبت **a** واوا لينّة ولذلك وقفت الياء حتى يظهر الساكن وقد تسقط هذه الالف من الخطّ ائكالا على ثباتها في اللفظ بمّد ما قبلها مثل **ולאמנא** **המרן** (II Sam. 19, 14) فلا يظنّ ظانّ ان هذه الالف ساقطة من اللفظ كما سقطت من الخطّ لان التاء موقّفة تنبؤ على الساكن الذي بعدها وهو فاء الفعل ومثله **נמר** **אל** **אלוה** (Job 10, 2) **נאכל** **פתי** **לברי** (Job 31, 17) **الوار** ساقطة من الخطّ ثابتة في اللفظ

لثبوت^a الساكن بين الفاء والعين أو شدة العين في مستقبلها
وسائر تصريفها ومع ذلك فلا يكون الفاعل والمفعول منها إلا
بزيادة ميم فلم أجد في تصاريف الابنية أخف من تصريف
פִּלְלָהּ لسقوط الساكن من مستقبله والميم من فاعله
ومفعوله فلذلك قلت أنه أخف وأعلم أن كل פִּלְלָהּ ופִּלְלָהּ
الماضيين مشدد العين أبدا لا تتغير هاتان البنيتان
اعني أنهما لا ينتقلان من التشديد إلى التخفيف ولا إلى
بنية פִּלְלָהּ أو פִּלְלָהּ بالتخفيف أيضا إلا لعل^b אֶחָדָן פִּלְלָהּ
هذه الخمسة أحرف^b منفردة بانها ليست من سائر الانكاء
وسأفرد لها مقالة تشتمل على جميع انكائها بتأييد الله
وأما إذا سلمت هاتان البنيتان اعني פִּלְלָהּ ופִּלְלָהּ
من אֶחָדָן فأنهما لا يتغيران ولا يكونان إلا مشددين
أبدا إلا الشاذ الذي لا يقاس عليه فأنى تذكرت كلمة واحدة
جاءت مخففة وهي سالمة من هذه الخمسة أحرف وهو
ואביכן יהוה בי (Gen. 31, 7) יהוה בי (Jud. 16, 10) אֶם
בְּהוֹל באנוש יהוה בו. (Job 13, 9) وقد جاءت أيضا
مشددة على الوجه المعروف والقياس الصحيح בְּהוֹל בָּהֶם
אֶלֶיָּהוּ (I Reg. 18, 27) ومن الأفعال ما يستعمل في أصله פִּלְלָהּ
وحده أو הפעיל وحده أو פִּלְלָהּ وحده أو פִּלְלָהּ ومنها ما

a) A لثبات. b) الخمس الأحرف B.

ابتداء الافعال ذوات حروف اللين

ابتدى بعون الله بشرح هذه الافعال وأقدم منها الافعال التي فاءها الف وأول ما أقدمه لذلك ان اقول انه لا يكون فعل من الافعال على اقل من ثلاثة حروف الا ان يكون قد نقصت [منه] *a* بعض اشباهه *b* او حذفت فيقال حينئذ هذا فعل ناقص او محذوف وكان اصله كذا وكذا بدليل وبرهان لانّ العبرانيين ينقصون ويعوضون من ذلك النقصان وربما لم يعوضوا كما سيتبين *

وقسمت الافعال على خفيف وثقيل فسميت الخفيف ما جاء منها على بنية *פעלתי* ان هو اخف الابنية والثقيل ما جاء منها على خلاف بنية *פעלתי* مثل *הפעלתי* او *פעלתי* او *הפעלתי* او غير ذلك من الابنية وانما قلت في *פעלתי* انه اخف الابنية لسقوط الساكن منه في المستقبل اعني الساكن اللين الذي بين الفاء والعين ولانّ الفاعل والمفعول منه بلا ميم ايضا وسميت *הפעלתי* ثقيلًا لزيادة الهاء ولانّ الفاعل والمفعول منه لا يكون الا بميم وسميت ايضا *פעلתי* ثقيلًا و*הפעلתי* وغيرهما مما يكون على خلاف بنية *פעלתי* ثقيلًا

a) So Ganah . Opuscles etc. : p. 307.   *b*) A شبهاته .

ايضا انّ الواو للجمع فما معنى الالف بعدها ألا انّ اقول انّ
 فعل الجماعة الماضى جائز ان يكتب عندهم بالف بعد واو
 الجماعة ويُجرى ذلك على ما يجرى لغة العرب ومثل **וַיִּבְנוּ**
אֶת־הַמִּצְבֵּי (Jos. 10, 24) **אָבִי** **שָׂמַר** (Jes. 28, 12) وأما كُنابَتُهُم
וַיִּבְנוּ **וַיִּבְנוּ** بالـف فأحسب ذلك اصطلاحا واتّفقا لأنّى لم أجِدْ
וַיִּבְנוּ فى شيء من **הַמִּצְבֵּי** مع كثرة يكتب **בִּלְאוּ** ولا وجدته
 يكتب **בִּלְאוּ** الف وكذلك **וַיִּבְנוּ** لم أجده يكتب **בִּלְאוּ** او **בִּלְ**
 الف ففى ما اجتلبته من الكلم وأتيت به من اسباب حروف
 اللين ما ارجو لانتفاع بذلك فى ما استقبله من شرح
 الافعال ذوات حروف اللين إن شاء الله *

الواو الاصلية والواو التي فيه زائدة ولو كتب الواو קרעת שמים
 بلا واو لجاز كما يجوز ان يكتب המלאה פסר והפסר מלאה
 فانما سمي الواو קרעת שמים מלאה من اجل الواو الزائدة
 فيه لا من اجل الالف ومثل هذا اقول في الواو الذي معناه
 النفي المكتوب فيه واو بين اللام والالف فان الالف من
 اصل الحرف والواو زائدة وكذلك القول في יאסוף المكتوب
 بواو بين الفاء والالف فان الالف هي الاصل وهي المكتوبة
 في موضع الواو الاصلية والواو زائدة وكذلك القول في מִחַטָּא
 (Ps. 39, 2) المكتوب بواو بين الطاء والالف فان الالف اصل
 وهي لام الفعل والواو زائدة فيه كما تزداد في كل מלאה وقد
 يجوز ان يكتب מִחַטָּא بلا واو كما كتبت חלילה לי מִחַטָּא
 (I Sam. 12, 23) بلا واو وقد تكتب هذه الالف واوا كما
 كتبت ואחשך גם אנכי אחד מִחַטָּא לי (Gen. 20, 6) هذه
 الواو هي الاصل وهي لام الفعل وكذلك القول في נדוד ורפוא
 (Jes. 19, 22) الالف لام الفعل والواو زائدة على ما بينت وأما
 הפלבוה אהו (Jos. 10, 24) المكتوب بالالف بعد الواو فليست
 يُخرج على مُخَرَّج هذه التي ذكرت لأننا إن قلنا ان الالف
 كتبت مكان واو الجماعة فما معنى الواو قبلها توسّطت بين
 علامة الجمع وبين لام الفعل ونحن ندري ان لا واسطة
 بينهما في كل فعل للمجمع ماضيا كان او مستقبلا ان لا
 يحتمل ذلك الموضع زائدة واو ويقال فيه מלאה وإن قلنا

الياء التي في **בְּיָדִים** و**בְּיָדִים** و**בְּיָדִים** و**בְּיָדִים** و**בְּיָדִים** و**בְּיָדִים**
 فلما نسبوا هذا الجمع او التثنية الى الواحد الغائب اختاروا
 فيما قبل الياء **הַקָּמִיץ** وتركوها مكتوبة على الاصل فافهم
 وأعلم ان الهاء التي في **יָדָה** هي الياء التي في **יָדָה** و**יָדָה** وان
 الهاء التي في **יָדָה** هي الياء في **יָדָה** (Deut. 22, 1) وفي
יָדָה (I Sam. 14, 34) فقد تكتب الهاء في موضع الواو مثل
בְּנֵה בְּנֵה (I Reg. 8, 13) **רָאָה רָאָה** (Ex. 3, 7) **נִשְׁתָּה**
חִשְׁתָּה (Jer. 49, 12) **בִּי עֲשֵׂה יַעֲשֵׂה** לוֹ בְּנָפִים (Pr. 23, 5)
 وكثير مثلها وتكتب الهاء ايضا في موضع واو النسبة مثل
בָּלָה (Jes. 15, 3) **אָהָלָה** (Gen. 9, 21) **הַמִּנְה** (Ez. 31, 18)
בְּתוֹכָה (48, 15) **בְּרַעָה** (Ex. 32, 17) **יְהוֹהִירָה** (II Reg. 6, 10)
 وتكتب ايضا في موضع واو الجماعة مثل **בְּאֵין נִשְׁפָּקָה אֲשֶׁר**
 (Ps. 73, 2) **וּמִלֵּל לֹא אֲמַר נִשְׁמָמָה** (Ez. 35, 12) **עָרִים לֹא נִשְׁפָּקָה**
 (Jer. 22, 6) **בְּיָדָה** (2, 15) **וּכְדָה** **בָּה** **מֶרֶה** **בְּוֹ** **וּמֶרֶה** **בְּהֶ**
וּמֶרֶה **בָּלֶ** **אֲיֶ** **מֶרֶה** **בְּוֹ** **וּמֶרֶה** **בְּהֶ** **וּמֶרֶה** **בָּלֶ**
 على ما ذكرت من ان الالف والهاء تكتبان في موضع الواو
 واما كتابتهما **לֹא** **קָרַעַת** **נְשָׁמִים** (Jes. 63, 19) **بָלֶ** **بعد**
الواو فهو على ما أَصْفُ **انّ** **الواو** التي في **كُلّ** **لֹא** **المكتوب** **بلا**
الف **يجوز** **انّ** **تكتب** **الف** **ثم** **يجوز** **انّ** **تدخل** **واو** **زايدة** **في**
ما **بين** **اللام** **والالف** **كما** **تُرَان** **في** **كُلّ** **مִלָּה** **فاقول** **في** **لֹא**
קָרַעַת **נְשָׁמִים** (Jes. 63, 19) **انّ** **الالف** **هي** **المكتوبة** **في** **موضع**

فى ذلك عندى فقد كتبوا בַּצִּאתָיו וּבְאֵיו (Ez. 47, 11) בָּאֵף
 والوجه فيه واو لأنها من בָּצָח (Job 8, 11) בצות והיו שאסוך
 (Jer. 30, 16) בָּאֵף فى موضع واو المدة وكتبوا וּבְצִאתִי אֶתְכֶם
 (Ez. 43, 27) רָבֵאֲנוּ אֵת בָּבֶל וְלֹא נִרְפָּתָה (Jer. 51, 9) בָּאֵף
 والوجه فيه ياء وعلى هذا التخریج نُخْرِجُ אֲשֶׁר לֹא יַעֲדָה
 (Ex. 21, 8) אֲשֶׁר לֹא בָרַעִים (Lev. 11, 21) אֲשֶׁר לֹא חֹמֶה
 (25, 30) וְغִירָהּ מֵמָה כָּאן הַוַּחַ וְהָעָדָה فִּינֵה אִן יִכְתֹּב בּוֹאו
 فكتب بآلف بان نقول كُتِبَتْ هَذِهِ الْآلِفُ فِى مَوْضِعِ الْوَاوِ وَكَمَا
 جَازَ اَيْضَا اِنْ تُكְتَبَ واو النسبة فِى בָּלָח (Jes. 15, 3) וְאֶחָלָח
 (Gen. 12, 8) هاء كذلك جاز اِنْ تُكְتَبَ واو النسبة فِى لֹא
 יַעֲדָה, לֹא בָרַעִים, וְלֹא חֹמֶה אֲלֵף לֹא כִּתְיָה מָה תִּכְתֹּב הָהֵא
 والالف فى موضع الواو ولا وجه لكتابتها بآلف اِنْ لَمْ يَكُنْ
 على هذا التخریج لِمُضَادَّةِ الْمَعْنَى وَاِنْ وَجَدْنَاهُمْ كَتَبُوا لֹא
 الذى معناه النفى بواو على غير الوجه المَطْرَد وَجَهْنَاهُ اِلَى
 هذا الوجه اَيْضَا وَفَسَّرْنَاهُ حَسَبِ الْمَعْنَى وَالْمُجَاوِزَةِ وَقَدْ
 رَأَيْنَاهُمْ اَيْضَا كَتَبُوا لֹא النفى بهاء على خلاف العادة בָּלָח
 הוּא בָרַחַת בְּנֵי לַמּוֹן (Deut. 3, 11) وهذا بَيِّن وَاضِحٌ لَا يَرْدُّهُ
 إِلَّا مَعَانِدٌ وَقَدْ كَتَبُوا الْيَاءَ بَعْدَ حَرْفِ مَحْكَوּתٍ بِالْقَمَمِزِ وَكَانَ
 الْقِيَاسُ وَالْوَجْهَ الْمَعْرُوفُ اِنْ تُكְتَبَ الْفَا وَهِيَ الْيَاءُ الَّتِى فِى
 בְּהָיוּ וְסוּרָיו וּבְרָשָׁיו וְלֹאֲיוּ וְיָדָיו וְהָלָיו غִיר אִן לִכְתֹּבֵתָם
 هَذِهِ بِيَاءٍ عֲלֵה ظَاهِرَةٌ وَهِيَ لِأَنَّهَا يَاءُ الْجَمْعِ او التثنية وَهِيَ

ابدا لا تُقرأ واوا اصلا والعلّة في ذلك ظاهرة لانّها واو
مستثقلة هذا انّنا قديم قد توارثناه وتناقلناه رجلا عن
رجل *#

باب من אֵלֶּיָּהּ في الخطّ

واعلم أنّ التهجّي بالالف والهاء اللينتين في اللغة العبرانيّة
واحد لا فرق بينهما وبخاصّة في اواخر الكلم والاسماء اذا
كان ما قبلها مكرّرا بـ קמ"ץ גדול ولهذا السبب تُكتب
الالف في ما كان الوجه المعروف فيه أنّ يُكتب بهاء مثل
יְשַׁנָּה את בגדי בלאו (II Reg. 25, 29) اصله انّ يُكتب بهاء
لأنّ من מְשַׁנֶּה בגדיו (Job. 14, 20) כי אני ה' לא נִשְׁבִּיתִי
(Mal. 3, 6) وكذلك בן יתן לידיו נִשְׁנָה (Ps. 127, 2) על בן
נִבְרָא קומותו (Ez. 31, 5) כי תפושו בעגלה דָּשָׂא (Jer. 50, 11)
קראן לי מָרָא (Ruth 1, 20) كتبت هذه الالف في موضع
هاء التانيث فقد كُتب אַתָּא בקר (Jes. 21, 12) بالف וְאַתָּה
מרבבות קדש (Deut. 33, 2) بهاء אם יפתוך חמאים אל תִּבָּא
(Pr. 1, 10) بالف לא תִּאָּכֶה לו (Deut. 13, 9) بهاء חֲרִבּוֹנָה
(Esth. 1, 10) بالف وبهاء (ib. 7, 9) אָנָּה (Ps. 118, 25) بالف
وبهاء (Jon. 1, 14) יְרוּשָׁא בת צדוק (II Reg. 15, 33) بالف
وبهاء (II Chr. 27, 1) יְהוֹה גביר (Gen. 27, 29) بهاء יְהוָה ארץ
(Job. 37, 6) بالف وأعلم أنّ الهاء التي في צִיָּה وألפים كلّم
(Ps. 8, 8) هي الالف التي في בְּצִיָּצֶהֶם (Num. 32, 24) لا شكّ

فاقول أَنّ الضرب الثقيل الذى هو بيت غيمل دلّ בה لا يتلوا
 ساكنا ليننا فى وسط الكلمات والاسماء اصلا إِلَّا فى בתים
 وهذه لا نظير لها فى شيء من המקרא وأما فى غير الوسط
 فربّما يتلوه مثل ידמו כַּאֲפֵן (Ex. 15, 16) עם זו נִאֲלָתִי
 (v. 13) מִי כְּמוֹכָה נֹאדָר בְּקֹדֶשׁ (v. 11) כִּי גָאֵה גָאֵה (v. 1)
 וְנִאֲלָתִי בְּלִבִּי (Jer. 20, 9) הָלֵא בְּנִצֵּת בֵּה (Ez. 17, 10) הָלֵא
 בְּבִרְבֵּמִישׁ (Jes. 10, 9) וַיְהִי בְּבֹאֵה (Jos. 15, 18) וְנֹאבְדָה
 בְּפִרְעֹה (Ex. 14, 4) בְּהִבְדִּי בְּפִרְעֹה (v. 18) ومثلها يسير
 قليل والاطّراد فى غير الوسط على الضرب الثانى الخفيف
 وهى التالى للساكن اللين فى وسط الكلم ابدا آلا فى בתים
 كما ذكرْتُ فافهم تَعَلَّمْ إِنْ شَاءَ اللّهُ *

باب من א"ה"י فى اللفظ

قد تُبدل الالف من الهاء والهاء منها على سبيل المجاز
 فقد قيل ואחר־יכן אֶתְחַבֵּר יְהוֹשֻפָט (II Chr. 20, 35) والوجه
 فيه הֶתְחַבֵּר וכל מלבושי אֶנְאֲלָתִי (Jes. 63, 3) والوجه فيه
 הֶנְאֲלָתִי אֶשְׁתוּלְלוּ אֲבִירֵי לֵב (Ps. 76, 6) والوجه הֶשְׁתוּלְלוּ
 אֶשְׁפִּים ודבר (Jer. 25, 3) والوجه הֶשְׁפִּים ודבר אֶזְבְּרָה
 (Lev. 24, 7) مثل הֶזְבְּרָה הָאֲמוֹן (Jer. 52, 15) مثل הֶחֱמוֹן
 فقد قيل הֶחֱיִן לֹאֲבֵלָה (9, 12) وأصله אחיו مثل אחיו
 אֶקַּחָה יִין (Jes. 56, 12) لأنّه من אֶתָּה בִּקְר (Jes. 21, 12)
 וַיֵּאָחֲזוּ הַשְּׁמֹנִים (Ps. 68, 32) וְהִתְרַאֲלָה אֲרָבַע אֲמוֹת

أَكْثَرَ السَّوَائِكِ الْمَدْغَمَةِ فِي وَسْطِ الْكَلِمِ فَسَاقِطَةٌ مِنَ اللَّفْظِ
وَالْخَطُّ *

بَاب فِي مَا يَتْلُو السَّاكِنِ

الَّذِينَ مِنْ ب' ג' ד' ב' פ' ת' א' عِلْمٌ أَنَّ ب' ג' ד' ב' פ' ת' يُنْطَقُ بِهِا
فِي الْعِبْرَانِيَّةِ عَلَى ضَرْبَيْنِ الضَّرْبِ الْأَوَّلِ هَكَذَا בֵּית גִּימָל דֵּל כֶּה
פֶּה תֶּה הֶה הֶה הֶה הֶה הֶה הֶה הֶה הֶה הֶה הֶה הֶה הֶה הֶה הֶה הֶה
الضَّرْبِ الْأَوَّلِ ثَقِيلًا وَالثَّانِي خَفِيفًا وَأَمَّا سְמִינָה الْأَوَّلِ ثَقِيلًا
وَالثَّانِي خَفِيفًا لِأَنَّ الْأَوَّلَ يَأْتِي فِي الْكَلِمِ الْعِبْرَانِيَّةِ ثَقِيلًا وَخَفِيفًا
أَمَّا الثَّقِيلُ فَمِثْلُ יִשְׂרָאֵל יִדְבָר הִרְבָּה בָּךְ וְהַעֲנֵנָה
(Deut. 28, 56) יִרְפָּא יִרְפָּא (Ex. 21, 19) נִיבָרָה אַתֶּם
(Gen. 15, 10) תַּחַת כָּל אֱלֹהִים יַעֲבֹדָה (Ez. 6, 13) כִּי עֲשֵׂת
חֲבֵרִים (45, 14) מִהֲדַרְי וּמִהֲדַר בַּטְנִי (Pr. 31, 2) מֶה
תֹּאמַר (I Sam. 20, 4) וּמִשְׁנַח־קֶסֶף (Gen. 43, 15) وَهَذَا
الَّذِي يُقَالُ لَهُ مُشَدَّدٌ عَلَى الْكَقِيْقَةِ فَأَمَّا الْخَفِيفُ فَمِثْلُ
בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים (Gen. 1, 1) תַּחַת יַעֲרָה בַּמִּבִּין
(Pr. 17, 10) יִרְבֶּה יִשְׁלַח יִרְבֶּה وَمِثْلُ וּמִלֹּא בְּתוֹךְ וּבְתוֹךְ כָּל
עַבְדֶּיךָ (Ex. 10, 6) وَمِثْلُ חֵלָא בְּבִרְבְּמִישׁ (Jes. 10, 9) חֵלָא
בְּנֻעַת בֶּה (Ez. 17, 10) בְּהַכְּבֹדִי בְּפִרְעָה (Ex. 14, 18) וַיְהִי
בְּכֹאֶה (Jos. 15, 18) وَأَمَّا الضَّرْبُ الثَّانِي فَلَا يَأْتِي فِي اللَّغَةِ
الْعِبْرَانِيَّةِ إِلَّا خَفِيفًا أَبَدًا فَسُمِّيتِ الضَّرْبُ الْأَوَّلُ ثَقِيلًا بِالْإِضَافَةِ
إِلَى الثَّانِي لَا لِأَنَّهُ ثَقِيلٌ مُشَدَّدٌ فِي كُلِّ حَالٍ *

(Jer. 49, 20) المشتق من **וַחֲבֹמֹת תִּשְׁמְנֶנָּה** (Ez. 6, 6) **וַחֲאֲדָמָה לֹא תִנָּשֵׁם** (Gen. 47, 19) ومثله **בַּטָּרִם יִצְרָךְ בְּבִטֶן** (Jer. 1, 5) المشتق من **יִצְרָךְ** **וְאַמָּה** الاندغام الواقع في آخر الكلم والاسماء فكثير جدًا فانهم اجازوا ادغام السواكن اللينة التي هي في اواخر الكلم في ما بعدها من اوائل الكلم وجعلوا الكلمتين في اللفظ كلمة واحدة وفي الخط اثنتين **קוֹמוּ דָּאוּ** (Gen. 19, 14) فان الصاد شديدة لاندغام الواو فيها **קוֹמוּ דָּאוּ** في اللفظ كلمة واحدة لاندغام الواو في الصاد وفي الخط كلمتين وكذلك **בְּרַחֲמֶיךָ לִי** (Jos. 17, 14) **תִּשְׁתַּחֲוֶימוּ** (Deut. 11, 11) **וְעִשְׂתָּ בְּעֶרְוָתוֹ** (Ex. 25, 29) **וּמִשְׁנֶה-בְּפֶה** (Gen. 43, 15) **וְעִשְׂתָּ בְּפִיךָ** (Deut. 16, 1) **מִחֲבָרִי וּמִחֲדָבָר בִּמְנִי** (Pr. 31, 2) **מִחֲנָאֵמֶר** (Gen. 44, 16) **מִחֲנִבְבָּר** (ib.) **מִחֲנֶה שְׁבַתָּם** (II Reg. 1, 5) **מִחֲלָכֶם וְלִי** **אֱלֹהֵי שְׂרָאֵל** (Jos. 22, 24) هذه كلمة مقروءة بالتشديد لاندغام السواكن الذي ذكرت والكلمتان في اللفظ كلمة واحدة ومثلها كثير لا احصيه كثرة قال يحيى ولهذه العلة جاز ان يكتب **מִחֲנֶה מִחֲלָכֶם** بهاء وبغيرها كما كتبوا **מִנֶּה בִידֶךָ** (Ex. 4, 2) **מִלָּכֶם הִדְבֵּאוּ** **לִמִּי** (Jos. 3, 15) بلا هاء لانهم لمّا ادغموها في الزاء وفي اللام وجعلوا الكلمتين كلمة واحدة في اللفظ اجازوا اسقاط الهاء من الخط وكتبوها كلمة واحدة بلا هاء كما ينطقون بهما كلمة واحدة لأنّ

בְּנִית וְכָל מָה אֲנַצֵּם אֵלֶיהָ מִמָּהּ فِي آخِرָהָ קְמוּצָה אוּ בָּהּ
 קְמוּצָה فَانَّ الْأَصْلَ فِيهِ أَنْ يُكְتَبَ بِهَاءٍ بَعْدَ בָּהּ אוּ בָּהּ وَرَبَّمָה
 كَتَبُوا بَعْضُهَا بِهَاءٍ عَلَى الْأَصْلِ وَذَلِكَ יִבֶּהּ יִבֶּהּ לַיִּבֶּה לַיִּבֶּה
 רַגְלָךְ רַגְלֶיךָ אֲזִנֶּךָ וּבِالْجُمْلَةِ كُلَّمَا كَانَ فِي آخِرِهَا בָּהּ
 קְמוּצָה אוּ בָּהּ كَانَ الْأَصْلُ فِيهِ أَنْ يُكְتَبَ بِهَاءٍ بَعْدَ בָּהּ אוּ בָּהּ
 وَرَبَّمָה كَتَبُوا بَعْضُهَا بِهَاءٍ عَلَى الْأَصْلِ وَكَذَلِكَ أَقُولُ أَيْضًا فِي
 אֶלֶיךָ וְלֶאֱלֹיךָ וְיִבֶּהּ וְלַיִּבֶּה وَكُلَّمَا كَانَ فِي آخِرِهَا هَاءٌ
 קְמוּצָה كَانَ أَصْلُهُ أَنْ يُكְتَبَ بِالْفَاءِ بَعْدَ الْهَاءِ وَقَدْ جَاءَتْنا مِنْهَا
 كَلِمَةٌ وَاحِدَةٌ مَكْتُوبَةٌ بِأَلْفٍ عَلَى الْأَصْلِ אֲזִנֶּךָ עַל אֲחֵרֶיהָ
 וְאַתָּה תִּקְרָא (Ez. 41, 15) وَأَنْتُمْ أَسْقَطْتُمْ هَذِهِ السَّوَاكِينَ مِنْ
 الْخَطِّ اسْتَخْفَافًا وَفَاءً دَتْنَا مِنْ كِتَابَتِهِمُ الْبَعْضَ בָּהּ وَالْبَعْضَ
 חֶסֶד הִי עִלְמָנָה بِجَوَازِ ذَلِكَ عِنْدَهُمْ *

بَاب فِي ادْغَامِ السَّاكِنِ اللَّيِّنِ

وَقَدْ أَجَازَ الْعِبْرَانِيُّونَ ادْغَامَ السَّاكِنِ اللَّيِّنِ فِي الْكَوْفِ الَّذِي
 يَتْلُوهُ فَيَكُونُ مَشْدُودًا أَمَّا فِي وَسْطِ الْكَلِمِ فَلَمْ يَتَّفَقْ أَنْ
 يَأْتِيَنَا مِنْهُ فِي الدِّمְקَرَةِ إِلَّا يَسِيرٌ مِثْلَ בִּי אֶזְכָּר מִיּוֹם עַל זְמַנָּה
 (Jes. 44, 3) الصَّادُ مَشْدُودٌ لِانْدِغَامِ الْيَاءِ فِيهَا الَّتِي هِيَ فَاءُ
 الْفَعْلِ لِأَنَّهُ مُشْتَقٌّ مِنْ יִבֶּהּ עֲלֵיךָ שָׁמֶן (Lev. 2, 6) وَمِثْلُهُ
 אֲתָהּ הַצִּבְּתָּ (Ps. 74, 17) הַצִּבְּתָּ מִשְׁחֵיתָ (Jer. 5, 26) الْمَشْتَقُّ
 مِنْ יִבֶּהּ נֶזֶב (Ex. 34, 5) وَمِثْلُهُ אִם לֹא יִשִּׁים עֲלֵיהֶם נֹחֶם

موضع حرف لين وبخاصة في اواخر الكلم والاسماء اثم
كتابتهم في موضع الالف اللينة في اواخر الكلم والاسماء فقد
كثر ذلك جدا حتى ليس لأحد أن يقول انها الف لينة في
الاصل إلا ولاخر أن يقول انها هاء لينة في الاصل إلا انها لا
يعرض لهاء لين والاعتلال في اوائل تصريف الافعال كما يعرض
ذلك للالف والواو والياء وإن قيل أن تصريف **הָלַךְ** قد جاء
بليين الهاء مثل **הָלַךְ יֵלֵךְ** **לַמָּד** (Jud. 4, 9) **הָלַךְ יֵלְכוּ**
(Jer. 37, 9) **אֵי** أن الساكن اللين الذي في **יֵלֵךְ** **יֵלְכוּ** بعد
الالف والياء هو الهاء التي في **הָלַךְ** فنقول انه قد يمكن أن
يكون **הָלַךְ יֵלֵךְ** **לַמָּד** **הָלַךְ** **יֵלְכוּ** اصلين اعني أن اصل
הָלַךְ **הָלַךְ** واصل **יֵלְכוּ** **יֵלְכוּ** وأما نطق بهما معا لاشتباه
الاصلين مع اتفاق معناهما وأعلم أن العبرانيين اجازوا
اسقاط السواكن اللينة من الخط استخفافا واثكالا على
انها ثابتة في اللفظ مثل **הָלַךְ** **וַיֵּלֶךְ** **וַיֵּלְכוּ** التي اجازوا
أن تكتب **בּוֹאוּ** **וּבְלָאוּ** وكذلك **כָּתְבוּ** **וּכְתְבוּ** **וּכְתְבוּ**
اعلاما بأنه جائز وكذلك **יֵלֵךְ** **וַיֵּלֶךְ** **וַיֵּלְכוּ** **וַיֵּלְכוּ**
واو وكذلك **יֵלְכוּ** **וַיֵּלְכוּ** **וַיֵּלְכוּ** **וַיֵּלְכוּ**
וּבְלָאוּ لأن ذلك جائز واقول في الجملة انا متى رايناها
كتبوا فعلا ما او اسما **מָרָה** **וּמְרָה** **מָלָה** **וּמְלָה** علمنا علمنا يقينا
انه يجوز عندهم أن يكتب ذلك الفعل او الاسم **חָסַר** **וּחְסַר**
وأعلم ايضا أن **יֵלְכוּ** **וַיֵּלְכוּ** **וַיֵּלְכוּ** **וַיֵּלְכוּ** **וַיֵּלְכוּ** **וַיֵּלְכוּ**

الجارية على هذه الشروط يستدل على جميع ما وصفت واقول
 ايضا أنّ العبرانيين لا يجمعون بين ساكنين غير لينين إلّا في
 الوقف وأنقطاع الكلام فاذا ألتقى **נבנ** مع **נבנ** وسط الكلام
 أو آخرها فالثانية محرّكة إلّا في الوقف والقطع وحركتها في
 جمل كلامهم على تلك الشروط التي قدّمت في **النص** المبتدأ
 بها مثل **נִשְׁמְרוּ וְנִשְׁמְרוּ** فإنّ الشين ساكنة والميم محرّكة
 أمّا حركة الميم في **נִשְׁמְרוּ** فبالفتح وحركتها في **נִשְׁמְרוּ** بالضم
 لانضمام العين بعدها وكذلك **יְהוָה יְהוָה** الراء والحاء
 ساكنتان والميم والדال متحرّكتان بالكسر للياء التي تتلوها
 وكذلك **יְהוָה לַיְהוָה** (Gen. 45, 15) **יְהוָה** على **צוּרָיו** (29, 46)
אל תוסף על דבריו (Pr. 30, 6) **יִפֶּת אֱלֹהִים** (27, 9, Gen.)
יִפֶּת בַּסֵּתֶר לִבִּי (Job 31, 27) **יִשְׁמַעֵאל** (10, 41, Jer.)
אל יִשְׁמַחַ אֵל דַּרְכֵּיהָ לְבָד (Pr. 7, 25) **יִלְדֶּת בֵּן** (11, 16, Gen.)
לֹא יִשְׁמֹת אֱלֹהָ (Jes. 47, 7) هذه كلّها محرّكة الاوخر لاندراجها
 مع ما بعدها واما في الوقف والقطع فساكنة مثل **וַיִּשְׂא**
לִישׁוֹ קוֹלוֹ יְהוָה (Gen. 27, 38) وغيرها ومما يجب أن نعرفه
 وتقف عليه ايضا أنّ العبرانيين لا يجمعون بين ثلاثة احرف
 محرّكة في الكلمة السالمة من **אלה** لا ومن **التقاء** المشكين *

ابتدا حروف اللين والمدّ

حروف اللين والمدّ ثلاثة وهي **אל** صورة هذه الثلاثة احرف
 مشتركة في العبرانية لمعنيين متباينين في المنطق المعنى

רָחִים לְחָכִים נִהְרָה נִהְרִים דִּנְהָ דִּנְהָ שְׁחָקִים פִּחְדִּים
 פִּחְדִּים לֹם יִכְרְכוּ אֲשַׁבֵּן בִּלְקִמִּין הַדִּי בַעְדָּהָ לִּכֵּן בַּלְּפִתַּח
 אֲסִתְּחַפֵּאָה וּמִנְהָ מָא יִכְרֹךְ בִּלְכִסְרָא פִּקֻּץ אִזָּא כָּאֵן מָא בַעְדָּהָ
 יִבֵּא מִכְרָכָה וְלֹא יִשְׁתַּלְּעַן עַן אִי חִרְכָּה תִכְרַכְתָּ בְּהָ אִיבָא
 פִּכִּיף מָא כָּאֵנִת פִּלְאֲשַׁבֵּן קִבְלָהָ מִכְסוּרָה אִבְדָּא מִשְׁל
 בְּנֵד מִשָּׁה (Ex. 9, 35) יִנְדְּעוּ יִנְדְּעוּ יִנְדְּעוּ וְיִרְדּוּ וְיִרְדּוּ וְיִאֲמָרוּ
 חִרְכָּה אֲשַׁבֵּן בִּלְכִסְרָא אִבְדָּא וּמִנְהָ מָא יִכְרֹךְ בַּלְּפִתַּח
 וְזֶלֶק כְּתִירָא גְּדָא אִזָּא לֹם יִכֵּן מָא בַעְדָּהָ אִחַד הַזֶּה
 הַחֲמִשָּׁה אֲחֵרֵי הַתִּי קִדְּמֵת בִּלְ כָּאִנְנָא מָא כָּאֵן מִן שֹׁאֵרֵי הַחֲרוּף
 מִשְׁל בְּרַבָּה קִלְקָה רִשְׁעִים שְׁמִינִים בְּדוּדִים בְּדוּכִים דְּשָׁנִים
 בְּבִדִּים גְּלִילִים רִבִּיבִים תִּכְרִיכֵךְ אֲשַׁבֵּן אִבְדָּא בַּלְּפִתַּח אִלָּא
 הַכְּמִיעַ הַדִּי וְאַחַדָּהּ מִזְמוּם הָאוּלָּם בִּלְחָלֵם וְאַלְסֵם הַדִּי הָאֲשֵׁל
 פִּיבֵּה שֹׁם אוֹלֵה בִּלְחָלֵם פִּאֵן אֲשַׁבֵּן הַמִּבְתְּדִי בְּהָ פִיבְּהָ מִכְרָכָה
 בִּלְקִמִּין פִּי גֵלִי הַכְּלָם מִשְׁל בְּרַבִּינִים הַתִּי וְאַחַדָּהּ חִוּדִישׁ
 בְּרַבִּינִים הַתִּי וְאַחַדָּהּ חִוּדִישׁ בְּרַבִּינִים הַתִּי וְאַחַדָּהּ זִרְזִין מִשְׁל
 יִנְנִיחָ יִנְנִי חִירָם (I Reg. 10, 11) הַדִּי אֲשֵׁל אֲזִי אֵל בְּרַבִּי
 (Gen. 16, 13) הַדִּי אֲשֵׁל רִוְאִי מִלְּעָלָא וְהוּא הַקִּיָּאס פִּי מִדָּה
 בְּרַבִּי (Deut. 29, 23) אֵל־דְּמִי־לֶךְ (Ps. 83, 2) הַדִּי אֲשֵׁלְהָ חִרִי
 דְּמִי בִּלְחָלֵם וְלִישׁ יִלְזֵם אִחַד הַזֶּה הַשְּׁרוּץ אִזָּא כָּאֵנִת אֲשַׁבֵּן
 בַּעֲיִנְהָ חָחַת אֵלִף אוּ חָא אוּ חָא אוּ עֵינִן לֹאן לְחִרְכָּתָהּ אִנְכָּא עֵינִר
 הַזֶּה פִּאֲעִלְמֵהּ וּבְחִרְכָּה הַזֵּלִיחָה הַתִּי תִכּוֹן מִעַן אֲשַׁבֵּן הַמִּבְתְּדִי בְּהָ

على جميع اللغة العبرانيّة بياناً كافياً وواضحاً مواضع
 הפתחין והקמץין ايضاحاً شافياً *

واقول أنّ العبرانيين لا يبدون بساكن ولا يقفون على متحرك
 ولا يكون عندهم ساكن او ساكنان ملتقيان إلا بعد متحرك
 متقدّم لأنّ كلّ שָׁבַע تكون أوّل كلمةٍ او اسمٍ مبتدأ بها فهي
 مكسّرة وكيفيّة حركتها على انكسار وذلك أنّ منها ما يحرك
 بمثل حركة ما بعده اذا كان ما بعده ألفاً او هاء او حاء او
 عيناً أعني إنّ كان الذي بعد השבַע من هذه الاربعة احرف
 محرّكا بالفتح حُرְכַּת השבַע قبلها بالفتح وإنّ كان مكسّراً
 بالضم حُرְכַּת بالضم وإنّ كان بالكسر حرّكت بالكسر مثل
 וְאֵתָּהּ (Pr. 29, 3) فانّ الياء مكسّرة بالفتح لأنّ الالف
 بعدها مفتوحة ومثل וְאֵתָּהּ فانّ التاء مبالّة الى الذرّي لأنّ
 الالف بعدها ذرّي وكذلك קָהָה القاف مضمومة لأنّ الحاء
 مضمومة קָהָה القاف مكسورة لأنّ الحاء مكسورة وكذلك יָעָה
 יָעָה חכמה (Pr. 24, 14) יָעָה וּמָאֹם (Thr. 3, 45) יָעָה אֹר
 (Gen. 1, 3) وكذلك שָׁם יָהוּא (Ecc. 11, 3) حركة השבַע مثل
 حركة ما بعدها على هذا تجري حركة השבַע المبتدأ بها
 التي بعدها احد هذه الاربع احرف حركتها ابداً مثل حركة
 ما بعدها أيّ حركة كانت من السبع حركات سوى הקמץ فانّهم
 يستثقلون في اكثر كلامهم تحريك שבַע قبلها بالקמץ
 فحُرְכוּهَا بالفتح في مثل יָעָה יָעָה שְׁעָרִים יָעָרִים

تَسْقِي انتساق لبي ولعل الناظر في هذا الكتاب يوسعني عُذْرًا
 في ذلك أو في غيره من خلل يطلع عليه إِنْ شاء الله *
 والواجب علينا أهل الشوق الى هذه اللغة والتطلع نكوهها ان
 نفتدى فيها بالعبرانيين القدماء الاولين الناشئين فيها
 المطبوعين عليها لا سيما لغة الوحي وكلام النبوة وأن نقفو
 فيها اثارهم ونسلك بها مسالكهم ونجريها على مناهجهم
 فاذا فعلنا ذلك انبني كلامنا على اساسه وتفرع لنا من اصله
 وعلمنا من اللغة ما جهلناه وآنفعنا بما علمناه *

وقسمت كتابي هذا على ثلاث مقالات المقالة الاولى في ذكر
 ما احتجت الى ذكره وتقدير ما لم يكن بدا من تقديمه من
 اسباب حروف اللين قبل ذكر تصريف الافعال بها وفي الافعال
 التي فاؤها حرف لين والمقالة الثانية في الافعال التي عينها
 حرف لين والمقالة الثالث في الافعال التي لامها حرف لين *

القول في المتحرك والساكن

وقبل أن ابتدئ بذكر شيء من حروف اللين ابين ما المتحرك
 وما الساكن فنقول أن الحرف المتحرك ما نُطِفَ فيه باحدى
 هذه السبع حركات المسَمَّات **نָدَبِلَا دِلْجِيم** وهي **لَا** وأسمه
دَلَا وأسمه **دَمِي** و**لَا** وأسمه **دَرُل** و**لَا** وأسمه **دَر** و**لَا**
 وأسمه **دَرَم** و**لَا** وأسمه **دُولم** و**لَا** وأسمه **دَرَم** والساكن ما لم
 يُنطق فيه باحدى هذه السبع حركات ولولا كراهة التطويل
 والخروج عن غرض الكتاب لبيّنت هذه الحركات المشتملة

وَنُحَرِّبُ حَدُودَهَا وَتَنْهَدُ اسْوَارَهَا لِأَنَّ الْفِعْلَ الَّذِي فَاؤُهُ حَرْفُ
لَيْنٍ يَرْجِعُ فَعْلًا عَيْنُهُ أَوْ لَامُهُ حَرْفُ لَيْنٍ وَكَذَلِكَ الْفِعْلَ الَّذِي
عَيْنُهُ حَرْفُ لَيْنٍ يَرْجِعُ فَعْلًا فَاؤُهُ أَوْ لَامُهُ حَرْفُ لَيْنٍ وَكَذَلِكَ
الْفِعْلَ الَّذِي لَامُهُ حَرْفُ لَيْنٍ يَرْجِعُ فَعْلًا فَاؤُهُ أَوْ عَيْنُهُ حَرْفُ لَيْنٍ
وَلَمَّا رَأَيْتَ هَذَا التَّغْيِيرَ الْوَاقِعَ فِي حُرُوفِ اللَّيْنِ خَاصَّةً وَضَعْتَ
فِيهَا بَتَائِيْدَ اللَّهِ وَعَوْنَهُ هَذَا الْكِتَابَ الَّذِي بَيَّنْتَ فِيهِ انْحِائَهَا
وَقَصَارِيْفَهَا وَمَوَاضِعَ سَقُوطِهَا وَانْقِلَابِهَا فِي الْأَفْعَالِ بَعْدَ أَنْ
بَيَّنْتَ لِمَا قِيلَ لَهَا حُرُوفُ اللَّيْنِ وَالْمَدِّ وَمَوَاضِعَ انْدِغَامِ السَّاكِنِ
اللَّيْنِ وَغَيْرِ ذَلِكَ مِمَّا دَعَتْ أَلْحَاجَةُ إِلَيْهِ وَرَجَوْتَ الْمَنْفَعَةَ بِهِ
مُسْتَمِدًّا فِي جَمِيعِ ذَلِكَ مِنَ الْمَكْتُوبِ وَقِيَاسًا بِالْمَوْجُودِ فِيهِ
مَا لَمْ يَكُنْ مَوْجُودًا اعْنَى أَنِّي إِذَا وَجَدْتُ فِي الْمَذْمُومِ ١٢٦٧ بَعْضَ
تَصْرِيْفِ فِعْلٍ مَا وَلَمْ أَجِدْ بَعْضَهُ قَسَمْتُ بِالْبَعْضِ الْمَوْجُودِ عَلَى
الْغَيْرِ مَوْجُودَ مَا لَمْ يَدْفَعْ عَنِ الْقِيَاسِ دَافِعٌ وَلَا مَنَعَ مِنْهُ مَانِعٌ
وَجَمَعْتُ كَلِمَةَ الْأَفْعَالِ ذَوَاتِ حُرُوفِ اللَّيْنِ الْمَوْجُودَةِ فِي الْمَذْمُومِ ١٢٦٨
وَالْفَتْهَا تَأْلِيْفًا وَرَتَّبْتُهَا تَرْتِيبًا فِي مَوَاضِعِهِمْ وَضَمَمْتُ كُلَّ نَوْعٍ
مِنْهُ إِلَى جَنْسِهِ وَكُلَّ شَخْصٍ إِلَى نَوْعِهِ لِيَكُونَ ذَلِكَ أَتَمَّ فِي مَا
قَصَدْتُ بَيَانَهُ وَأَبْلَغَ فِي مَا نَوَيْتُ مِنَ الِانْتِفَاعِ بِالْكِتَابِ إِنْ شَاءَ
اللَّهُ وَمَا حُضِرَنِي فِي حِكَايَةِ ذَلِكَ وَوَصْفِهِ شَيْءٌ مِنَ اللَّفْظِ
الْحَيِّدِ الْفَصِيحِ وَنِظَامِ الْكَلَامِ الْمُتَقَنِّ سِوَى مَا أَرَجَوُ إِلَّا يُخَلَّلَ
بِالْمَعْنَى وَلَا يَذْهَبُ بِالْغُرُضِ الْمَقْصُودِ إِلَيْهِ فَقَطُّ فَإِنَّمَا أَصْلِي
وَمُرَادِي أَنْ يُفْهَمَ عَنِّي وَيُلْقَنَ مَعَانِيَّ بِأَيِّ لَفْظٍ امْكِنَنِي وَآيَ

ليس كما سنبتين وقال ايضا מה לבני פרחח לעוד כגזם ורח
 אָחַדָּ לְעוֹד בְּזַנֵּה מִן הַדֹּת יְעָדִי (Ez. 23, 40) תַּעֲדָה כְּלִיה
 (Jes. 61, 10) יַעֲדֶהנָּה נֶאֱוֶן וְנִבֵּה (Job 40, 10) وَلَمْ יָאֲבֵה אִן
 مثله لا يكون إلا من فعل عينه حرف لين كما سيتضح ذلك
 مما أَسْتَأْذِفُ شَرْحَهُ وَكَمَنْ يَعْتَقِدُ أَنَّ أَصْلَ [תַּעֲדָה] (I Sam. 28, 24)
 الفاء فقط ولا يحتسب بالواو ولم يدر أن الالف في [תַּעֲדָה]
 انقلبت واوا ساكنة في [תַּעֲדָה] وكمن يقول أن أصل [תַּעֲדָה]
 [תַּעֲדָה] ولم يَسْأَلْ عن الواو الساكنة التي كانت ياء في [תַּעֲדָה]
 [תַּעֲדָה] (Gen. 8, 14) [תַּעֲדָה] [תַּעֲדָה] (Ez. 37, 11) فانقلبت واوا
 ساكنة في [תַּעֲדָה] وكمن يقول ايضا أن أصل [תַּעֲדָה] [תַּעֲדָה]
 فقط وأصل [תַּעֲדָה] [תַּעֲדָה] فقط وكذلك [תַּעֲדָה] [תַּעֲדָה]
 الأصل فيه [תַּעֲדָה] فقط وجاءوا الى كلمات كثيرة وافعال جمّة غيروا
 بنيتها واسقطوا منها ما ليس بالساقط فاذا قال أن أصل
 [תַּעֲדָה] لا شيء غير الفاء وأن أصل [תַּעֲדָה] لا شيء غير [תַּעֲدָה]
 وأصل [תַּעֲدָה] [תַּעֲدָה] فقط وأصل [תַּעֲدָה] [תַּעֲدָה] فقط وكذلك [תַּעֲدָה] [תַּעֲدָה]
 [תַּעֲدָה] فقط فقد اجاز أن يقال من [תַּעֲدָה] [תַּעֲدָה] باسقاط الواو
 وأن يقال من [תַּעֲدָה] [תַּעֲدָה] [תַּעֲدָה] أو [תַּעֲدָה] [תַּעֲدָה] وأن يقال
 من [תַּעֲدָה] [תַּעֲدָה] [תַּעֲدָה] أو [תַּעֲدָה] [תַּעֲدָה] [תַּעֲدָה] ومن
 [תַּעֲدָה] [תַּעֲدָה] [תַּעֲدָה] أو [תַּעֲدָה] [תַּעֲدָה] [תַּעֲدָה] وأن
 يقال من [תַּעֲدָה] [תַּעֲدָה] [תַּעֲدָה] أو [תַּעֲدָה] [תַּעֲدָה] [תַּעֲدָה]
 كيف ما اراد المريد أن يقول قال فتنهدم حينئذ أبنية اللغة

בשם ה' אל עולם

הכמד ללֵה الذی کان بلاّ آبتداء ویكون بلاّ أنتهاء مبدع
 الدنيا ومالکها مقدر الاشياء وسائسها الذی خلق بقدرته
 الانسان فاضلا بما خصّه به من النطق والبیان فضيلةً أحسن
 بها الیه ونعمةً أنعم بها علیه احمده جلّ ثناءه وتقدّست
 اسماءه حمداً یؤتی الی رضوانه ویوجب المزیّد من إحسانه
 واستوفقه لمرشد والالهام واستوهبه الفهم والإنهام *

قال یحیی بن داود غرّیسی فی هذا الكتاب الإبانة عن حروف
 اللین والمدّ العبرانیّة والتنبیّه علی أنکادها وتصاریفها فقد
 خفی أمرها عن كثير من الناس لملینها واعتلالها ودقة معانیها
 ونوع غورها فلا یدرون کیف تتصرف الافعال ذوات حروف
 اللین وكثیرا ما یستعملونها فی خطیهم واشعارهم علی غیر
 الصواب ویسلکون بها غیر سبیل الحقّ کمن قال فی بعض
 كلامه הן נמצא האדם גודל מרם חבראו ומקודש מרם
 גדותו اشتק גדותו בזעם מן יצר יצרתי ולם ישער בן
 مثل هذا المصدر لا یشך לא یشך إلا من الافعال التي لا ملها حرف

كتاب

الأفعال ذوات حروف اللين

وكتاب

الأفعال ذوات المثلين

لأبي زكريا يحيى بن داود الغاسي

المعروف

بـكـيـوج

وقد استخرجهما وصحّحهما

العبد الفقير المفتقر إلى رحمة ربه

مريّس يسترو

طبع

في مدينة ليدن المكرّسة

بمطبعة برييل

سنة ١٨٩٧

• كتاب

الافعال ذوات حروف اللين

وكتاب

الافعال ذوات المثلين

**PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET**

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PJ
4645
H3
1897
C.1
ROBA

